

Jan Štumbauer

Soubor vybraných přednášek z dějin tělesné výchovy a sportu v českých zemích a Československu





Soubor vybraných přednášek z dějin tělesné výchovy a sportu v českých zemích a Československu



Jan Štumbauer

Publikace vznikla za podpory Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Autor: doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc.
Odborné recenze: prof. PhDr. Marek Waic, CSc.
PaedDr. Ladislav Baráth, Ph.D.
Vydalo nakladatelství: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta
Grafický návrh obálky: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.
Sazba a tisk: tiskárna Polypress s.r.o.

1. vydání

© Jan Štumbauer, 2020

© Nakladatelství Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2020

ISBN 978-80-7394-845-0

Úvod

Vážení čtenáři, tato poměrně rozsáhlá obrazová učebnice je tištěnou podobou současné digitální formy přednášek autora pro posluchače oborového studia TVS na Jihočeské univerzitě. V menší míře slouží i pro jeho další přednáškovou činnost v této oblasti. Je zároveň druhou částí k v roce 2014 Jihočeskou univerzitou vydanému *Souboru vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*. Celý komplet přednášek z dějin tělesné výchovy a sportu vznikl mnoho let, prakticky již od přechodu autora z UK na JU v roce 1986. Postupně se vyvinul od své původní formy zpracované na průsvitkách, přes první, převážně černobílou digitální podobu, a dále přes řadu dalších mezivariant, až k této finální podobě. Volným obsahovým vodítkem tohoto souboru je v podstatě dlouho jediný u nás vydaný polistopadový vysokoškolský učební text z této oblasti Kössl, J., Štumbauer, J., & Waic, M. (2004). Ten se sice dočkal opakovaného vydání v několika variantách, ale vždy se jednalo pouze o psaný text bez jakýchkoliv ilustrací. Dějiny tělesné výchovy a sportu a jejich výklad ale vyžadují v míře vrchovaté seznámení se s obrazovým materiálem, jako jsou fotografie, diapozitivy, kinogramy, kresby či mapky. Tyto jsou sice dostupné v řadě titulů doplňkové literatury, ale tam jsou převážně v černobílé podobě a navíc v kvalitě, která byla limitována dobou jejich vydání. Moderní, hlavně reprezentativní literatura z této oblasti, je sice opatřena fotografiemi ve výborné kvalitě, v řadě případů se jedná o díla velmi podrobná, ale zdaleka netvoří ucelený soubor vhodný pro studium dějin TVS budoucích tělocvikářů. Jejich častým společným znakem je i výrazné zaměření na období po 2. světové válce. Ucelený soubor českých dějin TVS do roku 1938 sice tvoří dvě monografie vydané před nedávnem autorem tohoto textu – Štumbauer, J., Tlustý T., & Malátová, R. (2015) a Štumbauer, J. (2016), ty jsou ale pro studijní účely příliš obsáhlé a do detailu jdoucí.

Protože se jedná o neprodejný tištěný soubor určený výhradně pro studijní účely, který navíc nebude mimo rámec univerzitního prostředí šířen ani digitálně, mohl autor pro jeho sestavení využít veškeré veřejně a volně dostupné zdroje (v naprosté většině digitální) a pokud možno v co nejvyšší kvalitě vyhledaných obrázků, fotografií, diapozitivů, reprodukcí, ilustračních map a schémat. Soubor, do monografie nakonec zařazeného obrazového materiálu, byl postupně a dlouhodobě rozšiřován, často i několikrát měněn za kvalitnější a atraktivnější. To je pozitivní důsledek stále zdokonalované digitalizace sbírek a fondů historických fotografií, diapozitivů, dobových pohlednic a dalších obrázků. To je samozřejmě velká přednost souboru, ale takovéto pojetí, vyznačující se dlouhodobým vyhledáváním stále kvalitnějších zdrojů, si vyžádalo nebývale velké časové nároky a velkou míru trpělivosti.

Primární role tohoto souboru je v dopomoci při slovním výkladu dějin TVS vysokoškolským studentům oborového studia tělesné výchovy a sportu. Do souboru jsou zařazeny ucelené okruhy problémů z historie tělesné kultury, které jsou podle názoru jejich autora nejdůležitější, a na které se on zaměřuje při výkladu našich dějin TVS. Autor tohoto souboru se také snažil, v souladu se svým pojetím výkladu dějin TVS, do něj zakomponovat alespoň v jednoduché formě i souvislosti s obecnými dějinami. Hlavním kritériem pro tvorbu doplňkových textů pak byla jejich stručnost, srozumitelnost a nápomocnost slovnímu výkladu. Většina zařazených reprodukcí byla vybrána tak, aby reprezentovala vždy to nejvýznamnější z daného tematického okruhu. Protože těžiště většiny z nich bylo v Praze, tak také Praha hraje v souboru velmi dominantní roli. Výjimku z toho tvoří samozřejmě sporty v přírodě a turistika. Do souboru je také zařazena řada artefaktů z Českých Budějovic, jejichž význam v problematice to může vizuálně nadhodnocovat. To je však dáno tím, že soubor vzniknul na Jihočeské univerzitě a je primárně určen jejím studentům.

Portfolio v práci zařazených obrazových reprodukcí pochází z širokého okruhu zdrojů, z nichž nejvýznamnějším jsou bezesporu sbírky fotografií a diapositivů Národního muzea v Praze – Historického muzea, Archivu tělesné výchovy a sportu (Sbírky tělesné výchovy a sportu) dnes dostupné na webových stránkách Národního muzea. Dalším významným zdrojem byla elektronická sbírka historických pohlednic a fotografií. Část fotografií, pohlednic, plakátů a reprodukcí uměleckých děl, dobových dokumentů a fotografií trojrozměrných artefaktů byla získána i z dalších volně přístupných zdrojů na internetu. Další část do souboru zařazených obrázků byla zkopírována i z dobových novin a časopisů. Ty však bohužel vykazují nejnižší kvalitu, ale vzhledem k tomu, že bylo cílem pokrýt co nejúplnější spektrum této etapy vývoje naší tělesné výchovy, sportu a turistiky, tak byly do knihy zařazeny. Do publikace bylo zařazeno i několik kinogramů vystříhaných z dostupných dobových filmů.

Menší část obrázků pochází z osobního archivu autora, který byl získán sbírkovou činností a dědictvím, malá část pak i z někdejšího osobního archivu v roce 2001 bohužel zesnulého doc. Jiřího Kössla. Některé do monografie zařazené fotografie jsou všeobecně známé a byly již několikrát použité v celé řadě dříve u nás vydaných publikací, jiné jsou přes své stáří známé daleko méně. Část z nich je již také těžké po mnoha letech naprosto přesně identifikovat. Několik fotografií a obrázků bylo autorem digitálně upraveno a vyčištěno, prakticky všechny pak byly účelově odpovídajícím způsobem oříznuty.

Celý soubor je primárně určen k prezentaci pomocí dataprojektoru, jeho verze v PDF pak k samostudiu vysokoškolských studentů, které se v současnosti stalo již nejenom doplňkovou formou jejich studia. Formát 4:3 starší verze PowerPoint (2016) byl zvolen proto, aby bylo možné vydat i tištěnou podobu souboru.

Tato publikace je určena jen ke studijním účelům posluchačů a absolventů studijního oboru tělesná výchova a sport na JU a jako digitální studijní podpora bude poskytována zcela bezplatně. V žádném případě se nejedná o komerční publikaci volně šířenou, či dostupnou na knižním trhu.

Autor



Vybrané přednášky z dějin tělesné výchovy a sportu v českých zemích do roku 1918



V 19. stol. byly české země součástí Rakouského císařství, od roku 1867 Rakouska-Uherska a v jeho rámci pak tzv. Předlitavska. V tomto mohutném státním útvaru o ploše 676 615 km² žilo v roce 1910 více jak 51 milionů obyvatel rozdělených do velkého množství národů a národností. Plných 68 let mu vládl až do své smrti v roce 1916 císař František Josef I.



Národnostní složení Rakouska-Uherska podle tzv. obcovací řeči:

(data z roku 1910)

Němčina 23,36 %

Maďarština 19,57 %

Čeština 12,54 %

Polština 9,68 %

Srbština a Chorvatština 8,52 %

Ukrajínština a rusínština 7,78 %

Rumunština 6,27 %

Slovenština 3,83 %

Slovinština 2,44 %

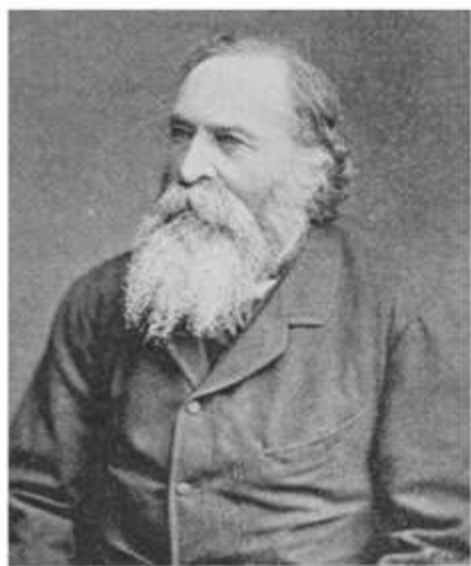
Italština 1,5 %

Ostatní 4,51 %



Počátky tělovýchovného hnutí v českých zemích.

Předzvěstí a impulsem ke vzniku tělovýchovného hnutí v českých zemích bylo zakládání soukromých tělocvičných ústavů. První soukromý tělocvičný ústav na našem území založil v Praze ve 30. letech J. Hirsch. V jeho náplni byl obsažen hlavně tzv. ortopedický tělocvik a cvičení podle soustavy německé a švédské. Na fotografii vpravo nahoře je hostinec *U Doušů* na Václavském náměstí, ve kterém sídlil další pražský soukromý tělocvičný ústav – Schmidtův. Uprostřed dole je kopie dokladu o působení Miroslava Tyrše v tomto ústavu v letech 1856–1857 a vpravo dole je jeho portrét pořízený v době založení Sokola. Na fotografii z roku 1895 vlevo dole je **Jan Malýpetr** (1815–1899), první úředně jmenovaný zemský učitel tělocviku v Čechách. Fotografie byla pořízena v době jeho 80. narozenin. Ten byl také majitelem dalšího soukromého tělocvičného ústavu v Praze, jenž sídlil v Panské ulici.



Jan Malýpetr,
učitel tělocviku.

K 80. jeho narozeninám.

(Dle fotografie H. Fiedlera v Praze.)

Vysvědčení.



*Dovšvědčuji tímto že pan Bedřich Tíř u mne
v roce 1856 a 1857 tělocviku vyučoval, a že po celý
ten čas vím pořádkům, jež se i co do umění i
co do spůsobu vyučování na řádného učitele tělocviku
činiti mohou, jak náleží za dost učinil.*

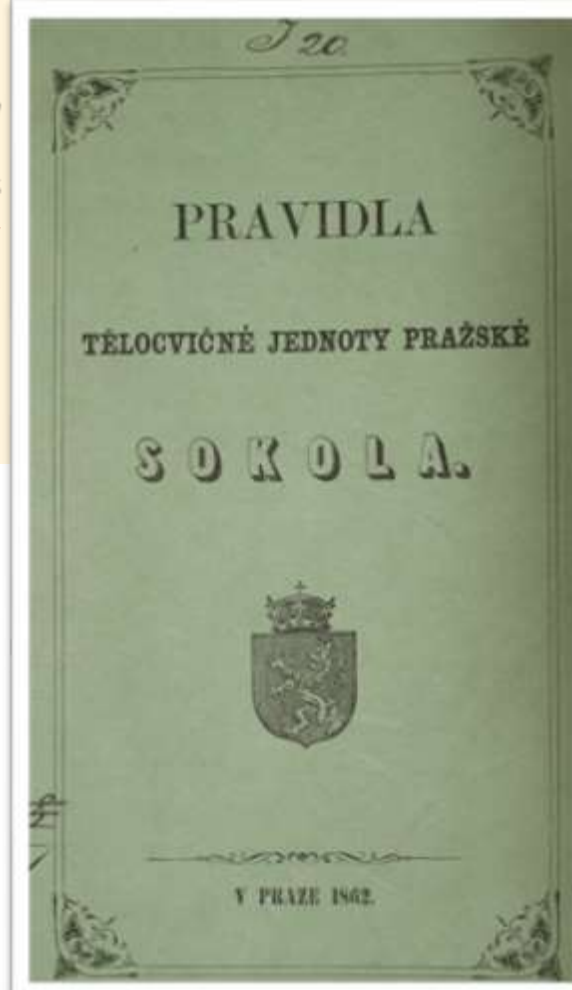
V Praze dne 12 srpna roku 1864

*Ferd. Schmidt
oprávněný učitel tělocviku
Věhlasl. těl. ústavu*



Vznik samostatného českého tělocvičného spolku byl v tehdejším Rakousku možný až v období určitého politického uvolnění. To nastalo počátkem 60. let po pádu tzv. *Bachova absolutismu*.

Dne 13. 2. 1862 vyšla v Národních listech informace o ustavující valné hromadě *Tělocvičné jednoty Pražské* svolané na 16. 2. 1862 (vlevo dole). Prvním starostou Tělocvičné jednoty Pražské byl zvolen *Jindřich Fügner (1822–1865)* (na obrázku uprostřed). Místostarostou a náčelníkem se stal *Miroslav Tyrš (1832–1884)*. Vpravo je titulní list prvních stanov jednoty z července 1862. Kromě vlastních stanov s nimi vyšlo i české tělocvičné názvosloví navržené *Miroslavem Tyršem*. V roce 1864 změnila jednota název na *Sokol Pražský*.



Spolek tělocvičné jednoty Pražské bude odbývati v neděli dne 16. února o 10 hodině předpolední valnou schůzku v tělocvičném ústavě pana Malypetra v panské ulici, v II. poschodí domu české realky. Poněvadž se v schůzce této voliti bude výbor a starosta jednoty, tedy se očekává hojně účastenství.

O účelu a prospěšnosti tělocvičné jednoty netřeba zde šířiti slov, toliko podotýkáme, že do tělocvičné jednoty vstoupiti může každý bez rozdílu stavu; zejména upozorňujeme na tuto příležitost zdravého cvičení těla - mělce, obchodníky, průmyslníky a takové řemeslníky, kteří za svým povoláním málo příležitosti mají tělu svému dostatečného poskytnouti pohybu. Též studentstvo naše k četnému vyzýváme přistoupení.

Kdo se ještě za úda jednoty nepřihlásil, může to učiniti buď v administraci Národních Listů v uršulinské ulici v tiskárně Jeřábkové, aneb v tělocvičném ústavě v panské ulici, v domě české realky. Před valnou schůzkou budou též vyloženy archy, do nichž se budou moci nově přistupující údově zapisovati.

JUDr. **Julius Grégr**,
redaktor „Národ. Listů.“

V Praze dne 13. února 1862.

Slavné portréty zakladatelů Sokola.
Vlevo Jindřicha Fügnera od Josefa Mánesa a vpravo Miroslava
Tyrše od Františka Ženíška.



Prapor Sokola Pražského z roku 1862. Autorem jeho návrhu byl Josef Mánes. Vpravo je obraz z jeho slavnostního svěcení v sále Apolla v roce 1862. Vedle praporu na něm stojí spisovatelka **Karolína Světlá** – jeho hlavní patronka.

Vlevo dole jsou obrázky s návrhy různých podob sokolského kroje. Jejich autorem byl taktéž Josef Mánes.



První sokolský prapor je vyroben z hedvábí. Na jeho bílé straně, lemované slovanskými motivy, je umístěn velký nápis Sokol. Na jeho červené straně je bílý sokol a nad ním heslo Tužme se.



Skupinové turistické výlety patřily v počátcích Sokola k jeho hlavním činnostem. Jeho prvním veřejným vystoupením byla v roce 1862 národní pouť na Říp. Vlevo je kopie oznámení výletu členů Sokola Pražského na Žebrák 31. 8. 1862. Žebrák a Točnick na Berounsku jsou na litografii Augusta C. Hauna z roku 1864 vlevo dole. Uprostřed nahoře sokolští výletníci na Řípu. Vpravo dole je Říp na kresbě Karla Liebschera z 80. let 19. stol. A vpravo nahoře je barevný diapozitiv z roku 1910, na kterém je detail rotundy svatého Jiří a svatého Vojtěcha, která patří mezi nejstarší dochované stavby v českých zemích.

Platba

Čestnému výletu Žebráckému v úterý 31. srpna 1862.

V úterý dne 31. srpna vyjeli z Prahy v 10 hodin ráno do Žebráka, kde nás očekávali a k obědům a večeři. Žebrák uvidět a tož docela krásně, na nádraží vyjeli do 1/2 11 a vidět na železnici stavení, jak dříve bylo viděno.

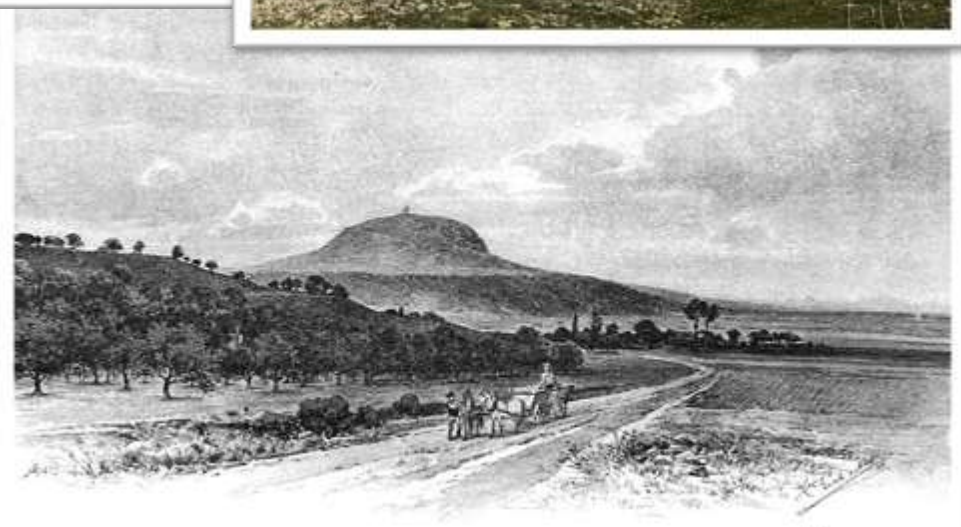
*U Žebráka se jela až do železnice a nastoupit železnici, kde se pro-
stávati a kuchařka, jak obvyklé u nás. Po se vypravili
vzhledem k tomu, že jsme již vypravili se předtím.*

*Společně šli po lesy a železnici, je již předtím.
U Žebráka šli 11 a půl hodiny a všimni spolek, který viděti
a o to přikládá a psaní, až do 12 hodin, kde 12. srpna
do Žebráka vyjeli a o 1/2 11 se vraceli do Prahy a viděti
až o 1/2 11 a noční.*

7. srpna dne 31. srpna 1862.

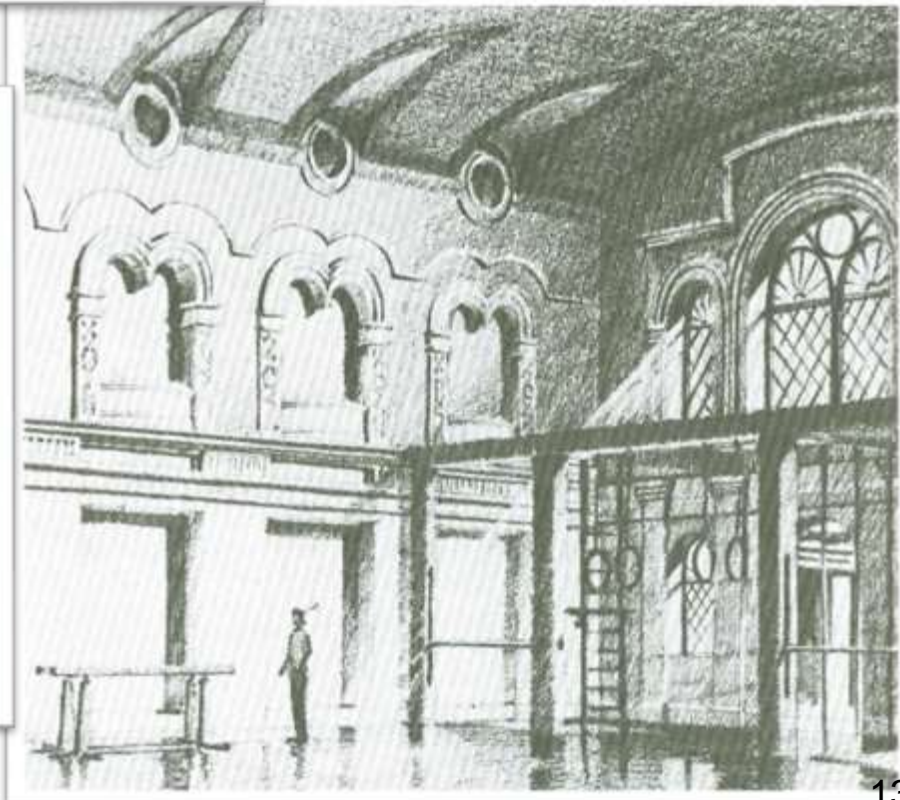
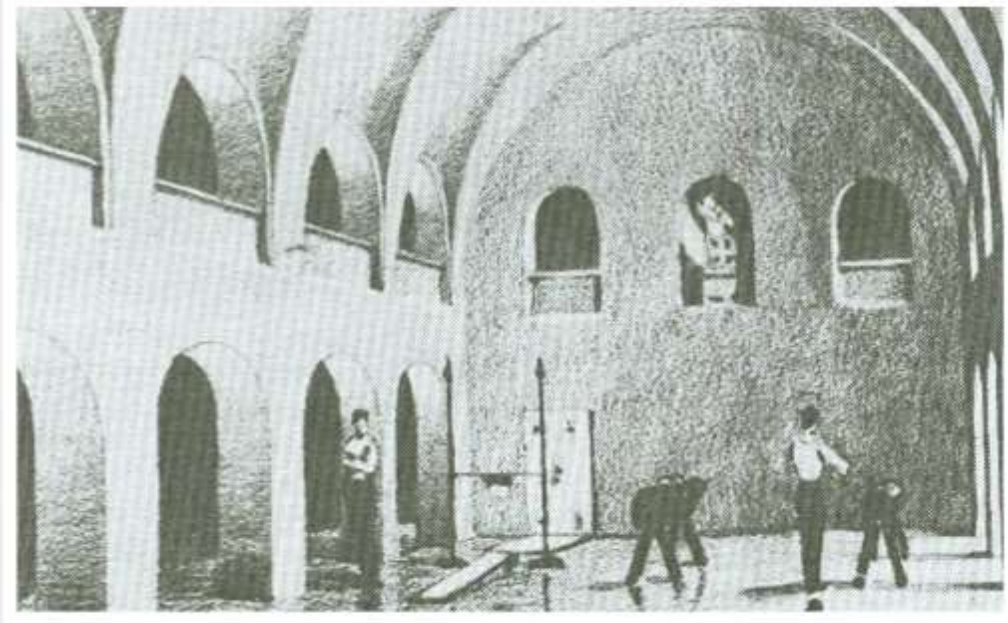
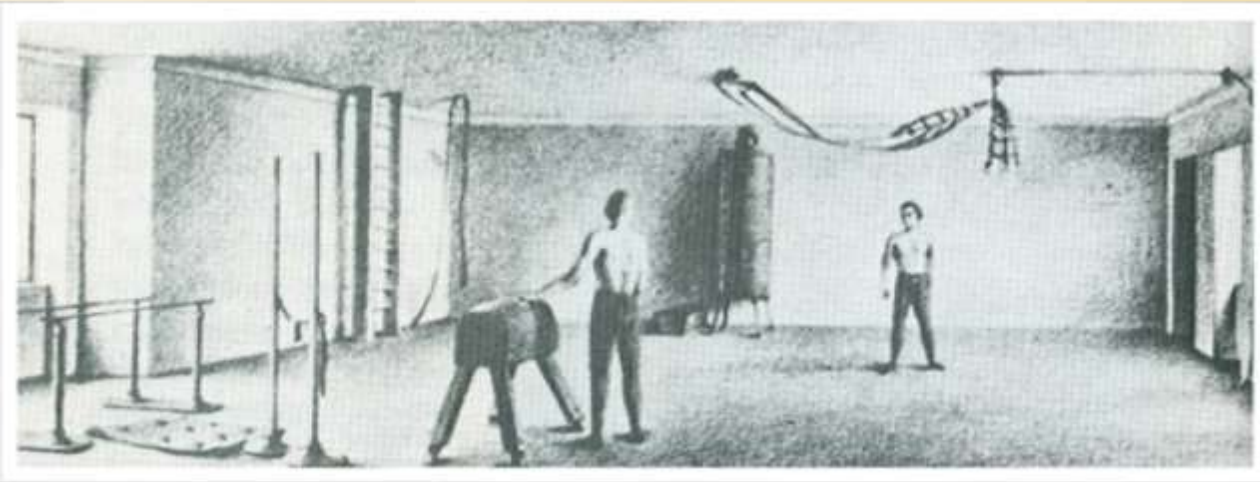
Tomáš Kravý

první.

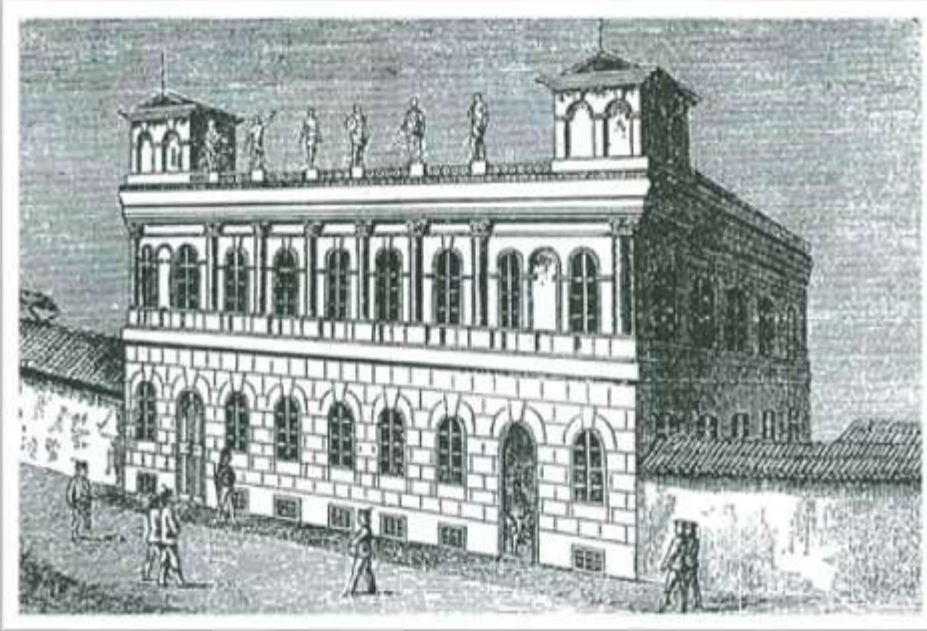


Říp. Pohled z východní strany.

S vlastní cvičební činností začal Sokol Pražský v roce 1862 nejprve v tělocvičně Malypetrova tělocvičného ústavu v Panské ulici (vlevo nahoře). Od května 1862 do dubna 1863 Sokol využíval sál v *Apollu* v Ječné ulici (vpravo dole). Následně pak do konce roku 1863 cvičil v sále *Konviktu* na Starém městě (vlevo dole).



Původní exteriér (vpravo nahoře) a interiér (vlevo dole) vlastní tělocvičny Sokola Pražského na kresbě od F. Chalupy. Ta byla postavena v neorenesančním slohu podle návrhu známého architekta Ignáce Ullmanna v Sokolské ulici čp. 1437. Rozlohou tělocvičného sálu a svým vybavením byla v té době unikátní. Na tělocvičnu navazoval trakt s byty. Zde žil s rodinou Jindřich Fügner, později i Miroslav Tyrš. V přízemí se nacházela kancelář, v suterénu šatny. Cvičit se v ní začalo 9. prosince 1863. Vpravo dole je velmi cenná momentka prvního cvičitelského sboru Sokola pražského z roku 1862. Sokolská metodika, nazvaná *Tyršova tělocvičná soustava*, vycházela ideově z antiky. Proto se od počátku staly její součástí běhy, skoky, hod diskem, hod oštěpem a zápas. V letech 1867–1869 do ní Tyrš zařadil další atletické disciplíny a také vzpírání. Cvičení na nářadí do ní přibýlo v roce 1871 a následně i šerm, jízda na koni a výjimečně i plavání a bruslení. Tyršovi následovníci ale její obsah značně omezili a k jejímu opětovnému rozšíření a k modernizaci jejího obsahu došlo až v polovině 20. let 20. stol.



Hned v roce 1862 se Tyrš snažil iniciovat zakládání sokolských jednot v dalších městech, což ale odporovalo schváleným stanovám Tělocvičné jednoty Pražské a její představitelé se tak dostali do hledáčku rakouských policejních orgánů. Přesto ale byly ještě v tomto roce v Čechách založeny sokolské jednoty v Jaroměři, Kolíně, Nové Pace, Turnově, Příbrami, Jičíně a Kutné Hoře. Jako první na Moravě byla již v lednu 1862 založena sokolská jednota v Brně (původně jako *Moravský tělocvičný spolek*) a v témže roce také jednota v Olomouci. V roce 1863 vzniklo pod názvem *Sbor pro pěstování vzájemnosti tělocvičných spolků slovanských* i jakési neoficiální sokolské ústředí. Na pohlednici vlevo je *Besední dům* v Brně, v němž byla od konce roku 1872 tělocvična brněnské jednoty Sokola. Vpravo je na fotografii z 80. let 19. století zachycena původní podoba sokolovny v Kolíně. Dole je současná fotografie dosti zničeného původního praporu Sokola Příbram, který je po praporu Sokola Pražského druhým nejstarším.



Veřejné cvičení Sokola Pražského na Rohanském ostrově 19. 5. 1867 bylo prvním veřejným vystoupením Sokola mimo tělocvičnu (nahore). Kromě skupinových cvičení bylo na programu i cvičení na náradí, skok do dálky, skok o tyči a šplh na laně. Sokolský jízdní oddíl při slavnosti kladení základního kamene Národního divadla 16. 5. 1868 (vpravo). Píseň ze sokolského zpěvníku z roku 1863 (vlevo dole). *Píseň sokolského dorostu* (uprostřed dole).



Píseň Sokolů
Slova Karel Tůma, nápěv
Ludvík Procházka
Hej Sokoláci, mužně vpřed.
Tu prapor náš, tu síly střed.
Tu tábor českých bratří!
Teď v pěstech činky držme jen.
Než když zasvitne činů den,
Tu statně k dílu bratří!
Tu nikdo nevěř náhodě.
Jen svornou silou k svobodě.
Vždyť na nás národ patří!
Hurrá, jen chutě do skoku.
Pak tamo v bujném útoku.
Kde cíl nám kyne, bratří!
A byť i cesta daleká.
Tož Sokolíky neleká.
Vždyť na nás národ patří!
Ba tužme, tužme, tužme se!
Jen vlastní síla povznese.
Jen ta nás v pravdě sbratří!
Jen před tou ztrhne mdloby
zrak,
A neztrhle-li, nuže pak:
Ať na nás národ patří,
Ať na nás národ patří!

Motto

Druh vedle druhu šli jsme lidu úcty složit,
by poznal, co že chceme a kam že spěcháme,
by v mladých svalech našich viděl opět ožít
to všechno, co v nich spí, co k jiskře křesáme.
Jen jednu myšlenku jsme všichni měli asi,
jak od svých učitelů slýcháme ji pět:
„V náš jeden mohutný ty různé spojit hlasy,
jež slyšíme vždy z prava, z levá jásat, hřmět ...“

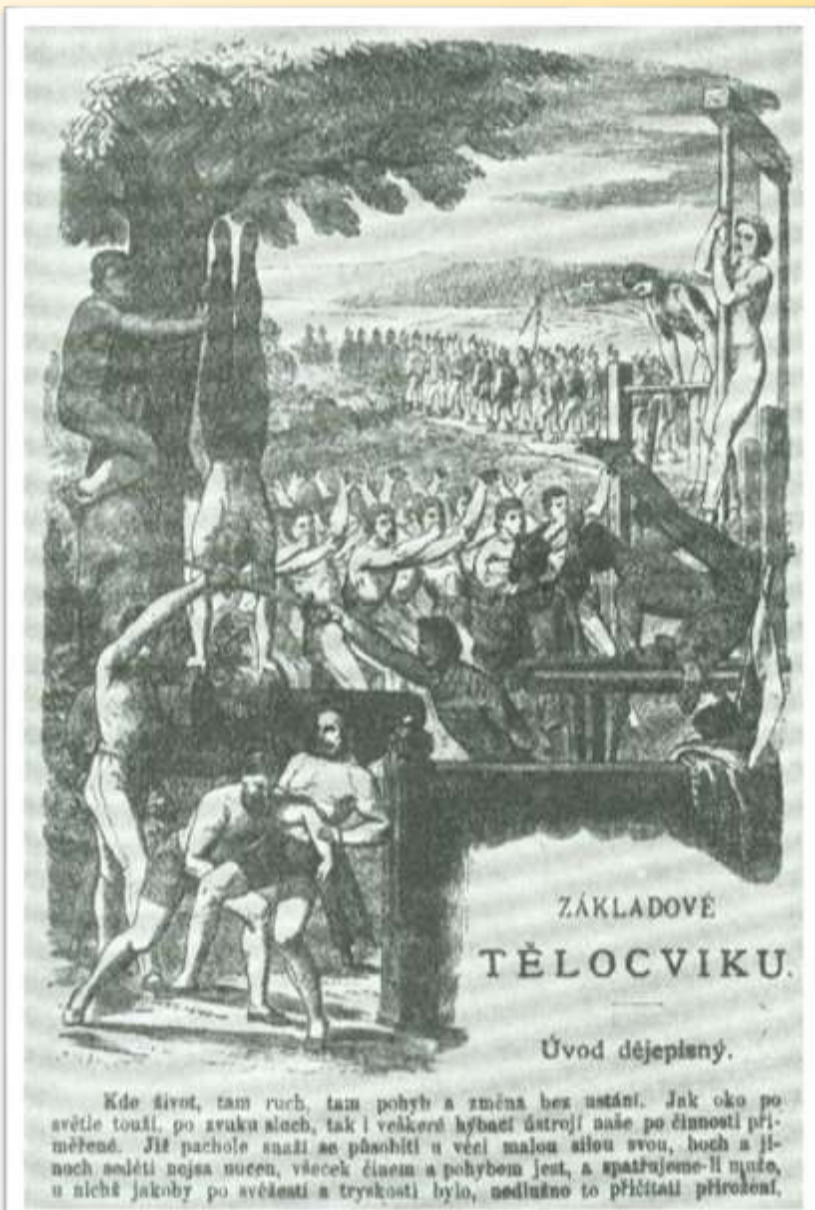


Vlevo nahoře je momentka cvičitelského sboru Sokola Pražského z roku 1864, na kterém jeho jednotliví členové symbolicky předvádí i tehdejší doplňkovou cvičební činnost Sokola – zápas, šerm, vzpírání a také atletické disciplíny jako hod oštěpem, diskem a skok o tyči. Vpravo nahoře je snímek správního sboru Sokola Pražského z roku 1865. Dole je fotografie cvičitelského sboru Sokola Pražského z roku 1876, opět s různým náčiním. Na všech třech snímcích je Miroslav Tyrš. Ten pózuje v sokolském kroji i na snímku vpravo dole.



Vlevo je titulní list Tyršova stěžejního díla z roku 1867 – *Základové tělocviku*. V něm podrobně rozpracoval tzv. *Sokolskou tělocvičnou soustavu*.

Vpravo je první strana prvního čísla časopisu *Sokol* z ledna 1871. To obsahovalo i ideovou tezi Miroslava Tyrše *Náš úkol, směr a cíl*. Časopis *Sokol* Tyrš sám dlouho redigoval.



Náš úkol, směr a cíl.

Živiti a deslovati?

Co chcem? Kdež naměřem? Jak s rychlostí bezpečnou a rozvahou ve všem k cíli pít? Co úkol Sokolský při práci vespoleč? Co v pravdě úkol náš v životě národním?

Jake my o tom přiveděním máme, jaké zásady tu za přání pokládáme pro všechny postap k dokonalosti v očech vlastních, pro všechny počínání praciti duchem prodrhané — to z předu nejen obyčelou frází odříci než sice vyložit a hlouběji zřívovnit ze přetvojen, ba přelčívno máme.

Společně hledě ku střední věci celé.

Nikoli každý o sobě, co jednotlivě, ba ani ne jen v různých jednotkách, než podporou a soubor vespoleču chceme úkol svůj řešiti, a to nejen ve prospěch svůj vlastní, než na záhr všeho národa svého.

A tak tedy při všem konání a rozjednání tři svazky ty především na zřeteli máš sláti, postupně širší a širší, přilievitím svazek ve spolek jednotlivcům, pak smen mezi Sokolstvem veškerým a na konec i ten, jenž k všemu národu náš vřechtný vše.

Přelčívno a jednotu.

Nehodíme na tomto místě o oněch podmínkách rozvodně se promětit, na nichž jak hojnota tak úspěch života vespolečného povstane spojivati, a rovněž medem zde, jak v dalším průběhu o oněch úsvětlých vlastnostech se šití, jen na konec přec nejen Sokola, jen máš vůbec sláti. Víme k tomu, kterak za sdružen spoustou všeobecných slov jak nedostatek na myšlénky zvláští, tak nečinnost při věci jednotlivě co rády skrývati.

Tod tedy jenom ku své svazce zvláští zde přilievitím, Sokolstvem, jak i v ostatní podobě. (Za v. 1871)

Myšlme, že je, když povídy na vědomí sobě uděláme, že možná pokračovat a zdokonalovat, že vše, co konáno, též jinak a snad líp se šití mohlo. Myšlénka jednotlivců a přeč ne všem povídy na myšlénku tanoucí. Vědy s též který stav skutečný je kdy v le míře vyložený, aby zlepní v něm naprostu nemožné bylo. Koni li tedy v kterémli věm postapu k lepšemu, též celkem souditi sláti, že vřechta as vřechovněni dokonalost její zřívovněni vřechovněni, než šitě šití nečinnost lidská, která každému pokraču — i v životě vřechovněni — je šitě vřechovněni a překážkou, a nečinnost ta se jmenuje — spokojenost. Ba spokojenost jest ten těžký olověný cop, který přelčívno přelčívno drahoc, máme-li hlavou si nejen smělěji holt, ale i volněji zavláti. Nehájme tu šitě vřechovněni tělavost a rybovost. Avšak zda všetransnému vyvoji šití tělavost mloditi šitě, zda k rozmanitosti odřívající též našy postádek ve všem se přelčívati, zda šitě a šitím čas nezahradat nečinnost, zda ve výkonech jak jednotlivých tak vespolečných s prospěšností též křivovněni se soudit vřechovněni, zda počítati drahocně založeně, zda drahoc pokrač drahocněni cestou nečinnosti, zda ve všem vřechovněni se naše k vřechovněni zavláti, ano i to, šitě vše, v čem a šitím a na šitě vřechovněni se šití, co ujelekonaleji je zřívno — na to je povídy drahocněni se šití. Ba vše, kamkoli v čemli je drahocněni, to nezřívno nás šití a šitím šití, zda by snad přeč neu ošle vřechovněni též jinak a ještě lípě byt. V tom šlehu lidí hleho Sokolstvi: „Vědy rač.“ aneb chceme-li též: „Vědy nespojivnost.“ která zde i tu vřechovněni má, že ji mále povídyvat a zakazovat nemáme.

Kdo v myšlku tom největší nespojivnost, ovšem ne s vřechovněni a podřívovněni a šitím nečinným a nečinným.

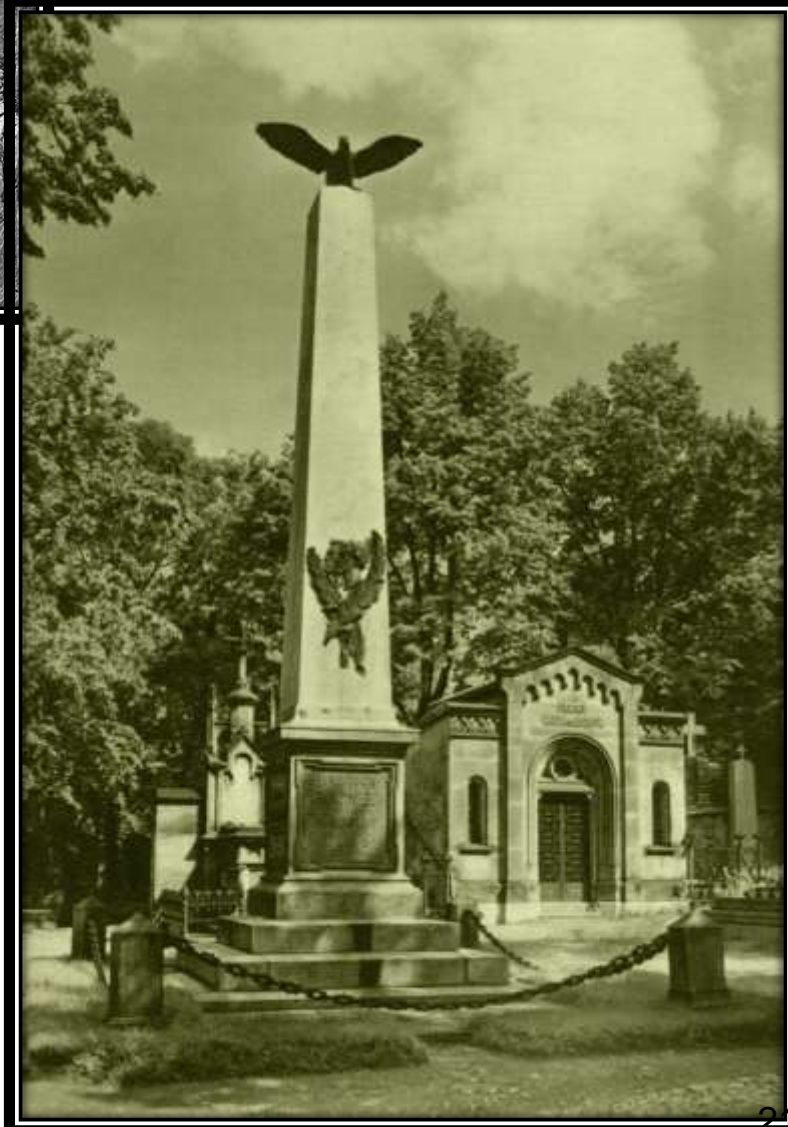
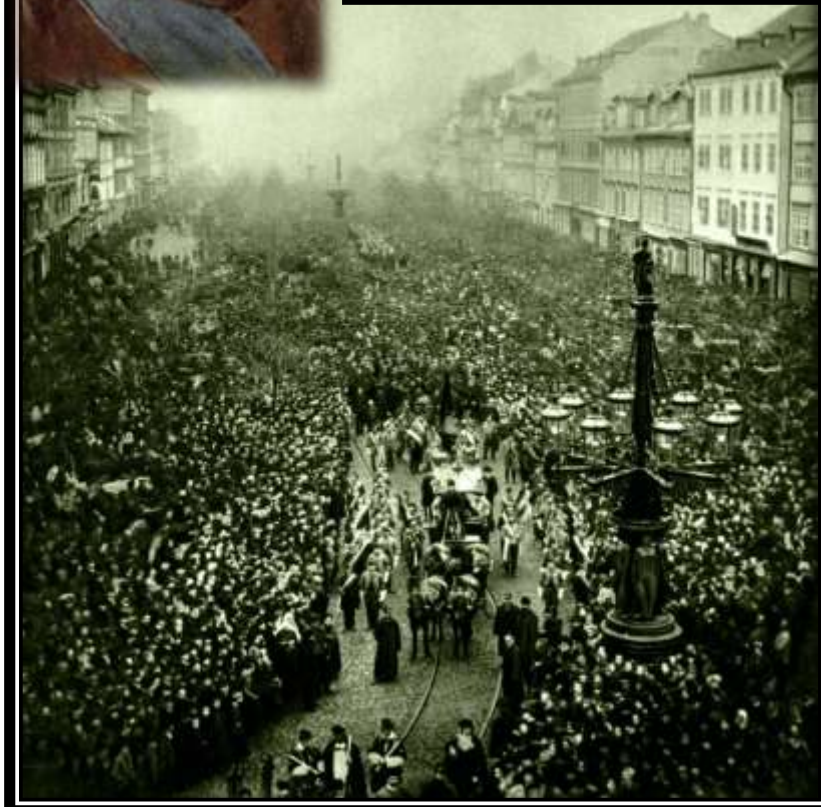
Na snímku vlevo je skupina členek Tělocvičného spolku paní a dívek pražských v době jeho vzniku v roce 1869. Uprostřed na něm stojí Klemeňa Hanušová (1845–1918), spolupracovnice Tyršova, spoluzakladatelka a dlouhodobá vedoucí cvičitelka tohoto spolku, který je považován za první ženský tělocvičný spolek v Evropě. Tento formálně samostatný spolek byl až v roce 1902 přímo začleněn do ČOS. Klemeňa Hanušová (na portrétu uprostřed), upravila Tyršovu tělocvičnou soustavu pro potřeby žen, prosazovala estetická hlediska ženského tělocviku, cvičení při hudbě, ortopedický tělocvik, pečovala o rozvoj dívčí školní tělesné výchovy. Také psala metodické spisy, vychovávala cvičitelky a celkově ovlivnila postavení žen v tehdejší společnosti. Na fotografii vpravo pózuji sestřenice Klemeňa a Hana Hanušovy (vpravo) – první cvičitelky spolku. Na fotografiích z přelomu století dole jsou členky blíže neurčených ženských odborů Sokola. Je z nich patrné jak byl tehdy ženský tělocvik stále svázán přísnými konvencemi v oblasti tělocvičných úborů.



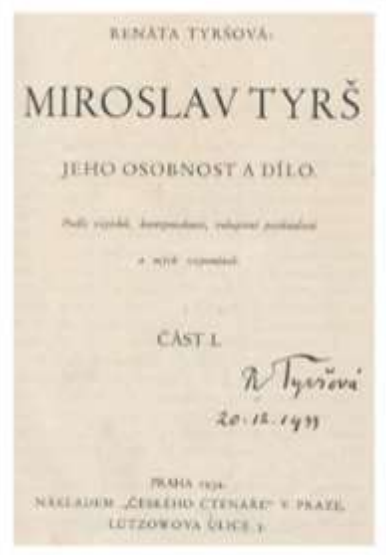
Mimořádný prof. PhDr. Miroslav Tyrš (1832–1884). Vpravo nahoře jsou Miroslav Tyrš jako ženich v roce 1872 ve věku 40 let a Renáta Fügnerová jako jeho nevěsta ve věku 18 let. Uprostřed je diplom čestného členství udělený M. Tyršovi *Národní jednotou sokolskou* ve Spojených státech amerických 3. září 1880. Vpravo dole je na staré kolorované pohlednici tyrolské alpské turistické centrum Oetz, místo posledního pobytu a smrti M. Tyrše. Uprostřed nahoře je na obrázku hostinec *Tobiase Haida k. k. Post* v Oetzu, ve kterém byl M. Tyrš v létě roku 1884 ubytován. Na pohlednici vlevo dole je malým bílým křížkem označeno místo uprostřed dravé alpské řeky Ötztaler Ache, kde byl Tyrš 27. 8. 1884 nalezen mrtev.

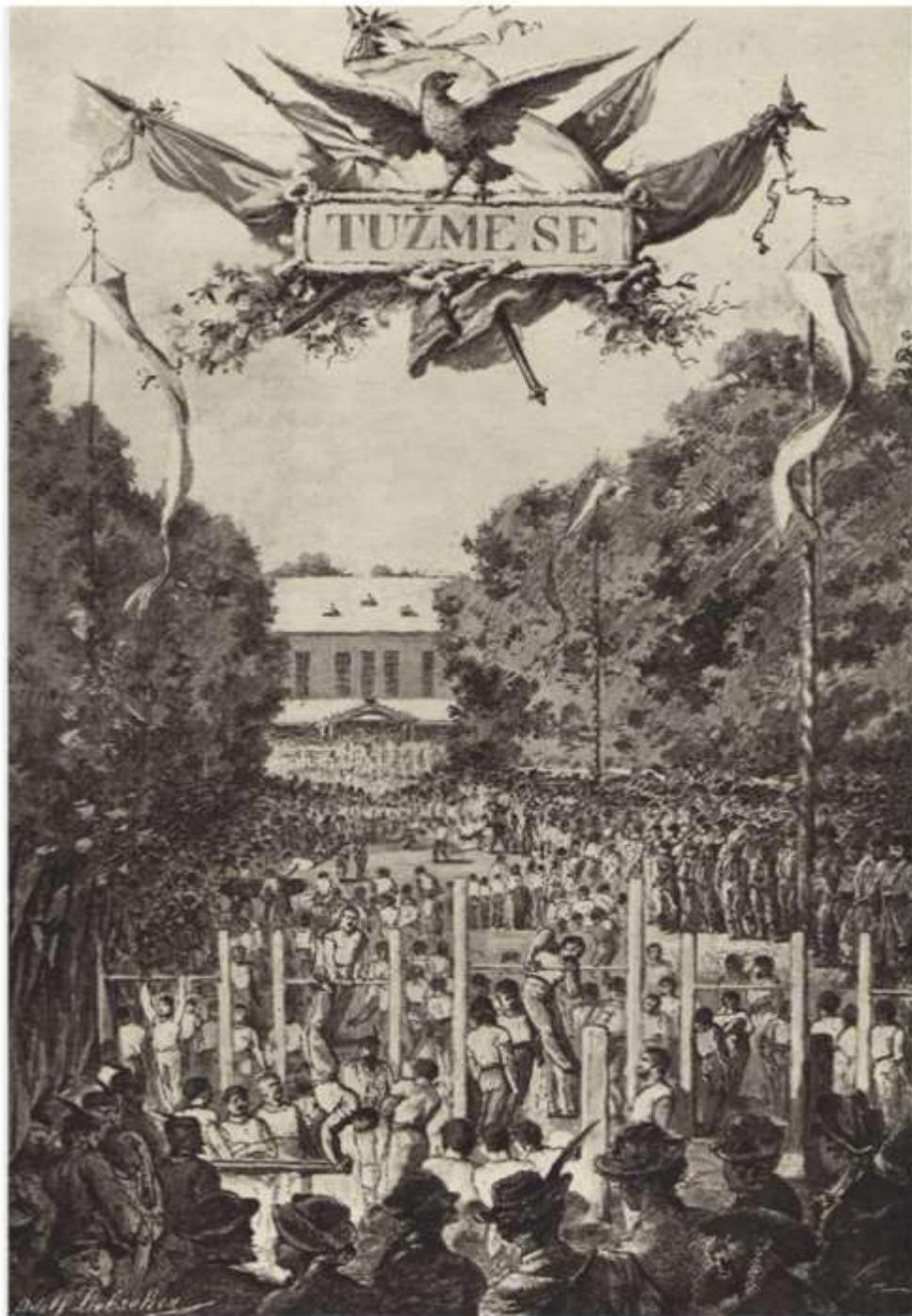


Kresba z pohřbu Miroslava Tyrše uspořádaného 9. listopadu 1884 a fotografie pohřebního průvodu procházejícího zcela zaplněným Václavským náměstím. Tyrš byl v té době mimořádně známou a uznávanou osobností. Byl mimo jiné poslancem *Českého zemského sněmu* (oficiálně Sněmu Království českého) a *Říšské rady* (zákonodárného sboru předlitavské části Rakouska-Uherska). Vpravo je fotografie pomníku Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera v Praze na Olšanech.



Renáta Tyršová (1854–1937), dcera Jindřicha Fügnera a manželka Miroslava Tyrše, byla významnou sokolskou pracovnící a odbornicí v oboru vzdělávání a národopisu. Podílela se na výstavách a na vzniku Sokolského muzea. Spolupracovala s manželem a po jeho smrti utřídila jeho spisy. V roce 1931 jí byl udělen čestný doktorát na Univerzitě Karlově. Na fotografii vpravo dole je zachycena při slavnostním otevření ústředí Sokola na Malé Straně – Tyršova domu v roce 1925. Na fotografii z roku 1932 vlevo dole sedí uprostřed mezi hosty IX. sletu.



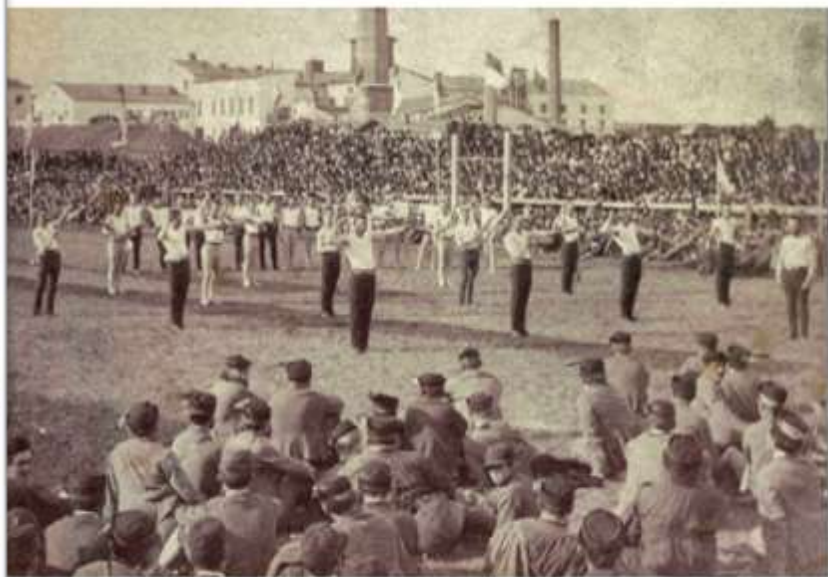


I. všesokolský slet byl uspořádán v roce 1882 na Střeleckém ostrově v centru Prahy. Tento slet ještě organizoval Miroslav Tyrš. Vlevo je známý obraz Adolfa Liebschera s motivem z tohoto sletu. Vpravo je fotografie cvičitelského sboru Sokola Pražského na tomto sletu s Miroslavem Tyršem uprostřed.



Horník Kocich Ranka Müller Zmátek Rybka Holík Krupčák
Kučejš Novák Čížek Štěpán Fiala
Fiala
Roháč Konec W. Štěpán

II. sokolský slet měl být uspořádán v roce 1887 k 25. výročí založení Sokola v Praze. Vlevo dole je původní sletový plakát od Františka Ženíška. K jeho uskutečnění byly vykonány rozsáhlé přípravy, avšak úřady chtěly navrhovaný program značně oklestit. Nepovolily ani slavnostní průvod a stanovily řadu dalších omezujících podmínek. Proto se funkcionáři Sokola rozhodli místo sletu uspořádat v červnu 1887 v Českém Brodu *Tělocvičné závody sokolské*. Toto náhradní řešení sokolské myšlenky neublížilo, spíše naopak přispělo k většímu úsilí a rozšíření činnosti v jednotách. Do Č. Brodu nakonec přijeli i krajané z Ameriky. Vpravo jsou fotografie z této slavnosti.



Sokol americký na tančidě v Českém Brod 26. června 1887.

Vznik župního zřízení a vznik České obce sokolské. Po rychlém rozvoji sokolského hnutí v 60. letech došlo v 70. letech ke značnému utlumení sokolské činnosti. To bylo zapříčiněno zejména hospodářskou krizí, kterou odstartoval krach na vídeňské burze v roce 1873. Po jejím překonání došlo opět k nárůstu sokolské aktivity. Základním problémem dalšího rozvoje sokolského hnutí ale byla jeho chybějící funkční organizační struktura. Proto bylo v roce 1884 uspořádáno shromáždění sokolských funkcionářů, které se zabývalo hlavně zavedením župního zřízení podle vzoru německých turnerů. Ještě téhož roku vznikly v Čechách první tři župy a rychle vznikaly další. Župní organizační systém se okamžitě projevil jak nárůstem členské základny, tak i počtu sokolských jednot. V roce 1889 se podařilo tehdejší sokolské župy v Čechách (Krkonošská župa, Podkrkonošská župa, župa Havlíčkova, župa Plzeňská, župa Podřipská, župa Fügnerova, župa Tyršova, Středočeská župa, Východočeská župa, župa Žižkova a Sokol Pražský) spojit do jednotné organizace s názvem Česká obec sokolská (ČOS). V roce 1892 vznikla Moravsko-slezská obec sokolská sdružující sokolské župy na Moravě a ve Slezsku. V roce 1901 vzrostl počet žup v Čechách na 25, na Moravě a Slezsku na 11, přičemž Praha a Vídeň tvořily samostatnou župu. Až teprve v roce 1904 se podařilo spojit českou a moravskou organizaci do jednotné České obce sokolské (ČOS). Na fotografiích dole jsou nejvýznamnější funkcionáři Sokola. Zcela vlevo je JUDr. Tomáš Černý (1840–1909), starosta Sokola Pražského, primátor Prahy a poslanec Českého zemského sněmu. Druhý zleva je JUDr. František Čížek (1850–1889), od roku 1884 náčelník Sokola Pražského, od roku 1889 první náčelník České obce sokolské. Třetí zleva je JUDr. Jan Podlipný (1848–1914), první starosta České obce sokolské 1889–1906, primátor Prahy a poslanec Českého zemského sněmu. Druhý zprava je JUDr. Jindřich Vaníček (1862–1934), mnohaletý náčelník ČOS, pokračovatel díla Tyršova. Ten zmodernizoval sokolský tělocvik a zavedl do něj sportovní disciplíny. V období 1895–1926 řídil celkem šest sletů. Zcela vpravo je JUDr. Josef Scheiner (1861–1932). Ten se zasloužil o vznik jednotné České obce sokolské, jejím starostou byl v letech 1906–1932, v období 1912–1932 byl také starostou Svazu slovanského sokolstva.



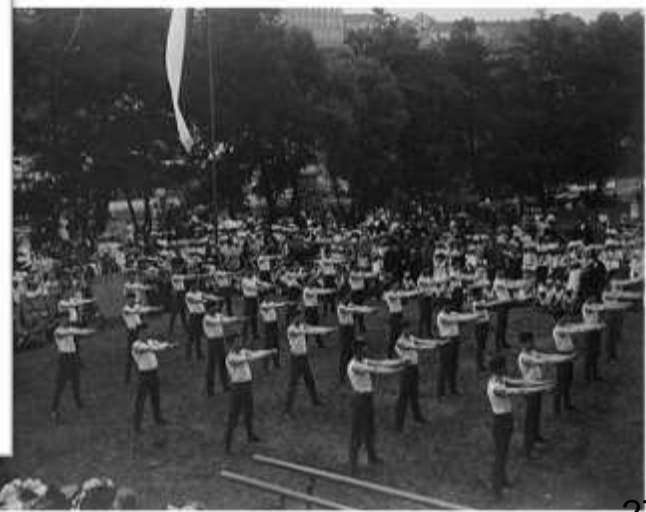
Řádný II. všesokolský slet se nakonec konal až v roce 1891 v Královské oboře (dnešní Stromovce) v rámci *Jubilejní zemské výstavy*. Na fotografiích vlevo je zachycen celkový pohled na sletišť, vpravo je momentka ze sletové soutěže v nářadovém tělocviku.



I v sokolských župách byly pořádány slety a tělocvičné slavnosti, či veřejná cvičení pořádaly při nejrůznějších příležitostech i sokolské jednoty. Vlevo je na archivní fotografii zachyceno cvičení mužů na župním sletu uspořádaném v roce 1893 v Českých Budějovicích. Improvizované cvičiště zřízené na louce proti dnešnímu pivovaru Budvar pojalo kromě cvičících až 20 000 diváků. Vpravo nahoře je fotografie pořízená při veřejném cvičení uspořádaném v roce 1892 k 25. výročí založení Sokola ve Lvově. Cvičilo zde 600 mužů včetně šedesáti hostů z Čech. Dole uprostřed a vpravo jsou fotografie z veřejného cvičení Sokola Tábor v roce 1903. Vlevo dole je momentka z veřejného cvičení srbských sokolů u tábořské sokolovny v roce 1912.



Slet Sokolské župy "Husovy"
v Českých Budějovicích
r. 1893 za účasti 3,300 Sokolů a
20.000 návštěvníků



III. všesokolský slet se konal v roce 1895 již na nově zřízeném sletovém cvičišti na Letenské pláni. Tento slet byl programovou součástí *Národopisné výstavy československé* uspořádané na výstavišti v Královské oboře. Na fotografiích vlevo je zachycen nahoře nástup a dole cvičení 4 000 mužů. Vpravo nahoře je interiér tělocvičny v sokolském pavilonu Národopisné výstavy a vpravo dole je momentka ze cvičení dorostu.



IV. všesokolský slet se konal v roce 1901 opět na Letenské pláni. Vpravo jsou fotografie z nástupu a vlastního cvičení 6 705 mužů. Vlevo dole jsou účastníci slavnostního sletového průvodu před Staroměstskou radnicí. Toho se zúčastnilo 11 000 krojovaných sokolů a četné zahraniční delegace. V ulicích jej sledovaly tisíce diváků.



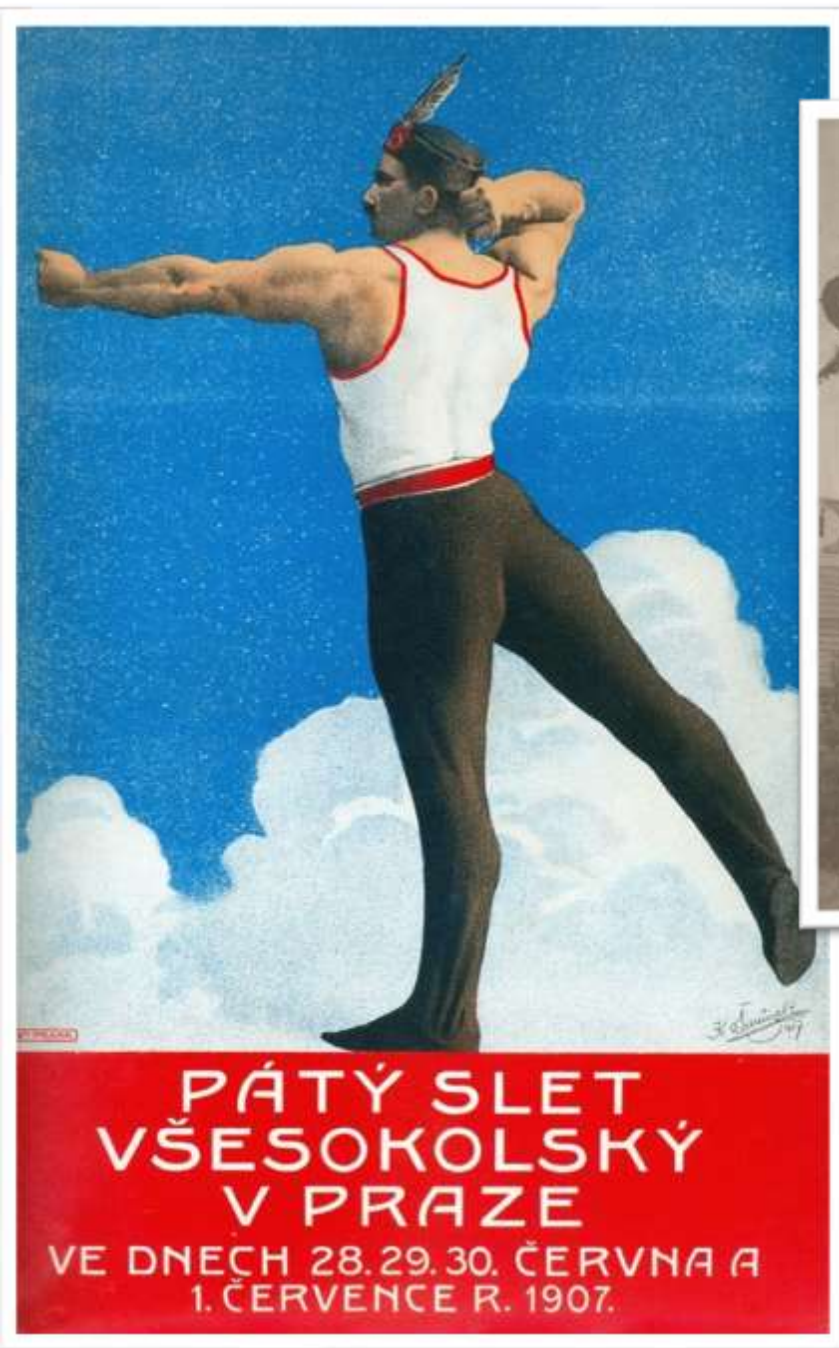
Ukázky gymnastických cvičení mužů na IV. sletu.



IV. slet byl prvním, na kterém měly svoji vlastní skladbu ženy. Vlevo je fotografie a pod ní diapozitiv z jejich cvičení. Vpravo nahoře jsou francouzští gymnasté na skupinové fotografii a na diapozitivu dole pak při ukázce cvičení na kružích.



V. všesokolský slet se konal v roce 1907 a opět na cvičišti na Letenské pláni.



Fotografie z jednotlivých vystoupení na V. sletu. Vlevo nahoře ze cvičení žen, vpravo nahoře ze cvičení mužů a dole ze sletové scény nazvané *Šachový turnaj*.



Nahoře nástup hostů na cvičiště.

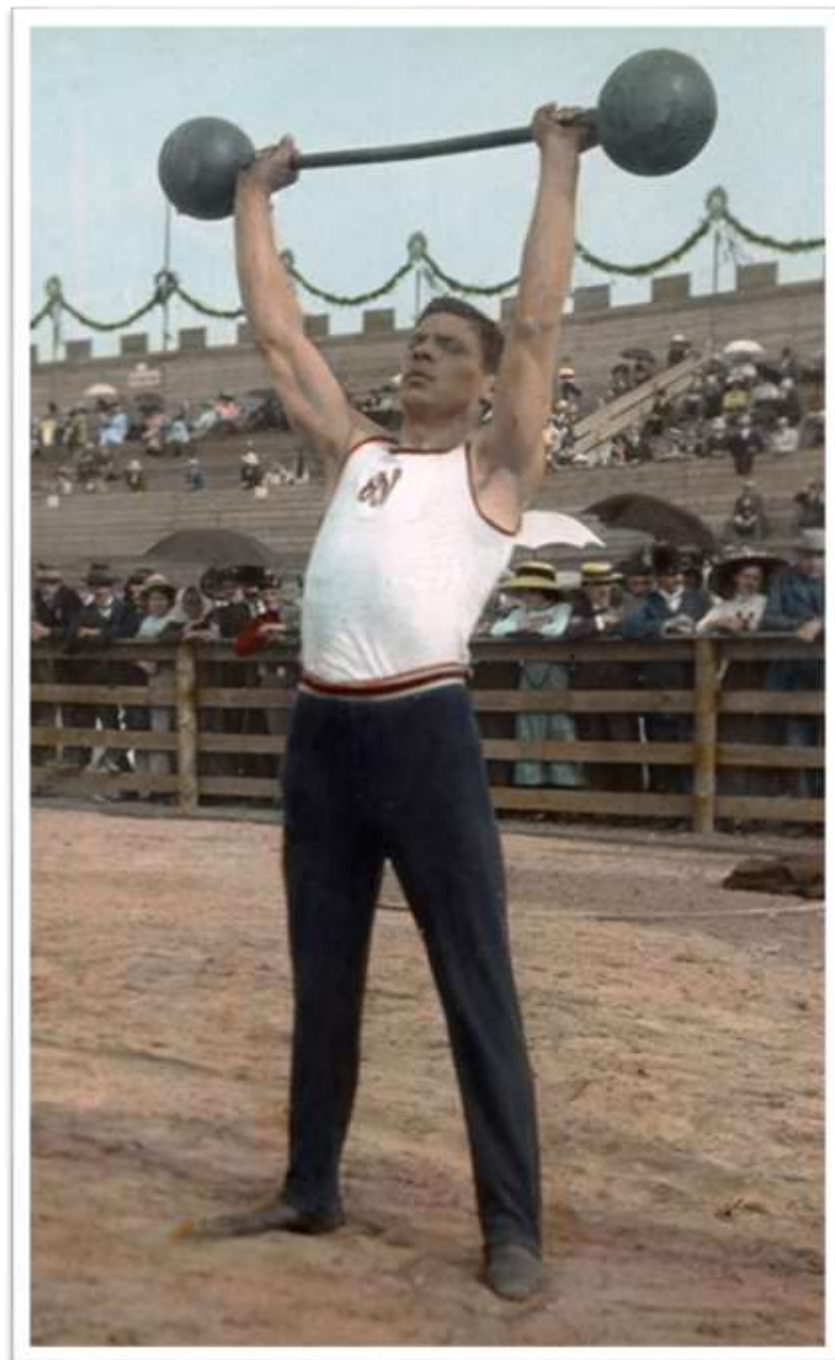
Dole je fotografie od známého fotografa Rudolfa Brunera-Dvořáka nazvaná *Cvičenci na bradlech*.



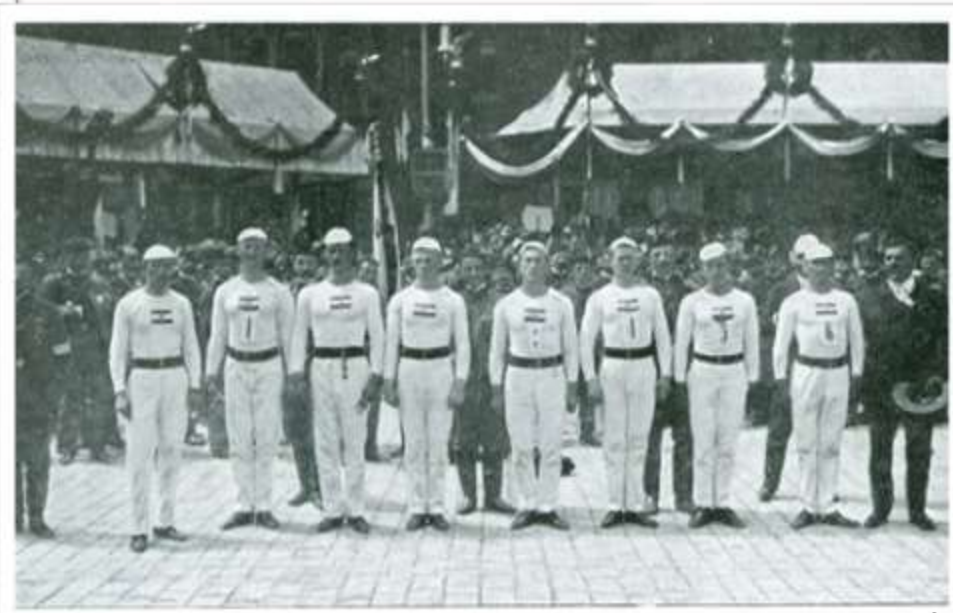
V. slet všesokolský v Praze r. 1907. *Prohlášení adhvare 4. 7. 1907. s. 1. 1907. 1907. 1907.*
Cinquième fête fédérale Tchèque de Gymnastique Prague 1907. *Rudolf Bruner-Dvořák* Vydala Česká Obec Sokolská



Na těchto barevných diapozitivách jsou zachyceni účastníci
V. sletu s různým tělocvičným náčiním.



Na fotografiích nahoře jsou američtí sokolové na V. sletu při ukázce u nás tehdy prakticky neznámé pálkovací hry *indoor base ball*. Vlevo dole vjíždí na cvičišťe jízdní odbor. Vpravo dole jsou maďarští gymnasté na V. sletu.



Na tomto krásném kolorovaném diapozitivu pózuji na V. sletu Američanky s tenisovými raketami.

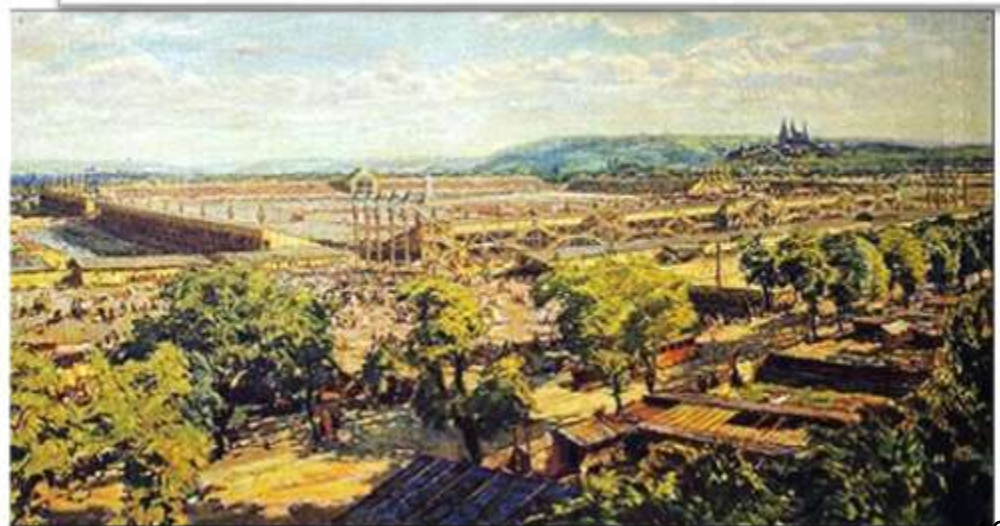


Hosté V. sletu se připravují na slavnostní průvod. Vlevo nahoře jsou srbsští sokolové, vpravo nahoře sokolové z Berlína, vlevo dole sokolové z Budapešti. Na fotografii vpravo dole jdou v průvodu Prahou Hanáci.

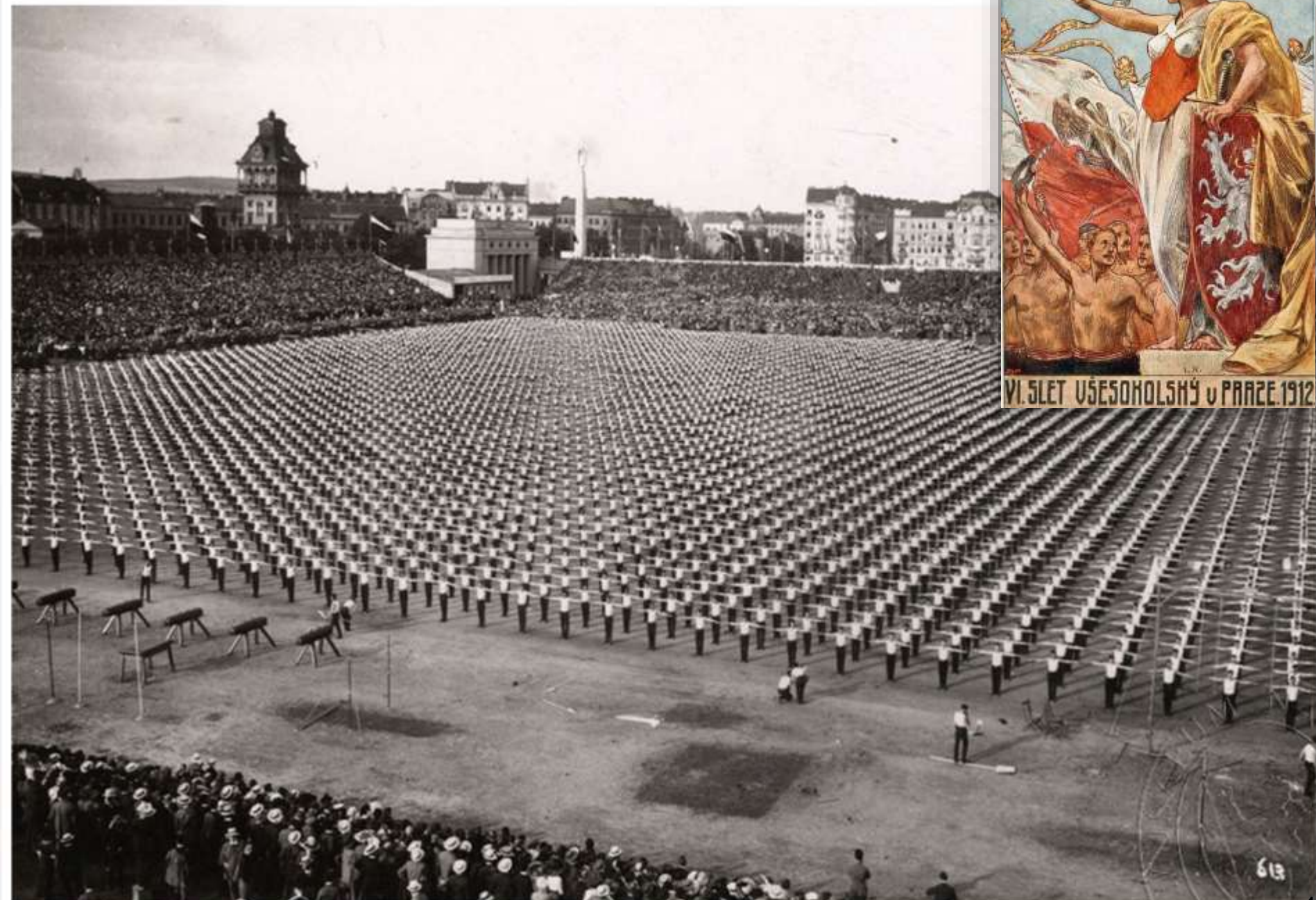


V. slet všesokolský v Praze: Hanácká kapele v průvodu. 7. srpna 24/25

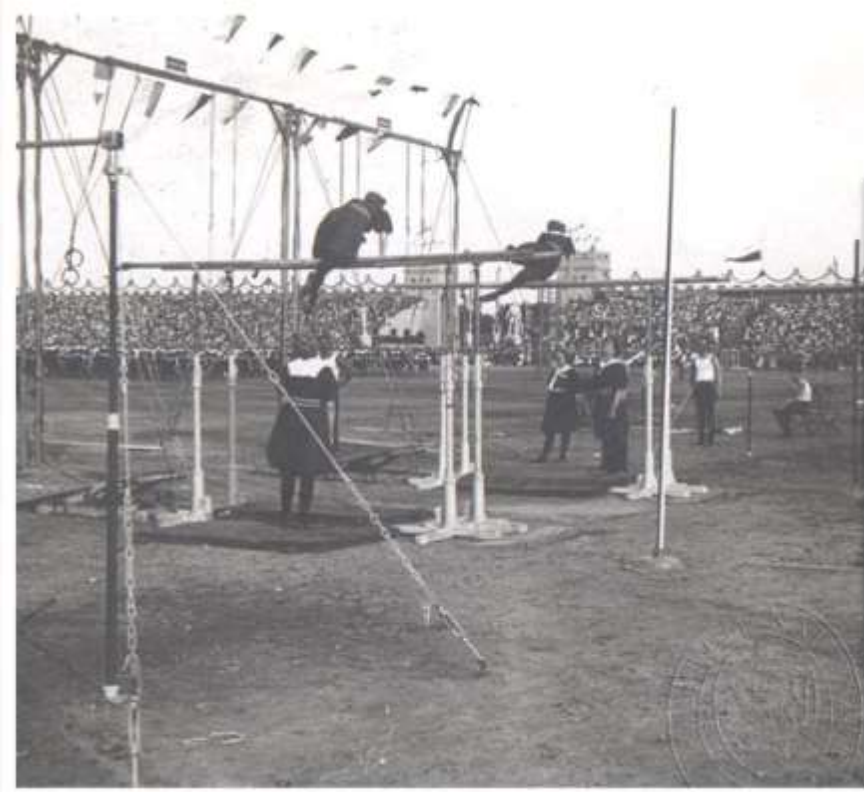
VI. všesokolský slet se konal v roce 1912 zároveň jako I. slet Svazu slovanského sokolstva založeného v roce 1908. Sletišťe na Letenské pláni bylo rozšířeno a modernizováno. Jeho hlediště bylo schopno pojmout až 100 000 diváků. Ze zahraničí na slet přijelo okolo 4 000 hostů.



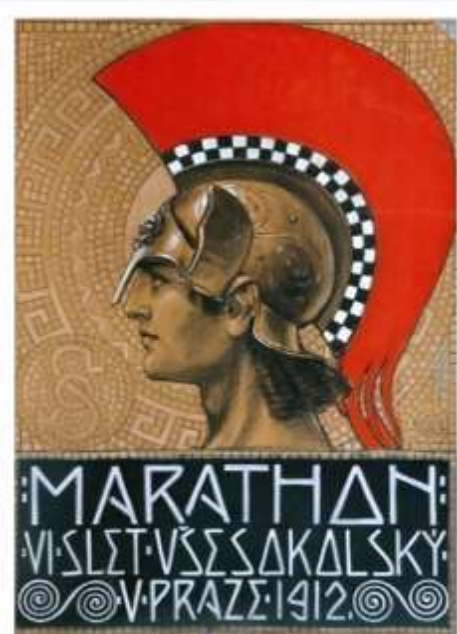
Fotografie pořízená během hlavní sletové skladby mužů.



Vlevo nahoře je fotografie pořízená při cvičení žen na náradí. Vpravo je fotografie ze cvičení žákyň. Dole je fotografie z nástupu mužů k jejich skladbě.



Součástí programu sletu byla výpravná
dramatická scéna *Marathon*.



Na sletech kromě hlavní náplně, kterou tvořily hromadná vystoupení, probíhaly soutěže i v dalších sportovních odvětvích. Nejoblíbenější bývaly zejména atletické disciplíny. Pro atletiku tehdy sokolové používaly název tělocvik prostý. Vyvrcholením sletů vzhledem k veřejnosti byly sletové průvody Prahou.



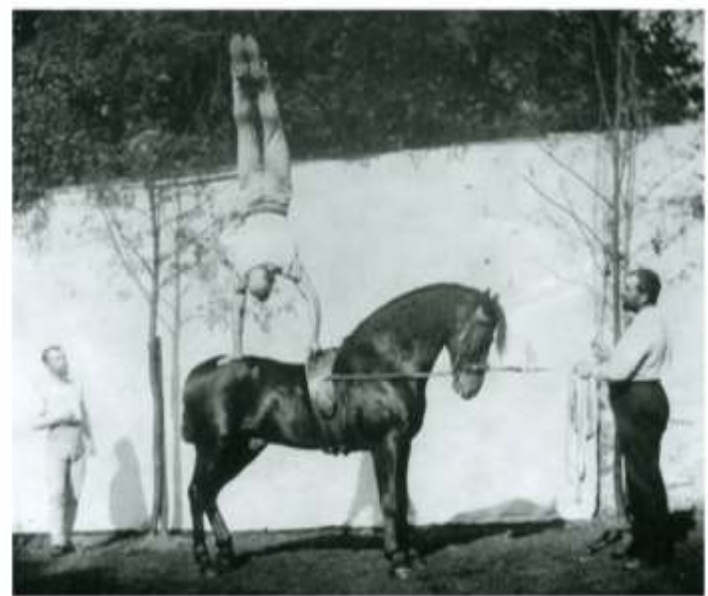
Slavnostní průvod na Staroměstském náměstí.



VI. Slet Sokolstva v Praze.

Rusové v průvodu.

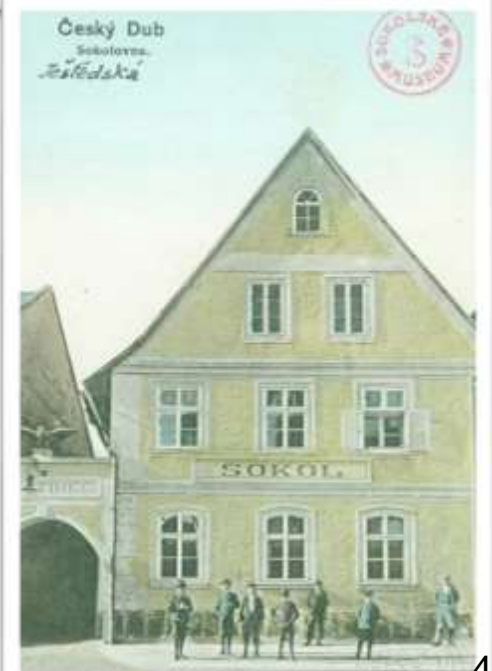
Sokolové občas předváděli i ukázkou cvičení na živém koni. Fotografie nahoře je z roku 1889. Fotografie dole byla pořízena během IV. sletu v roce 1901. Již na II. sletu vystupoval první jezdecký odbor z Prahy. Jezdecké odbory vznikaly i při dalších jednotách a následně vytvořily *Jezdeckou župu sokolskou*. Ta pak byla v roce 1910 přejmenována na *Jízdu sokolskou*. Vpravo je plakát s motivem *Jízdy sokolské*.



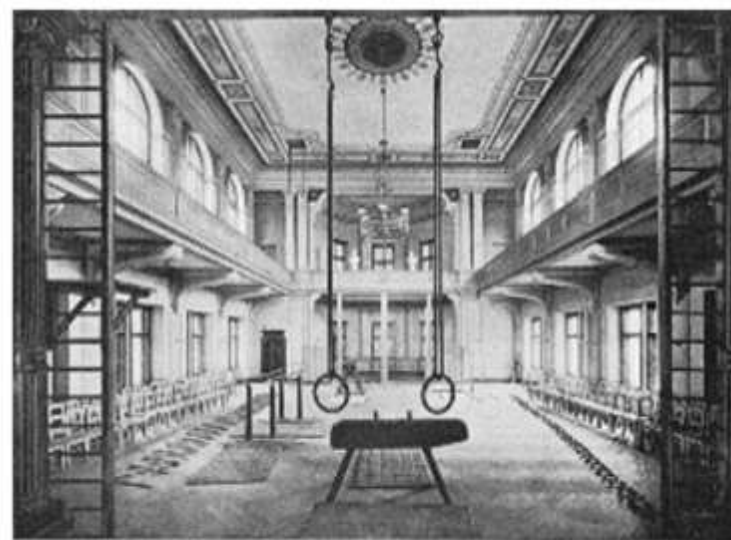
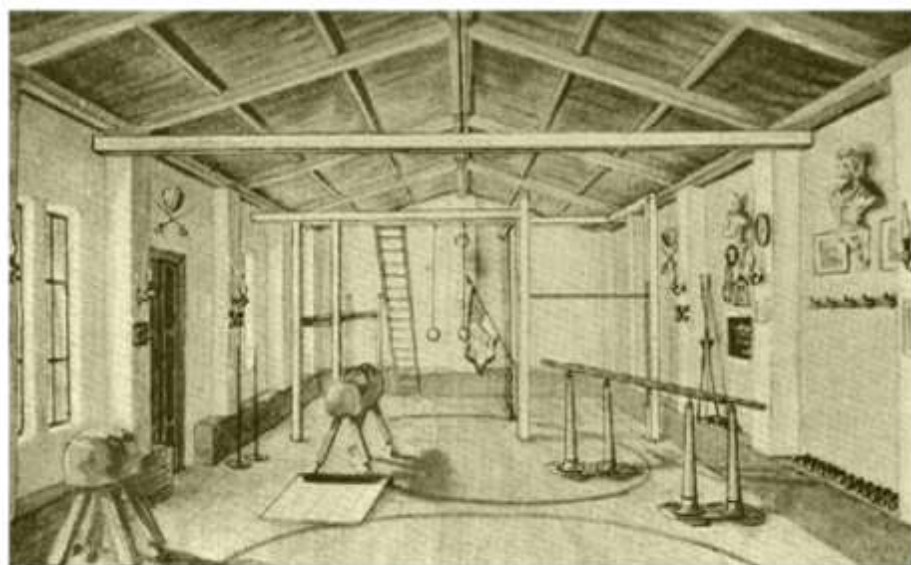
Sokolovny. Pro každodenní činnost jednotlivých sokolských jednot měly největší význam jejich vlastní tělocvičny – sokolovny. Již do I. světové války vzniklo v českých zemích velké množství sokoloven. Jejich velikost, styl i architektonická úroveň byly ovšem velmi rozdílné. Jednou z nejmohutnějších postavených do roku 1900 byla sokolovna v Plzni, která je na dobové pohlednici vlevo nahoře. Navržena byla v novorenesančním stylu, měla bohatou sochařskou výzdobu a dokončena byla v roce 1896. Na pohlednici vlevo dole je sokolovna na Žižkově dokončená v roce 1898. Na pohlednici uprostřed je secesní budova sokolovny v Libni, jež byla dokončena v roce 1910. Vpravo nahoře je bohatě zdobená a do strmého svahu zdařile zasazená budova sokolovny v Táboře z roku 1905. K velice zdařilým se řadí i sokolovna v Rakovníku, která je na fotografii vpravo dole. Ta byla otevřena v květnu 1914, pouhý rok po zahájení stavby.



Sokolovny v jednotlivých místech měly velmi rozdílnou velikost i architekturu. To bylo často dáno nejenom velikostí mateřské sokolské jednoty, ale i velikostí a umístěním získaného pozemku. Vlevo nahoře je fotografie poměrně honosné sokolovny v Nové Pace z roku 1905, vpravo nahoře je již značně skromnější budova sokolovny v Lanškrouně z roku 1910. Vlevo dole je ve venkovském stylu pojatá sokolovna v Českém Bohdíkově z roku 1910. Dole uprostřed je průčelí okolní zástavbou značně sevřené sokolovny v Trhových Svinech a vpravo dole je na fotografii průčelí budovy Sokola v Českém Dubu.



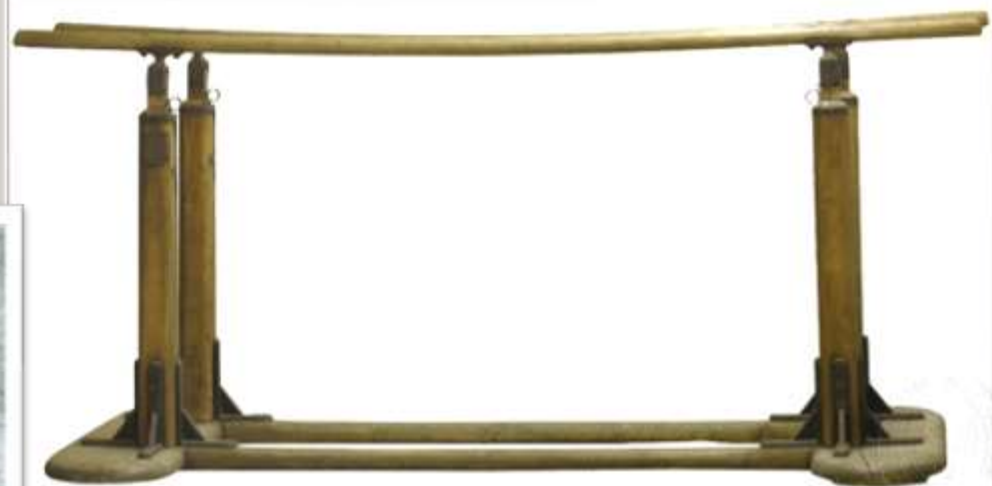
Ve vybavení tělocvičným nářadím již takové rozdíly mezi sokolovny nebyly. To bylo většinou obdobné a umožňovalo všechny tehdejší druhy nářadového tělocviku. Vlevo nahoře je pohled do vnitřku tzv. letní tělocvičny Sokola Příbram z 80. let 19. století. Vpravo nahoře je známý obrázek interiéru sokolovny v Karlíně z roku 1887. Vlevo dole je na pohlednici z období před I. světovou válkou interiér sokolovny v Českém Brodě postavené v letech 1884–1886. Vpravo dole je na fotografii z roku 1908 vnitřek tělocvičny Sokola Židenice.



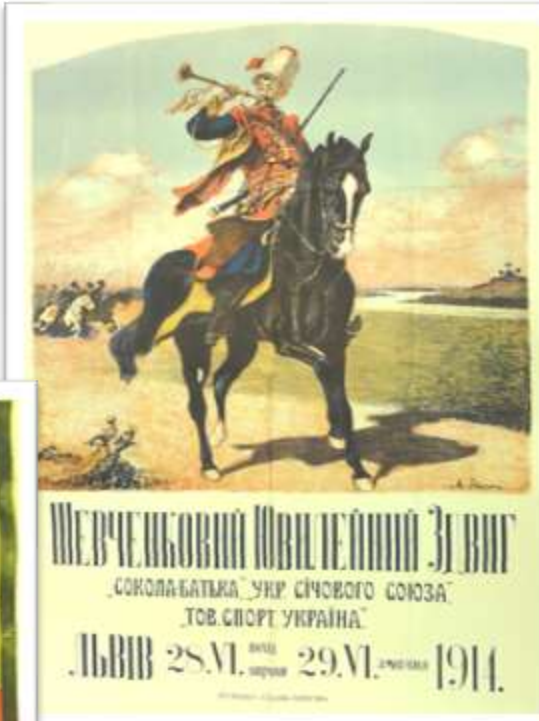
Vnitřek tělocvičny Sokola Karlínského. Ústřední se sídla J. V. M. v Praze.



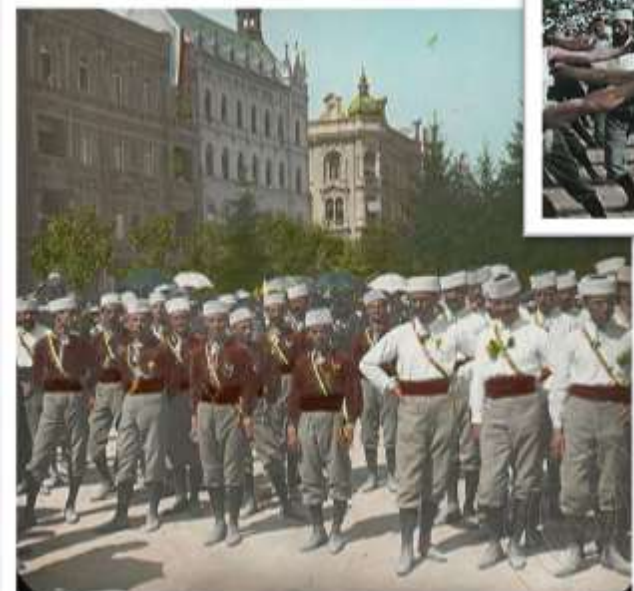
Na fotografii vlevo nahoře je vnitřek tělocvičny Sokola Písek dokončené v roce 1896. Opět je na ní vidět tehdejší obvyklé vybavení sokoloven tělocvičným nářadím a v pozadí je za oponou skryté malé jeviště. Tehdy obvyklé tělocvičné nářadí je i na fotografii interiéru tělocvičny Sokola Tišnov dokončené v roce 1898. Do běžného vybavení sokoloven patřily na konci 19. stol. i metací stoly a pérové můstky. Fotografie tohoto nářadí dole jsou z roku 1892. Vpravo dole jsou bradla z jasanového dřeva z konce 19. století.



Činnost českého Sokola měla i značný mezinárodní ohlas. Sokolské jednoty a župy vznikaly a fungovaly v blízkém i dalekém zahraničí. V roce 1908 byl založen Svaz Slovanského sokolstva, do kterého vstoupily kromě ČOS i *Zwiazek polskich gymnastycznych Towarzystew sokolich v Austrii, Hrvatski sokolski savez, Slovinska sokolska zveza, Župa Fruškgorská, Dušan Silni, Župa Bosensko-hercegovská a Zveza bogarskich Junakov*. Obdivovatelem sokolského systému byl i Pierre de Coubertin a zejména z jeho iniciativy obdržela ČOS v roce 1910 od MOV velmi prestižní mezinárodní ocenění – Olympijský pohár (vlevo nahoře). Vlevo dole je pozvánka na šibřinky pařížského Sokola v roce 1899. Uprostřed nahoře je pozvánka na gymnastické slavnosti Sokola v Petrohradě v roce 1908. Vpravo je plakát zvoucí na slavnosti ukrajinského Sokola v roce 1914 a uprostřed dole je plakát zvoucí na závody Západní sokolské župy v USA v roce 1916.



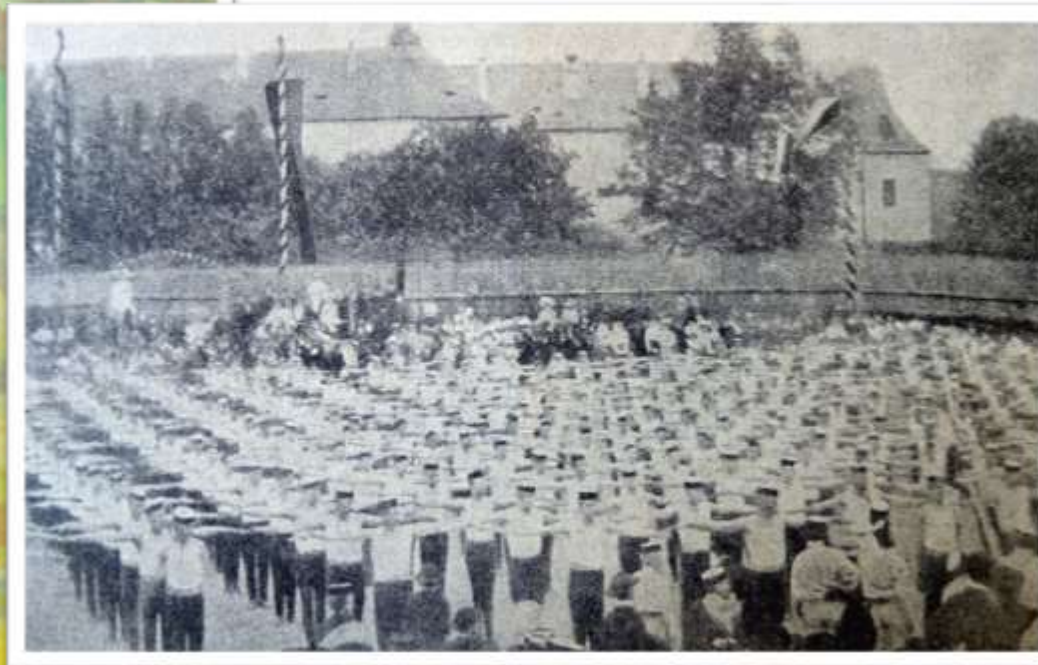
Tyto nádherné barevné diapozitivy byly pořízeny při sletech jihoslovanských Sokolů. Ty nahoře při sletu, který pořádala v Lublani v roce 1904 *Slovinska sokolska zveza*. Ty dole pak při sletu, který pořádal v Zagrebu v roce 1906 *Hrvatski sokolski savez*.



Po vypuknutí I. světové války si ústředí ČOS uvědomovalo, že vzhledem k národnímu charakteru Sokola a také vzhledem k jeho přátelským vztahům v nyní z hlediska státu převážně nepřátelském zahraničí, se sokolské hnutí dostane do hledáčku rakouských úřadů. Z těchto důvodů se Sokol zpočátku snažil alespoň navenek zachovat svoji loajalitu k Rakousku-Uhersku. Například většinou dobrovolně zapůjčil řadu sokoloven pro vojenské lazarety, dámské odbory v nich pečovaly o raněné vojáky a mládež byla připravována pro vojenskou službu. Přes tuto snahu 24. listopadu 1915 c. k. *Ministerstvo vnitra* vydalo výnos o rozpuštění ústředí ČOS. Činnost sokolských jednot, jakožto samostatných právních subjektů, sice mohla alespoň v omezené míře pokračovat dál, ale v těch stejně zůstali jen starší muži, ženy, dorostenci a žáci. Ostražitost monarchie vůči sokolskému hnutí ale byla v podstatě oprávněná. Již v roce 1914 tvořili sokolové ve Francii významnou část české vojenské družiny *Nazdar*, která se stala součástí *Francouzské cizinecké legie*. Velké množství sokolů během války vstoupilo do československých zahraničních legií, do kterých pak pronikl sokolský duch, smysl pro sokolský řád, ale i třeba oslovení *bratře* a sokolský pozdrav *nazdar*. Odpor sokolského hnutí vůči monarchii však postupně rostl i doma a v samotném závěru války a po Rakousko-Uherské kapitulaci zde přešel do ozbrojené podoby. Na fotografii vlevo je lazaret zřízený již v roce 1914 v táborské sokolovně. Na fotografii vpravo pózuji čeští dobrovolníci s praporem pařížského Sokola před svým vstupem do *cizinecké legie*.

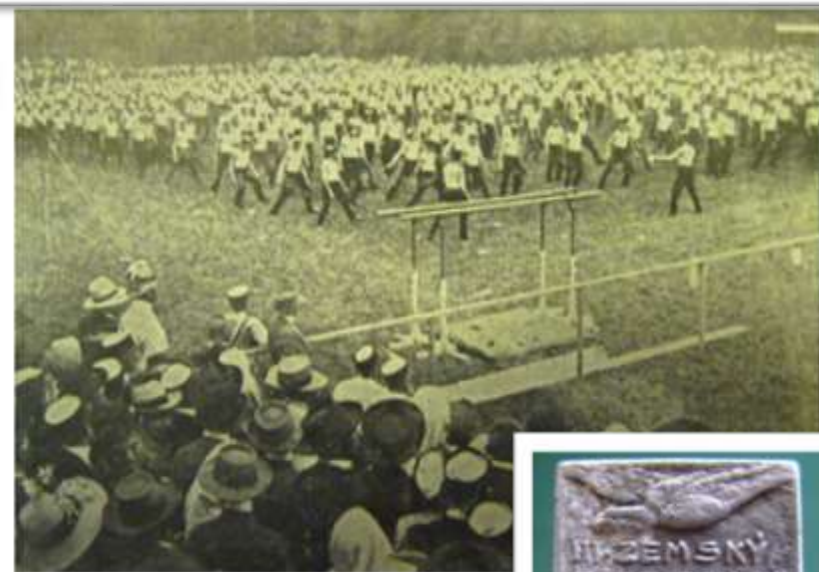


Křesťanská tělovýchovná organizace Orel. Předchůdcem Orla byly křesťansko-sociální tělovýchovné odbory. Vůbec první vznikl v roce 1896 v Praze, a to při *Jednotě katolických tovaryšů*. V důsledku přetrvávajících náboženských pnutí v české společnosti a nejednotného pohledu na náboženskou výchovu mládeže v Sokole, se silněji věřící katoličtí členové Sokola začali postupně z této organizace vyčleňovat a v letech 1902–1909 zakládat při katolických spolcích křesťansko-sociální strany tělocvičné odbory. Největšího rozvoje dosáhly tyto spolky na Moravě. Ústředí tělocvičných odborů při straně křesťansko-sociální rozhodlo na jaře 1909 nadále používat pro své tělocvičné odbory název Orel, a to podle vzoru katolického Orla slovinského. Neúnavným propagátorem katolického Orla byl zejména vyškovský kaplan Štěpán Kvapil. Hlavně jeho zásluhou byl v roce 1909 ve Vyškově uspořádán I. zemský slet Orla. O dva roky později byla zvolena první *Ústřední rada orelská* v čele s Janem Šrámkem. Vlevo je plakát Orla z roku 1910. Vpravo je fotografie ze cvičení mužů na I. zemském sletu Orla ve Vyškově v září 1909.

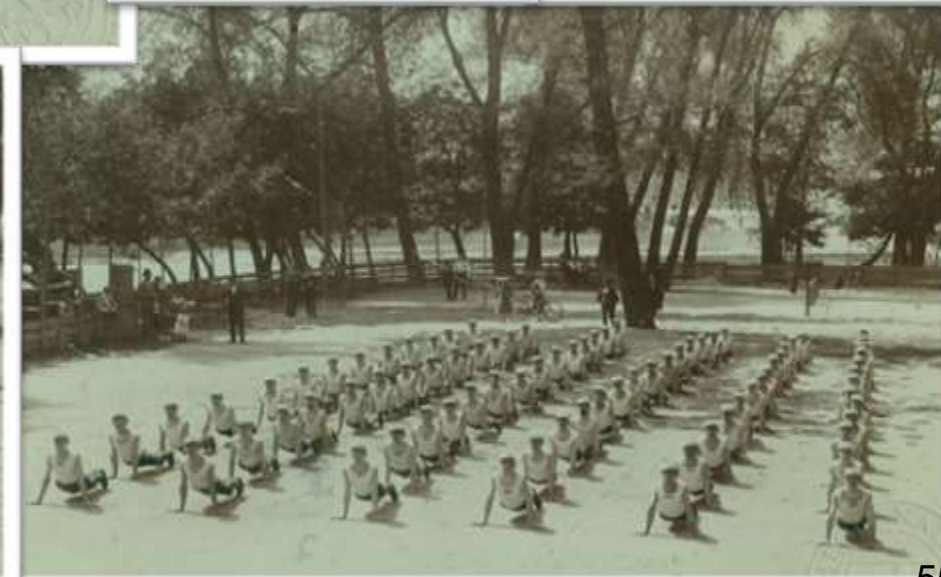
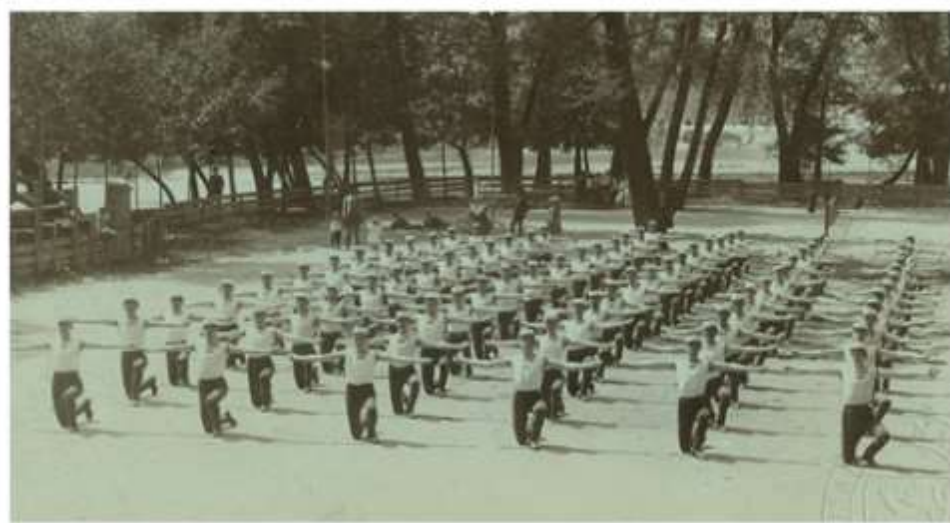


Fotografie pořízené na náměstí a při cvičení mužů na III. zemském sletu Orla v Kroměříži v roce 1912. Vpravo dole je fotografie sletového odznaku.

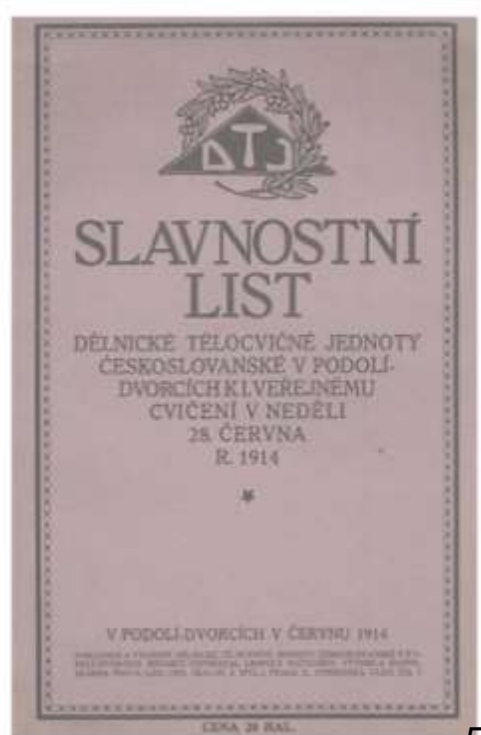
III. zemský slet ORLA v Kroměříži r. 1912



Dělnické tělocvičné jednoty – DTJ. Politické rozpory v Sokole vedly i k zakládání samostatných dělnických tělocvičných spolků, které v roce 1897 přijaly název Dělnické tělocvičné jednoty. V roce 1903 byla ustanovena jejich zastřešující organizace – Svaz dělnických tělocvičných jednot (SDTJ). Fotografie jsou z prvního veřejného cvičení Svazu DTJ uspořádaného v Praze na Štvanici při příležitosti jeho ustavujícího sjezdu v roce 1903. Tělocvičný obsah DTJ tvořila Tyršova tělocvičná soustava. Veřejná vystoupení DTJ se později nazývaly Dělnické olympiády. První byla plánována na rok 1915. DTJ vydávalo svůj vlastní časopis nazvaný Tělocvičný ruch.



Na skupinové fotografii vlevo nahoře jsou členové jednoty DTJ Kopřivnice založené v roce 1907. Vpravo nahoře je fotografie z druhého veřejného cvičení DTJ dne 28. června 1912. Dole jsou na skupinové fotografii členové jednoty DTJ Podolí (Praha – Podolí) v roce 1914 a vedle je líc slavnostního listu vydaného touto jednotou k jejímu veřejnému cvičení naplánovanému na 28. června 1914, tedy na den kdy byl spáchán atentát na Františka Ferdinanda d'Este.



Německé tělocvičné organizace v českých zemích. Ty zde tvořily významnou část tělovýchovného hnutí. Jejich kořeny zcela vycházely z turnerského hnutí v Německu (Deutsche Turnerschaft – DT). Jako první zde a zároveň první v celém Rakousku, byla založena již v roce 1849 turnerská jednota v Aši. K hromadnému zakládání turnerských jednot v českých zemích však došlo až v 60. letech po pádu Bachova absolutismu. Z hlavního turnerského proudu se v Předlitavsku postupně oddělil národně radikální proud (Jahner), dále křesťanský proud a dělnický tělocvičný svaz. Vlevo nahoře je fotografie pořízená koncem 19. stol. při cvičení budějovických turnerů s typickými krátkými tyčemi v zahradě Německého domu. Turněři buď využívali vyhrazených prostor ve většinou honosných tzv. německých spolkových domech, jako tomu bylo např. v Č. Budějovicích či v Brně (vlevo dole), nebo měli vlastní tělocvičny – Turnhalle. Mezi největší z nich patřily Turnhalle v Olomouci (vpravo nahoře) a v Liberci (vpravo dole).



V březnu 1868 byl založen *Krajský svaz turnerských spolků Rakouska* (Kreisverband der Turnvereine Deutschosterreich), který byl následně začleněn jako *XV. kraj* do Deutsche Turnerschaft (Turnkreis XV. der DT). V roce 1871 se konala v Brně první krajská cvičební slavnost XV. kraje (Kreisturnfest). Tyto cvičební slavnosti XV. kraje pak byly pořádány každé tři roky v některém z měst Předlitavska. V pořadí šestá se konala na Střeleckém ostrově v Českých Budějovicích v roce 1892. Vpravo nahoře je oficiální plakát, zvoucí na tuto slavnost, vlevo nahoře je skupinový snímek části účastníků. Na pohlednici uprostřed je vstup na Střelecký ostrov a na fotografii z tohoto období vpravo dole je pohled na Střelecký ostrov z druhého břehu Vltavy a vlevo dole je plánek slavnostního průvodu účastníků tohoto sletu.



Vznik sportovního hnutí v českých zemích

Sport jako společenský a institucionální jev se v českých zemích začal formovat již v 60. letech 19. století pod vlivem zahraničních vzorů a částečně i pod vlivem činnosti Sokola. Za první skutečně sportovní odvětví u nás můžeme považovat veslování, následované bruslením, protože tehdy také již existující šermířské a střelecké spolky neměly sportovní charakter. K významnějšímu nárůstu sportovních spolků v českých zemích došlo po roce 1880, kdy zde zaznamenala bouřlivý rozvoj zejména cyklistika. Skupinový snímek členů ČAC Roudnice z roku 1882 dokumentuje širokou škálu v něm provozovaných sportů.



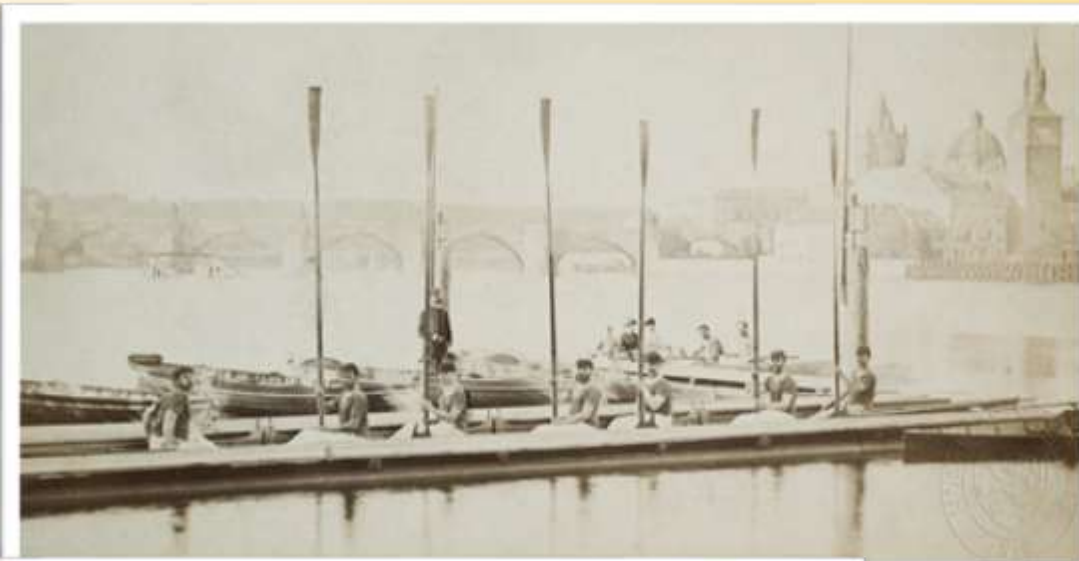
Josef Rössler-Ořovský (1869–1933) – hlavní zakladatel sportovního hnutí v českých zemích. Tento všestranný sportovní nadšenec, vynikající organizátor a dlouhodobý sportovní funkcionář a diplomat začal ve prospěch rozvoje českého sportu pracovat již na konci 80. let. Stál u rozvoje, či přímo u vzniku řady našich sportovních odvětví – veslování, bruslení, lyžování, kanoistiky, jachtingu, ledního hokeje, fotbalu a zasloužil se také o vznik řady našich sportovních spolků a národních federací a také o jejich začleňování do mezinárodních sportovních federací. Snímek vlevo nahoře byl pořízen v Terstu v roce 1891, kdy mu bylo 22 let. Snímek vlevo dole je z roku 1893. Na obou má hrud' posetou medailemi ze sportovních klání. Na snímku z roku 1891 dole uprostřed je se svým skifem. Byl mimo jiné náruživým a také úspěšným veslařem. V roce 1893 a 1894 se stal *Mistrem Čech ve skifu*. Na skifu dokázal zvítězit i na mezinárodních závodech v Terstu a Benátkách. Uprostřed dole je jako předseda Českého Yacht Clubu (ČYK) v námořní uniformě a uprostřed nahoře je na snad nejznámějším snímku s řády a vyznamenáními. Vpravo je ukázka z jeho pečlivě vedeného deníku.



Nový veslařský
Palác 574

1. Skiffy slučovací Křtiny (na mezinárodních závodech)	Josef Rössler-Ořovský K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler	J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny	2 0 1
2. Skiffy slučovací Křtiny (na mezinárodních závodech)	Josef Rössler-Ořovský K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler	J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny	1 0
3. Skiffy slučovací Křtiny (na mezinárodních závodech)	Josef Rössler-Ořovský K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler	J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny	0 0 1 0 0
4. Skiffy slučovací Křtiny (na mezinárodních závodech)	Josef Rössler-Ořovský K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler	J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny	0 0 1 0 2
5. Skiffy slučovací Křtiny (na mezinárodních závodech)	Josef Rössler-Ořovský K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler	J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny	1 0
6. Skiffy slučovací Křtiny (na mezinárodních závodech)	Josef Rössler-Ořovský K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler K. Rössler	J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny J. Křtiny	0

Veslování. Naším nejstarším sportovním odvětvím je veslování. Jeho kořeny u nás sahají až do 60. let 19. století. Na fotografii z období okolo roku 1870 vlevo nahoře je zachycena posádka International Rowing Clubu před vyplutím na Vltavu v centru Prahy. Notoricky známá fotografie vpravo dole je ze 70. let a zachycuje projížďku gigové šestiveslice Concordia pražského utrakvistického (do roku 1875) veslařského klubu Regatta. Po vystoupení členů české národnosti z Regatty, byl v roce 1875 založen Český veslařský a bruslařský klub Praha (ČVaBK). Vpravo nahoře je zachycena projížďka lodi VK Slavia u Střeleckého ostrova. Na fotografii vlevo dole je Ferdinand Zinke, jeden z neúspěšnějších veslařů své doby a dlouholetý předseda ČAC Roudnice nad Labem, pokračovatele v roce 1875 založeného veslařského spolku Lev Roudnice.



Veslování patřilo nejenom mezi nejstarší, ale zároveň i mezi nejrychleji se rozvíjející sporty na našem území. Už v srpnu 1884 byla za účasti pěti klubů (VK Blesk, VK Lev Roudnice nad Labem, KV Mělnických, ČAC Roudnice nad Labem, ČVaBK Praha) založena Ústřední jednota veslařů z Čech – po cyklistice náš druhý národní svaz. Josef Rössler-Ořovský se zúčastnil jako zástupce ÚJV I. kongresu Mezinárodní veslařské federace (FISA), na kterém se mu podařilo dosáhnout, aby se čeští veslaři mohli zúčastňovat mezinárodních soutěží. Tehdejší dobrou úroveň českých veslařů dokumentoval na mistrovství Evropy 1895 a 1896 skifař Gustav Langhans, který zde získal pro české veslování první dvě bronzové medaile. Výborné výsledky se staly trnem v oku veslařským svazům Rakouska a Německa, které vyhlásily českým veslařům bojkot. Jako reakci na tento bojkot podal ČVK Praha žádost Pražské obci o protektorát a cenu pro závod osmiveslic. Tím byla založena tradice tohoto jedinečného závodu. Jeho I. ročník se konal v roce 1910. Uprostřed je medaile pro vítěze I. ročníku. Vpravo nahoře je fotografie vítězů II. ročníku v roce 1911 – osmy ČVK a vpravo dole je na fotografii z roku 1909 loděnice ČVK. Vlevo nahoře jsou na fotografii z roku 1896 členové VK Blesk. Fotografie vlevo dole dokumentuje velkou diváckou kulisu, která vždy byla při *Primátorkách* nejenom na nábřezích a na mostech, ale i na nejrůznějších plavidlech na vodě.



Vlevo nahoře je zachycena čtyřka s kormidelníkem ČAC Roudnice v roce 1885. Vpravo nahoře je loděnice ČAC Roudnice v roce 1888. Vlevo dole je osma ČAC Roudnice při jízdě před svojí loděnicí. Vpravo dole je původní kamenná loděnice německého veslařského klubu Germania Litoměřice v roce 1900.



Na fotografii vlevo nahoře je zachycen jarní rej slávistických veslařů na Vltavě v roce 1905. Na fotografii vpravo nahoře, pocházející taktéž z období okolo roku 1905, jsou zachyceni veslaři na Vajgaru v Jindřichově Hradci. Na fotografii vlevo dole, pořízené při IV. ročníku *Primátorek* v roce 1913, je osma ČVK Praha vracující se po vítězném projetí cílem k čestné tribuně. Na fotografii vpravo dole je vítěz *Mezinárodních veslařských závodů* v roce 1909 – J. Polívka z ČAC Roudnice.



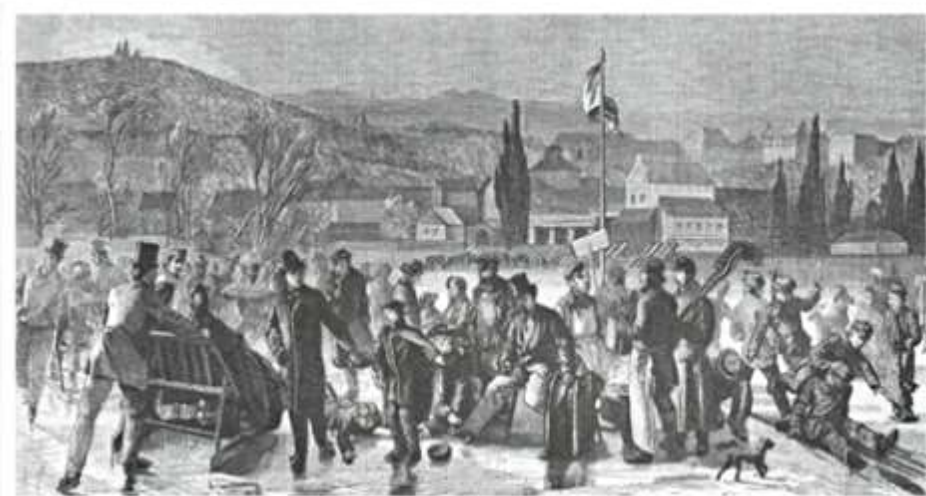
Na pohlednici z roku 1899 vlevo nahoře je veslařská loděnice v Břeclavi. Německý veslařský klub – Ruderverein zde byl založen v roce 1874. Na pohlednici z počátku 20. století vlevo dole jsou veslaři před loděnicí v Uherském Hradišti. V roce 1860 zde byl založen německo-český veslařský spolek Moravia, který se následně přeměnil na čistě německý a počátkem 20. století zanikl. Jeho nástupcem se stal Český veslařský klub Uherské Hradiště založený v roce 1908. Na dopisnicích z počátku 20. století vpravo je loděnice brněnského německého veslařského spolku – Brünnner Ruderverein založeného v roce 1869. Ta se nacházela u *Kamenného mlýna* na Svatce.



Bruslení. Spolu s veslováním patří k našim nejstarším sportovním odvětvím bruslení. Vlevo jsou vzácné fotografie bruslařů na kluzišti na Štělečském ostrově v centru Prahy z roku 1865, které pořídil František Fridrich. Jedná se patrně o první u nás pořízené snímky ze sportovního prostředí. Fotografie vpravo je z roku 1871 a je na ní zachycen během pražské exhibice legendární americký krasobruslař Jackson Haines (1840–1875). Ten je všeobecně považován za otce moderního krasobruslení.



Rok po vídeňském Wiener Eislauf-Verein, který patří mezi nejstarší bruslařské kluby na světě, byl v roce 1868 v Praze založen bruslařský spolek s názvem *Lední klub*. V roce 1874 byl založen Bruslařský klub Vajgar v Jindřichově Hradci. Vlevo nahoře je na kresbě V. Barvitia zobrazeno bruslení na Vltavě u Střeleckého ostrova v roce 1869. Tři fotografie Pražanů bruslících na zamrzlé Vltavě jsou sice až z konce 19. a začátku 20. století, ale potvrzují, že bruslení zde patřilo ke skutečně masovým zábavám.



V roce 1888 byl v Praze založen Bruslařský závodní klub (BZK). Na zamrzlé Vltavě byly pořádány i skutečné rychlobruslařské závody o čemž svědčí snímky z ledna 1907 vlevo. Na fotografii vpravo jsou Bohumil a Jaroslav Potůčkové, naši nejlepší rychlobruslaři v období do I. světové války.



Významným centrem krasobruslení v Českých zemích byla po dlouhé období převážně německá Opava. Působil zde jeden z nejstarších a nejagilnějších bruslařských klubů v českých zemích – *Troppauer Eislaufverein* (TEV), jehož vznik je někdy datován už do roku 1868. Postupně tady bylo vybudováno jedno z největších a zázemím nejlépe vybavených přírodních kluzišť s pevným podkladem v Evropě. V lednu roku 1908 na něm TEV dokonce uspořádal mistrovství světa v krasobruslení mužů a žen. Na novinových fotografiích vpravo dole pořízených během tohoto mistrovství jsou zleva doprava vítěz a celkově desetinásobný mistr světa Švéd Ulrich Salchow, mistrně světa 1908 Lily Kronberger z Budapešti a Anna Hübler s Heinrichem Burgerem z Mnichova, vítězové zde uspořádané mezinárodní soutěže sportovních dvojic.



Cyklistika. Rozvoji naší cyklistiky dali prvotní impuls Angličané. Wiliam Boe Crowl (vlevo nahoře) si v roce 1879 přivezl do Prahy vysoké kolo *Excelsior*. Theo Bock (uprostřed) se ve stejné době na své spanilé cestě Evropou na vysokém kole zastavil v Praze, a tím zde velmi přispěl k propagaci tehdy zde prakticky neznámé cyklistiky. V prvním období jejího vývoje byl naším nejlepším závodníkem Josef Kohout (vpravo). Ten patřil k tehdejší evropské závodnické špičce, když vítězil a udivoval doma i v cizině. Například v srpnu 1885 ujel zcela sám i za nepříznivého počasí na trati začínající a končící v Lipsku za 24 hodin celkem 400 kilometrů. Tím ustanovil evropský distanční rekord. Na fotografii vpravo je šestice závodníků ve Vídni v červnu 1882. Tři stojící byli z ČKV – zprava František Kohout, Josef Kohout a Dušan Popovič. Na obrázku vlevo dole je novinová fotografie, na které je zachyceno vítězství Josefa Kohouta na závodech v německém Coburgu v roce 1887. Josef Kohout přispíval k chodu úspěšné rodinné továrny na mlýnské stroje a vodní turbíny, která začala vyrábět v roce 1880 také jízdní kola.



ČÍSLO VĚNOVANÉ PRVNÍMU ČESKÉMU MISTROVI NA VYSOKÉM KOLE. JOSEFU KOHOUTOVI
V NÁS PESTRÝ TÝDEN Kč 2.80
ROČNÍK VIII. ČÍS. 17
BĚL JAROMÍR JOHN
PRAHA, 16. III. 1933

„Tenkrát“ byl sport stejnou národní činností jako divadla, přednášky a různé vlastenecké slavnosti. (J. Kohout.)



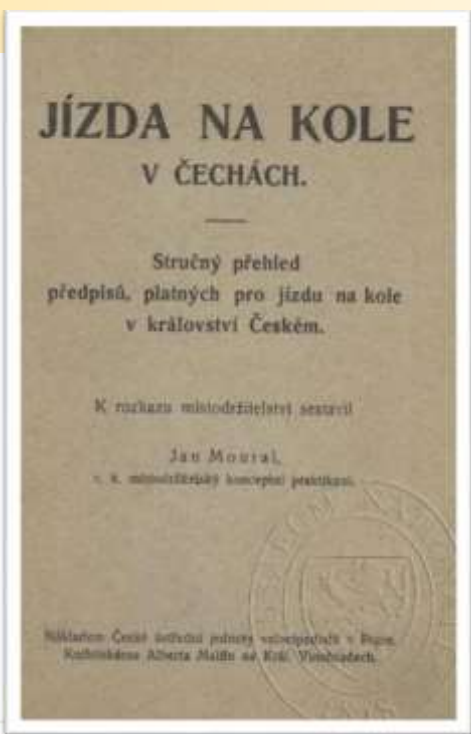
Nejstarší a v prvním období zdejšího rozvoje cyklistiky největší továrna na velocipedy v celém Rakousku sídlila na Smíchově (uprostřed nahoře). Jejím zakladatelem a majitelem byl Jan Kohout. Vlevo dole je obrázek původního vysokého kola ze Smíchova, kterému se přezdívalo *Kohoutovka*. V roce 1885 začala anglická firma Rover vyrábět zcela nové, tzv. bezpečné nízké kolo s řetězovým převodem. Nízká kola typu *rover* začala brzo nabízet také firma J. Kohouta. Koncem roku 1895 začali v Mladé Boleslavi dva nadšení členové Klubu českých velocipedistů, mechanik Václav Laurin a knihkupec Václav Klement, vyrábět vlastní jízdní kola značky *Slavia*. Vpravo je reklama na jejich velocipedy z roku 1898.



V listopadu 1880 byl hlavně zásluhou rodiny Kohoutů založen první cyklistický klub v českých zemích (a zároveň i v celém Rakousku) – Český Klub velocipedistů Smíchov (ČVK Smíchov). Během tří let měl již několik stovek členů, včetně známých osobností. Následně bylo jen v Praze založeno na dvacet dalších cyklistických klubů a mimo ni více jak šedesát. Tento bouřlivý rozvoj organizované cyklistiky vedl k založení České ústřední jednoty velocipedistů (ČÚJV) v roce 1883. Ta se tak stala naším prvním národním sportovním svazem. Vpravo nahoře jsou fotografie obou stran originálu praporu Českého klubu velocipedistů Smíchov. Na pohlednici vlevo nahoře a na fotografii vpravo dole je zachycena dobová atmosféra u klubovny ČKV. Na fotografii vlevo dole pořízené okolo roku 1880 je František Kohout – nejstarší z bratrů.



Na ateliérovém snímku z roku 1882 vlevo je Arnošt hrabě Wratislav, první předseda Českého klubu velocipedistů Smíchov. Na fotografii uprostřed datované do roku 1888 pózuje Josef Cífka, tehdejší mistr Čech v cyklistice. Vlevo dole je skupinový snímek KV Praha z roku 1883. K jízdě na kole byly v té době vydány úřední předpisy a bylo k ní nutné úřední oprávnění. Jeho tehdejší podoba je dole.



Momentky z III. mezinárodních závodů, které pořádal Český klub velocipedistů Smíchov v roce 1887 ve Stromovce. Nahoře je zachycen okamžik startu a dole dojezd jízdy, ve které zvítězil Václav Kohout.



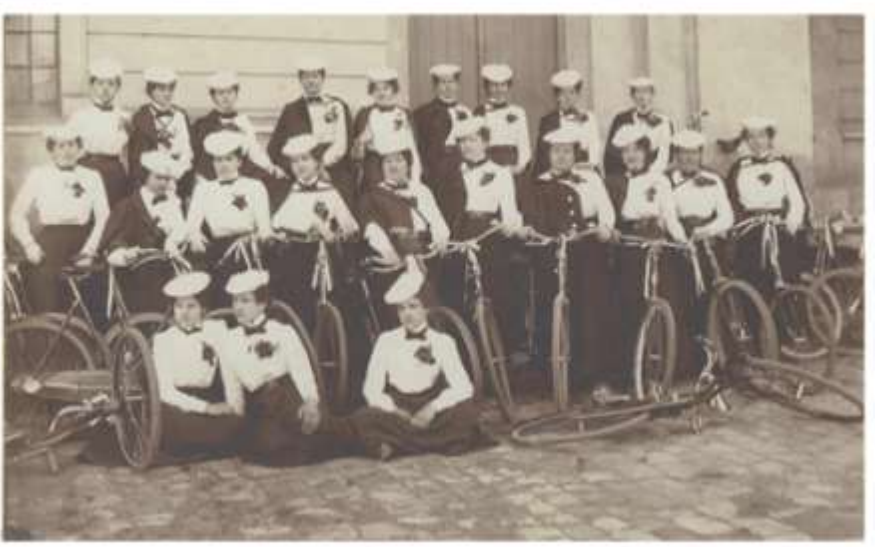
O popularizaci cyklistiky se snažil tehdy populární časopis *Velocipedista*. V článku uveřejněném v něm v roce 1889 vyšly rady zaměřené na zimní projíždky na kole doplněné kolorovanou kresbou, která je vlevo nahoře. Cyklistiku vtípně propagovaly i kresby J. Ulricha uveřejněné v tomto časopise v roce 1890. Tyto tři vybrané autor nazval: *Do kopce*, *Slavnostní uvítání* a *Nenadálý odpočinek*.



Snímek vlevo nahoře pořízený na klopené cyklistické dráze v Praze – Bubnech v roce 1899 ukazuje start jedné z jízd při *Velké ceně Prahy*. Fotografie vpravo nahoře je o málo starší a byla pořízena během závodnické školy probíhající na této dráze. Na snímku je vidět nejenom tehdy poměrně obvyklý tandem, ale i tzv. triplet. Fotografie nahraného pádu vlevo dole je z roku 1898. Na fotografii uprostřed uveřejněné v *Národních listech* jsou zakladatelé Akademického cyklistického odboru Slavia, který stál v roce 1892 u zrodu SK Slavia Praha. Na fotografii vpravo dole datované na počátek 20. století jsou zachyceni jindřichohradečtí cyklisté.



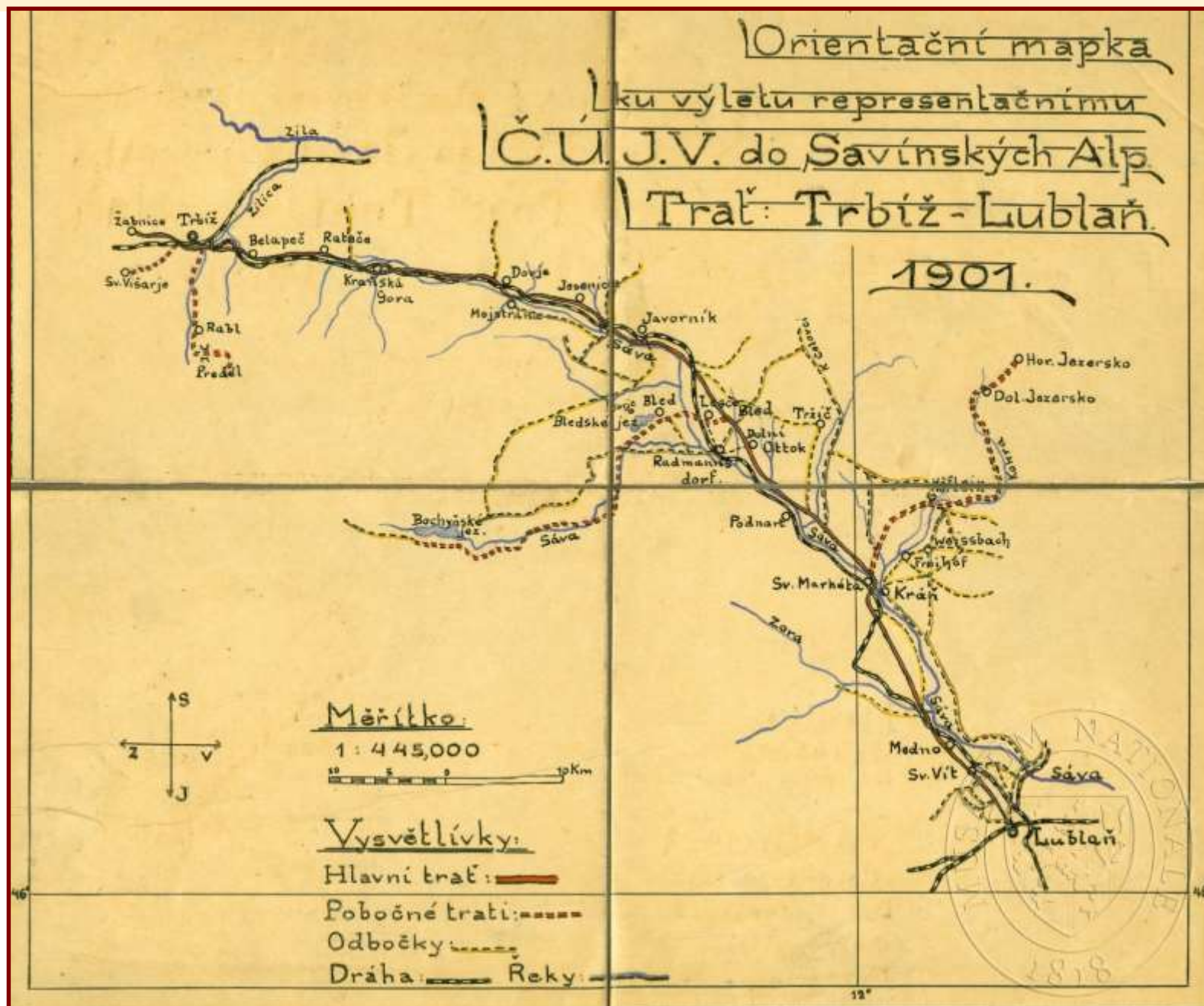
Legitimace Augustina Vondřicha pro Národní distanční závod Praha – Č. Budějovice uspořádaný v roce 1897. Na vizitce z roku 1897 vpravo pózují na zvláštním, a na udržení rovnováhy velmi náročném kole pro dva, závodník J. Patočka s naší tehdejší nejslavnější cyklistkou Annou Jonášovou. Ta je i na snímku dole. Nadšená cyklistka A. Jonášová údajně ujela jen v roce 1897 celkem 11 000 km! Vlevo dole jsou na skupinové fotografii členky ČKV Vinohrady připravené k uvítání císaře Františka Josefa I. v Praze 14. 6. 1901.



Na fotografiích vlevo a uprostřed dole je náš nejúspěšnější cyklista konce 19. století Jindřich Vodílek. Na portrétním snímku uprostřed je jeho ctitelka a blízká přítelkyně Ema Kittlová, světoznámá pod uměleckým jménem Ema Destiniová. Na ateliérové fotografii vpravo nahoře a akční fotografii vpravo dole pořízené při tréninku na dráze v Bubnech je Rudolf Vejtruba, který vybojoval v roce 1901 v Paříži na mistrovství světa amatérů 2. místo ve sprintu.



Čeští cyklisté pořádali již na konci 19. století a na začátku 20. stol. skupinové výlety do zahraničí. Zde je pečlivě připravená mapka k výletu ČÚJV do slovinských Julských Alp v roce 1901.



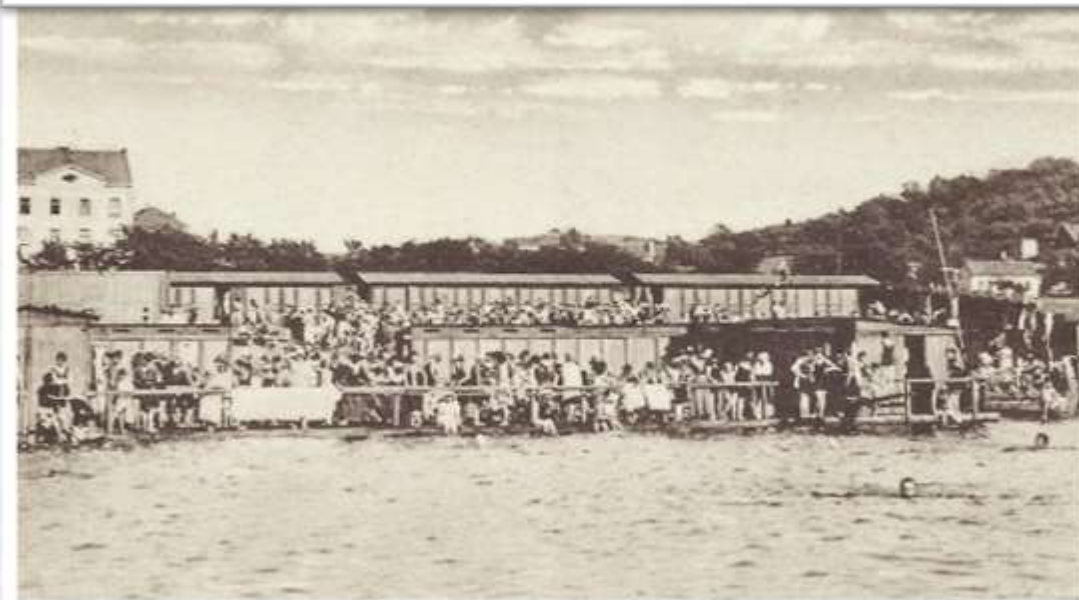
Koupání a plavání. Na snímku z roku 1870 vlevo nahoře je *Občanská plovárna* na Klárově, která byla postavena v roce 1840. V pozadí je na něm vidět i *Vojenská plovárna* z roku 1809, jež byla vůbec první říční plovárnou v rakouské monarchii. Vpravo je plovoucí plovárna u Žofína okolo 1900. Na obou snímcích dole jsou zbraslavské *koupelny* na Závisti. Ty později proslavil i Vladislav Vančura ve svém díle *Rozmarné léto*.



Na obou snímcích nahoře je Občanská plovárna okolo roku 1910. Na fotografii vpravo dole je plovárna v Roztokách, jedna z mnoha říčních plováren provozovaných v té době v Čechách. Pro oděvy žen na plovárnách tehdy platila přísná pravidla, což tento snímek dokumentuje. Vlevo dole je momentka z plaveckých závodů ČOS v roce 1912. K vymezení trati byly použity pramice používané tehdy v Praze hlavně na dopravu stavebního materiálu.



Žluté lázně v Praze Podolí sloužily Pražanům od roku 1910.

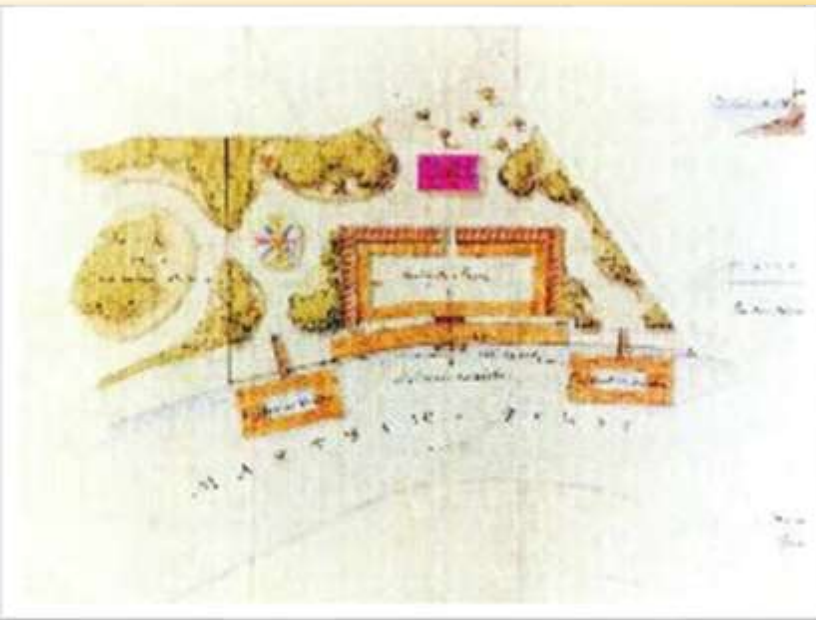


**Momentka vlevo dole byla pořízena na plovárně
v Luhačovicích v roce 1910.**

**Na fotografii vpravo nahoře je patrná pestrá
paleta tehdejších koupacích úborů. Má sice
přesné datum svého pořízení – 25. 8. 1909, ale
místo pořízení je neznámé.**



První českobudějovická říční plovárna byla postavena roku 1877 na Malši. Její plánek je vlevo nahoře. Existovala ale jen do velké povodně v roce 1888. Na pohlednici vpravo nahoře je v její levé části patrná další českobudějovická říční plovárna na Vltavě. Vlevo dole je fotografie pořízená na Vojenské plovárně v Jindřichově Hradci v roce 1905. Vpravo dole je na pohlednici z počátku 20. století celkový pohled na plavecký klub Brna na Svatce v Brně.



Verl. v. Joh. J. Zink, Budweis, General-Verlagsgesellschaft, 139 1890



Gruss aus Budweis.



Kamenný mlýn u Brna: místnosti plaveckého klubu Brna

Pozdrav z Brna

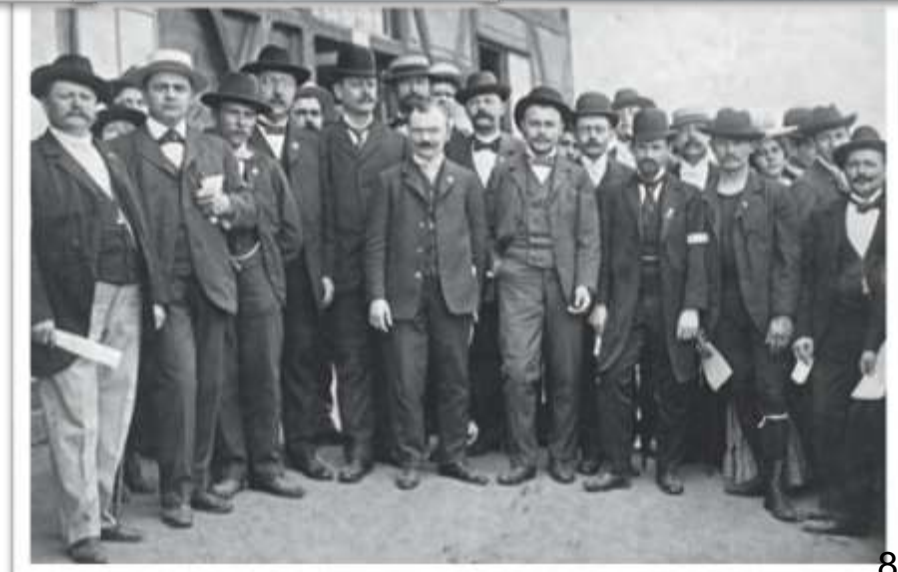
Na fotografiích vlevo nahoře a dole je stará sokolská plovárna v Českých Budějovicích, jež byla otevřena v roce 1899. Rozšířena pak byla v letech 1912, 1920 a 1924. Provoz v ní byl ukončen v roce 1930 v souvislosti s tehdejší velkou regulací Malše a Vltavy. Vpravo dole jsou na dobové pohlednici dnes již neexistující tzv. *Ferdinandovy lázně* v českobudějovické ulici Karla IV.

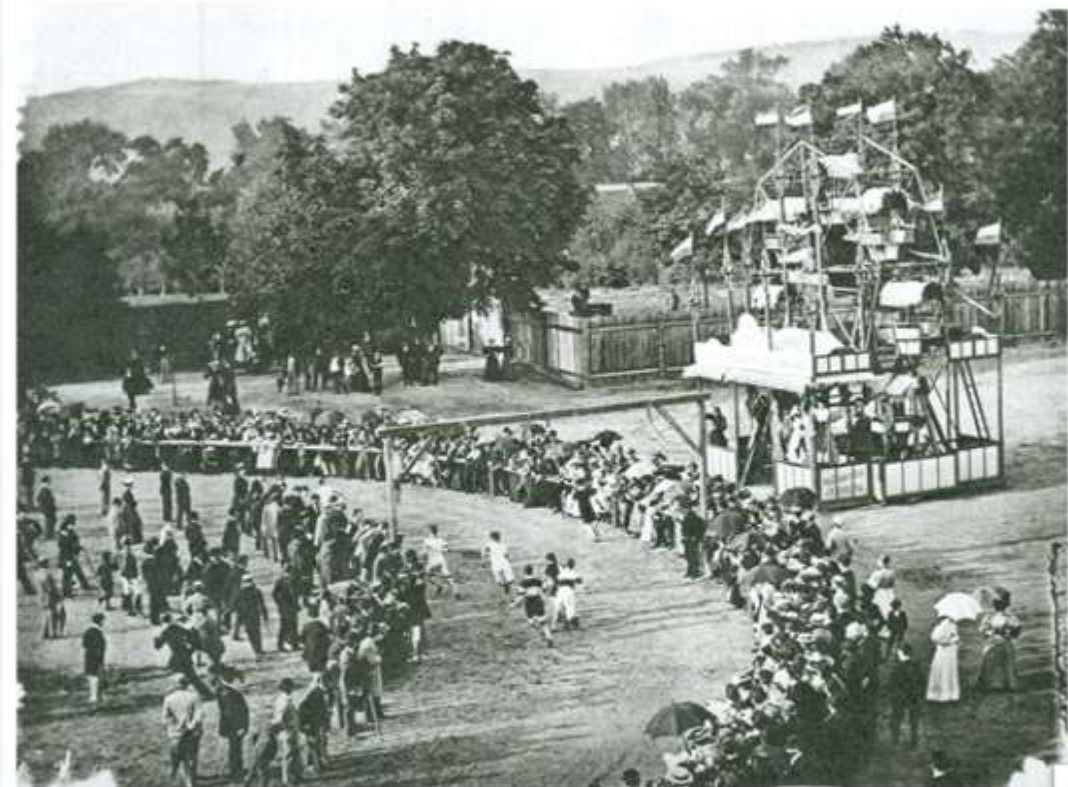


V českých zemích a následně i v Československu dlouho chyběly ve většině měst kryté plavecké bazény. První honosné stavby městských lázní s většími krytými plaveckými bazény vznikly v tehdy převážně Němci obývaných severních Čechách. Vlevo je pohlednice s motivem bazénu v krásné novorenesanční budově městských lázní v Liberci. Ty byly otevřeny v roce 1902. Jejich součástí byla dvoupodlažní hala s plaveckým bazénem o rozměrech 20×10 m. V roce 1908 byly otevřeny městské lázně v Ústí nad Labem. Jejich součástí byla hala s bazénem s rozměry 19,10×7,55 m a hloubkou v rozmezí 80–270 cm. Tento bazén je na fotografii vpravo nahoře. Městské lázně s obdobným bazénem byly otevřeny v roce 1908 i v Teplicích. Ústředním prostorem stavby byla bazénová hala, která je na fotografii uprostřed dole. Tato budova obsahovala další moderní lázeňské provozy – inhalatorium, masážní sály, odpočívárnu a samostatné místnosti pro vanové koupele. V Praze byly obdobné lázně otevřeny v paláci Koruna až v roce 1914. Velký bazén měl tvar šestiúhelníku, pojmul 415 kubických metrů vody a jeho hloubka 2,15 m umožňovala i můstky pro skoky. Vedle něj byl menší bazén pro děti a neplavce. Částečný pohled na velký bazén v Koruně je na fotografii vpravo dole.



Lehká atletika. V roce 1890 se o atletiku zajímalo už tolik sportovců, že došlo k založení našeho prvního atletického klubu, který přijal název Athletic Club Praha 1890 (AC Praha). Část jeho členů je zachycena na fotografiích vlevo pořízených na počátku 90. let. Z počátků AC Praha se zachovala pečlivě, téměř umělecky vedená kronika. Ukázky z ní, včetně podoby klubové vlajky a odznaku, jsou vpravo nahoře. V období do první světové války byla naším nejvýznamnějším sportovním svazem Česká amatérská atletická unie (ČAAU). Ta byla založena v roce 1897 a zpočátku sdružovala kromě atletiky většinu ostatních sportovních odvětví. Na fotografii z roku 1897 vpravo dole je zachycen ustavující výbor ČAAU.





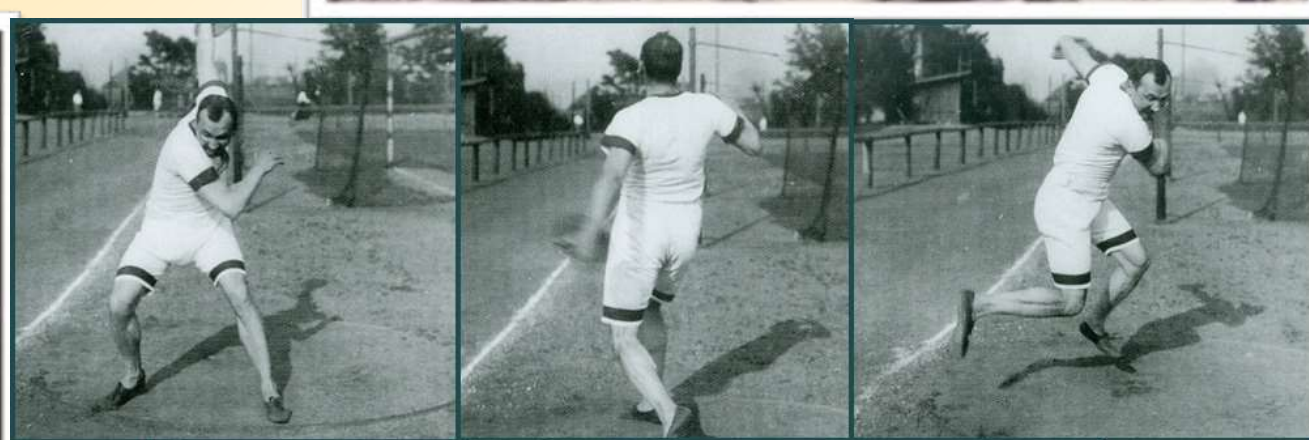
Vlevo je fotografie z běžeckých závodů pořádaných v roce 1891 v Královské oboře (Stromovce). Dole jsou snímky startu při bězích na 1 míli a na 100 yardů při závodech pořádaných AC Spartou v roce 1898 na dráze v Bubnech. Tyto závody byly tehdy vypsány jako *Mistrovství Rakouska*.



V roce 1893 byl na trati Brandýs – Praha uspořádán první oficiální závod v silničním běhu v českých zemích. První ročník slavného závodu Běchovice – Praha, který je nejstarším nepřerušným silničním běžeckým závodem na evropském kontinentu, byl uspořádán 27. května 1897. Tehdy byl vypsán jako *Mistrovství Čech v běhu na 10 kilometrů*. Trať se startem u běchovického nádraží a cílem na žižkovské Ohradě tehdy vybrali zakladatelé závodu a první organizátoři Jan Hrazdíra a Josef Hlavsa (vlevo nahoře) z důvodů, že na start mohli závodníci dojet vlakem a z cíle odjet tramvají. Ke startu bylo přihlášeno osm závodníků (fotografie ze startu 1. ročníku je vpravo nahoře). Čas vítěze Jakuba Wolfa z AC Sparta (uprostřed nahoře) byl 39:03 min. Na snímku vpravo dole je na trati vítěz Běchovic z roku 1901 Ludvík Petzold. Na snímku vlevo dole je zachycen těsně před páskou při svém prvním vítězství v roce 1904 Arnošt Nejedlý, celkově čtyřnásobný vítěz Běchovic.



Naším prvním velkým atletem a také prvním českým olympijským medailistou byl **František Janda-Suk** (1878–1955), který jako tehdejší světový rekordman skončil na OH 1900 druhý. František Janda-Suk výrazně posunul světový vývoj techniky hodu diskem. Již v roce 1897 usoudil při studiu antické sochy Myrónova Diskobola, že antičtí diskaři házeli disk s otočkou. Nejprve vypracoval styl nízké otočky, ze které házel z tehdy pravidly předepsaného odhodového čtverce (vpravo nahoře). Postavení při otočce postupně zvyšoval a doplnil poskokem. Jako Diskobolos pózuje i na ateliérovém snímku z přelomu století vlevo dole. Kinogram jeho diskařské otočky vpravo dole byl nasnímán okolo roku 1905, kdy se již disk házel z kruhu.



František Janda-Suk skvěle zvládal i techniku hodu kladivem, hodu oštěpem a vrhu koulí. Vlevo dole je zachycen jeden ze skoků o tyči J. Jirsáka. Ten před I. světovou válkou několikrát zlepšil český rekord, a to až na hodnotu 374 cm. Vpravo dole je ukázka tehdejší techniky skoku o tyči. I na skoky přes 3 metry tehdy měli atleti k dispozici jen velmi jednoduché pískové doskočiště.



Gymnastika. K našim úspěšným sportům patřila díky Sokolu gymnastika. Reprezentační družstvo ČOS totiž tvořili nejlepší z tisíců gymnastů, kteří se zúčastňovali přeborů jednot, žup a ČOS. Fotografie jsou ze sokolských sletů 1907 a 1911. Vpravo nahoře cvičí na hrazdě trojnásobný mistr světa v soutěži družstev v gymnastice Josef Čada.



Těžká atletika. Velmi oblíbeným sportovním odvětvím se u nás stala koncem 19. a na začátku 20. století těžká atletika, tedy hlavně zápas a vzpírání, protože box byl tehdy u nás jen v absolutních počátcích. Největším odborníkem na toto odvětví byl Fridolín Hoyer. Tyto sporty šířil i pomocí několika soukromých škol, které postupně v Praze provozoval. Vlevo je plakát a vpravo nahoře fotografie z jeho odborné těžkoatletické školy v Praze. Vpravo dole je fotografie ze zápasu Fridolína Hoyera s Rudolfem Kilem v lázních v Podolí.



Uys. c. k. mistodržitelstvím povolend



Hoyerova škola pro všestranný výcvik těla pro pány, dámy a děti v každém stáří

Zaručené výsledky.

Ozračují:

rekonstrukci

svalstva

malými činkami

se zvláštním zřetelem
na slabé, otlé a
dýchavičné.

L významnější na sport. výsledcích.



F. HOYER,
majitel školy

Vysvědčení k nahlédnutí!

Zápas

řecko-římský,

Žapanské

obraně chvaty,

rohování,

Zvláštní cvičení
jak pro pány, tak pro děti.

20 sportovních medailí.

**Škola dle anglického způsobu moderně
zařízená s veškerým pohodlím svěřenců.**

Zaručený výsledek.

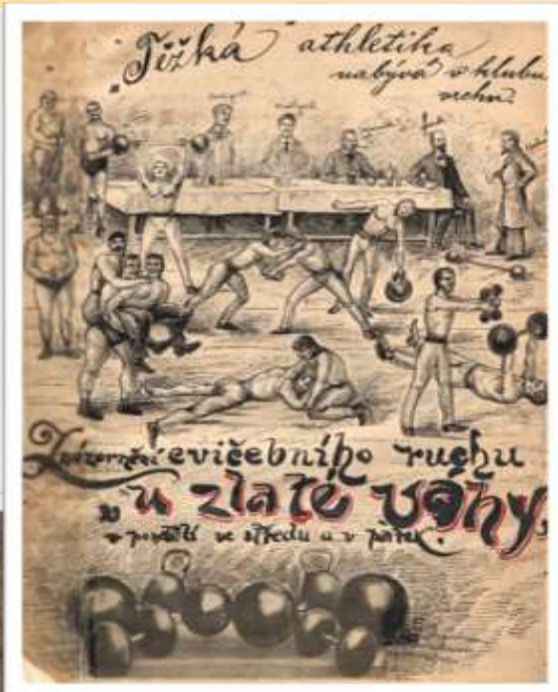
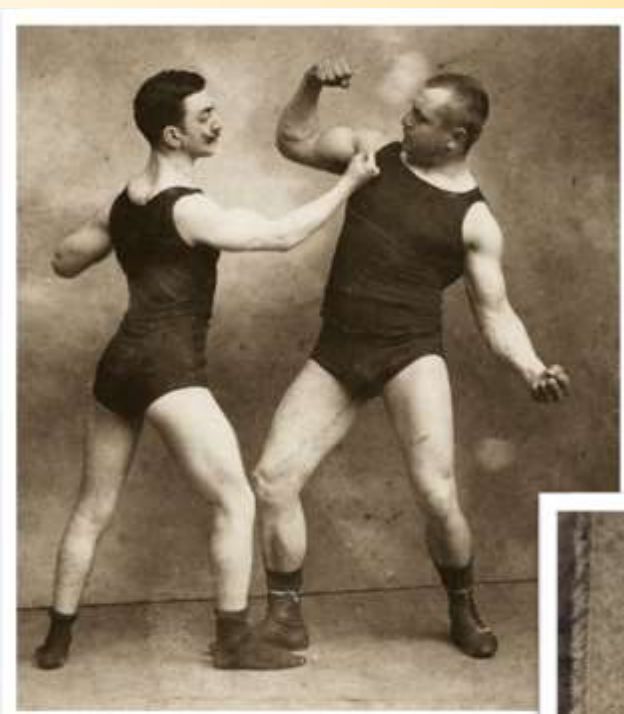
Karlovo náměstí, Müllerův palác.

Příhlášky denné.

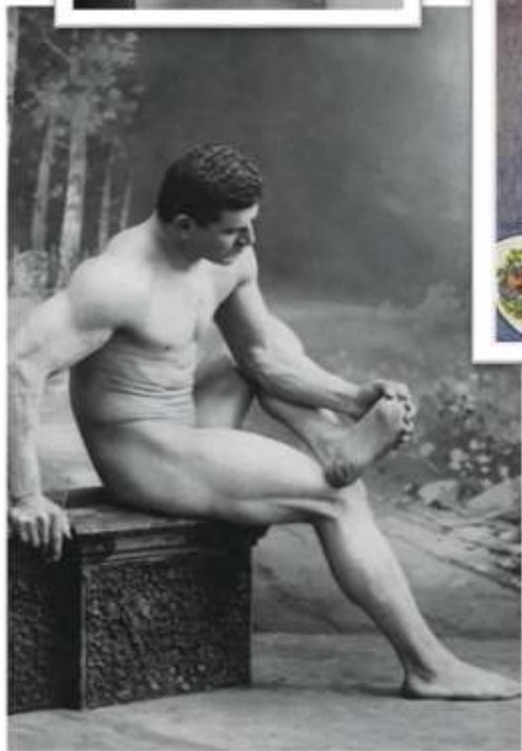
Příhlášky denné.



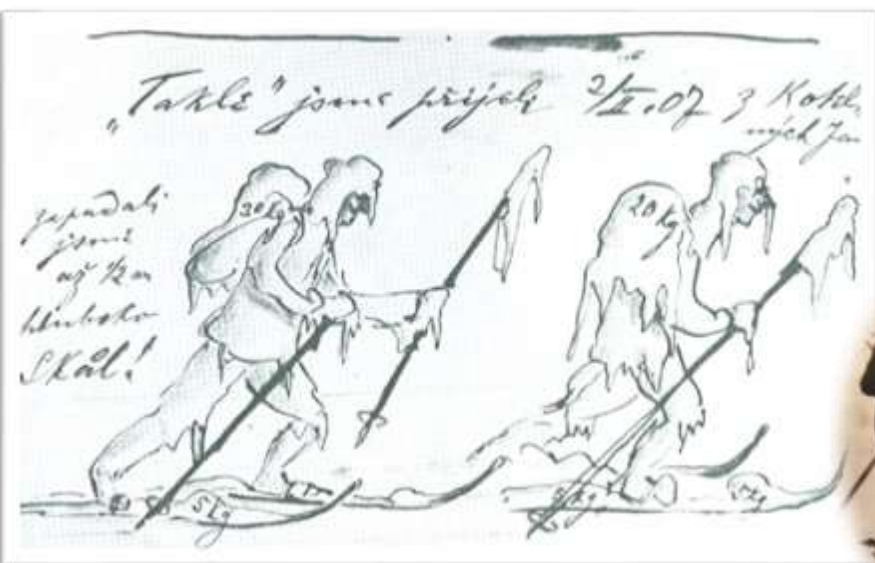
Vlevo na ateliérovém snímku z období okolo roku 1900 pózuje Fridolín Hojer se zápasníkem Wienerem. Na druhém snímku ze stejné doby je známý pražský vzpěrač a zápasník Josef Soukup, který je uváděn jako historicky první *Mistr Čech ve vzpírání* (1893). Se vzpíráním začal již v roce 1899 a od roku 1902 se věnoval i zápasu. V roce 1913 získal na mistrovství Evropy v Praze titul v řeckořímském zápase a v témže roce druhé místo na mistrovství světa ve Vídni. V té době byl největším soupeřem Gustava Frištenského. Těžkou atletiku měl ve své náplni i AC Praha. Vpravo jsou stránky z jeho kroniky obsahující na tuto tematiku.



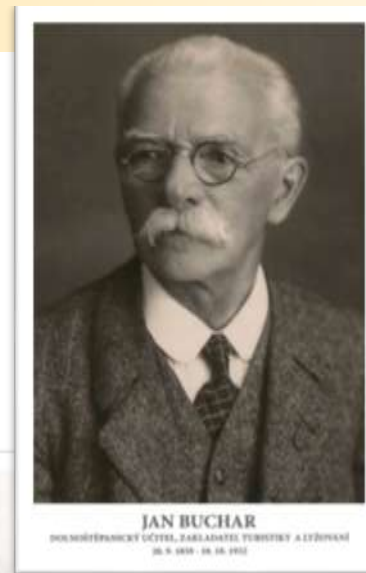
Nášim vůbec nejproslulejším zápasníkem a také vynikajícím vzpěračem byl na začátku 20. stol. Gustav Frištenský. V roce 1903 se stal *Mistrem Evropy v zápase*, což byl vůbec první kontinentální titul získaný českým sportovcem. Jako profesionální zápasník získal obrovský věhlas. Uprostřed je na obrazu od akademického malíře a ilustrátora Kamila Mutticha. Měl nádherně vypracovanou postavu, což ukazuje i ateliérový akt vlevo dole. Na fotografiích vpravo je zachycen jeho slavný a pro něho vítězný duel s obrovitým Josefem Šmejkalem, který v roce 1913 sledovalo na hřišti SK Slavie 7 tis. diváků.



Lyžování. O zavedení lyží jako sportovního náradí se v Čechách zasloužil hlavně Josef Rössler-Ořovský. Ten nechal přivést v roce 1887 první pár lyží z Kristianie a zároveň založil při *Bruslařském klubu v Praze Lyžařský kroužek*. V roce 1893 jej přetvořil na úředně uznávaný *Český ski klub Praha*, jehož byl pak 30 let předsedou. Ten se tak stal prvním lyžařským klubem v Evropě mimo Skandinávii. Stejně tak, jako v roce 1903 hlavně z jeho popudu založený *Svaz lyžařů Království českého*, předběhl letopočtem svého vzniku lyžařské svazy všech alpských zemí. Od roku 1906 usiloval Josef Rössler-Ořovský i o založení mezinárodní federace lyžování, ve které SLKČ zastupoval (byla založena v roce 1910 jako ISC). Patřil také mezi propagátory myšlenky zimních olympijských her. Nadšeně propagoval lyžování řadou článků v dobových periodikách. Články doplňoval vlastnoručními kresbami. Jeho četné kresby se také zachovaly ve staničních knihách krkonošských hřebenových bud, které členové pražského lyžařského spolku hojně navštěvovali. Vlevo jsou tyto kresby vzniklé po výletu do Kotelních jam v roce 1907. Vpravo jsou jedny z prvních dochovaných fotografií lyžařských nadšenců v Krkonoších.



Hlavně entuziasmem hraběte **Jana Harracha** (ten je na známé olejomalbě vlevo nahoře), řídicího učitele **Jana Buchara** (vpravo nahoře) a Josefa Rösslera-Ořovského se Krkonoše, do té doby navštěvované především v létě, otevřely turistům i v zimních měsících. Roku 1892 přivezl hrabě Jan Nepomuk František Harrach na své krkonošské panství z Norska a Rakouska dva páry lyží, podle jejichž vzoru místní řemeslníci vyrobili kopie prvotně určené pro lesnický personál. Následně se ale stala jízda na *ski* oblíbenou sportovní kratochvílí zimních návštěvníků Krkonoš. Prvním českým lyžařským klubem v Krkonoších se stal **Český krkonošský spolek Ski Jilemnice**. Na fotografii vlevo dole pózuji Jan Buchar a Josef Rössler-Ořovský s přáteli během výletu na Žalý v roce 1898. Stavby na jeho vrcholu nechal postavit právě hrabě Harrach. Vpravo dole je skupina lyžařů před stanicí Českého krkonošského spolku v Jilemnici na Kozinci v roce 1895.



Na konci 19. století používali lyžaři velmi dlouhé lyže. Na snímku českých lyžařů z roku 1896 vlevo nahoře má nejdelší lyže Karel Rössler (uprostřed), bratr Josefa Rösslera-Ořovského (ten je třetí zprava). Josef Rössler-Ořovský údajně dokonce vyzkoušel spolu s bratrem své první lyže na zasněženém Václavském náměstí. (Oba spolu pózuji na ateliérovém snímku uprostřed). Technika průkopníků lyžování v Čechách byla zajímavá. Na fotografii vpravo, pořízené ve Velké Chuchli, jede jako první J. Rössler-Ořovský. Na nejspíše ateliérové fotografii vlevo dole pózuje Hynek Bedrník z Jilemnice, výborný závodník v počátcích našeho lyžování a také nadšený fotograf. Na fotografii vpravo dole jsou zachyceni lyžaři při výletě z Horní Branné do Jilemnice v roce 1893.



Jedny z prvních lyžařských závodů u nás uspořádal Český krkonošský spolek Ski Jilemnice v roce 1897. Vlevo je fotografie ze startu hlavního závodu tohoto ročníku vypsáného na 6 km. S číslem 15 stojí vedle Josefa Rösslera-Ořovského známý pražský sportovec německé národnosti Emerich Rath, který byl hlavním soupeřem Bohumila Hanče při tragickém ročníku mistrovské padesátky v roce 1913. Vpravo dole je pak snímek ze stejných závodů, tentokrát ze startu soutěže dam. E. Rath je zachycen i na fotografii vpravo nahoře pořízené v cíli jednoho ze závodů v chůzi se zátěží. Na kolorované pohlednici vlevo dole jsou znázorněny zimní radovánky u tehdy velmi oblíbené Petrovky.



Na fotografii vlevo nahoře je start mistrovského závodu v Krkonoších v roce 1901. Vlevo dole je momentka ze závodu v běhu na lyžích ve Vrchlabí v březnu 1902. Na fotografii vpravo nahoře je neznámý skokan v Krkonoších v roce 1906. Na fotografii vpravo dole je patrná někdy i velmi drsná tvář zimních Krkonoš.



Naším nejznámějším závodníkem před I. světovou válkou byl Bohumil Hanč. Získal celkem sedm titulů *Mistra zemí Koruny české*. Vlevo je kolorovaná verze jeho známého ateliérového snímku z roku 1907. Hanč byl nejenom vynikajícím běžcem, ale na lyžích uměl i sjezd, skok a krasojízdu. Na fotografii uprostřed předvádí právě krasojízdu. Hanč tragicky zahynul na Labské louce během mistrovského závodu na 50 km 24. března 1913. Dole je jeho přítel Václav Vrbata, který mu tehdy šel na pomoc, ale sám také zmrznul. Vpravo dole je fotografie *Mohyly Hanče a Vrbaty* postavené na Zlatém návrší v roce 1925 a detail na ní umístěné pamětní desky.



Svaz Lyžařů v kr. Českém vypisuje
**VIII. mezinárodní lyžecký
závod distanční
na 50 kilometrů
na den 24. března 1913**
pod patronátem J. J. knížete Thun-Hohen-
steina, mistodržitele král. Českého atd. atd.,
o věčnou puťovní cenu
Českého Zemského Svazu ku povznesení
návštěvy cizinců v království Českém.



PARÁTKE MISTRA LYŽEČE
BOHUMILA HANČE
A
VÁCLAVA VRBATY
24. 3. 1913
ČESKÝ KRAJSKÝ SPOLK SKI V JILEMNICI
ČESKÝ SKI KLUB V HRADCI KRÁLOVĚ

Velmi bohatý program a postupně i velkou tradici měly lyžařské závody pořádané od roku 1903 ve Vysokém nad Jizerou. Vlevo nahoře je momentka z těchto závodů v roce 1912. Dole jsou účastnice závodu v Merklově u Harrachova v roce 1910. Vpravo je na portrétu z roku 1911 Anna Hanušová, naše nejlepší závodnice v období před I. světovou válkou. Ta se v roce 1909 zúčastnila jako první žena mistrovské padesátky po hřebenech Krkonoš.



Nahoře jsou žánrové snímky lyžařů v Krkonoších. Na obou vždy pózuje Josef Rössler-Ořovský. Jestliže lyžování bylo v té době poměrně namáhavou záležitostí, pro ženy navíc svázané konvencemi v oblasti oblečení, pak sánkařské výlety byly oblíbenou kratochvílí i méně zdatných dam. Snímek vlevo dole je z roku 1903 a zachycuje členstvo ČSK před sjezdem na saních z Petrovy boudy do Špindlerova Mlýna. Lyžař za sáněmi vpravo je opět Josef Rössler-Ořovský. Sáně a lyže se v Krkonoších na začátku 20. stol. často doplňovaly. O tom svědčí i fotografie vpravo dole.



Fotografie stránek ze staniční knihy Českého ski klubu Praha umístěné na Sněžce. Do řady staničních knih, které ale tehdy měly spíše povahu kronik, často přispívali i Josef Rössler-Ořovský. Dovednosti v jízdě na lyžích rozvíjela i Rakousko-Uherská armáda, a to nejenom u speciálních horských jednotek. Na fotografii z roku 1912 vpravo dole jsou zachyceni vojáci 25. zeměbranceckého pěšího pluku z Kroměříže během lyžařského kurzu na Bílém Kříži v Moravskoslezských Beskydech.



Již v době před I. světovou válkou se těšily velké oblibě lyžařské kurzy. Nejčastěji je vedli instruktoři z Norska. Jeden z nich, pořádaný v Jilemnici, je zachycen na pohlednici vlevo nahoře. Vlevo dole je momentka ze vzorně organizovaného výletu Českého ski klubu v Krkonoších. Na obou pohlednicích vpravo je motiv ze závodů ve skoku ve Špindlerově Mlýně.



Lyžařská kura



Riesengebirge
Wintersport in Spindlsmühle 1. Böhmen
Schneeköhlungsprunglauf



Riesengebirge
Spindlsmühle 1. B.
Schneeköhlungsprunglauf

O rozvoj lyžování dětí v Krkonoších se velmi zasloužil Jan Buchar. K němu se přidávali i další učitelé. Fotografie vlevo nahoře je z přelomu století a zachycuje školáky z Vysokého nad Jizerou. Fotografie vpravo nahoře byla pořízena při lyžařské výuce dětí v roce 1908. Od prvního ročníku závodů ve Vysokém nad Jizerou zde soutěžily i děti. Na snímku vlevo dole jsou účastníci těchto závodů v roce 1912. Na fotografii vpravo dole jsou účastníci lyžařských závodů dětí v roce 1914.



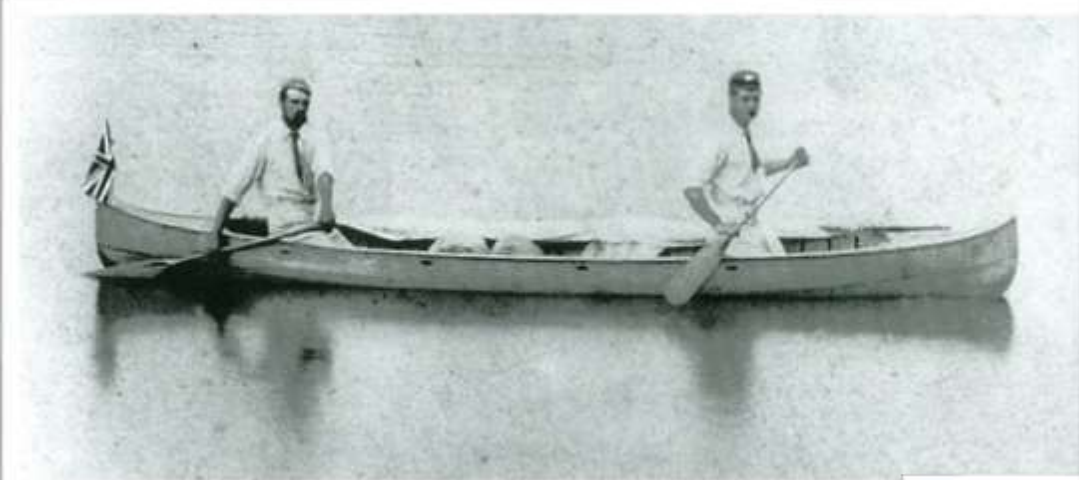
Saně a boby. Tradice soutěžního sáňkování sahá v Českých zemích do poloviny 90. let 19. století, a to hlavně na Liberecku a Jablonecku. Nejvýznamnější sáňkařskou událostí u nás před I. světovou válkou bylo bezesporu **I. mistrovství Evropy**, které se konalo na Ještědu v roce 1914 s účastí 88 jednotlivců, 33 dvojic a až 25 000 diváků. Tuto velkolepou sportovní akci pečlivě a do všech detailů připravil Německý horský spolek se sídlem v Liberci. Sáňkařská dráha z Ještědu byla otevřena na přelomu let 1909/1910 a údajně se jednalo o první umělou sáňkařskou dráhu na světě. Její původní délka byla 3 300 m, převýšení 440 metrů a šířka konstrukce 4–8 metrů. Bylo na ní 6 velkých a 12 malých zatáček s dřevěnými mantinely a byla vybavená signalizačním zařízením pro záznam časů. Dráha křížovala ještědské horské cesty, z nichž jednu podcházela tunelem a ostatní byly přemostěny, přičemž někde závodníci projížděli až ve výšce sedmi metrů nad okolním terénem. Prvním mistrem Evropy v jízdě jednotlivců se zde stal všestranný liberecký sportovec Rudolf Kauschka. Také v jízdě dvojic zůstalo prvenství v severočeském regionu, když vyhráli Karl Löbel a Erwin Posselt z Jablonce nad Nisou. Na dobových pohlednicích nahoře je sáňkařská dráha na Ještědu. Na fotografii dole je první mistr Evropy v sáňkování Rudolf Kauschka spolu s manželkou Mathildou během tohoto ME.



Dalším centrem sáňkování a posléze i jízdy na bobech byly Mariánské Lázně. Zde se jezdilo na více místech. První dráha tady byla otevřena již v roce 1907. Nejznámější zdejší umělá sáňkařská a bobová dráha vedla od Krakonoše k tržnici. Počátkem 20. století zde byl založen sáňkařský klub nazvaný *Rodelclub*, později přejmenovaný na *Winter Sport Club (WSC)*, který sdružoval všechny zimní sportovce ve městě. Nejúspěšnějšími se brzy stali bobisté. V zimní sezóně 1912/1913 se například stal Leo Wagner se svou posádkou vítězem *Mistrovství Německa v jízdě na bobech* uspořádaném v Oberhofu. Na fotografiích nahoře jsou zachyceny počátky sáňkování a bobování v Mariánských lázních. V roce 1911 byly otevřeny sáňkařské dráhy z Černé Studnice do Jablonce nad Nisou a do Smržovky. Tato se postupně stala jednou z nejvýznamnějších u nás. Novinová fotografie z jejího otevření je dole.



Kanoistika a vodní turistika. První skutečně věrohodná zmínka o kanoistice v českých zemích pochází z června 1875, kdy angličtí obchodníci Stevens a Bradley (na obrázku vlevo nahoře) sjeli Malši z Kaplice do Českých Budějovic, odkud pak pokračovali dále do Prahy a po Labi až do Německa. Sporadicky se tyto akce, většinou však v podání cizinců, opakovaly i v následujících desetiletích. Mekkou českých kanoistů se později stala hlavně střední Vltava se svými vyhlášenými proudy. Nejznámější z nich byly Svatojánské nad Štěchovicemi. Na fotografii vlevo dole je Císařský sloup na počátku Svatojánských proudů okolo roku 1905. Dnes je toto místo hluboko pod hladinou Slapské přehrady. Na snímku vpravo nahoře je plavba kanoistů Svatojánskými proudy v roce 1912 a na fotografii vpravo dole je pohled na začátek proudů.



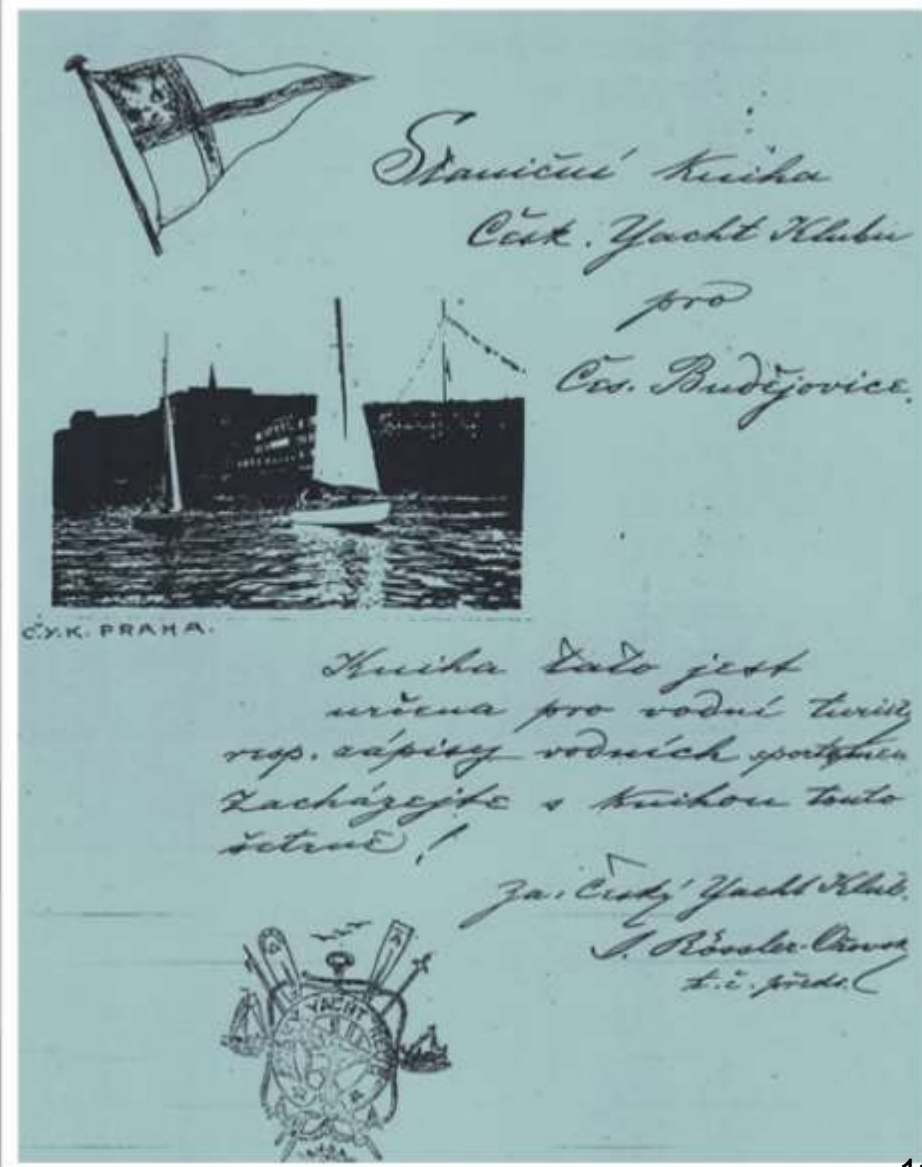
Na počátku 20. stol již byla v Čechách jízda na všemožných plavidlech poměrně oblíbená. Na fotografii vlevo jsou zachyceny pražské dámy na maňáscích pod Střeleckým ostrovem v roce 1905, vpravo je pak zvětšeno sjíždění vrat Staroměstského jezu na stabilní veslici následované maňáskem. Maňásek byla dříve oblíbená jednoduchá loďka, zhotovená ze tří prken a ovládaná dvoulistým pádlem. Fotografie kanoistů na vícemístné kánoi zvané šarpie vlevo dole je taktéž z roku 1905.



V srpnu 1910 sjely tři kánoe zvané *Commager*, *Mickigen* a *Tulák* jihočeské řeky Černou, Malši a Vltavu. Na *Comageru* jeli J. R. Ořovský a J. Buchar. Účastníci této akce si veškeré potřebné vybavení, jako stany, příkrývky, potřeby na vaření a potraviny vezli na lodích. Tento styl vodní turistiky nazývaný *river camping* byl pak dlouho v Čechách nejrozšířenější. V roce 1912 J. R. Ořovský jihočeskou plavbu zopakoval se svojí dcerou Mášou. Fotografie z této výpravy jsou vlevo. Vpravo nahoře je fotografie tábora výpravy ČYK u Svatojánských proudů v roce 1910. Vpravo dole sjíždí J. R. Ořovský za velké vody propust jezu v Červené nad Vltavou.



Vodní turistika a kanoistika na Vltavě má zvláště na úseku mezi Č. Budějovicemi a Prahou dlouhou a slavnou tradici. V roce 1913 se českobudějovický ČYK stal spolu s ČYK Praha a Veslařským klubem Blesk Praha zakládajícím členem Svazu kanoistů království Českého. Vpravo je titulní list tzv. staniční knihy ČYK Č. Budějovice, který podepsal J. R. Ořovský. Vlevo nahoře je kolorovaná pohlednice s motivem Vltavy pod Předním mlýnem. Českobudějovický ČYK měl ve svých začátcích, laskavostí tehdejšího společenství majitelů Předního mlýna (hlavně sportovního nadšence Hynka Kotta), loděnici právě v jeho prostorách. Vlevo dole je na kolorované pohlednici půjčovna loděk na Malši.



Jachting. V Čechách se záhy objevil i jachting. Jeho velkým propagátorem byl opět J. R. Ořovský. Ten v roce 1893 založil Český Yacht Klub Praha (ČYK), který se ale kromě jachtingu věnoval hlavně kanoistice a vodní turistice. Na fotografii vpravo nahoře je jachta Forward, kterou J. R. Ořovský zakoupil a věnoval ČYK. Snímek vlevo nahoře byl pořízen při prvních jachtařských závodech v Praze. Ty zde uspořádal ČYK už v roce 1895. Vlevo dole je filmový snímek z dalších jachtařských závodů uspořádaných v Praze pod Vyšehradem. Na fotografii vpravo dole je zachyceno obtížné spouštění kýlové jachty ČYK na hladinu Vltavy. V pozadí snímku je sotva patrný Palackého most.



První plovoucí klubovna ČYK Praha byla ukotvena u smíchovského břehu Vltavy před Palackého mostem v roce 1898 (vlevo nahoře). Později byla přestěhována do Podolí (vpravo nahoře). Již skutečně reprezentativní loďnice ČYK byla nakonec vybudována v roce 1912 pod Vyšehradem na navigaci přístavu v Podolí (vpravo dole). Ta zde stojí dodnes. Vlevo dole jsou na snímku z roku 1900 zachyceny plachetnice u Malé Chuchle.



Tenis. Ten patří k našim nejstarším sportovním odvětvím. Na soukromých kurtech vyšší společnosti se v českých zemích hrál již v 70. letech 19. stol. Už v 80. letech zde vycházela o tenise řada článků a byla tištěna i jeho pravidla. Tenisové kurty byly zakládány nejen na soukromých, ale i na veřejných pozemcích, a to jak v Praze, tak např. v Teplicích, Litoměřicích, Plzni a také několika místech na Moravě. Na fotografii vlevo nahoře z přelomu 70. a 80. let je zachycena rodina Frissoových při čtyřhře na kurtu v Černé Hoře u Brna. Tenis pěstoval i pražský sportovní klub *Český Sculling Cercle*. Vpravo nahoře je na snímku jeho členů z roku 1896 i Josef Rössler-Ořovský (stojící vlevo v tmavém svetru). Na snímku z roku 1897 vlevo dole jsou tehdejší vyznavači tenisu v Plzni. Vpravo dole jsou zachyceni při hře tenisté v Pardubicích na počátku 20. stol. V roce 1906 byla založena Česká lawn-tennisová Asociace.



Vlevo nahoře je fotografie účastníků turnaje, který uspořádal ČLTK Praha v roce 1896. Vlevo dole je momentka z turnaje, který uspořádal v roce 1898 na Letné DLTC Praha. Vpravo nahoře jsou na skupinovém snímku tenisté v Pelhřimově v roce 1906. Na mezinárodní scéně se prosadily zprvu dvě ženy – pražská Němka Hedwiga Rosenbaumová a plzeňská hráčka Hermina Kaslerová. Úspěšnější Rosenbaumová (dole uprostřed je na jediné dostupné fotografii jako dobrovolnice za I. světové války) v letech 1899 a 1900 vyhrála mistrovství Německa v Berlíně a na OH 1900 získala dvě bronzové medaile ve dvouhře a smíšené čtyřhře. Na fotografii vpravo dole je vynikající tenista a první česká tenisová hvězda Ladislav Žemla (1887–1955). Ten se stal 8x *Mistrem zemí Koruny české* ve dvouhře a 11x ve čtyřhře. Na olympijských mezihrách 1906 v Aténách získal bronzovou medaili ve čtyřhře, na OH v roce 1912 ve Stockholmu se umístil na 4. místě ve dvouhře i čtyřhře. Jeho bohatá a úspěšná kariéra ale vyvrcholila až po I. světové válce.



Míčový turnaj I. Č. L. T. K. Praha.



Počátky fotbalu v Českých zemích. Historicky první doložený fotbalový zápas v Čechách se odehrál 15. srpna 1892 v Roudnici nad Labem, kde se střetli místní veslaři ČAC se členy Sokola. Stejného roku vyšel i český překlad pravidel zhotovený Josefem Klenkou. První ryze fotbalové kluby vznikaly na území Čech na konci 19. století. Naším nejstarším klubem je SK Slavia Praha, která byla založena roku 1892. O rok později vzniknul její největší rival AC Sparta Praha, který byl následován dalšími. První organizovaná fotbalová utkání ale pořádal německý klub RRC Regatta. Český svaz footballový (ČSF) byl založen 19. října 1901. V roce 1905 již bylo v Čechách více než 100 českých a německých fotbalových klubů. Na jaře roku 1896 vznikla první oficiální soutěž s názvem **Mistrovství Čech a Moravy**. Přes tento název se jí zúčastnily pouze kluby z Prahy a blízkého okolí. Postupem času se však soutěž rozrůstala a zúčastňovaly se jí již i vzdálenější kluby.

Vpravo nahoře je mužstvo AC Sparta Praha v roce 1896, vpravo dole pak její mužstvo v roce 1907 a vlevo dole AC Sparta Praha jako finalista Charity Cup 1909.



Fotografie našeho nejstaršího fotbalového klubu – Slavie Praha. Vlevo nahoře je z roku 1898. Byla pořízena na Letné a hráči jsou již v sešíváných dresech s hvězdou. Vpravo nahoře je z roku 1901 a byla pořízena u příležitosti otevření nového hřiště na Letné. Vlevo dole je z roku 1903 a je na ní již Jan Košek (první zprava v prostřední řadě). Vpravo dole je původní tribuna na hřišti Slavie na Letné z roku 1901. Byla to vůbec první tribuna na fotbalovém hřišti u nás. Na výřezu uprostřed je první kapitán SK Slavie Karel Freja.



Footballový zápas
anglických studentů
s českými
OXFORD-SLAVIA.
28. března 1899.
Začátek o 4 hodinu. Letná.



Tradice rudých dresů a bílých trenýrek sahá u Sparty do roku 1906, kdy její funkcionář Otakar Petřík při návštěvě Londýna zakoupil sadu, ve které tehdy nastupoval slavný Arsenal. Na fotografii vpravo nahoře je mužstvo Sparty v rudých dresech v roce 1912. Známy komik Vlasta Burian byl v mládí náruživým sportovcem. V letech 1914–1918 dokonce hájil branku Sparty Praha, pak na krátko přestoupil do Viktorie Žižkov, ale vrátil se do Sparty, kde pak působil v její rezervě až do roku 1924. Vpravo dole je fotografie fotbalové Sparty z roku 1915, uprostřed je v brankářském dresu Vlasta Burian. Druhý zleva je pozdější slavný tenista Karel Koželuh a třetí zleva je spartánská legenda Karel Káďa-Pešek. Ten je i na portrétním snímku uprostřed nahoře.



ČESKÝ SVAZ FOTBALOVÝ

Jméno vlastního držitele:
Vlasta Burian

PRŮKAZKA PŮTVŘENA V ČSP.
DNE

PLATNOST PRŮKAZKY
KOŤÍ DEN

*Místní pro ověřování držitelů
pov. úřad na družákách.
Míst. listi příslušné regionální úřady.*

10	10	10
----	----	----

Portrét držitele

Vlasta Burian
Jméno a příjmení držitele
číslo dle *archivní* číslo 189
číslo dle *archivní* číslo 189

77622
Číslo ČSP

Vlasta Burian
Vlastní podpis držitele



Deutscher Fussball-Club Prag (DFC) byl fotbalovým klubem pražských Němců. Založen byl v roce 1896 fotbalisty, kteří odešli z klubu Regatta Prag. Koncem devatenáctého století a před první světovou válkou patřil DFC k nejlepším fotbalovým klubům na evropském kontinentu. Díky národnostní revnivosti zprvu těžko hledal v Čechách soupeře, a tak nastupoval hlavně proti rakouským a německým týmům. Postupně byly při DFC vytvořeny i sekce ledního hokeje, atletiky, plavání a zimních sportů. V letech 1938/39 se DFC odmítl arizovat a proto byl nacisty v roce 1939 úředně rozpuštěn. DFC hrál své zápasy na hřišti na Letné, které se nacházelo hned vedle stadionu Slavie. Na fotografii vlevo je fotbalové mužstvo DFC Prag v roce 1904. Na olejomalbě vpravo je vchod na hřiště DFC na Letné a na fotografii z roku 1907 vpravo dole je zachyceno kropení hřiště před utkáním, do kterého byla zapojena i armáda s vozíky taženými psy.



Lední hokej. Češi patřili k úspěšným průkopníkům ledního hokeje v Evropě. U jeho začátků u nás stál Bruslařský závodní klub Praha, který v letech 1890–1892 bruslival pod Vyšehradskou skálou a zde také jeho členové v čele J. Rösslerem-Ořovským začali hrát novou hru s holemi a míčkem – tzv. bandy hokej. Vlevo nahoře je jedna z prvních zachovaných hokejových momentek z Prahy. Vpravo nahoře jsou na fotografii z počátku 20. stol. hokejisté Slavie. Vpravo uprostřed je hokejový tým I. ČLTK Praha z roku 1905. Vlevo dole je mužstvo Čech na turnaji v Chamonix v roce 1909. Ten byl prvním turnajem reprezentačních mužstev v ledním hokeji. Pozvána byla klubová mužstva z Anglie, Francie, Belgie, Švýcarska a Čech. Naši hokejisté zde skončili poslední, když v každém utkání utrpěli debakl. Vpravo dole je momentka ze zápasu Čechy – Francie 1:8. Turnaj ale měl takový úspěch, že se LIHG rozhodla uspořádat již v roce 1910 ve Švýcarsku I. mistrovství Evropy. Toho se ale ještě hokejová reprezentace Čech nezúčastnila.



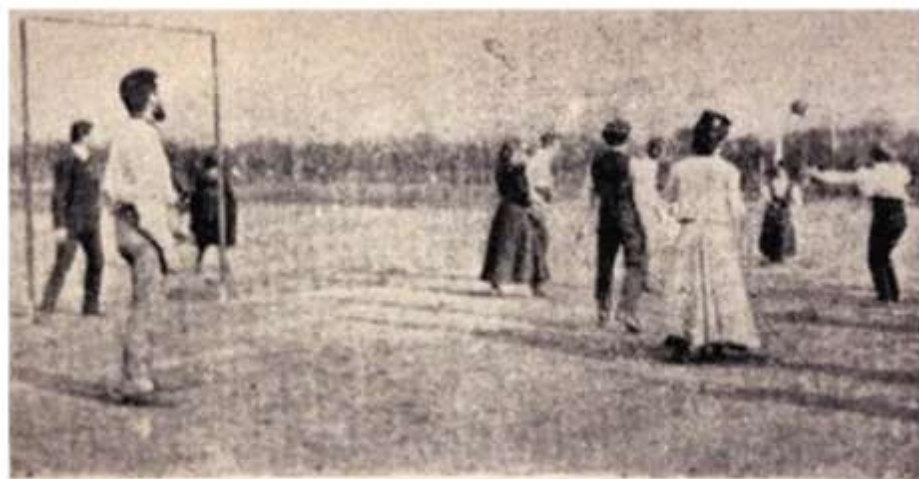
Vlevo nahoře je snímek z Berlína 1911, kde se hokejové mužstvo reprezentující Čechy stalo poprvé mistrem Evropy. Mužstvo Čech zvítězilo i na ME v Praze v roce 1912, ale tento turnaj byl anulován. V roce 1913 získalo mužstvo Čech na ME stříbrné medaile a v následujícím roce na ME opět zvítězilo. Hokejová reprezentace *Království českého* se tak stala před I. světovou válkou v Evropě nejúspěšnější. V tomto období byly položeny základy následných mnohaletých úspěchů československé a české hokejové reprezentace. Vpravo nahoře je mužstvo SK Slavia Praha na turnaji Chamonix v roce 1912. Vpravo dole je mužstvo Sparty v roce 1913. Třetí zleva stojí vynikající fotbalista Káďa-Pešek, čtvrtý zleva je mladý Karel Koželuh, pozdější reprezentant Československa ve fotbale, hokeji a hlavně tenisu. Vlevo dole jsou čeští hokejisté v Chamonix v roce 1914.



První české mistrovství, mistři Evropy v roce 1911 v Berlíně: Jirbovský, Votávek, Lanfer, Šteubel, Pruchlík, Hanáček, M. Flischmann, Fallmann, J. Flischmann, Štáhl, Jirbovský a Rabl



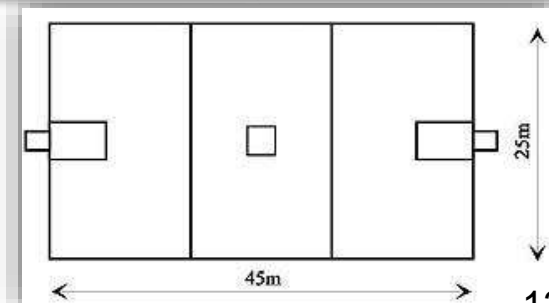
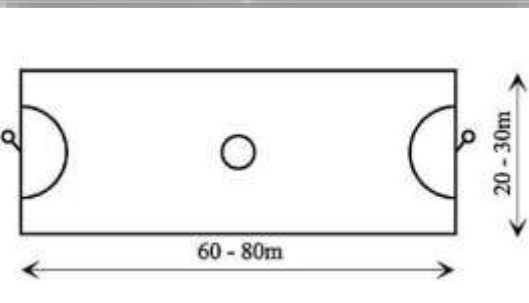
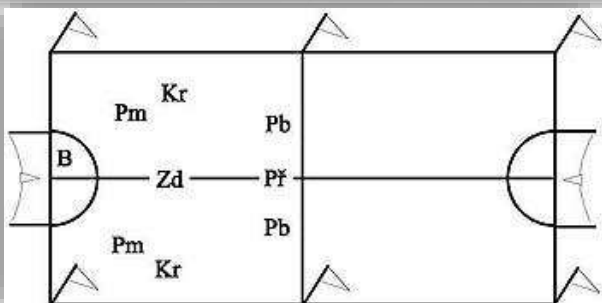
Národní házená (Česká házená). Kořenů tohoto ryze českého sportu je několik. U prvního byl Václav Karas, který popsal v roce 1905 v jednom brněnském odborném časopisu hru nazvanou *vrhaná s přenášením*. Hřiště bylo rozděleno na čtyři části. Devět hráčů, kteří nesměli ze svých čtvrtin vycházet, se snažilo vstřelit branku do zmenšených branek na kopanou. To vše pomocí dvou trojic útočníků, dvou pomezních obránců a brankáře. Druhou hrou, která ovlivnila vznik národní házené, byla *cílová (terčová)*. Tu popsal Josef Klenka v roce 1906 v příručce *Tělocvičné hry*. Dalším, kdo zasáhl do jejího vývoje, byl Klenkův spolupracovník Antonín Křištof, který cílovou dále propagoval a upravoval. Její pravidla byla inspirována i americkým basketbalem a anglickým fotbalem. Cílová byla předváděna členy Spolku pro pěstování her české mládeže i na V. všesokolském sletu. Přibližně ve stejné době vytvořil Antonín Křištof pravidla další hry, kterou nazýval zpočátku rovněž *cílová, později házená*. V roce 1908 sehrála dvě družstva Strakovy akademie ukázkové utkání o němž referoval i tisk. Ve stejném roce byla v nakladatelství B. Kočího v Praze vydána pravidla hry pod názvem *Házená (cílová)*. Následně získala házená (cílová) poměrně rychle sportovní charakter. V roce 1911 zařadil Český olympijský výbor tuto hru do programu svých sportovních slavností. V roce 1912 byla předváděna na VI. všesokolském sletu. Dole jsou doporučené podoby a rozměry původních hřišť z období 1905–1908 pro zleva: vrhanou s přenášením, cílovou (terčovou) a házenou (cílovou).



A. Křištof (druhý zleva) nacvičuje v roce 1909 házenou.



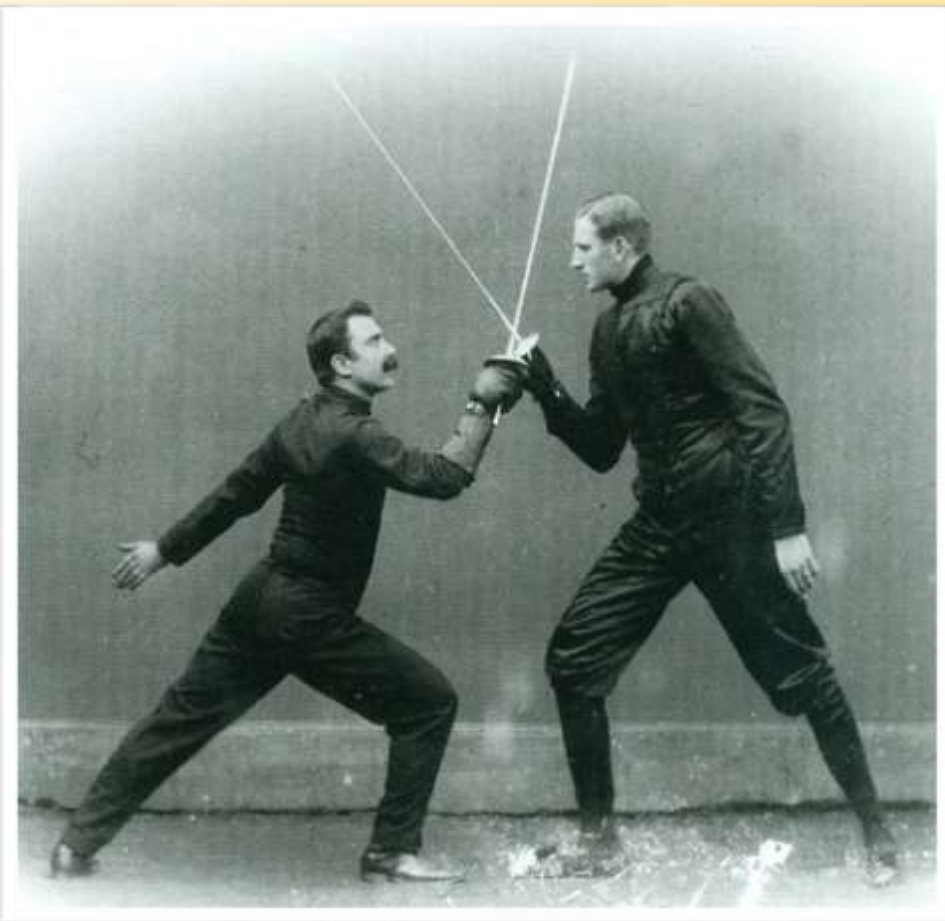
Házená smíšených družstev v roce 1909.



Šerm. Tradice šermu a šermířských škol u nás sice sahá až do středověku, ale jako sport se v šermířnách klubů a soukromých šermířských škol etabloval až v 90. letech a zejména na samotném začátku nového století. Momentka vlevo byla pořízena v sále pražského šermířského klubu Riegel v Jilské ulici. Momentka vpravo je z šermířské školy v Karlově ulici. Obě jsou z let 1902–1903. Na tablu dole je většina našich nejlepších šermířů v počátečního období sportovního šermu v Čechách.



Na žánrovém ateliérovém snímku vlevo je zachycen Vilém Goppold z Lobsdorfu (stojí vpravo), náš nejúspěšnější šermíř období do I. světové války. Byl *Mistrem Čech v šermu šavlí* 1909, 1910 a 1913. Na OH 1908 získal bronzovou medaili v šermu šavlí jak v jednotlivcích, tak ve družstvech. Na OH 1912 byl ve družstvech čtvrtý. Na momentce z roku 1910 vpravo pořízené v šermířském klubu Riegel, přihlíží cvičení dam učitel šermu Paoli Foresto. Český šermířský klub Riegel (ČŠK) byl založen v roce 1902. Jeho kořeny však sahají až do roku 1890, kdy vzniknul utrakvistický česko-německý šermířský klub Riegel pojmenovaný po svém prvním učiteli šermu, nadporučíkovi Dominiku Rieglovi. Tento spolek se však v roce 1902 rozpadnul a následně jeho členové české národnosti založili ČŠK Riegel. Jeho členem byl i Vilém Goppold. ČŠK Riegel se v roce 1913 stal jedním z devíti zakládajících členů Mezinárodní šermířské federace – FIE. Bezprostředně po vzniku FIE založili zástupci tehdy existujících českých šermířských klubů Český šermířský svaz.



Čeští šermíři na OH v Londýně v roce 1908. Na fotografii vlevo jsou Vlastimil Lada-Sázavský, Vilém Goppold z Lobsdorfu a Bedřich Schejbal – většina z bronzového družstva v šermu šavlí na těchto hrách. Na fotografii vpravo jsou opět čeští šermíři při přípravě na tyto hry, dole je akční fotografie z jejich tréninku.



Sportovní střelba. Střelectví je jednou z nejstarších součástí tělesné výchovy a sportu. Na našem území prošlo dlouhým vývojem a bylo ovlivněno řadou specifik. Tím, že bylo spojeno s držením a ovládním střelné zbraně, měl napříč časem každý spolek zaměřený na střelectví striktně vymezená pravidla svého vzniku a své činnosti. Do roku 1918 zde byly hlavními povolenými střeleckými spolky *městské ostrostřelecké sbory*, jejichž tradice sahá až do středověku. Ve druhé polovině 19. století se jednalo již o poměrně velká sdružení mající v jednotlivých městech značný vliv a význam. Jejich členstvo se rekrutovalo jen z občanů loajálních k monarchii a často bývalo pověřováno strážní a pořádkovou službou. Naproti tomu vzniku českých střeleckých spolků byly rakouskými úřady kladeny všemožné překážky. Přesto v některých, převážně českých městech, byla pěstována sportovní střelba ve střeleckých odborech při sokolských jednotách, či zde dokonce byly založeny samostatné české střelecké jednoty. V Praze byla založena první česká střelecká jednota až v roce 1895 na Žižkově, a to zásluhou propagátora střelectví Antonína Svobody. V roce 1897 pak byla založena Česká obec střelecká (ČOS), která sjednotila postupně vznikající české střelecké jednoty. Na pohlednici vlevo je vstup na střelnici *Měšťánského c. k. privilegovaného ostrostřeleckého sboru* (Bürgerlicher k. k. privilegierter Scharfschützenkorps) na Střeleckém ostrově v Českých Budějovicích před rokem 1900. Na obrázku z období okolo roku 1845 uprostřed, je uniformovaný příslušník tohoto sboru. Vpravo je pohár použitý jako cena při jedné z četných střeleckých soutěží pořádaných tímto sborem.



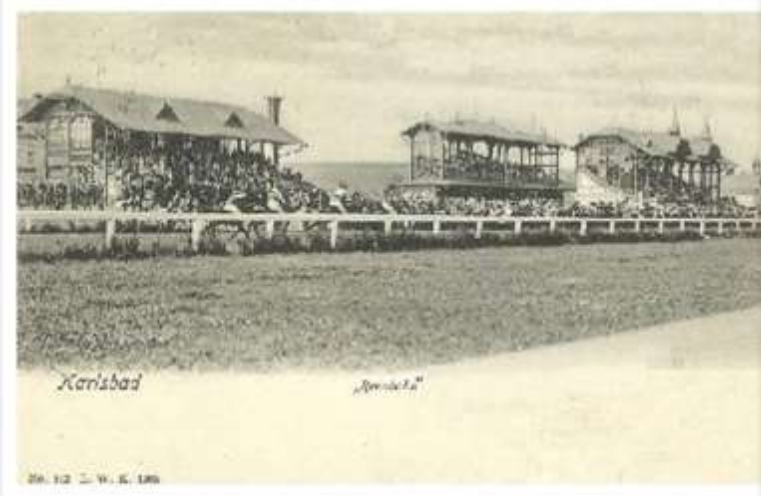
Golf. Počátky našeho golfu spadají do prvního desetiletí 20. století, kdy vznikla první golfová hřiště v českých zemích v Karlových Varech a v Mariánských Lázních. Jednalo se o jedny z prvních golfových areálů v celé střední Evropě. Před I. světovou válkou ještě vzniklo soukromé hřiště rodiny Ringhofferů v lokalitě Olešovice (Volešovice) u Štířína. Návštěvníky obou hřišť v západočeských lázních byli v rozhodující míře zahraniční hosté a dále pak příslušníci zdejší německy mluvící honorace. Češi tehdy o tomto sportu věděli velmi málo a až na výjimky se mu nevěnovali. Počátky golfových hřišť v obou našich nejvyhlášenějších západočeských lázních spadají shodně do roku 1905. Ve stejné době v nich vznikly i golfové kluby. Vlevo jsou momentky z otevírání golfového hřiště u Zádubu v Mariánských Lázních v roce 1905. O jeho vznik se zasloužil i tehdejší britský panovník Eduard VII. a hojně jej navštěvovala významná anglická klientela. Toto původně devítijamkové hřiště, vybudované z velké části na neúrodných a zamokřených slatinách, se postupně proměnilo v náš historicky nejvýznamnější golfový rezort. Vpravo jsou zachyceny počátky golfu v Karlových Varech. Taktéž v roce 1905 zde nechala městská rada vybudovat na svůj náklad v údolí říčky Teplé u kavárny Kaiserpark devítijamkové golfové hřiště o rozloze 2,3 ha. V letech 1906–1910 na něm bylo pětkrát za sebou uspořádáno *Amatérské mistrovství Rakouska v golfu*.



Marienbad: Eröffnung des Golfplatzes im August 1905 durch König Eduard VII. von England.



Jezdecký sport. Ten má u nás tradici sahající až do středověku. Jízda na koních patřila především k životnímu stylu a zábavě vyšších společenských vrstev. Na krásné žánrové fotografii vlevo od známého fotografa Rudolfa Brunera-Dvořáka, je zachycena neznámá dvojice na koních okolo roku 1900. Snímek vpravo byl pořízen při jednom z četných parforsních honů pořádaných na Pardubicku. K novodobému rozvoji jezdeckého sportu u nás přispělo zejména otevření dostihového závodiště ve Velké Chuchli v roce 1906. Jeho snímek vpravo dole je z roku 1912. Ale již v roce 1899 bylo otevřeno dostihové závodiště v Karlových Varech. To je na pohlednici z roku 1905 vlevo dole.



Naším mezinárodně nejslavnějším dostihem je však Velká Pardubická steeple-chase. Její oficiální historie sahá až do roku 1874, kdy byl vypsán první ročník Velké. Obě pohlednice nahoře jsou z roku 1899. Blíže neurčený snímek vlevo dole je z počátků Velké, fotografie vpravo dole je z roku 1907 a zachycuje situaci na proslulém Taxisově příkopu.



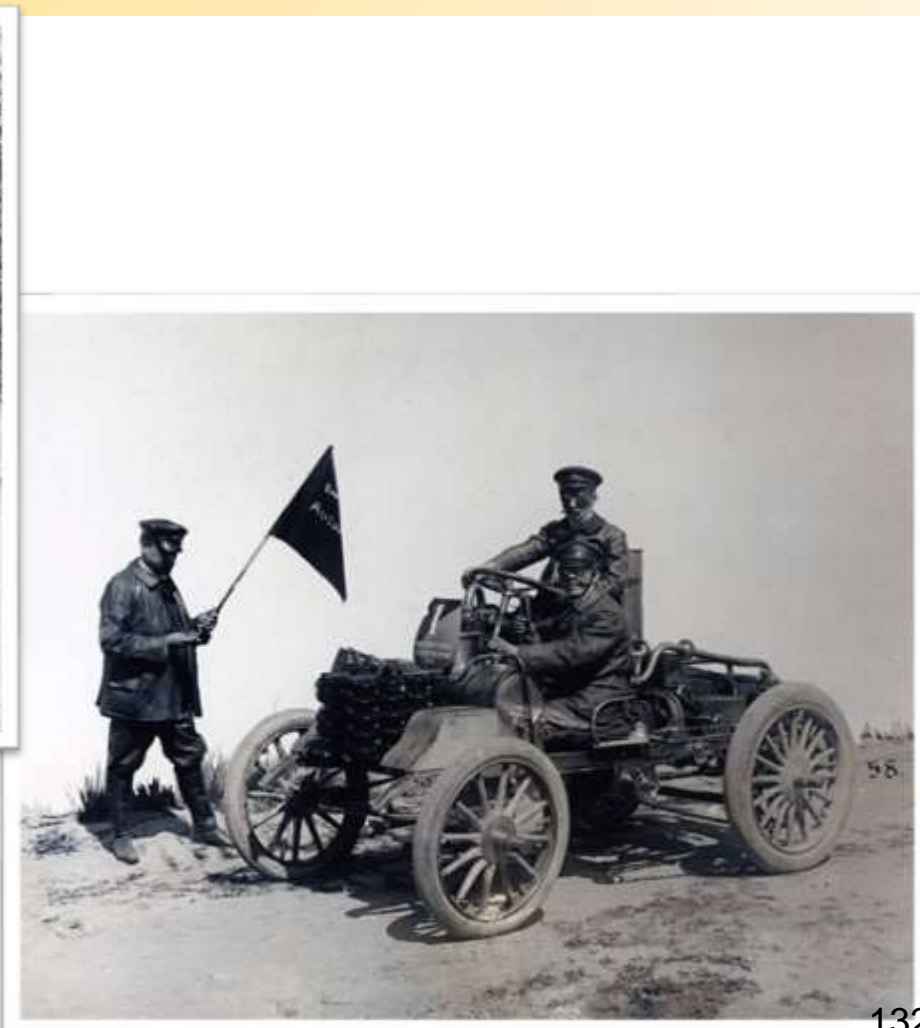
*Ordinar z pardubických dostihů,
Zeuss vom Pardubitzer Rennen.*



*Pardubitz Rennenplatz
im Taxisow.*



Motoristické sporty. Koncem 19. stol. a zejména pak na počátku 20. stol. se začaly v Čechách rozvíjet i aktivity a sporty založené na technických prostředcích. O počátky automobilismu u nás se zasloužil bohatý továrník z Liberecka baron Theodor Liebig. Ten si v roce 1893 zakoupil automobil Benz Victoria a tímto se stal prvním automobilistou v Čechách. Podnikal dálkové jízdy a později se zúčastňoval automobilových závodů. Šestnáctého července 1894 vykonal jednu z prvních dálkových jízd na světě. Trasu z Liberce do Gondorfu u Koblenze v Porýní dlouhou 939 km ujel za 7 dní, což odpovídá na tu dobu neuvěřitelným 134 kilometrům za den. Na fotografii vlevo je zachycen před touto první dálkovou cestou. T. Liebig také v roce 1897 významně přispěl k výrobě prvního továrního sériového automobilu nejen u nás, ale v celém R-U. Tím se stal *NW Präsident* vyrobený v Kopřivnické vozovce (Nesselsdorfer Wagenbau-Fabriks-Gessellschaft A. G. – později automobilka Tatra). Byl také prvním závodníkem jezdícím na voze vyrobeném na našem území. Jednalo se o *NW 12 HP* z roku 1900. Na fotografii vpravo dole je T. Liebig právě na tomto voze.



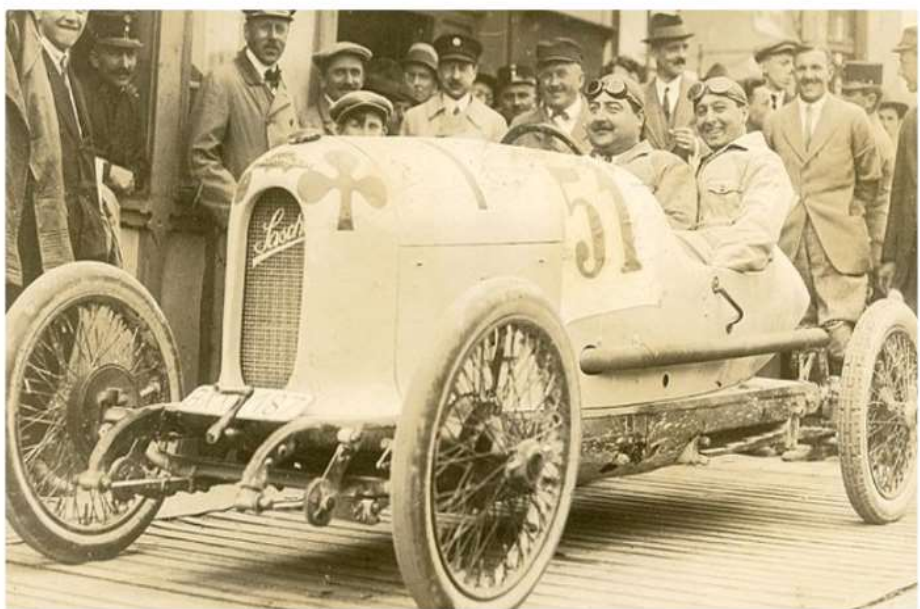
Počátky našeho závodního motorismu jsou hlavně spjaty se značkou Laurin & Klement, která byla založena v roce 1895. V roce 1901 firma vyslala svého jezdce Narcise Podsedníčka na svůj premiérový silniční vytrvalostní závod mezi Paříží a Berlínem. Ten v něm překvapivě zvítězil. Na fotografii vlevo pózuje N. Podsedníček u původního závodního motocyklu *L&K typ C* s jednoválcovým čtyřdobým motorem. Uprostřed je již u následujícího typu závodního motocyklu L&K, který měl jako první v Evropě napříč uložený dvouválec uspořádaný do V. S tím, jak rostly obavy o bezpečnost jezdců i diváků, byly stále častěji meziměstské maratony nahrazovány závody, jež se konaly na uzavřených okruzích. V roce 1904 se firma L&K přihlásila do I. ročníku poháru Gordona Bennetta (Coup Internationale des motocyklettes), který je považován za první neoficiální motocyklové mistrovství světa. Tento závod byl uspořádán na 54 km dlouhém okruhu vytyčeném kolem Dourdanu nedaleko Paříže. Vedle nejlepších jezdců z Anglie, Francie, Dánska, Německa a Rakouska se ho zúčastnili také František Toman a Václav Vondřich na motocyklech L&K. F. Toman zde zajel nejrychlejší čas na jedno kolo a v celkové klasifikaci skončil na druhém místě. F. Toman je na fotografii vpravo. Český klub motocyklistů byl založen v lednu 1904. U příležitosti jeho založení byl v zahradní verandě na Žofíně uspořádán *I. český salon motocyklů a příslušenství*. Za jediný den jej navštívilo přes 2 500 zvědavců. Fotografie z této výstavy je vpravo dole. Uprostřed dole je následný typ úspěšného napříč uloženého vidlicového dvouválce L&K.



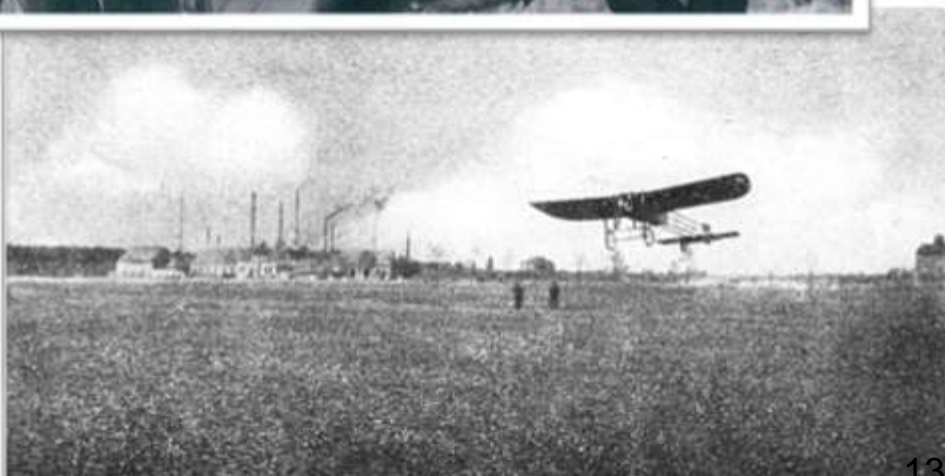
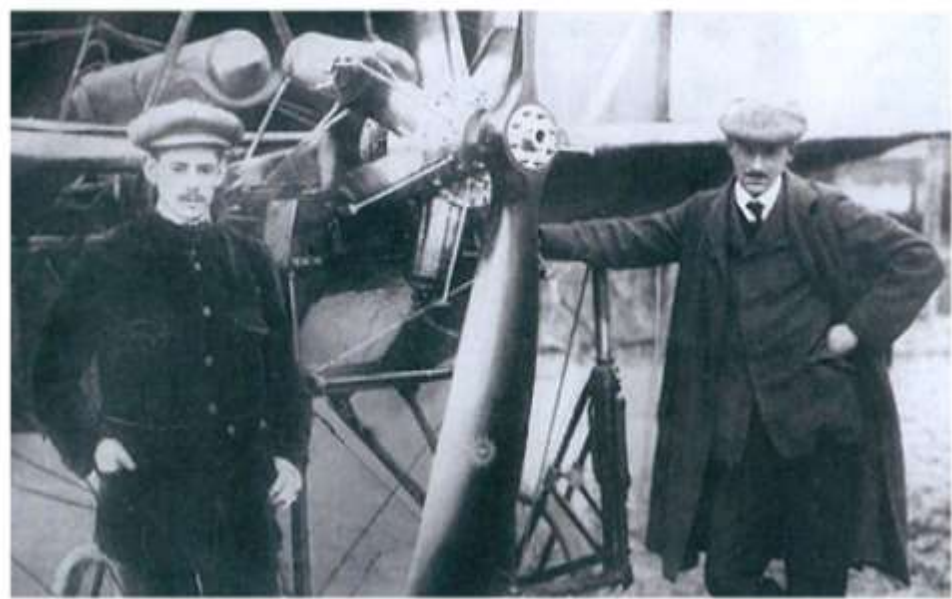
Nejznámější závodníkem byl v počátcích našeho motorismu Václav Vondřich (1874–1943). Jeho kariéra cyklistického, motocyklového a nakonec i automobilového závodníka je spjata se značkou Laurin & Klement. Na fotografii vlevo nahoře stojí V. Vondřich u motocyklu jako první zleva na startu kritéria ve vídeňském Prátru v roce 1903. V roce 1905 V. Vondřich vyhrál II. ročník poháru Gordona Bennetta. Na fotografii vlevo dole je zachycen na trati tohoto závodu, a vpravo nahoře pak pózuje po vítězství mezi svými. Nejblíže u něj stojí šéf a spoluzakladatel značky Václav Klement. Na fotografii vpravo dole je V. Vondřich s motocyklem L&K na hřišti na Letné v roce 1905.



Český klub automobilistů (ČKA) byl založen také v roce 1904. Na fotografii vlevo nahoře je ing. Otto Hieronimus Semmering na závodním voze Laurin & Klement jako úspěšný účastník závodu Petrohrad – Moskva v roce 1908. Na fotografii vpravo je v cíli tohoto závodu společně s druhým vozem L&K, který řídil další úspěšný český automobilový závodník Saša Kolowrat (hrabě Alexander Joseph Kolowrat-Krakowský). V roce 1908 stanovil O. Hieronimus s vozem *L&K FCS* na prvním stálém okruhu světa v Brooklands nový rychlostní rekord 118,72 km/h. V roce 1911 zvítězil s *L&K FCR* na našem nejznámějším závodu do vrchu Zbraslav – Jíloviště. O. Hieronimus byl nejenom úspěšným jezdcem, ale jako šéfkonstruktor vtisknul automobilce Laurin & Klement v letech 1909–1911 novou tvář. Na fotografii vlevo dole je Saša Kolowrat při závodu do vrchu Ries a vpravo dole v cíli Karpatské jízdy 1914.



Letectví. Klasickému létání předcházely lety balonem. Na fotografii vlevo nahoře je zachycena příprava balonu na výstavišti v Královské oboře během *Národopisné výstavy československé* v roce 1895. Na fotografii vpravo nahoře pózuji před dobovým strojem naši první aviatiki, bratrance Evžen Čihák a ing. Jan Kašpar (vpravo). E. Čihák se snažil zkonstruovat vlastní letadlo, J. Kašpar nakonec vsadil na osvědčený francouzský stroj *Blériot XI* a právě jemu je přiznán první prokázaný let aviatika české národnosti, když 16. 4. 1910 v Pardubicích souvisle uletěl cca 2 km ve výšce 20–25 m. Již mnohem sledovanější let z Pardubic do Velké Chuchle, uskutečnil 13. května 1911. Vzdálenost 121 km tehdy překonal za 92 minut, a to ve výšce okolo 800 m. Na fotografii vlevo dole pořízené v Pardubicích v březnu 1911 je zachycen spolu s přáteli u svého letounu *Blériot*. Na fotografii vpravo dole je zaznamenán okamžik startu jeho slavného letu z Pardubic do Velké Chuchle.



Další sporty, jež byly v českých zemích do I. světové války méně rozvinuté.

Pozemní hokej. Ten patří k nejstarším sportovním hrám, které se u nás začaly rozvíjet. První informace a potřebnou výstroj pro tuto hru přivezl ze zahraničí v roce 1888 Josef Rössler-Ořovský. Dlouho se zde hrálo stylem *bandy*. Bandyhokej se stal základem pro vznik ledního hokeje i *landky*, tedy pozemního hokeje o 11 hráčích. O přeložení pravidel této hry se již na počátku 20. století zasloužil pozdější předseda ČOV Josef Gruss. Český svaz pozemního hockeye byl založen v roce 1908. Pozemní hokej hraný podle mezinárodních pravidel ale u nás zdomácněl až na začátku 20. let.

Ragby. Tato mužná sportovní hra je nazvaná podle anglického města Rugby, kde vznikla již ve 40. letech 19. století. Jeho prvopočátky u nás lze datovat do roku 1895, kdy Josef Rössler-Ořovský přivezl z Anglie ragbyový míč a následně se pokoušel se skupinou nadšenců z ČYK nacvičit základy této hry. Ta se zde na rozdíl od jiných evropských států příliš nerozšířila. K jejímu rozvoji zde došlo až po roce 1925.

Stolní tenis. Ten se v českých zemích objevil na začátku 20. století, tedy nedlouho po svém vzniku v Anglii. U nás se začal hrát zejména zásluhou tenistů a šermířů. Již v dubnu 1902 byl sice v Praze sehrán honosně nazvaný turnaj *O mistrovství královského hlavního města Prahy a zemí Koruny české*, ale charakter klasického sportovního odvětví zde v té době ještě neměl. Jednalo se jen o zpestření či doplněk jiných sportů, nebo příležitostnou společenskou zábavu. Hlavní vlna jeho rozvoje u nás nastala až počátkem 20. let.

Box. Přestože kořeny boxu sahají až k antickým hrám, v Anglii patřil k populárním sportům již v 18. století a v roce 1908 byl zařazen do programu olympijských her, u nás jsou první nesmělé zmínky o něm spojeny až s Fridolínem Hoyerem, který jej začal propagovat ve své proslulé tělocvičné škole. Sporadicky pořádaná boxerská utkání zde tehdy měla pouze podobu exhibic. První oficiální utkání Fridolína Hoyera s Němcem Valdemarem Sandem se konalo v budově Plodinové burzy v Praze v roce 1911. Prvním sportovním klubem, u kterého byl založen specializovaný boxerský odbor, se stal ČAK Vinohrady. Boxery zde vedl František Menšík a s boxem zde začal i později proslulý borec František Růžička (Frank Rose). Tento klub již tehdy pořádal své tréninky a zápasy v regulérním ringu. Diváci však v té době navštěvovali spíše exhibiční utkání. Ta byla pořádána v hospodách, v cirkusech a v arénách, kdy zpravidla zvítězil ten z borců, který zůstal na nohou. Jako plnohodnotné samostatné sportovní odvětví se u nás box rozvinul až po I. světové válce.

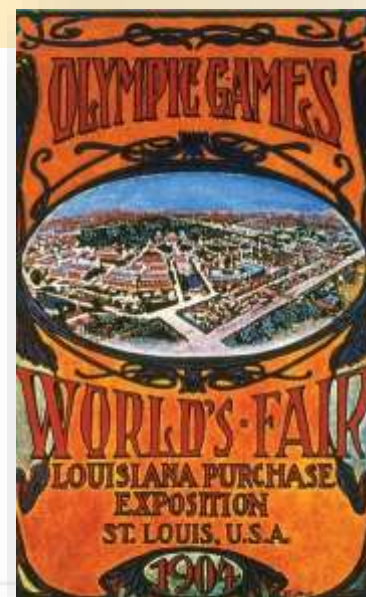
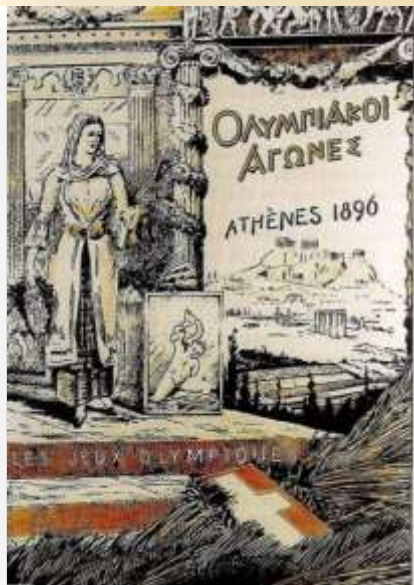
Kuželkářský sport. Ten má má předchůdce v různých zábavných podobách hry v kuželky sahajících až do středověku. Kuželník byl u řady restaurací a hospod. Počátkem 20. století začaly stavět kuželníky ve svých objektech i některé tělovýchovné a sportovní korporace. Způsob hry v jednotlivých kuželkách se lišil a neexistovala žádná jednotná pravidla. K velkému rozvoji kuželek jako sportu u nás došlo až po skončení I. světové války.

Vodní Motorismus. Několik motorových člunů bylo před I. světovou válkou provozováno v ČYK. Mimo jiné byly používány i k tažení kánoí proti proudu Vltavy do Štěchovic nebo na dolní Sázavu. V říjnu 1913 byly v Praze uspořádány *Mezinárodní závody motorových člunů*, jejichž pořadatelem byl ČYK. Ty však měly spíše propagační než sportovní význam.

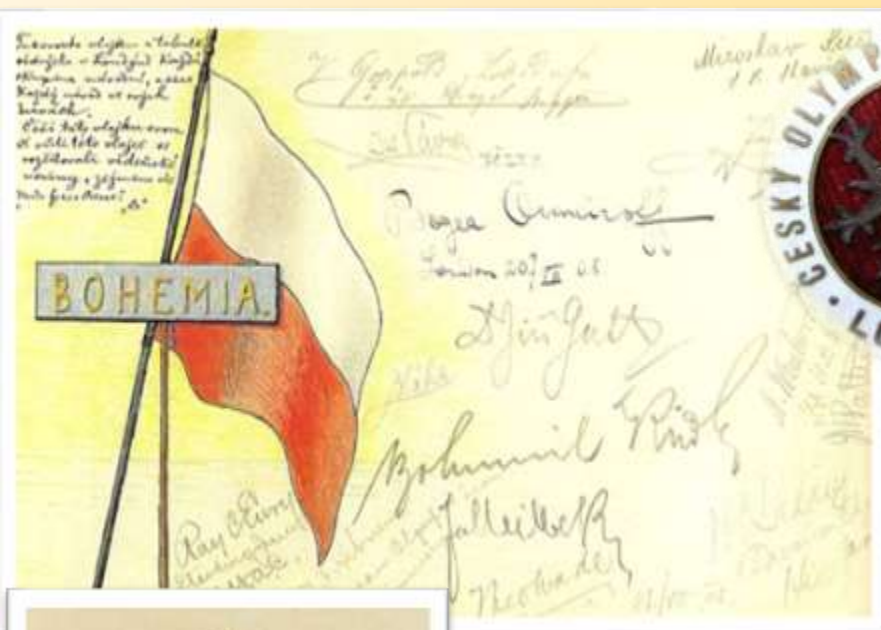
Vznik českého olympismu. První pokusy založit Český olympijský výbor (ČOV) v roce 1896 i 1899 byly neúspěšné. V tomto období plnila funkci centrální organizace českého sportu ČAAU. Teprve na třetí pokus byl na *všeobecné schůzi sportovní svolané ČAAU* na 18. ledna 1900 založen Český výbor pro hry olympijské. Za zakladatele a nejvýznamnější funkcionáře ČOV jsou pokládáni Jiří Stanislav Guth-Jarkovský (ten je vlevo na portrétní fotografii v uniformě profesora gymnázia v Klatovech), Josef Rössler-Ořovský a Václav Rudl (1874–1913), jeden ze zakladatelů české lehké atletiky a fotbalu, stál u kolébky klubu AC Sparta Praha a v letech 1900–1913 generální tajemník ČOV (uprostřed). Prvním předsedou ČOV byl zvolen Jiří Guth-Jarkovský (1861–1943), který byl již od roku 1894 členem Mezinárodního olympijského výboru (MOV). Stál také u vzniku Klubu Českých turistů a České amatérské atletické unie. Zejména zásluhou diplomatických schopností jeho a J. R. Ořovského měl náš sport na mezinárodním poli nevídanou samostatnost, včetně účasti našich sportovců a družstev na Olympijských hrách a mistrovstvích Evropy, již dlouho před vznikem samostatného Československa. Na fotografii vpravo dole, která je pro historii našeho sportu velmi prestižní, je část členů MOV na OH 1896 v Athénách. Sedící zleva: Pierre de Coubertin (Francie), D. Bikélas (Řecko), A. Butovskij (Rusko). Stojící zleva W. Gebhardt (Německo), Jiří Guth (Čechy), F. Kemény (Uhry) a V. Balck (Švédsko). MOV měl ovšem v té době celkem 16 členů.



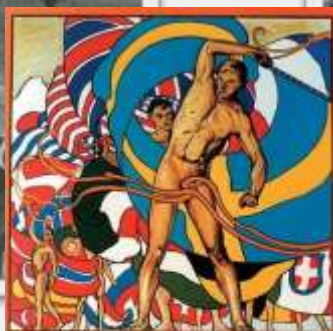
Na I. OH 1896 v Athénách jsme nevyslali žádného sportovce. Zúčastnil se jich jen člen MOV Jiří Stanislav Guth-Jarkovský. Na II. OH 1900 do Paříže vyslal ČOV pět sportovců. Z nich jeden zde pro nemoc nakonec nestartoval a tři další skončili hluboko v poli poražených. Zato František Janda-Suk obsadil v hodu diskem druhé místo a jako první český sportovec stanul na olympijských stupních vítězů. Ve výsledkových listinách soutěží v tenisu je na 3. místě ve dvouhře žen a ve smíšené čtyřhře uvedeno jméno pražské Němky Hedwigy Rosenbaumové, která se však her zúčastnila mimo rámec výpravy ČOV. Na III. OH 1904 v Sanit Louis v USA nevyslal ČOV žádného sportovce, a to z důvodů finanční náročnosti účasti na těchto, tehdy pro Evropany těžce dostupných hrách. Zúčastnil se jich jen člen MOV Jiří Stanislav Guth-Jarkovský. Na fotografii uprostřed nahoře jsou čeští atleti – účastníci olympijských her v Paříži. Zleva stojí František Janda-Suk a O. Pukl, sedí K. Nedvěd. Dole je Hedwiga Rosenbaumová ve dvouhře žen a František Janda-Suk.



Na IV. OH 1908 v Londýně česká výprava čítající 22 sportovců nastupovala pod bíločervenou vlajkou a tabulkou s názvem Bohemia. Tyto symboly jsou vidět na pohlednici vlevo nahoře. Uprostřed je fotografie odznaku ČOV pro OH 1908. Vpravo nahoře je fotografie, na které je zachycena výprava českých olympioniků při projížděce Londýnem. Vlevo dole je nejúspěšnější člen výpravy Vilém Goppold z Lobsdorfu, jenž zde byl v šermu šavlí třetí jak v jednotlivcích, tak ve družstvech. Vpravo dole je část českých šermířů s vedoucím české výpravy Josefem Rösslerem-Ořovským. Účast samostatné české výpravy v Londýně 1908 byla ale především dílem diplomatické aktivity Dr. Františka hraběte Lützowa. Dole uprostřed je fotografie jeho odznaku čestného člena výboru (Comité D'Honneur) OH 1908.



Na V. OH 1912 ve Stockholmu musel ČOV po složitých diplomatických jednáních pro svoji výpravu použít název *Rakousko – Čechy*. Na těchto OH měla naše velká výprava čítající 50 sportovců jednotné apartní slamáky. Výsledkově však naši sportovci příliš úspěšní nebyli. Na fotografiích dole jsou vlevo čeští těžcí atleti a vpravo cyklisté. VI. OH měl v roce 1916 pořádat Berlín. Podle rozhodnutí pařížského olympijského kongresu z června roku 1914 by se jich směli Češi zúčastnit pouze v rámci rakousko-uherské výpravy. V důsledku vypuknutí I. světové války se však tyto hry nakonec vůbec nekonaly.



OLYMPIC GAMES
STOCKHOLM 1912
JUNE 29th - JULY 22nd



OLYMPISCHE SPIELE
BERLIN 1916



Turistika. Za jeden z kořenů naší organizované turistiky je možno považovat i organizované výlety sokolských jednot, které často patřily k jejich prvním činnostem. Vlevo je známá litografie výletu členů Sokola Pražského do Šárky v roce 1864. Dole je fotografie skupin sokolů na Kozím Hrádku v roce 1902. Vpravo je titulní strana *Výletních listů Sokola pražského* z roku 1886.



Jedinečná celonárodní organizace **Klub českých turistů (KČT)** byla založena v roce 1888. Ta se starala nejenom o značení turistických cest, ale i o ubytovací zařízení, rozhledny a památkové objekty. První turistická cesta s tzv. pásovým značením v Česku, vznikla v květnu 1889. Vedla ze Štěchovic okolo peřejí Svatojánských proudů na Vltavě (uprostřed nahoře). V roce 1920 bylo v Československu těchto cest již 25 000 km, v roce 1938 pak 40 000 km. Dnes má naše síť značených turistických cest téměř 70 000 km. Jde o patrně nejhustší síť značených turistických cest na světě. Spoluzakladatelem byl KČT byl známý vlastenec Vojtěch Náprstek. Ve vedení KČT byl dlouho i Jiří Stanislav Guth-Jarkovský, jež redigoval spolkový časopis. Na obrázku vpravo je značkovací družstvo KČT v době jeho založení. Dole je fotografie na které je patrná výstroj turistů používaná na přelomu 19. a 20. stol.

ČASOPIS TURISTŮ.

Vydáván ročně 4 čísla
celková cena 30 Kč.
Způsob:
na straně 1. a 2. - 100
100 kusů
100 kusů
100 kusů

Ze redaktorů odpovídá
VYATISLAV PABOVSKÝ
Ředitel spolkových
Dr. J. L. HEDVÍEK

Vydáván a nakladatel
«Klub českých turistů»
Administrace, exp.
díl a spol. nakladatel
v Praze, na Příkopě
2, II. n.

Ročník VII. V PRAZE, V ŘÍJNU 1895. Číslo 10.



První útulek Klubu českých turistů u Macochy.
(Fotografická Pr. Lípka, imp. přím. v Hradčovicích)



Výstroj a výzbroj turistů na přelomu 19. a 20. století



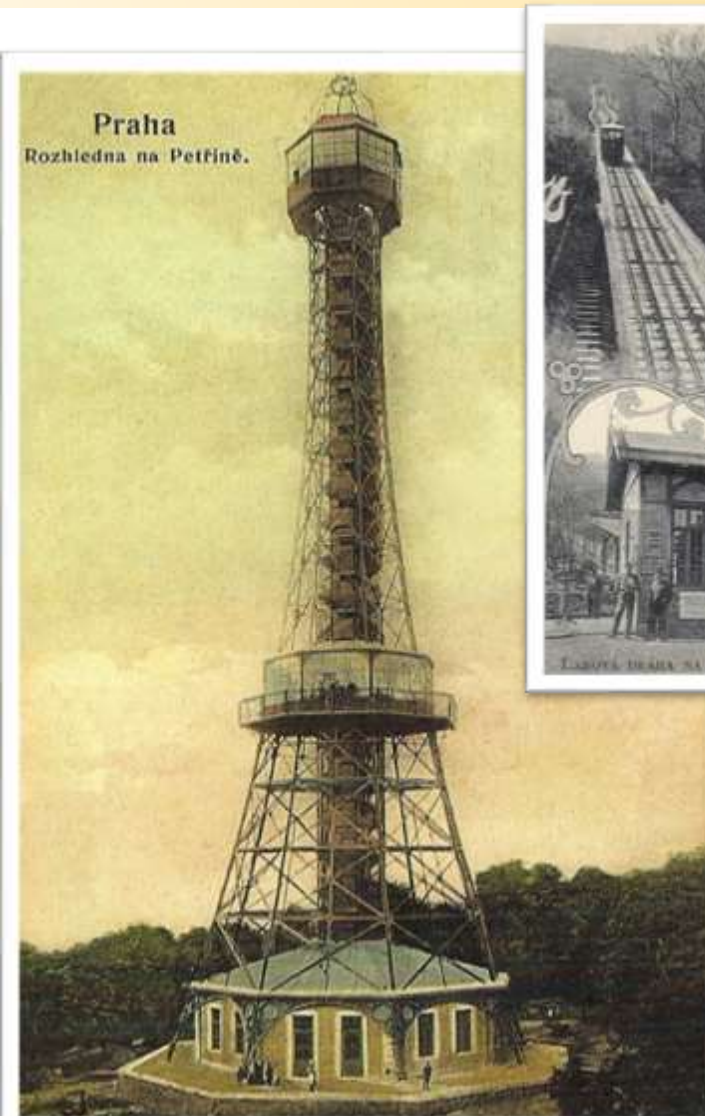
Do roku 1918 postavil Klub českých turistů rozhledny na Dědu, Šibeníku, Kopanině, Čerchově a na Svatoboru, turistickou útulnu u Macochy, Jiráskovu chatu na Dobrošově v Orlických horách, chatu na Ondřejníku v Beskydech, koupil chalupu u pomníku Jana Sladkého Koziny na Hrádku, pronajal hrad Štramberk, chatu na Řípu a další. Během I. sv. války byly prakticky zastaveny investice a omezení železniční dopravy komplikovalo pořádání výletů. Odchodem mladších členů do armády poprvé od založení klesl počet jeho členů, a to na cca 5 000. Hlavní snahou se tak stalo alespoň nouzové přežití válečných let. Na portrétních fotografiích jsou postupně zleva předsedové KČT do roku 1918. Vojtěch Náprstek 1888–1989, Jaroslav Zdeněk 1889–1990, arch. Vratislav Pasovský 1890–1914 a Dr. Jiří Stanislav Guth-Jarkovský 1914–1926. Na pohlednici z roku 1908 vlevo dole je zříceninu hradu Štramberk u Kopřivnice, kterou si KČT pronajal v roce 1899. Ze 40 m vysoké a 10 m široké gotické válcové věže zřídil v roce 1903 rozhlednu zvanou *Trúba*. Na fotografii vpravo je rozhledna na kopci Děd u Berouna v nadmořské výšce 492 m. Slavnostně byla otevřena 17. září 1893 a stala se tak vůbec první rozhlednou vybudovanou KČT.



Již od 60. let 19. stol. byly turisty postupně objevovány Svatojánské proudy. První výletní parník z Prahy do Štěchovic, kde proudy končily, připlul roku 1865. V roce 1889 byla ze Štěchovic k *Hořejšímu slapu*, kde proudy začínaly, vytýčena vůbec první značená turistická trasa KČT. Od konce 19. století také probíhalo velmi oblíbené komerční turistické splouvání Svatojánských proudů na velkých pramicích.



V roce 1889 byli členové Klubu českých turistů na světové výstavě v Paříži, kde se tak nadchli pohledem na Eiffelovu věž, že se rozhodli iniciovat výstavbu podobné dominanty v Praze. Pro pětkrát menší napodobeninu Eiffelovy věže vysoké 60 m byl vybrán vrch Petřín v nadmořské výšce 318 m. Rozhledna byla spolu s lanovou dráhou na Petřín otevřena v roce 1891 při příležitosti *Jubilejní zemské výstavy*. Ještě o málo starší byla pozemní lanová dráha na Letnou. Ta je na fotografii uprostřed dole. Počátkem 20. století byla hned trojice pozemních lanovek postavena v Karlových Varech. Na barevné fotografii vpravo nahoře je vidět rozhlednu na *Výšíně přátelství* (dnes Diana) s přilehlou výletní restaurací, které byly slavnostně otevřeny v květnu 1914. Na tuto vyhlídku vedoucí lanovka, dlouhá 453 m, byla dokončena v roce 1912. Vpravo dole je fotografie této lanovky s původními vagony.



Velmi lákavým turistickým cílem je již velmi dlouho nejvyšší místo českých zemí – 1 602 m vysoká Sněžka. Nejstarším dosud stojícím objektem na jejím vrcholu je rotundová kaple sv. Vavřince stojící na slezské straně hory, která byla vysvěcena v roce 1681. Od té doby se na vrcholu Sněžky konaly bohoslužby, kterých se účastnily stovky poutníků. Vlevo nahoře je obrázek kaple sv. Vavřince s turisty v srpnu roku 1800. Česká bouda byla na Sněžce postavena v roce 1868. Na fotografii uprostřed se u ní občerstvují turisté. Většina staveb na vrcholu Sněžky ale byla na její slezské straně. Ty jsou včetně observatoře vidět na pohlednici vpravo nahoře. Na pohlednici vlevo dole je Sněžka a dnes již neexistující Obří bouda na jejím úpatí. Vpravo dole je fotografie turisty při sestupu se Sněžky pořízená na konci 80. let 19. stol.



Jedním z významných cílů turistů v Krkonoších bývala také Luční bouda nacházející se v nadmořské výšce 1 410 m. Její původní objekt pocházel již z roku 1821 a je zpodobněn na obrázku vlevo nahoře. Okolí Luční boudy připomínající arktickou tundru patří ke klimaticky absolutně nejdrsnějším místům v českých zemích. Návštěvy na ní za špatného zimního počasí si vyžádaly v její historii řadu obětí. Přesto byla i v zimě a především pak na jaře vyhledávaným cílem vyznavačů zimních radovánek. Svědčí o tom i pohlednice z roku 1902 vpravo dole. Objekt Luční boudy se skládal z několika budov, a to jak hospodářských, tak ubytovacích. Tyto byly často přestavovány a hlavně zvětšovány. O tom svědčí i pohlednice z období těsně před I. světovou válkou vlevo dole, na které se v popředí již vypíná velká budova.



Pro pozvednutí turistického ruchu na svém panství nechal postavit hrabě František Harrach v součinnosti s jilemnickým odborem KČT v roce 1890 na vrcholu Předního Žalého dřevěnou restauraci a v roce 1892 místo přilehlé železné rozhledny německého *Krkonošského spolku*, kamennou rozhlednu v podobě hradní věže. Ta slouží svému účelu dodnes a jsou z ní krásné panoramatické pohledy na Krkonoše i daleko do českého vnitrozemí (nahore vlevo a uprostřed). Pro pozvednutí turistického ruchu také inicioval vybudování místní železniční trati vedoucí přes Jilemnici a Horní Pojizeří do centra západních Krkonoš – Rokytnice nad Jizerou (vlevo dole). V létě někdy přepravovali turisty v Krkonoších i nosiči. Ti jsou na fotografii z 90. let vpravo nahore. V zimě zde byly hlavním dopravním prostředkem saně tažené koňmi.



Vlevo nahoře je pohlednice s motivem pramene Labe. Vpravo nahoře je pohlednice ze Špindlerova Mlýna z roku 1910. Vlevo dole pak pohlednice z Janských Lázní ze stejné doby a vpravo dole je na fotografii Petrova bouda kolem roku 1895.

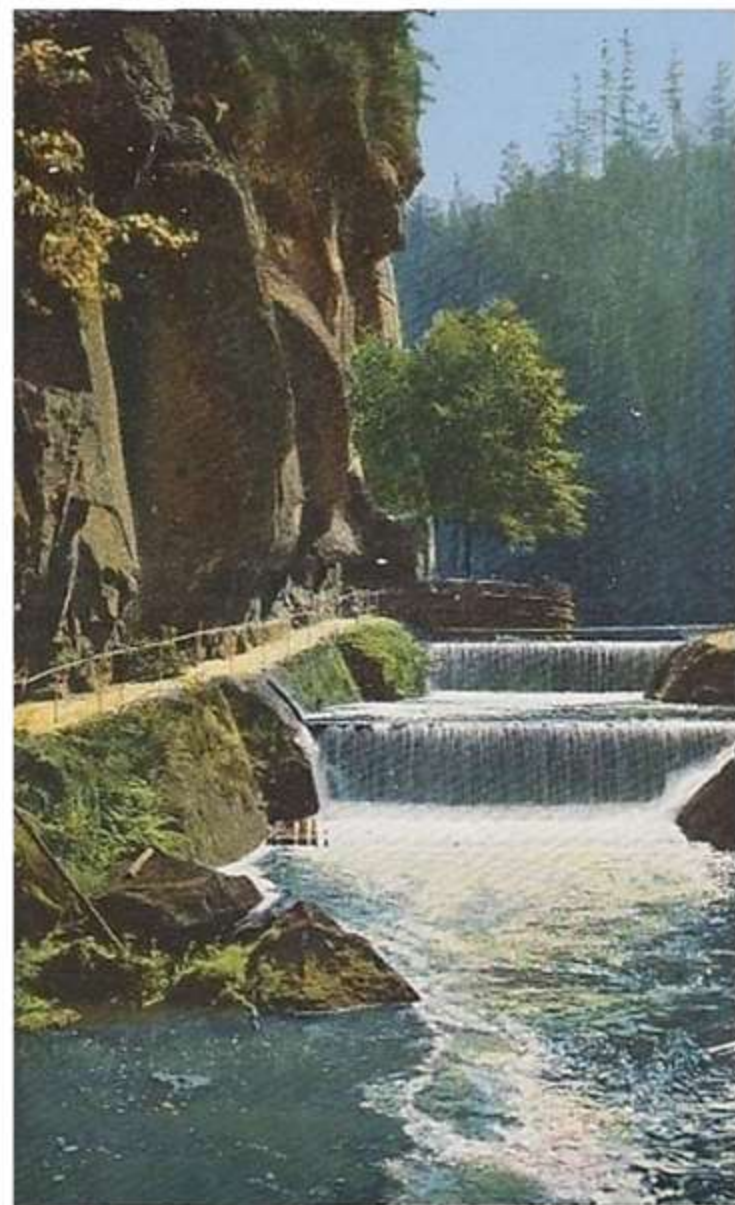


Böhm. Schweiz. Herrnskretschken.



Na kolorovaných pohlednicích z Českého Švýcarska z období před I. světovou válkou jsou Hřensko, Pravčická brána a *Edmundova soutěska*.

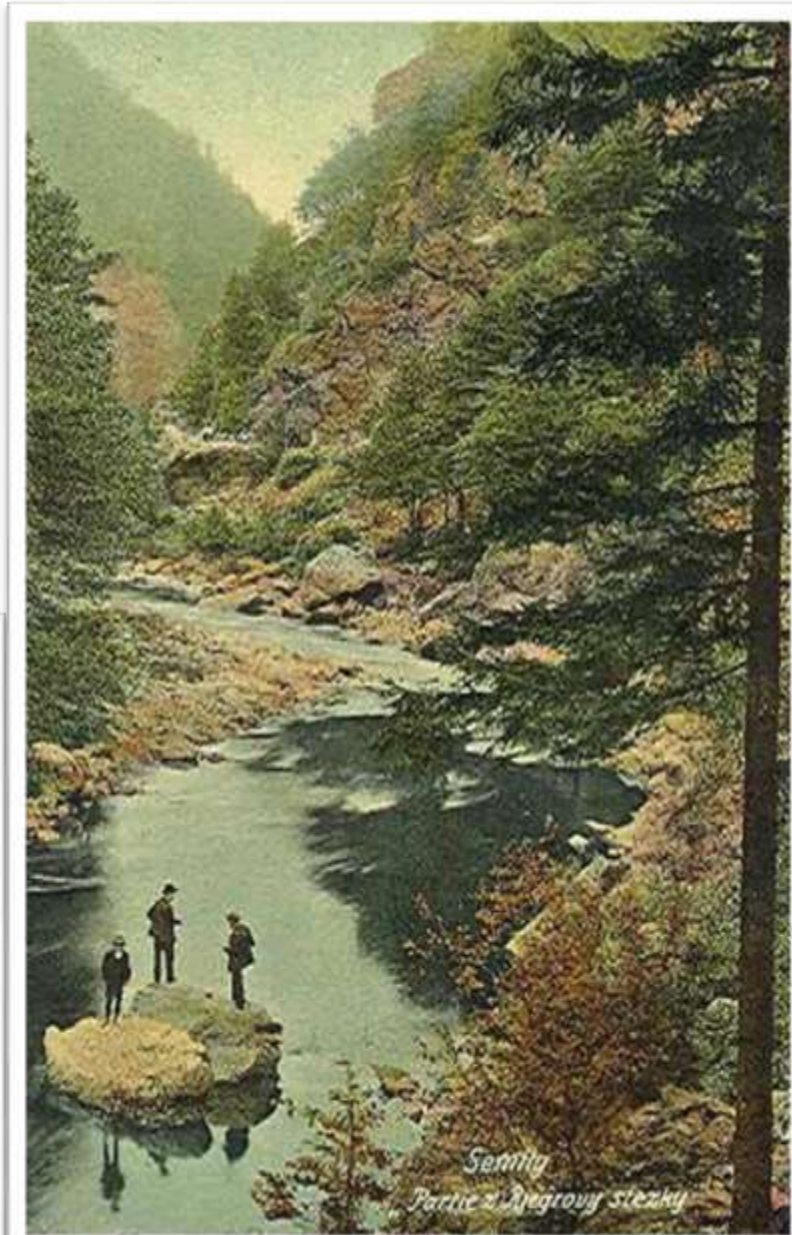
Prebischtor, Böhm. Schweiz



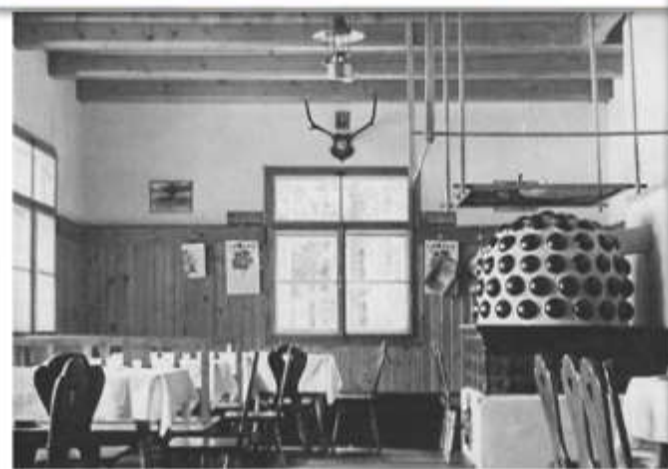
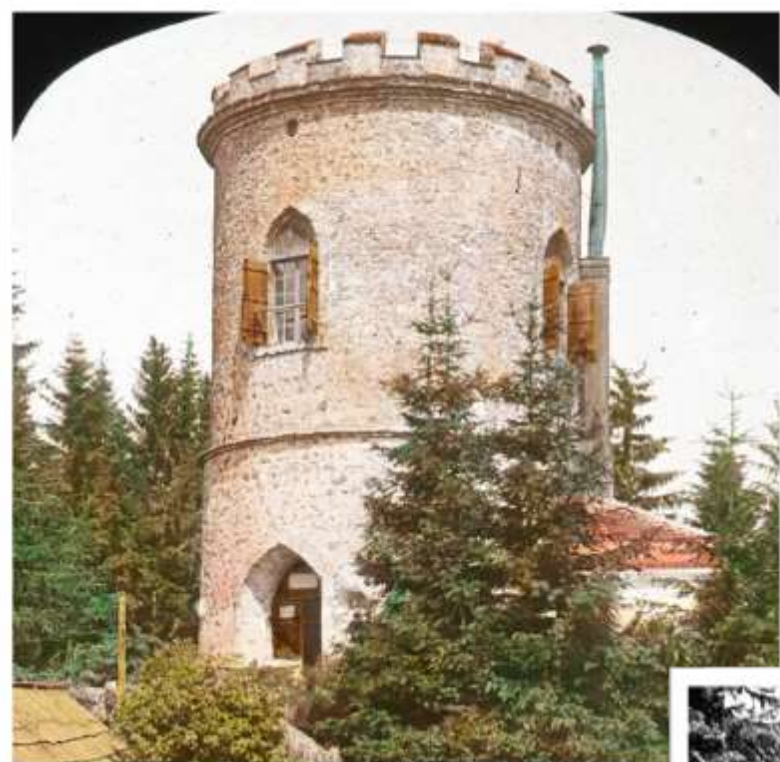
Edmundsklamm, böhm. Schweiz.

Wehr,

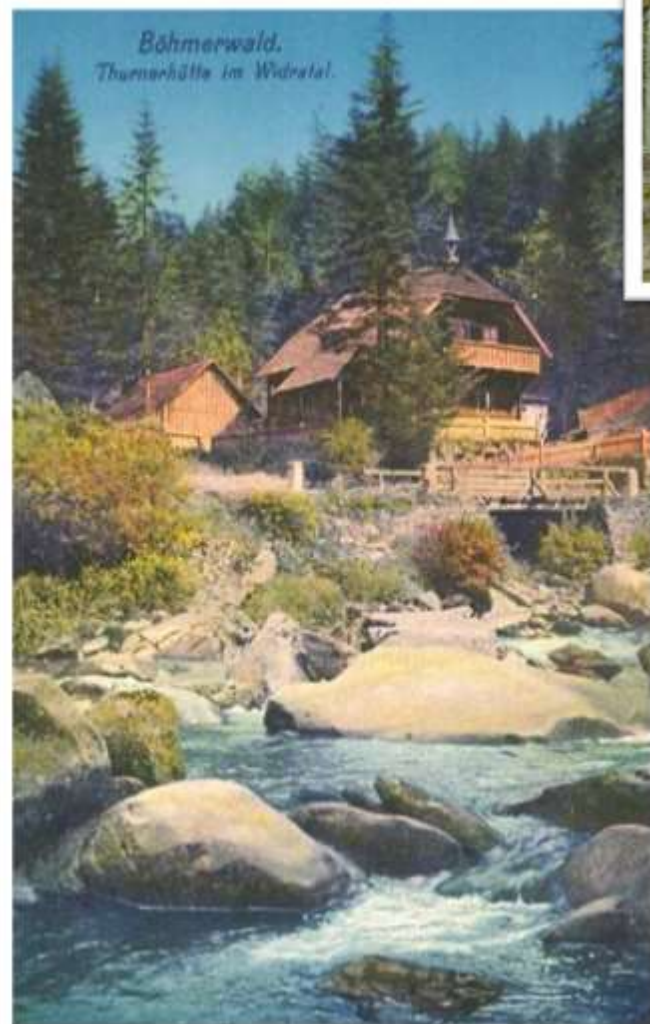
Na pohlednici vlevo nahoře je motiv z Adršpašských skal, vlevo dole je hotel u Skalního města v těchto skalách a vpravo je partie z horního Pojizeří se známou Riegrovou stezkou.



Nejstarší funkční kamenná rozhledna v Čechách je na Kleti. Byla postavena již v roce 1825. Vlevo je barevný diapozitiv této rozhledny z roku 1901. Vpravo je pohled na Alpy z Kleti pořízený známým českokrumlovským fotografem Josefem Seidlem. Na pohlednici vpravo dole je tzv. *Lucemburská chata* u Plešného jezera, jež byla otevřena v roce 1911 a vlevo dole je její stylový vnitřek. Uprostřed dole je na fotografii pomník Adalberta Stiftera nad Plešným jezerem, který byl slavnostně odhalen v roce 1877.

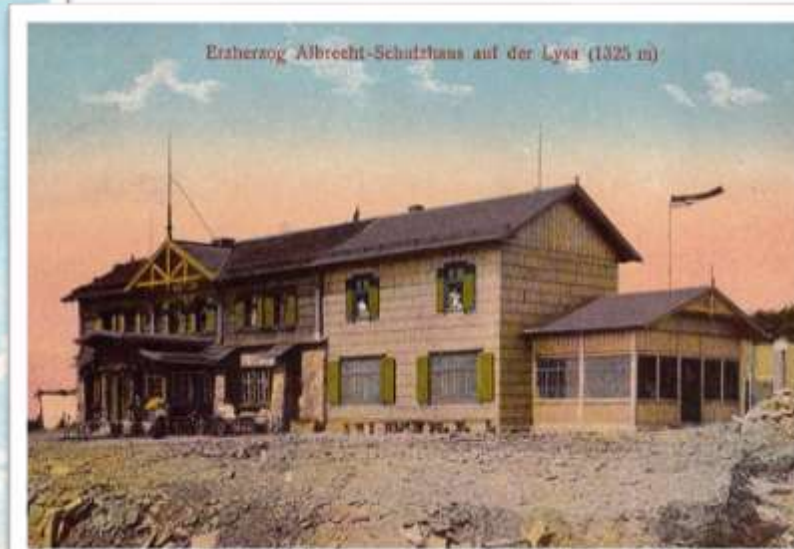
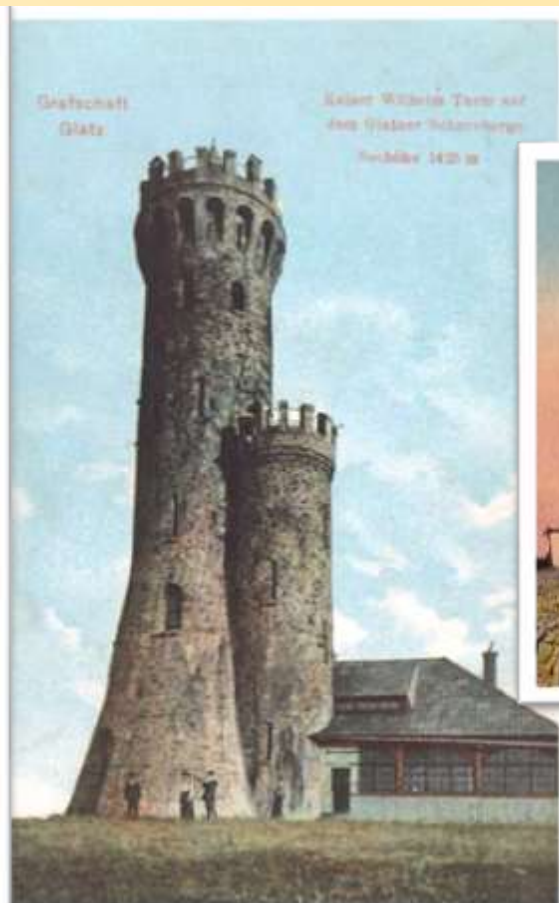


Na pohlednici vlevo je *Turnerova chata* na Vydře před I. světovou válkou. Uprostřed je na diapozeitivu z roku 1901 pramen Vltavy a na diapozeitivu vpravo ze stejného období, je pohled na Lenoru a její známý plášťový most přes Vltavu. Na pohlednici vpravo dole je turistická útulna na vrcholu Ostrého nacházejícího se na západ od Železné Rudy.



Česko. Šumavsko. Ostrý vrch. Turistická útulna na vrcholu Ostrého nacházejícího se na západ od Železné Rudy.

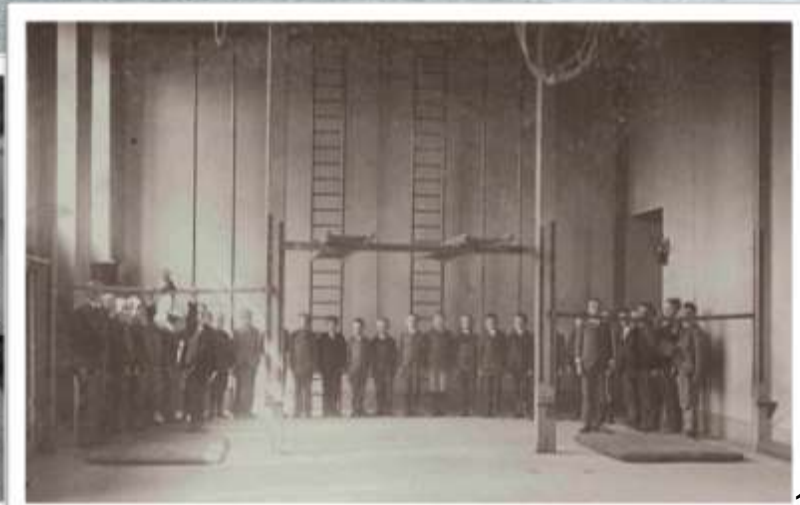
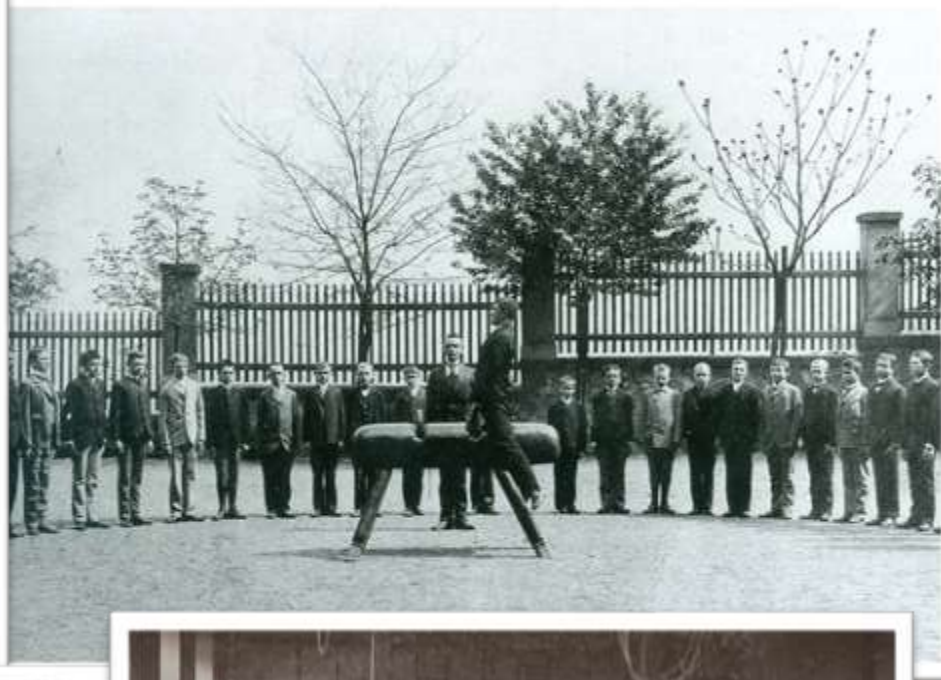
Králický Sněžník je svojí nadmořskou výškou 1 424 m nejvyšším vrcholem třetího nejvyššího pohoří v českých zemích. V roce 1899 na něm nechal postavit *Moravskoslezský sudetský horský a turistický spolek* (Mährisch-Schlesische Sudetengebirgsverein) – MSSGV rozhlednu s názvem *Kaiser Wilhelm Thurn* a v roce 1912 několik set metrů pod vrcholem také turistickou chatu, kterou nazval *Fürst Johan Lichtenstein Schutzhaus*. Obě stavby však byly začátkem 70. let 20. století zbořeny. Již hluboko v 19. století lákaly turisty díky své konfiguraci a velmi čistému ovzduší Jeseníky. Na jejich nejvyšším vrcholu Pradědu, který je s nadmořskou výškou 1 491 m nejvyšší horou celé Moravy, byla v letech 1903–1912 postavena 32,5 m vysoká kamenná turistická rozhledna nazvaná *Habsburgwarte*. Za její stavbou provedenou v romantickém duchu starého gotického hradu, stál také MSSGV. Tato rozhledna se však v roce 1959 vinou špatné údržby zřítla. Významným turistickým cílem byl již v 19. století nejvyšší vrchol Beskyd – 1348 m vysoká Lysá hora. První jednoduchá turistická útulna na ní vznikla v roce 1880. V letech 1894–1895 zde nechal postavit německý turistický spolek *Beskiden Verein* novou chatu s názvem *Erzherzog Albrecht Schutzhaus*, která byla později několikrát přestavěna a přejmenována na *Slezskou chatu*. Ta bohužel v roce 1972 do základů vyhořela. Na Pohlednici vlevo je rozhledna na vrcholu Králického sněžníku, uprostřed je rozhledna na Pradědu a vpravo někdejší německá chata na Lysé hoře v podobě těsně před I. světovou válkou.



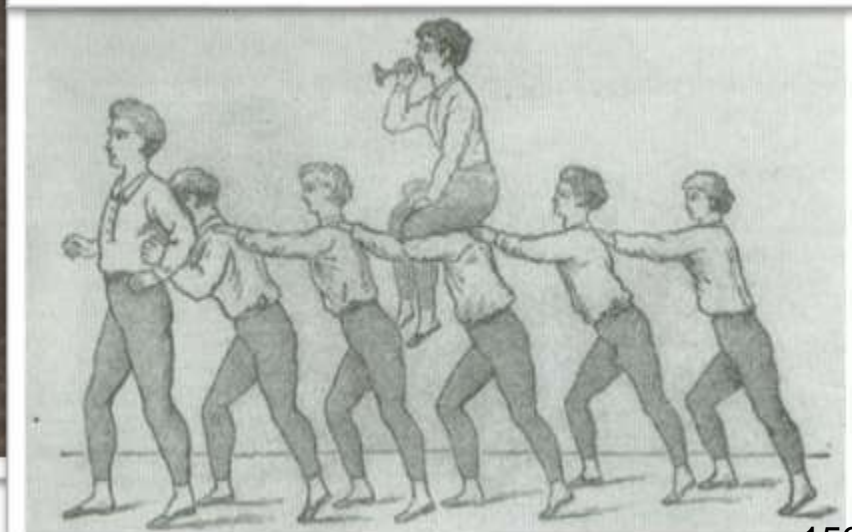
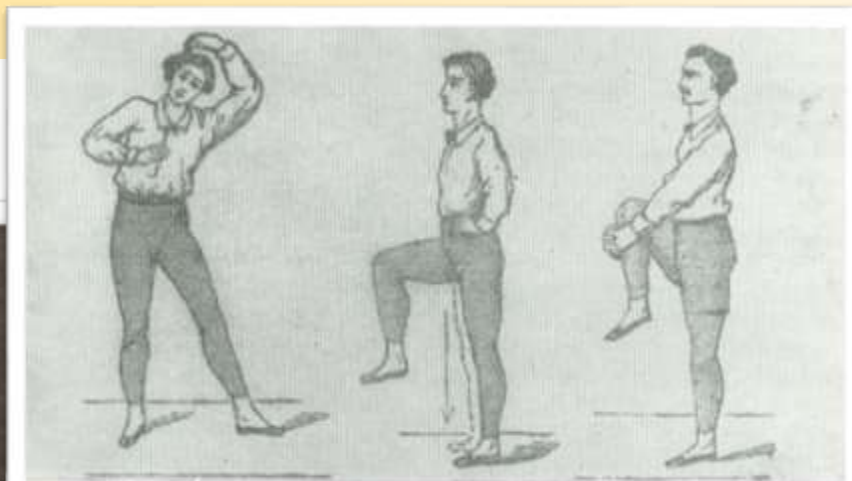
Vůbec nejstarší český turistický spolek v českých zemích – Pohorská jednota Radhošť, byl založen v roce 1884 ve Frenštátě pod Radhoštěm. Oblast Radhoště a nedalekých Pustevn ovládl, na rozdíl od převážně Němci navštěvované Lysé hory, český živel. Celé oblasti byl vtisknut výrazný národní charakter, který nejvíce vystihují dvě, v roce 1898 dokončené horské chaty, nazvané *Maměnka* a *Libušín*. Ty pro Pohorskou jednotu Radhošť navrhl ve stylu lidové secese architekt Dušan Jurkovič. Jedná se o srubové stavby s bohatým dekorem typickým pro Valašsko a slovanskou lidovou architekturu vůbec. Jsou postavené ze dřeva, jen s podezdívkou z přírodního kamene, kryté jsou šindelem a hýří mnoha výraznými architektonickými prvky jako jsou skládaná okna, pavlače, zvoničky, vikýře, komíny či schodiště. Na pohlednici z přelomu 19. a 20. století vlevo nahoře je vrchol Radhoště s kaplí a turistickou chatou, na pohlednici ze stejného období vlevo dole je vidět celkový charakter a rozmístění staveb na Pustevnách, na pohlednici vpravo dole je chata *Maměnka* a na novější fotografii uprostřed je detail části jejího interiéru.



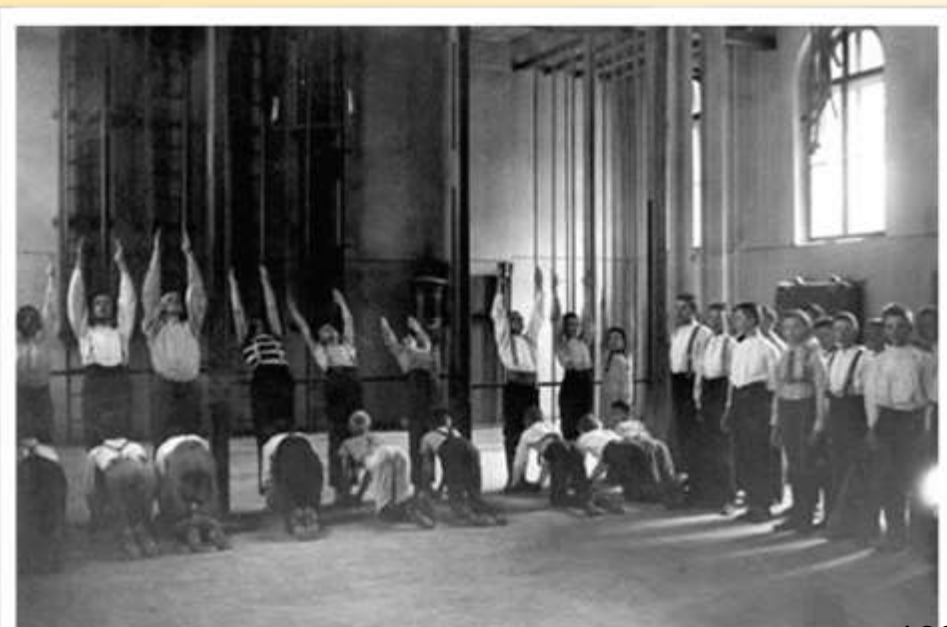
Školní tělesná výchova. Jednou z reformních reakcí na rakouské vojenské porážky v Itálii v roce 1859 a zejména pak na drtivou porážku Rakouska Pruskem v roce 1866, bylo přijetí *Základního říšského školského zákona* v roce 1869. Tím byla zavedena povinná školní docházka, zřízeny školy obecné a měšťanské, zavedeny nové předměty – mimo jiné i 2 hodiny tělocviku týdně a zavedeno čtyřleté vzdělávání učitelů na učitelských ústavech. První osnovy tělocviku v Rakousku vycházely zcela z německé tzv. *Spiess-Maulovy soustavy*. Na fotografiích nahoře a vpravo dole je zachycena praxe tělocviku podle *Spiess-Maulovy soustavy*. Na fotografii vlevo dole je nácvik šermu krátkými tyčemi na školním dvoře v Brně. Právě šerm tyčemi je typický pro německý turnerský systém.



Vzdělávání učitelů tělesné výchovy. S tím, jak byla v českých zemích od konce 60. let 19. století do škol postupně zaváděna povinná tělesná výchova, vznikla samozřejmě potřeba náležitého vzdělání učitelů tohoto značně specifického oboru. Tomu ale nebyla, zejména v prvním období po jejím zavedení, věnována příliš velká pozornost. Buď ji začali učit stávající učitelé obecných a měšťanských škol, nebo byli k jejímu vyučování využíváni cvičitelé dobrovolných tělovýchovných organizací, tedy na školách českých Sokola a na německých Turnvereinu. Na učitelských ústavech se sice tělesná výchova nově stala součástí vzdělávání budoucích učitelů, ale úroveň její výuky byla jak co do rozsahu, tak i obsahu nízká. Tento neradostný stav se nepodařilo po celé toto období zásadně změnit, ale pouze částečně zlepšovat krátkodobými kurzy a metodickými příručkami. Autor několika z nich byl František Xaver Beneš. Ten sestavil vůbec první českou metodiku tělocviku s názvem *Návod ku prostocviku, čili důvěrný rádce a vůdce při vyučování tělocviku na školách obecných* (ilustrace z této knihy jsou vpravo). Vlevo je na fotografii z roku 1886 zachycena školní mládež při hře zvané *Pešek v kole*.



Špatná byla zpočátku i úroveň vzdělání učitelů tělesné výchovy na středních školách. I tam byla zprvu vyučována neaprobovaně, nebo pomocí externistů, ale na rozdíl od přípravy učitelů tělesné výchovy pro základní školy, se vzdělávání budoucích učitelů tělesné výchovy na středních školách postupně zlepšovalo a v závěru tohoto období se již dostalo na slušnou vysokoškolskou úroveň. Prvním krokem k jeho zlepšení bylo vydání předpisu o zkouškách učitelů tělocviku pro střední školy a učitelské ústavy. V roce 1878 byla v Praze zřízena *Zkušební komise pro učitelství tělocviku na středních školách a učitelských ústavech*. K prvním examinátorům patřili Jan Malypetr a František Xaver Beneš. Ucelené kurzy ale byly zpočátku zřízeny jen při vídeňské univerzitě a ve Štýrském Hradci. Až v roce 1891 vydalo *Ministerstvo kultu a vyučování* nařízení o zřízení dvou kurzů v Praze. Vzhledem k tehdejšímu rozdělení pražské univerzity zde totiž musel být založen zvlášť český a zvlášť německý kurz. Oba kurzy začaly fungovat v roce 1892 a byly organizačně začleněny k lékařským fakultám (české a německé) Karlo-Ferdinandovy univerzity. Zprvu byly dvouleté. Jejich materiálně technické zabezpečení ale bylo nedostatečné, když neměly nejen vlastní budovu, ale ani tělocvičnu a dokonce ani hřiště. Také jejich učitelské sbory nebyly kmenové. Výuku na nich zajišťovali kromě profesorů, docentů a asistentů lékařských fakult, také vybraní zkušení učitelé tělesné výchovy působící na pražských středních školách. Prvním ředitelem *Českého kurzu pro vzdělání profesorů tělesné výchovy na středních školách a učitelských ústavech* byl jmenován ředitel I. české reálky v Praze Jan Šťastný. V roce 1906 pak byl jeho ředitelem ustanoven význačný anatom prof. MUDr. Jan Janošík (1856–1927). Ten je na portrétním snímku vlevo. Velmi špatná situace zůstala v přípravě učitelek tělesné výchovy. Ženy se sice mohly hlásit ke zkouškám kandidátů učitelství tělesné výchovy na středních školách a učitelských ústavech již od roku 1889, ale kurz nesměly navštěvovat. Ke zkouškám tedy přicházely většinou bez náležité přípravy. Teprve v roce 1913 se zejména zásluhou Josefa Klenky (1853–1932) podařilo zřídit dvouletý kurz pro vzdělání učitelek tělesné výchovy na středních školách. Josef Klenka pózuje v sokolském kroji na snímku uprostřed. Vpravo dole je dobová fotografie z hodiny tělesné výchovy na gymnáziu v Brně. Jeho budova byla dokončena v roce 1884, a to již včetně této tělocvičny.



V roce 1892 byl v Praze založen *Spolek ku pěstování her české mládeže*. Ten vznikl na základě aplikace na tu dobu velmi pokrokového výnosu tehdejšího ministra školství Paula Gautsche – *Spielerlass* (O hráč) z roku 1890, který zavedl na střední školy v Předlitavsku nepovinné *pohybové hry*. Na Letné tehdy vznikla nebývalá soustava celkem 20 hřišť o rozměrech 50x70 m a 40 tenisových kurtů. Fotografie hřiště Spolku pro pěstování her české mládeže v Praze na Letné z období těsně po úpravách v roce 1909, kdy bylo rozšířeno na celkem 8 hektarů, je vlevo nahoře. Naším prvním odborným tělovýchovným časopisem byla *Výchova tělesná – List věnovaný tělesným cvičením mládeže*. Tento časopis vychází dodnes pod názvem *Tělesná výchova a sport mládeže*.



Hřiště spolku pro pěstování her čes. mládeže v Praze, na Letné. II. část pro hru Lawn-tennis, obsahuje 41 polí.

VÝCHOVA TĚLESNÁ

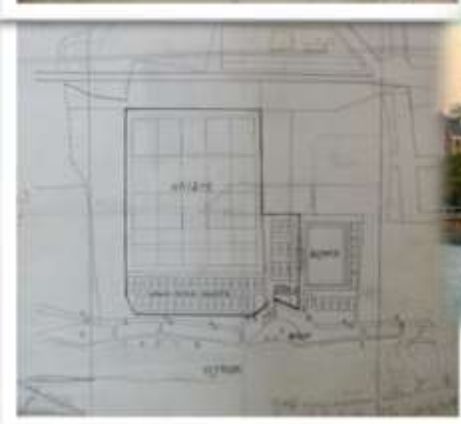
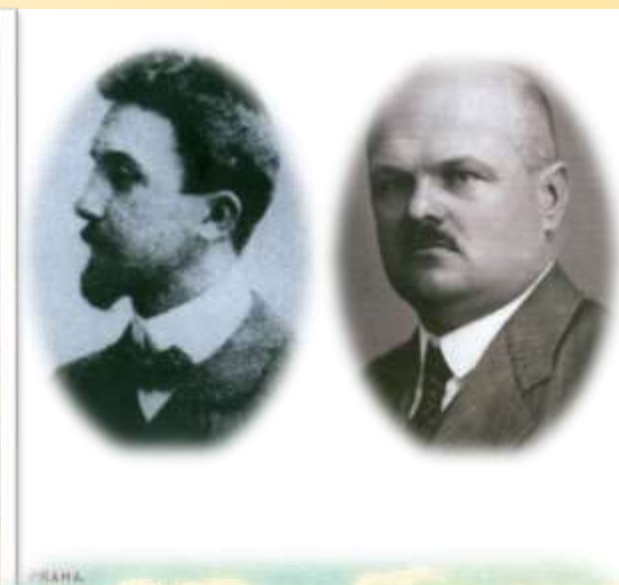
LIST VĚNOVANÝ TĚLESNÝM CVIČENÍM MLÁDEŽE.

Vychází jednou měsíčně, vyjímaje měsíce srpen a září.

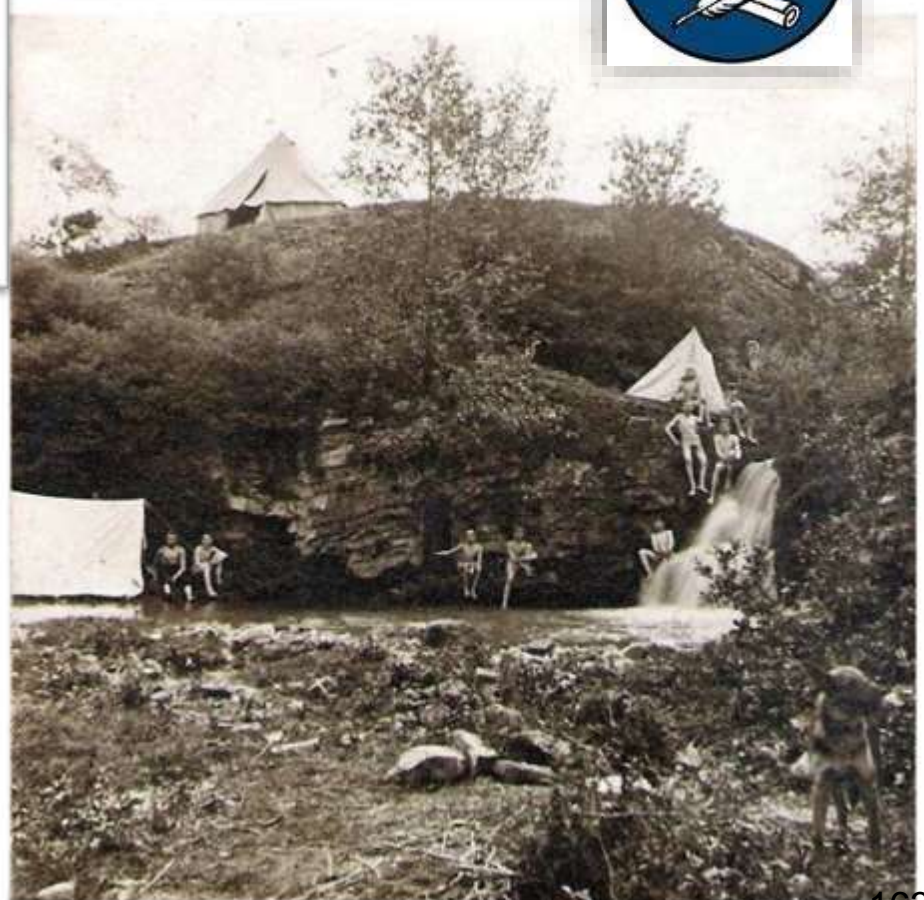
Předplatné celoročně K 5:50, půtročně K 2:80, Kde ne předplácí, pro toho stojí ročně K 5:80, půtročně K 3:—.

Jednotlivá čísla po 60 haléřích

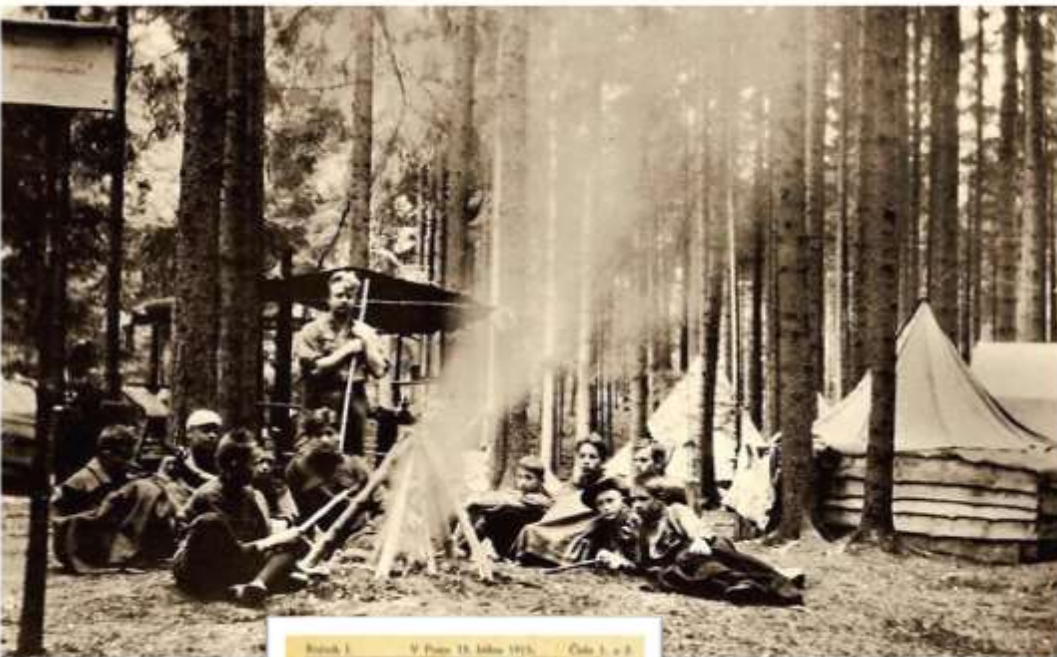
Vysokoškolský sport. Na fotografii uprostřed vlevo je Antonín Křištof (1882–1910), který byl v roce 1908 jmenován vůbec prvním učitelem tělocviku na české části Karlo-Ferdinandovy univerzity. Byl velkým propagátorem sportovních her. Na fotografii vedle něj je František Smotlacha (1884–1956), který byl po Křištofově předčasné smrti pověřen vedením univerzitního *Lektorátu tělovýchovy a her*. Smotlacha univerzitní kurzy obohatil o lehkou atletiku, skauting a lední hokej. V roce 1910 založil organizaci Vysokoškolský sport (VS), ze které se postupně vyvinul náš jedinečný systém tělesné výchovy a sportu na vysokých školách. Hned v prvním roce existence VS si zapsalo činnost v jeho kroužcích více jak 180 studentů. Zpočátku se cvičení konala na hřišti Spolku pro pěstování her české mládeže v Praze na Letné a v tělocvičně *Českého reálného gymnázia v Křemencově ulici*. Vlevo jsou fotokopie původních plánek soustavy hřišť na Letné. Fotografie vpravo byly pořízeny při původní tělesné výchově stipendistů ve Strakově akademii na Klárově. Její budova byla na svoji dobu velmi moderní a je na výřezu pohlednice z období okolo roku 1910 dole. Například v ní byly lázně s malým bazénem, letní a zimní tělocvična a šermírna. Tyto prostory později získal Vysokoškolský sport.



Český skauting. Jeho zakladatelem je Alois Benjamin Svojsík (1876–1938). Nahoře jsou jeho podobenky v mladším i v pokročilejším věku. V roce 1911 se A. B. Svojsík seznámil s anglickým skautingem, následně přeložil knihu *Scouting for boys* a založil první družinu skautů v Čechách. V roce 1912 vydal knihu *Základy junáctví*, ve které se přihlásil k Baden-Powellovu pojetí skautingu. V roce 1912 organizoval ve Vorlovských lesích u Lipnice první oficiální skautský tábor u nás. Výchovnou organizaci Junák – český skaut založil v roce 1914. V roce 1915 byl v Junáku – Českém skautu ustanoven odbor pro dívčí výchovu a také se konal první tábor skautek. Vpravo dole je fotografie skautů v Prokopském údolí v počátečním období českého skautingu, jejímž autorem je sám A. B. Svojsík.



Vlevo nahoře je fotografie z tábora vedeného A. B. Svojsíkem v roce 1914, na němž si náčelník prověřoval skautskou praxi s žáky žižkovské reálky. Činnost českých skautů mohla vzhledem k jejich mladému věku pokračovat i během války. V polovině ledna 1915 vyšlo první číslo časopisu Junák (vlevo dole). Snímky vpravo jsou vystřiženy z filmu *Jarní dny pražských junáků*, který byl natočen v roce 1915.



I. světová válka 1914–1918 přinesla miliony mrtvých a obrovské utrpení stovkám milionů. Bezprostřední pohnutkou k jejímu vypuknutí byl atentát na rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este spáchaný 28. června 1914 v bosenském Sarajevu. Z dopisu francouzského vojáka: *...„Je to hrůza, jeden trychtýř vedle druhého, v každém z nich leží 3 nebo 4 mrtví, Francouzi i Němci, jeden přes druhého. Jsou tu mrtví z října, pod nimi ti, kteří zemřeli v červnu, a pak už jen holé kostry těch březnových ...“* (1918).



I. světová válka také znamenala utlumení, či úplné přerušování tělovýchovné a sportovní činnosti. V českých zemích postupně narůstal odpor proti monarchii a v závěru války se vše schylovalo k vyhlášení samostatnosti. Jako symbol blížící se naší státní samostatnosti nechal vztyčit Josef Rössler-Ořovský dvacátého října 1918 na hlavní stožár loděnice Českého Yacht Klubu olympijskou vlajku českých účastníků OH 1912 ve Stockholmu. Fotografie z této slavnosti je vlevo. Jednalo se o jednostranný praporek z bílého kašmíru s českým lvem a svatováclavskou korunou. Je umístěn ve sbírkách Národního muzea a jeho fotografie je uprostřed. Blížící se konec monarchie symbolizoval i žertovný jídelní lístek sepsaný k této slavnosti.



MENU

25letí Českého Yacht Klubu

—
Anglická námořní polévka

—
Kapr ve francouzském rosolu

—
Šrbská vepřová pečínka

Taliánské brambůrky

Německé dušené želi

—
Rakouský míchaný salát

—
České koláče

—
Americká jablka - Turecké cukrovinky

—
Bolševický čaj

—
Pivo smíchovské - Víno mělnické

Polská kmínka



Přítav Podolský 20. října 1918.

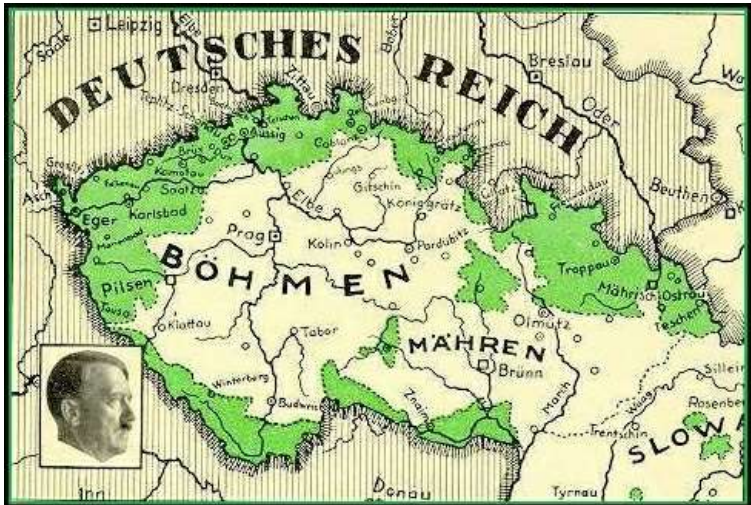
Výsledkem I. světové války bylo zcela nové uspořádání zejména střední, jižní a východní Evropy. Mohutná manifestace na Václavském náměstí 28. 10. 1918 ohlásila vznik samostatného Československa a předznamenala konec Rakousko-Uherska. Velké manifestace proběhly 28. 10. 1918 i v jiných českých městech. Fotografie vpravo dole je z náměstí v Č. Budějovicích.



Vybrané přednášky z dějin tělesné výchovy a sportu v Československu v letech 1918–1938



Meziválečné **Československo** (ČSR nebo také RČS) bylo hospodářsky vyspělým a také velmi demokratickým státem střední Evropy. Na rozdíl od současné České republiky však bylo státem mnohonárodnostním. Tato skutečnost nakonec také byla hlavní příčinou jeho rozbití v roce 1938.



System tělesné výchovy a sportu v RČS 1918–1938

System tělesné výchovy tvořily v meziválečném Československu tyto součásti:

Poradní sbor pro tělesnou výchovu a sport Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy RČS, který řídil státní politiku v této oblasti.

Tělovýchovné spolky (masové tělovýchovné organizace):

Sokol respektive ČOS. První jednota s názvem Sokol pražský byla založena v roce 1862. Střešní organizace **ČOS** byla založena v roce 1889, respektive 1904. V roce 1884 vykazovaly sokolské jednoty 17 500 členů, v roce 1920 měla ČOS již 562 tisíc členů, na konci I. republiky až 1 milion.

Orel. První katolické tělocvičné jednoty u nás vznikaly v letech 1896–1902. V roce 1908 již fungovalo v českých zemích 250 křesťanských těl. jednot, které přijaly název **Orel** a v témže roce založily svoji stejnojmennou zastřešující organizaci. V roce 1920 vznikla organizace Československý Orel s působností na celém území nového státu. Ta vykazovala v roce 1923 již 127 tis. členů v celkem 1 239 jednotách.

DTJ. První dělnická těl. jednota byla u nás založena v roce 1897. Organizace s názvem **SDTJ** byla založena v roce 1903. V roce 1908 měl již 302 jednot. V roce 1920 vykazoval SDTJ cca 220 tis. členů.

FDTJ. Ta vznikla v roce 1921 odtržením od SDTJ. V roce 1925 byla FDTJ začleněna do **FPT**. Postupně ale došlo k poklesu počtu členů. Ve 30. letech měla cca 25 tis. členů.

Německé tělocvičné organizace. První německé turnerské jednoty v Čechách byly hromadně zakládány až po roce 1860 jako součást rakouského kraje DT. Po vzniku ČSR se musely jednotlivé německé těl. org. odtrhnout od německých a rakouských turnerských svazů a založit vlastní svazy působící na území ČSR. Největší z nich – **DTV** byl založen v roce 1919. V roce 1935 měl přes 300 tis. členů. Německý dělnický tělovýchovný svaz **ATUS** měl v roce 1930 cca 50 tis. členů. Křesťanský, národně liberální i národně radikální turnerské svazy byly o řád menší.

Židovské tělovýchovné a sportovní organizace. První židovské tělocvičné jednoty vznikly hlavně na Moravě, a to na přelomu 19. a 20. stol. Československá organizace **Makabi** byla založena v roce 1919. V roce 1930 měla 47 spolků a cca 5 tis. členů, v roce 1936 pak více jak 10 tis. členů.

Maďarský tělovýchovný svaz. Ten měl v roce 1930 cca 24 tis. členů.

Československý sport:

Jednotlivé československé sportovní svazy či asociace (největší byl fotbalový, na druhém místě pak byl lyžařský).

V roce 1918 byla založena zastřešující organizace Česká sportovní obec (1919 Čsl.). Ta byla v roce 1928 změněna na **Čs. všesportovní výbor**.

Československý olympijský výbor – ČSOV.

Německý sport v Československu byl organizován v Německém hlavním výboru pro tělesná cvičení – **DHfL**. Ten v roce 1930 sdružoval 21 řádně registrovaných a 15 přidružených svazů a spolků.

Turistika:

KČST (zal. 1888 jako KČT). Ten měl v roce 1930 cca 77 tis. členů.

Hlavní svaz německých horolezeckých a turistických spolků – **DHGW**. Ten měl v roce 1930 cca 52 tis. členů.

Skauting:

Největší skautskou organizací byl **Svaz junáků, skautů a skautek RČS** založený v roce 1919 (1914 jako Junák – český skaut). Celkem ale v ČSR působilo více jak 30 skautských organizací, a to včetně jinonárodnostních.

Školní tělesná výchova na obecných, měšťanských školách, středních školách a systém vzdělávání učitelů TV.

Nespecifické tělovýchovné organizace:

Největší význam měly **YMCA** a YWCA, dále Československá obec střelecká, Československý národní svaz střelecký, Selské jízdy a některé další.

Tramping

Československá obec sokolská. Po celé období první republiky byla Československá obec sokolská (ČOS) nejvýznamnější tělovýchovnou organizací a nejvýznamnější spolkovou organizací Československa vůbec. Po vzniku ČSR a po aktivním zapojení Sokola do jejího budování od samého počátku, začala rychle vzrůstat jeho členská základna. Proti předválečným 128 tisícům členů dosáhl jejich počet v roce 1920 již 562 tisíc. Nárůst členské základny a popularita této organizace měly celou řadu příčin, mezi něž patřily tradice protirakouského zaměření Sokola, účast Sokola v boji proti monarchii, postoje a činnost Sokola v období vzniku republiky a v boji o přičlenění Slovenska. Také mezi legionáři byl vysoký počet sokolů. Dole cvičení sokolů – legionářů v Rusku v roce 1919.

ÚČAST ČECHOSLOVÁKŮ VE SVĚTOVÉ VÁLCE.

					
AMERIKA	ANGLIE	SRBSKO	FRANCIE	ITALIE	RUSKO

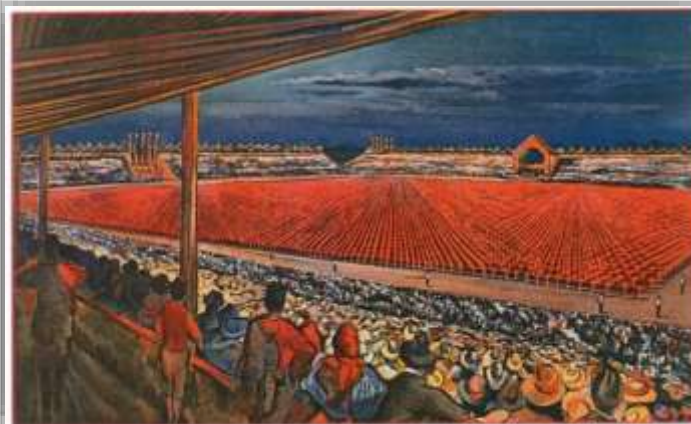


42.404	1.102	1.365	9.957	19.476	71.310
ČECHOSLOVÁKŮ V AMERICKÉ ARMÁDĚ	ČECHOSLOVÁKŮ V ANGLICKÉ ARMÁDĚ	ČECHOSLOVÁKŮ V SRBSKÉ ARMÁDĚ	ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE.		LEGIE.
PO BOKU DOHODY BOJOVALO DOBROVOLNĚ 145614 ČECHOSLOVÁKŮ.					





VII. všesokolský slet 1920 byl ještě uspořádán na Letné. Konal se krátce po vzniku samostatného Československa a byla mu věnována velká pozornost. V hledišti jej sledoval i prezident republiky T. G. Masaryk. Sletové přípravné odbory zajišťovaly dopravu pro bezmála milion diváků a účastníků sletu. V slavnostním sletovém průvodu Prahou pochodovalo přes 35 000 účastníků. Upravené tribuny tradičního sletišťe na Letenské pláni pojaly až 150 000 diváků. Cvičení školního žactva a dorostu proběhla již během června. Hlavní skladby pak byly předvedeny 27. až 30. června, a to včetně vystoupení armády. Vlevo dole je fotografie pořízená při hlavní skladbě mužů. Na barevném diapozitivu vpravo dole je zachycen vjezd knížete Václava na stadion při jedné ze sletových scén.



VIII. všesokolský slet 1926. Hlavní cvičiště bylo poprvé na Strahově, kde byl vybudován areál na rozloze 60 hektarů s tribunami pro 130 000 diváků a cvičební plochou schopnou pojmout přes 14 tisíc cvičenců. Do šaten se vešlo 35 tisíc osob. Sletu předcházely nácvičky v jednotách a župách, v doprovodných akcích byly i lyžařské závody v Krkonoších, plavecké a vodácké závody, závody v atletice a několika dalších sportovních odvětvích. Výstavba nového sletového stadionu na Strahově, který byl v této první variantě dřevěný s nasypnými nekrytými hliněnými tribunami, avšak již ve svém obřím půdorysu, začala poměrně pozdě, ale do zahájení sletu byl připraven. Vlevo dole je fotografie pořízená při skladbě žen a vpravo dole fotografie ze sletové scény *Kde domov můj*.



**VIII. SLET VŠESOKOLSKÝ
V PRAZE 1926**



Velká říční řypalna a polní dráha v činnosti.



Celkový pohled na stav cvičišť 4. února 1926.



VIII. slet všesokolský v Praze

Fotograf Děti Vinohrady 1926.

IX. všesokolský slet 1932 byl věnován 70. výročí vzniku Sokola a 100. výročí narození Miroslava Tyrše. V březnu byly uspořádány zimní sletové dny, na školách byly přednášky a semináře. Běžel se také již tradiční mezinárodní Maraton Praha – Lány, jehož doběhl sledoval i prezident Masaryk. Strahovský areál byl rozšířen, tribuny Masarykova státního stadionu mohly pojmout až 180 tisíc diváků. Na fotografii vpravo nahoře je čelo sletového průvodu. Dole vlevo je fotografie zachycující cvičení žen a vpravo pak momentka ze sletové scény *Tyršův sen*.





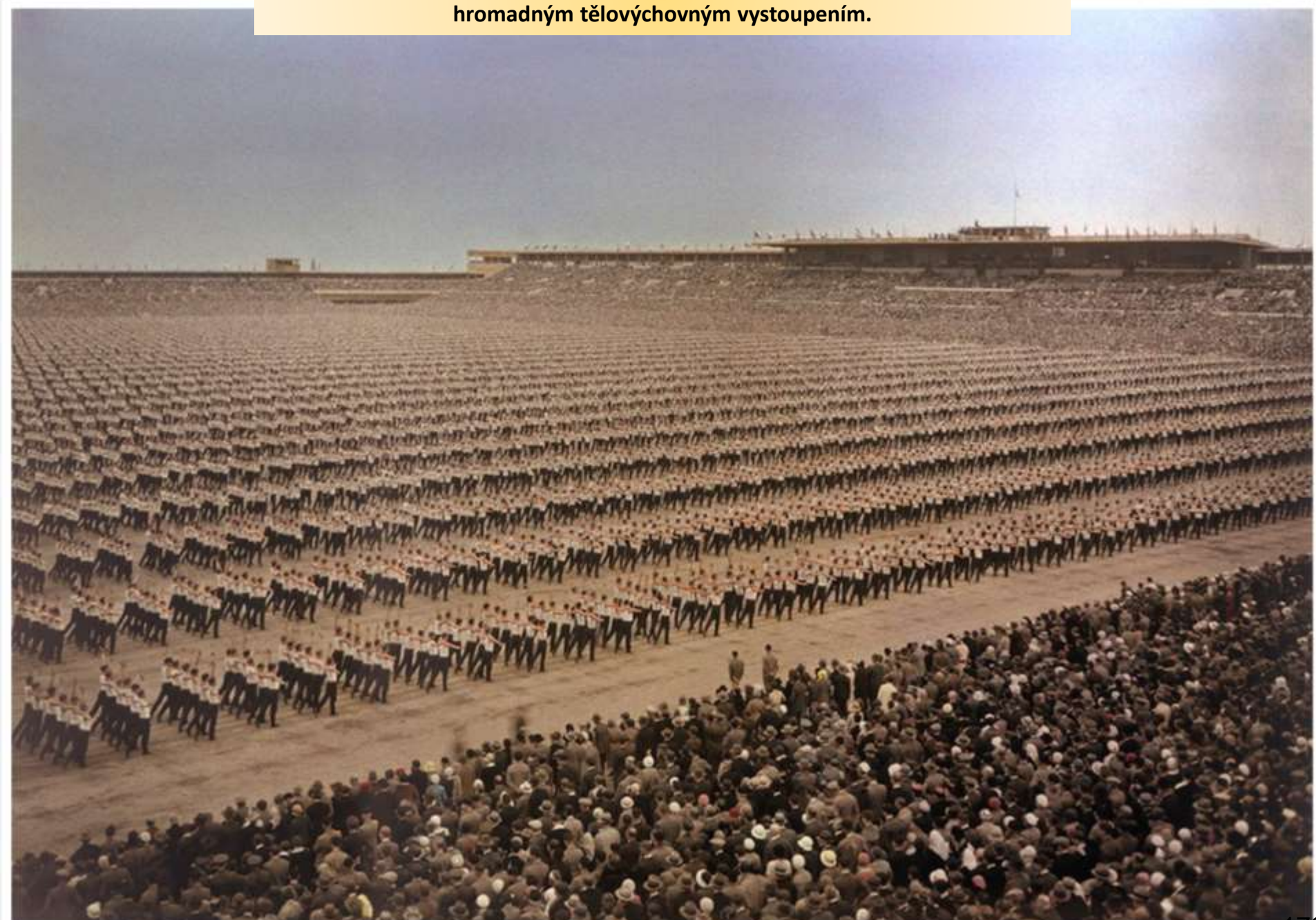
1918-1938

X. VŠESOKOLSKÝ SLET
V PRAZE 1938

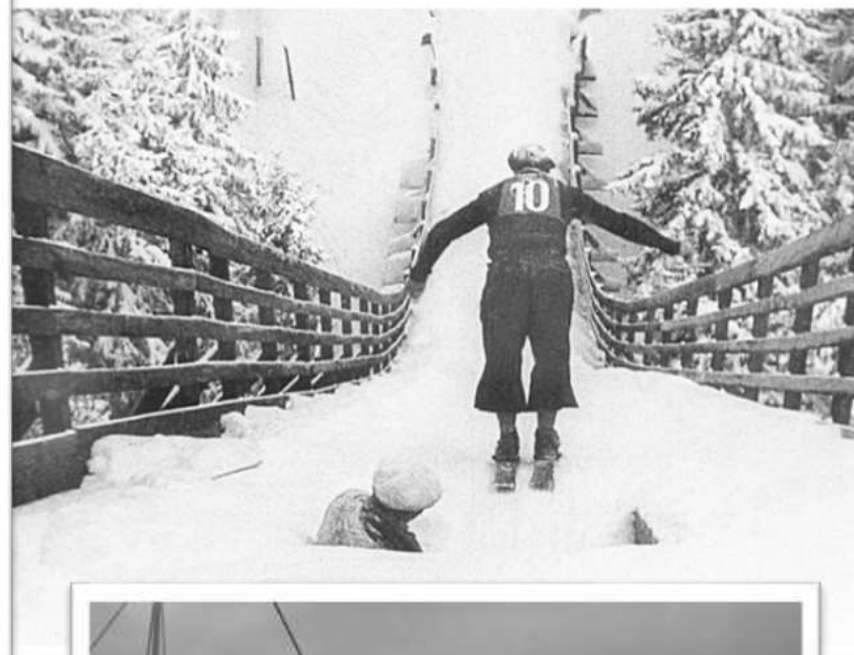
X. všesokolský slet 1938 byl svým pojetím a rozsahem podobný předchozímu. Jeho součástí byla i běžecká štafeta s účastí 180 000 běžců a dále zimní sletové hry (hokej, lyžování, krasobruslení). Vlastní pětitydenní letní sletový program zahrnoval řadu cvičebních dnů pro žactvo, dorost, IV. středoškolské hry a mnohé další akce celostátního i mezinárodního charakteru. Hlavní cvičení proběhla na Strahově počátkem července 1938. Dominantní skladbou byla *Přísaha republice*. Průvod Prahou trval 4 hodiny a stal se národní manifestací sokolů před nastupujícím fašismem. Pohlednice a momentka s motivy ze sletové scény *Budovat a bránit*.



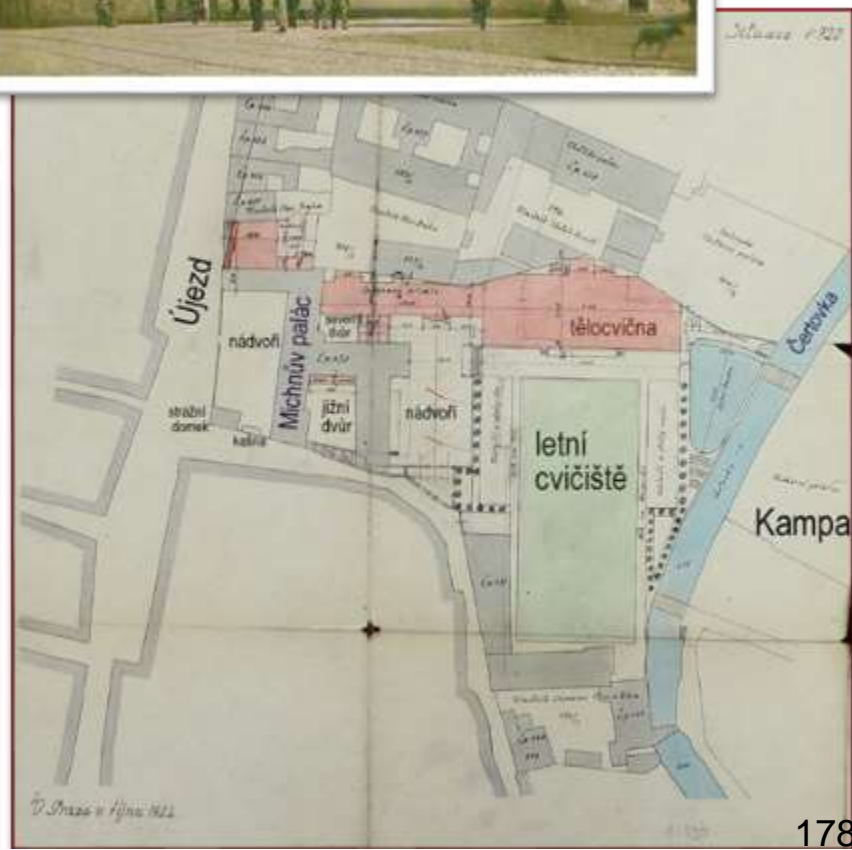
Pecháčkova skladba *Přísaha republice*, při níž cvičilo na ploše Masarykova státního stadionu současně 32 000 mužů, zůstane už asi navždy největším hromadným tělovýchovným vystoupením.



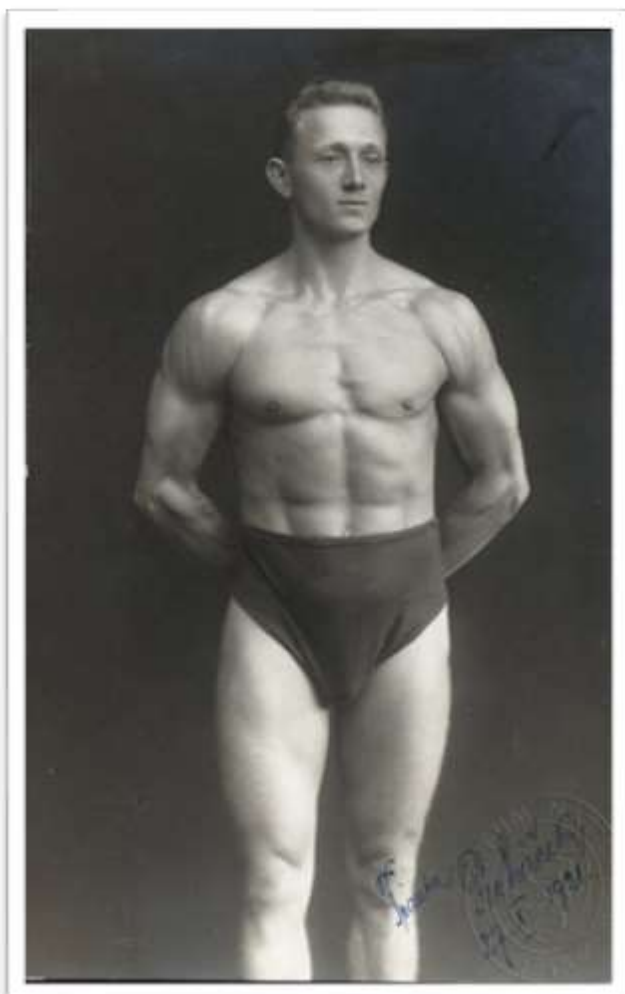
Součástí sletů byly i nejrůznější sportovní a turistické soutěže. Řada z nich byla i zimních a ty termínově slety předcházely o několik měsíců. Vlevo nahoře je fotografie ze startu běhu žen na 10 km na I. lyžařských závodech ČOS uspořádaných v rámci VII. všesokolského sletu. Vpravo nahoře je momentka ze závodu ve skoku a vlevo dole ze závodu ve slalomu na Zimních sletových hrách ČOS uspořádaných v únoru 1938 ve Vysokých Tatrách. Ty byly součástí X. všesokolského sletu. Vpravo dole je soutěž ve šplhu na laně na tomto sletu.



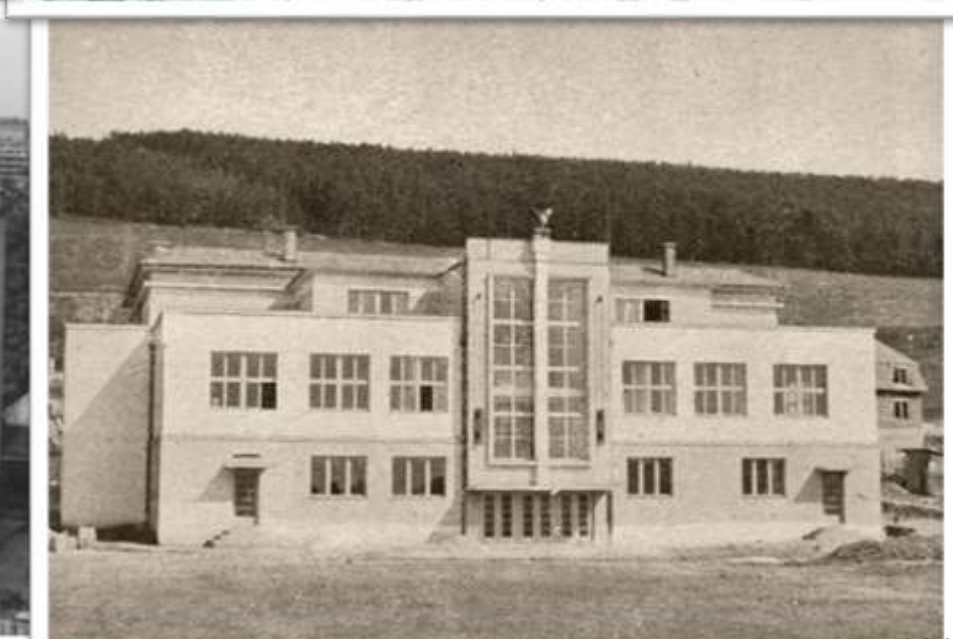
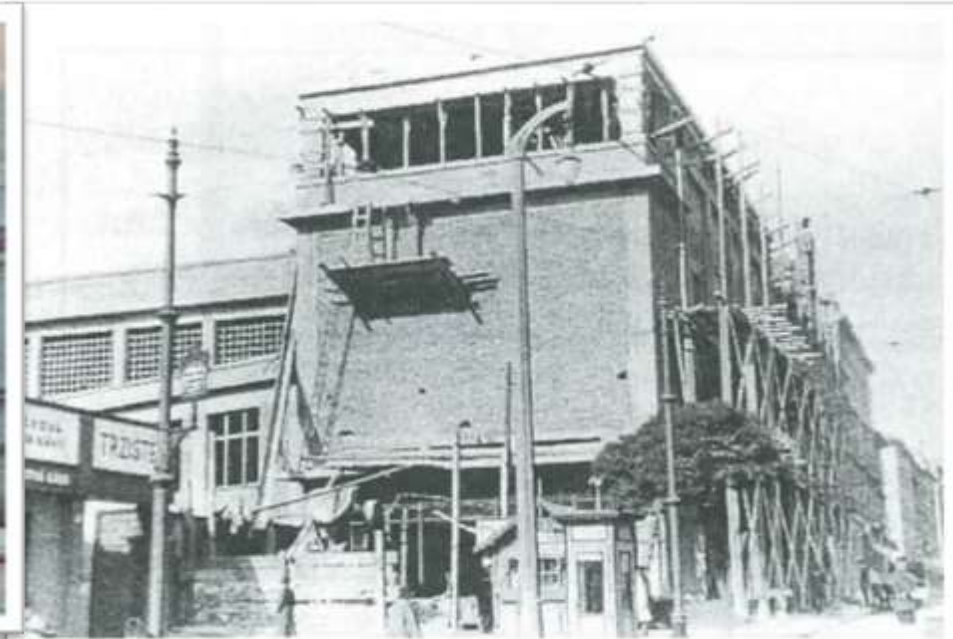
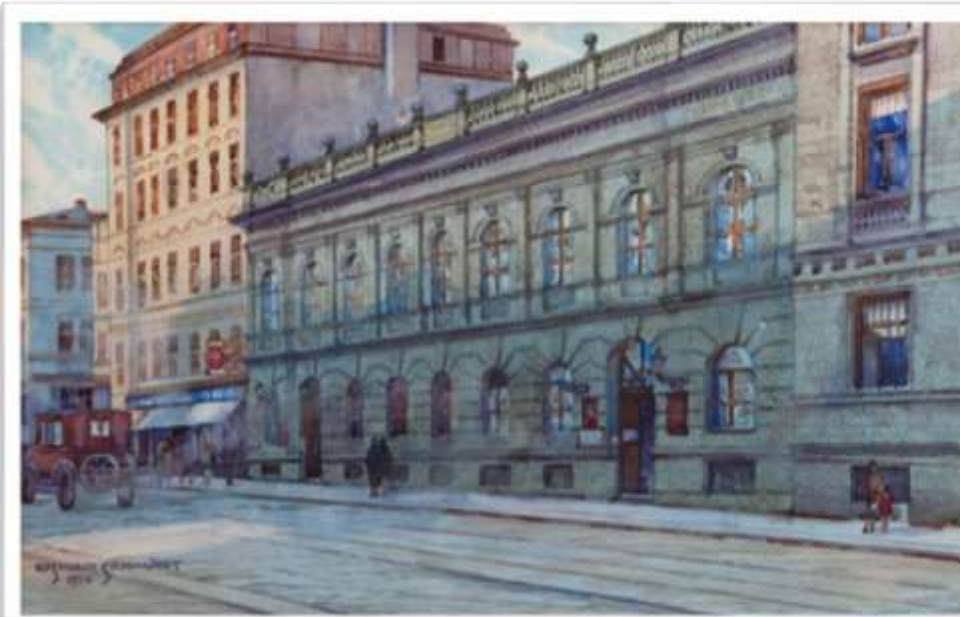
Tyršův dům – reprezentativní sídlo ústředí Československé obce sokolské. Sokolský komplex v ulici Na Újezdě na Malé Straně vzniknul citlivými přístavbami k historické budově *Michnovského paláce* a je výjimečnou ukázkou souhry několika stavebních slohů – středověkých základů, renesance, baroka, klasicismu a moderní architektury z 20. let 20. století. Původní dvorec z 16. století byl v průběhu 17. století přebudován na nádherný palác se zahradami. V roce 1767 ale připadnul rakouské armádě a před I. světovou válkou byl v bídném stavu předán městu. Po válce se pro něj hledalo uplatnění a nakonec jej koupila i s přilehlými pozemky ČOS. Oprava původního paláce a moderní přístavba s velkým tělocvičným sálem, krytým bazénem a rozsáhlým zázemím podle návrhů architekta Františka Krásného, byla dokončena v roce 1925. Od roku 1952 do pol. 90. let zde sídlil ITVS respektive FTVS UK.



Na podobence vlevo je MUDr. Stanislav Bukovský (1889–1942), původně vynikající sokolský závodník, poté cvičitel a posléze funkcionář. V roce 1932 převzal po zesnulém Josefu Scheinerovi funkci starosty ČOS a starosty Svazu slovanského sokolstva. V roce 1942 zahynul v koncentračním táboře v Osvětimi. Na fotografiích uprostřed je Marie Provazníková (1890–1991). Jednalo se také o výjimečnou osobnost sokolského hnutí. Od roku 1932 byla náčelnice ženských složek ČOS, průkopnice sportů a pobytu v přírodě. Vysokoškolská učitelka tělesné výchovy v Praze a po své emigraci v roce 1948 i v USA. V emigraci se stala významnou činovnicí zahraničního Sokolstva. Na fotografii vpravo je František Pecháček (1896–1944) sokolský cvičitel, mimo jiné i autor známé sletové skladby *Přísaha republice*. Zahynul v koncentračním táboře Mauthausen, do kterého byl poslán za svoji činnost v sokolském odboji.



Na obraze vlevo nahoře, vzniklém v meziválečném období, je průčelí původní tělocvičny Sokola Pražského. Na fotografii z roku 1933 vpravo nahoře je rozestavěná přístavba žižkovské sokolovny, na fotografii vlevo dole je funkcionalistická budova sokolovny Praze – Podolí a na fotografii vpravo dole je novostavba sokolovny v Radotíně těsně před jejím dokončením v roce 1932.



Na fotografiích z meziválečného období nahoře je exteriér a interiér sokolovny ve Vysokém Mýtě. Vlevo dole je na pohlednici z roku 1920 sokolovna v Prostějově a na fotografii z roku 1938 vpravo dole je sokolovna ve Vyškově. Ze vzájemného porovnávání velmi rozdílných stavebních stylů jednotlivých sokoloven jasně vyplývá absence jakékoliv snahy o centrální ovlivnění jejich architektury ze strany ČOS ve jménu případného jednotného sokolského vizuálního stylu. ČOS je tak příkladem citlivého přístupu ke stavební kultuře a v praxi projevové úcty ke svobodě tvořivého myšlení. Někde byl návrhem sokolovny pověřen architekt a na výsledku je to dodnes znát, jinde šlo o koncept zednického mistra, většinou odvozený z místní, srozumitelné a přijatelné tradice.



Vlevo nahoře je fotografie ze slavnostního otevření sokolovny v Bystřici pod Hostýnem v roce 1922. Ta byla hotova za pět měsíců od položení základního kamene. Základní kámen sokolovny v Klimkovicích byl položen v červenci 1923. Půdorys ve tvaru písmene H o rozměrech cca 32x19 m obsahoval tělocvičnu s jevištěm a skladem rekvizit, klubovnu a byt správce. Tato sokolovna je na fotografii vlevo dole. Výstavba sokolovny v Proskovicích začala v dubnu 1926 podle projektu pražského architekta Františka Krásného a její stavba byla úspěšně zkolaudována 2. 6. 1926. Budova o základních půdorysných rozměrech cca 30x15 m obsahovala tělocvičnu s jevištěm, místnost pro rekvizity a diváckou galerii, přísálí a byt správce. Tato stavba je na fotografii vpravo nahoře. Na budově sokolovny ve Volyni postavené podle projektu profesora zdejší průmyslovky Františka Průši, jsou vidět vedle moderních stavebních prvků ještě i prvky monumentální. Její stavba začala v únoru 1928 a slavnostně otevřena byla v červenci 1929. K její stavbě přispělo kromě členů jednoty prakticky celé město. Novostavba sokolovny ve Volyni je na pohlednici vpravo dole.



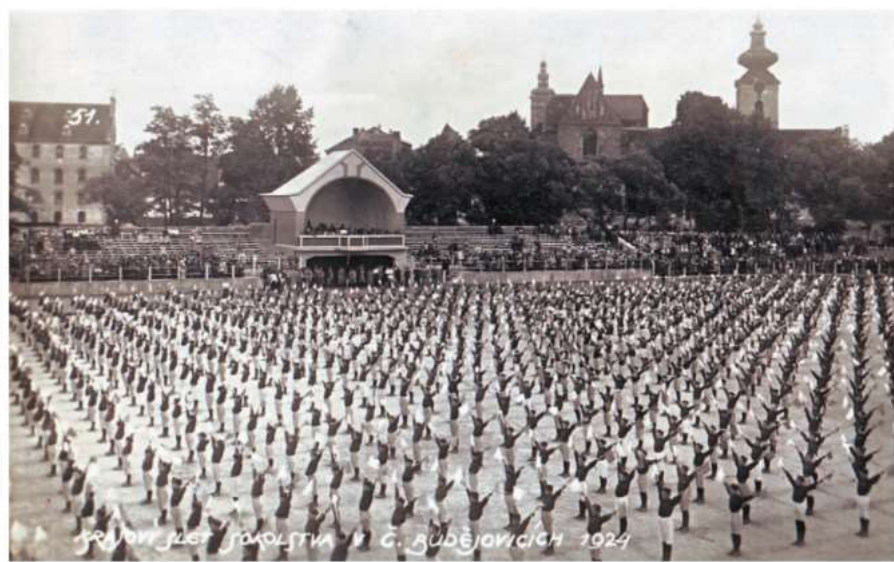
V období I. republiky se začaly v architektuře sokoloven prosazovat moderní střízlivé architektonické směry. Jedna z prvních takto pojatých byla slavnostně otevřena v Hradci Králové v roce 1930. Sokolům se pro ni podařilo získat jedinečné místo na nábřeží Labe a zároveň v bezprostřední blízkosti historického centra města. Funkcionalismus byl přirozeně zvolen pro sokolské stavby i v jeho prvorepublikovém centru – Brně. Základní kámen zdejšího víceúčelového sokolského komplexu, který projektoval architekt Miloš Laml, byl položen v roce 1927. Za dva roky bylo otevřeno atletické hřiště a rok nato byl zahájen provoz v obou tělocvičnách. Do komplexu byl začleněn a vhodně upraven i původní brněnský výstavní pavilon, z něhož vznikl velký společenský sál s předsálím a šatnami. Časem přibýlo také sokolské kino, restaurace a kavárna. Na fotografii z roku 1930 vpravo nahoře je boční pohled na tento komplex ze Sokolské ulice. Puristicky pojatá budova sokolovny tělocvičné jednoty Sokol Moravská Ostrava I byla vybudována v letech 1931–1932 podle projektu významného brněnského architekta Miloslava Kopřivy. Fotografie její novostavby je vlevo dole. Již tehdy byla u ní plánována dostavba v podobě velkokapacitního cvičebního sálu a také krytého bazénu. K jejich realizaci však tehdy z důvodu hospodářské krize nedošlo. Autorem návrhu funkcionalistické sokolovny v Jihlavě otevřené v roce 1935, byl známý brněnský architekt Bohuslav Fuchs. Ta je na fotografii vpravo dole.



Sokolské tělocvičny měly ve většině sídel zcela zásadní význam pro tamější život, a to nejenom tělocvičný, ale i společenský a kulturní. Jejich vnitřní dispozice většinou osahovala pódium (jednoduché jeviště) situované u jedné z kratších stěn obdélníkového půdorysu, dále divácký balkon, nebo i celou galerii. Musely mít i dostatečně dimenzovanou nářadovnu, která byla schopna pojmout kromě tělovýchovného náradí a náčiní i židle a stoly používané při proměně tělocvičny v sál pro kulturní, nebo společenské akce. U větších sokoloven byla často jejich součástí i restaurace, či alespoň občerstvení. Vlevo dole je vnitřek sokolovny v Táboře slavnostně vyzdobený na šibřinky v roce 1929 a vpravo dole je tento interiér v roce 1936. Vpravo nahoře je interiér sokolovny v Unhošti při jedné z mnoha společenských akcí, které zde byly v meziválečném období uspořádány.



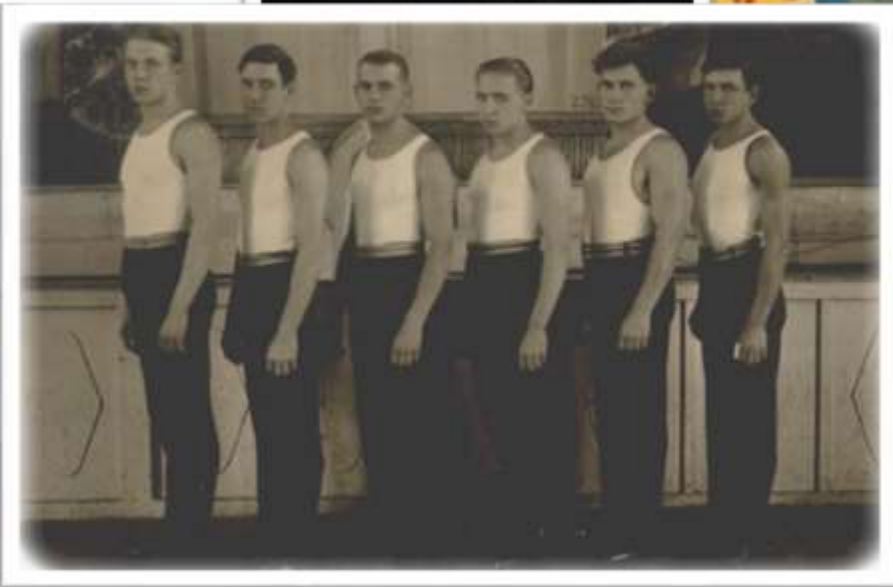
Stadion na *Sokolském ostrově* v Českých Budějovicích. Ten byl dokončen v roce 1924. Koncem června tohoto roku zde uspořádali jihočeští sokolové svůj III. krajo­vý slet. V rámci něj prošel ulicemi města velký sokolský průvod.



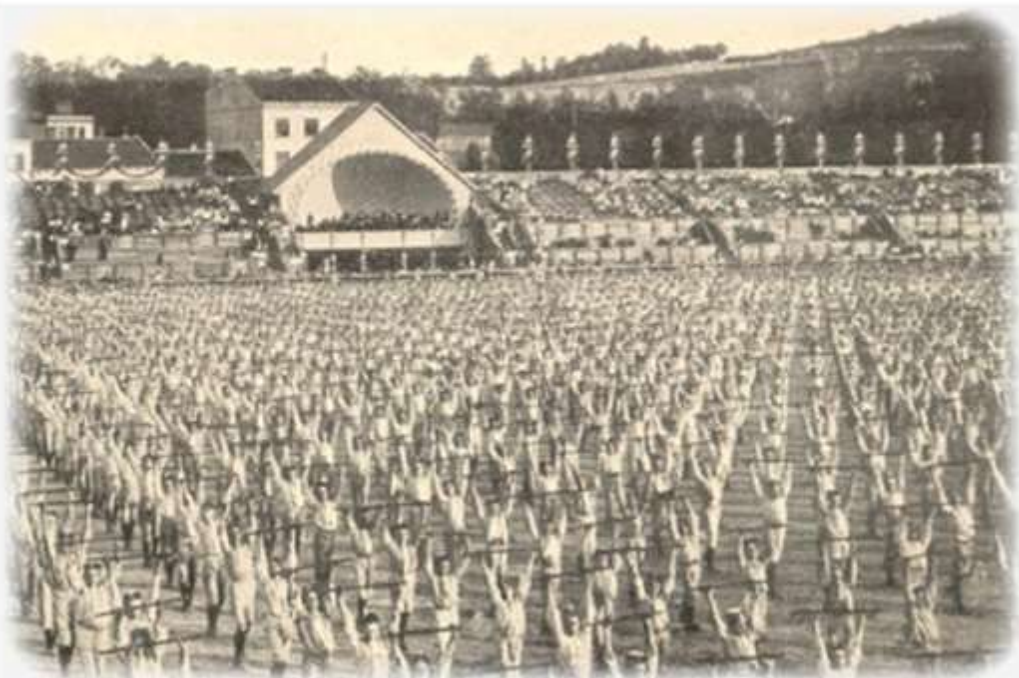
Vlevo je fotografie, na které je zachyceno reprezentační družstvo Československa před lehkootletickým utkáním ČSR – Rakousko dne 2. 9. 1934. Fotografie vpravo je svým způsobem unikátní. Sokol byl totiž znám svým velmi negativním postojem k fotbalu a také svojí silnou národní orientací. Na tomto snímku je ale zachyceno mužstvo německého klubu DFC Budweis před fotbalovým utkáním na *Sokolském ostrově* v roce 1932.



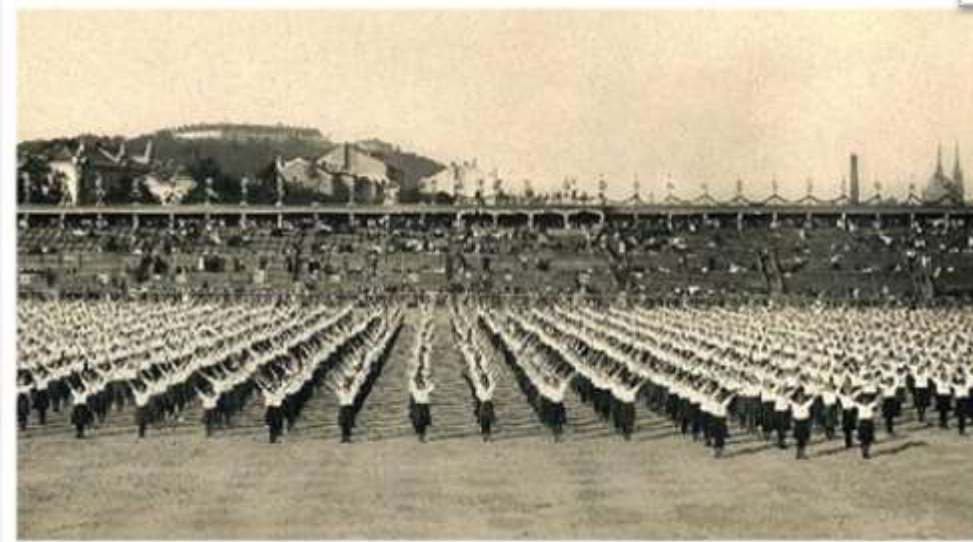
Československý Orel. Tato křesťansky orientovaná tělovýchovná organizace měla podobnou náplň a organizační strukturu jako Sokol. Jeho členská základna však byla téměř o řád menší. Na fotografii vlevo nahoře je Jan Šrámek (1870–1956), původně katolický kněz, následně významný politik a státník. Ten byl i dlouholetým starostou Čsl. Orla. Na plakátku vpravo je ideové heslo Československého Orla. Na fotografii vlevo dole je orelské gymnastické družstvo v roce 1929. Na obrázku vpravo dole jsou ukázky mužského a ženského orelského kroje ze 30. let.



Orelské tělovýchovné hnutí bylo nejvíce rozšířeno na Moravě (v Čechách to bylo spíše jen regionálně). První velký orelský slet se konal v Brně v roce 1922 (v místech budoucího výstaviště v Pisárkách). Snímek z tohoto sletu je vlevo nahoře. Druhý orelský slet se konal v roce 1929 v Praze. Dole členové a členky Orla v orelských krojích.



Vlevo nahoře je celkový pohled na cvičiště v Brně – Pisárkách v průběhu I. sletu Čsl. Orla v roce 1922, vpravo nahoře a vlevo dole jsou momentky ze cvičení na tomto sletu a vpravo dole je fotografie ze slavnostního průvodu městem.



Nahore jsou momentky a plakátek a ze *Svatováclavských dnů Orelstva*, které se konaly v Praze na Strahově v roce 1929. Vpravo přichází na stadion prezident T. G. Masaryk. Sletový program byl rozdělen na dvě části. Dny dorostu a žactva proběhly od 27. 6. do 1. 7. a hlavní dny členstva od 3. do 7. 7. Společných cvičení mužů a žen se zúčastnilo 3 800 mužů a 4 100 žen. Vlevo dole je fotografie orlovny v jihomoravském Kojetíně před jejím dokončením v roce 1928 a na fotografii vpravo dole je reprezentativní orlovna v Hradci Králové, jež byla otevřena roce 1935.



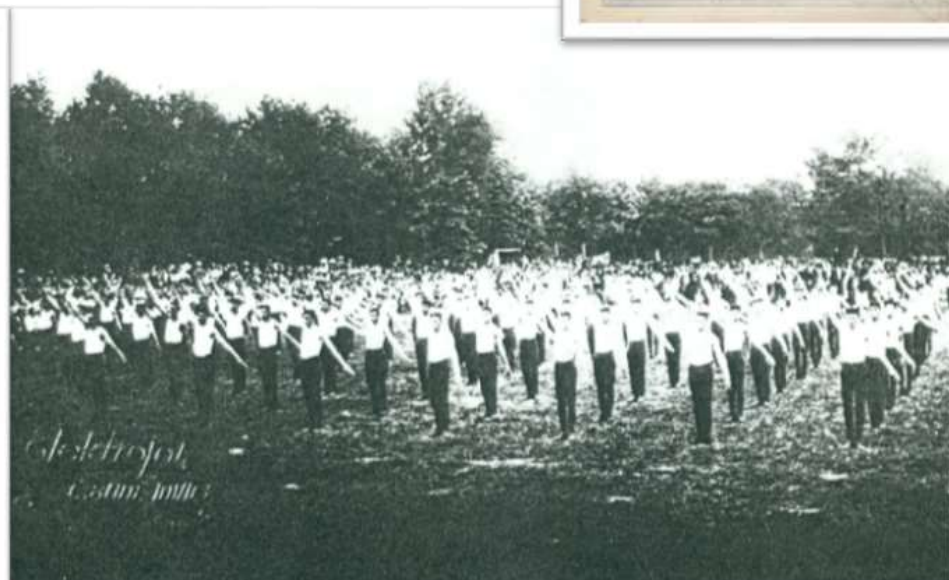
Svaz dělnických tělocvičných jednot – SDTJ se stal po I. světové válce početnou organizací, která měla v roce 1920 cca 220 tisíc členů. O rok později cca polovina členstva odešla do FDTJ. Mnozí z nich se ale v průběhu 20. let do SDTJ vrátili. SDTJ organizoval celostátní dělnické olympiády, jež byly skromnější obdobou sokolských sletů. Konaly se v letech 1921, 1927 a 1934. I v meziválečném období SDTJ vydával svůj časopis *Tělocvičný ruch*. Na fotografii vpravo nahoře je zachyceno skupinové cvičení jednoty DTJ v Kopřivnici. Vpravo dole je fotografie skromné budovy jednoty DTJ v Kolíně.



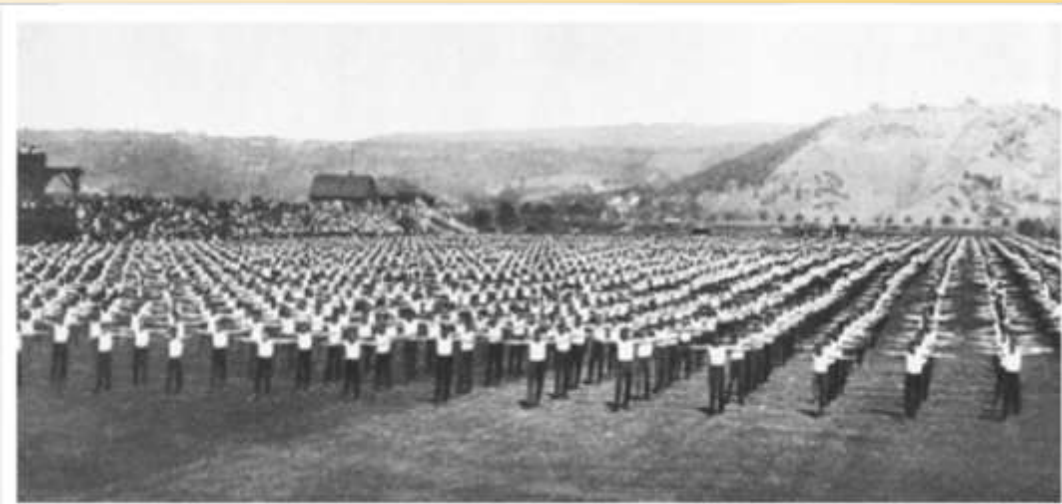
Plakát I. dělnické olympiády v Praze. Ta se konala na Letné v červnu 1921, těsně po rozštěpení SDTJ. O jejím průběhu byl natočen krátkometrážní film, ze kterého jsou vystřiženy tyto snímky. Kromě hromadných vystoupení jednotlivých složek byly součástí programu soutěže ve cvičení na náradí, ale i řada dalších, a to i v méně konvenčních disciplínách. Například ve skupinové krasojízdě na kole.



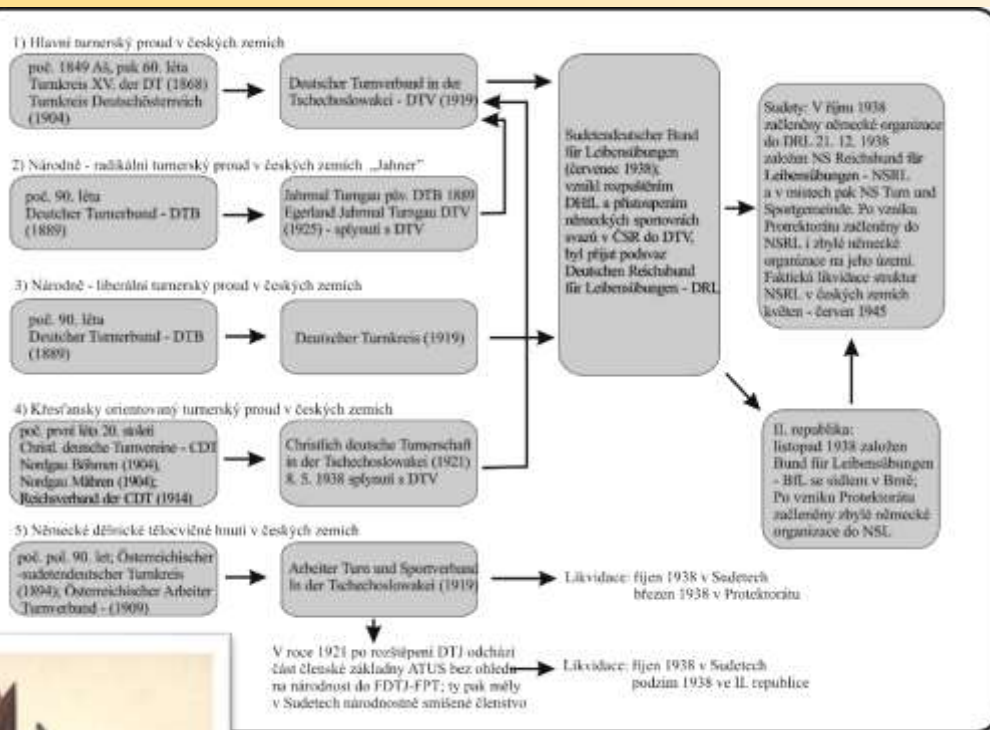
II. dělnické olympiáde uspořádané v roce 1927, předcházela zimní část uspořádaná ve Velkých Hamrech u Tanvaldu. Zde se soutěžilo ve skocích na lyžích, v běhu na lyžích a v sáňkování. O průběhu těchto soutěží byl natočen krátkometrážní film, ze kterého jsou vystřiženy snímky nahoře. Vlevo dole je fotografie pořízená při zájezdu DTJ do Norimberku v roce 1929 a vpravo dole je zachyceno veřejné vystoupení členů jednoty DTJ v Českých Budějovicích ve druhé polovině 20. let.



Federace dělnických tělocvičných jednot – FDTJ vznikla v roce 1921 odtržením od Svazu dělnických tělocvičných jednot. V roce 1926 se FDTJ sloučila s ostatními prokomunisticky orientovanými tělocvičnými a sportovními spolky ve **Federaci proletářské tělovýchovy – FPT**. Na fotografii vlevo nahoře je cvičení mužů na *Maninské spartakiádě* konané v červnu 1921. Na fotografii z 20. let vpravo nahoře předvádí cvičení s kladivy členové FDTJ Kopřivnice. FDTJ a FPT odmítaly Tyršovu tělocvičnou soustavu a při jejich vystoupeních a skladbách cvičící často imitovali pracovní pohyby. Na fotografii vlevo dole je skupina mužů FDTJ Č. Budějovice. Ti cvičili s kladivy při veřejném vystoupení této jednoty v místní části Rožnov v roce 1925. Na skupinovém snímku z druhé poloviny 20. let vpravo dole jsou zachyceni účastníci veřejného cvičení jednoty FPT Č. Budějovice na *Střeleckém ostrově*.



Německé tělocvičné organizace v meziválečném Československu. V roce 1919 došlo k nucenému odtržení německých tělocvičných organizací od původních celorakouských svazů a k jejich transformaci a přejmenování. Německé tělocvičné hnutí se podobně jako české, dělilo do několika proudů podle politické či náboženské orientace. Největší turnerskou organizací zde byl **Deutscher Turnverband in der Tschechoslowakei – DTV**. Ten měl ve 30. letech více jak 300 tisíc členů. Do jeho čela se ale dostal později nechvalně proslulý Konrád Henlein a pod jeho vedením postupně fašizoval. Kromě DTV zde byl i liberální svaz DT působící zejména ve velkých městech českého vnitrozemí, dále křesťanský CDT a dělnický ATUS. Schéma transformace německých tělocvičných organizací v Československu je vpravo nahoře. Uprostřed dole je plakátek ke svazové cvičební slavnosti ATUS uspořádané v Chomutově v roce 1936. Vlevo dole je titulní list turnerského kalendáře pro rok 1935. Na pohlednici vlevo nahoře je tělocvična Turnvereinu v Litvínově. Vpravo dole je fotografie ze župní tělocvičné slavnosti (sletu) DTV v Žatci v roce 1934.



Židovské tělocvičné a sportovní organizace v Československu. První židovské tělocvičné jednoty na našem území vznikly hlavně na Moravě, a to na přelomu 19. a 20. stol. Československá odnož tělovýchovné organizace **Makabi** byla založena v roce 1919. Toto hnutí se poměrně rychle šířilo do řady měst a míst ČSR. Z hlediska tělocvičné náplně mu byla vzorem hlavně organizace Sokol. Aktivity jednot se neorientovaly pouze na gymnastiku a základní tělesná cvičení, ale v průběhu několika let se jejich činnost rozšířila o řadu sportovních odvětví. Na fotografii vpravo nahoře je gymnastické družstvo jednoty Makabi v Prostějově. Čs. svaz Makabi byl velmi aktivní i na mezinárodním poli a jeho delegace se zúčastnila I. a II. světové *Makabiády*, které byly uspořádány v Tel Avivu v roce 1932 a 1935. Na fotografii vlevo nahoře je zachycen příchod československé výpravy na stadion v Tel Avivu při zahájení II. světové Makabiády. V únoru 1936 byly v Banské Bystrici uspořádány II. světové zimní hry Makabi. Jejich organizace a sportovní výsledky přinesly velké uznání, a to nejen v židovských sportovních kruzích. Vlevo dole je oficiální plakát II. světových zimních her Makabi. Na fotografii vlevo je zachycen slavnostní nástup účastníků tělovýchovné a sportovní části III. územního kongresu Československého svazu Makabi uspořádaného v Žilině v červenci 1937.



Československý olympijský výbor – ČSOV. Ten hlavně organizovala a zajišťoval naši účast na olympijských hrách. Zastřešující a koordinační organizací našeho sportu byla v letech 1919–1927 **Československá sportovní obec.** Její funkcionáři se snažili sladit činnost jednotlivých svazů, zprostředkovávat jejich styk se státními orgány a zastupitelstvy měst a přispět k získávání finančních prostředků pro sport. Ve druhé polovině 20. let se ale dostala do krize, ke které přispěl zejména ostrý spor jejích funkcionářů s funkcionáři Československé fotbalové asociace. Krize vyvrcholila ukončením činnosti Čs. sportovní obce. Na její práci navázal **Československý všesportovní výbor – ČSVV** založený 11. března 1928. V jeho čele stanul Dr. Rudolf Pelikán. V roce 1930 v něm bylo sdruženo 22 národních sportovních svazů a přidruženo dalších 6 členů. Dole uprostřed je Jiří Stanislav Guth-Jarkovský předseda ČOV a ČSOV v letech 1900–1929 a člen MOV v letech 1894–1943. V olympijských funkcích jej vystřídal všestranný sportovec a velmi činorodý sportovní funkcionář prof. MUDr. Josef Gruss (vpravo dole). Ten byl postupně funkcionářem a předsedou několika sportovních klubů a svazů a především pak v letech 1929–1951 předsedou ČSOV a v letech 1946–1965 členem MOV.



Československý Všesportovní výbor

Členové řádní:

1. Čsl. atletická amatérská unie
2. Čsl. svaz atletiky
3. Autoklub RČS
4. Aeroklub RČS
5. Čsl. unie boxérů amatérů
6. Bruslařský svaz RČS
7. Čsl. ústřední jednota velopedistů
8. Čsl. asociace fotbalová
9. Čsl. svaz rugby footballu
10. Čsl. svaz házené a ženských sportů
11. Čsl. svaz pozemního hockeye
12. Čsl. svaz kanadského hockeye
13. Čsl. jezdecký svaz
14. Čsl. Jockey-Club
15. Svaz kanoistů RČS.
16. Čsl. lawn-tennisová asociace
17. Svaz lyžařů RČS.
18. Čsl. amatérský plavecký svaz
19. Čsl. obec střelecká.
20. Čsl. svaz šermiřský
21. Čsl. table-tennisová asociace
22. Svaz veslařů RČS

Členové mimořádní:

1. Svaz junáků-skautů RČS
2. Svaz Makkabi ČSR
3. Maďarský tělovýchovný spolek
4. Středoškolský sport
5. Čsl. výbor olympijský
6. Volleyballový a basketballový svaz RČS



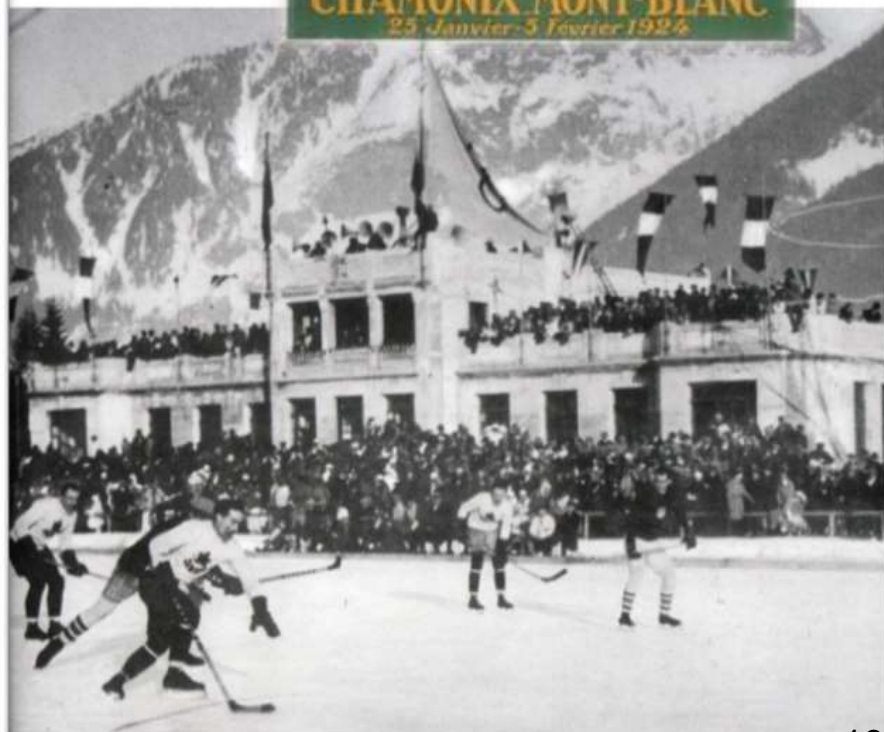
VII. OH 1920 Antverpy.

Těchto her se naši sportovci poprvé zúčastnili pod vlajkou suverénního státu. Výprava mladého samostatného Československa čítala 123 členů, ale získala jen dvě bronzové medaile a v celkovém pořadí národů obsadila až 21. místo. O naše bronzové medaile se zasloužili hokejisté (uprostřed nahoře) a tenistka Milada Skrbková (vpravo nahoře). Naopak odchodem během finálového utkání zde udělali ostudu fotbalisté (vlevo dole). Velkou část naší výpravy tvořili sokolští gymnasté. Ti jsou zachyceni na barevném diapozitivu vpravo dole při skupinovém cvičení na koni našich.



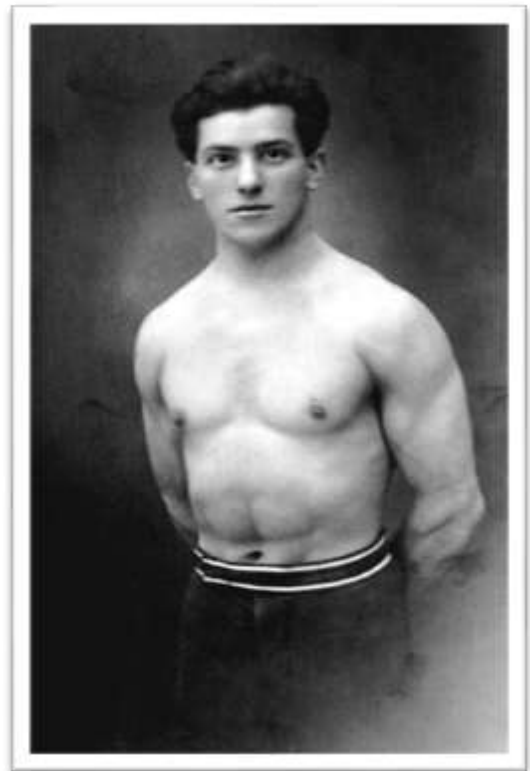
I. ZOH 1924 Chamonix.

První ZOH byly původně uspořádány jako tzv. *Týden zimních sportů*. Do Chamonix vyslalo Československo výpravu 27 sportovců. Ta se ale vrátila bez medaile. Momentky dole byly pořízeny během olympijského hokejového turnaje. Vlevo je z utkání ČSR – Švýcarsko v roce 1924, které skončilo naším vítězstvím 11:2. Momentka vpravo je z utkání ČSR – Kanada, ve kterém jsme naopak utrpěli potupnou a naši historicky nejvyšší porážku 0:30.



VIII. OH 1924 Paříž.

Do Paříže Československo vyslalo výpravu 128 sportovců, a ta v celkovém pořadí národů obsadila 12. místo. Zlatou medaili zde vybojoval gymnasta Bedřich Šupčík ve šplhu na 8 m laně. Ta je vůbec první olympijskou zlatou pro naše barvy. Dále zde naši sportovci získali 4x stříbro a 5x bronz. Na fotografii vlevo dole je část naší výpravy při zahajovacím ceremoniálu OH 1924. Na portrétní fotografii vpravo nahoře je Bedřich Šupčík. Vpravo dole je snímek vystřižený z filmu, na kterém je zaznamenán jeho vítězný výkon.



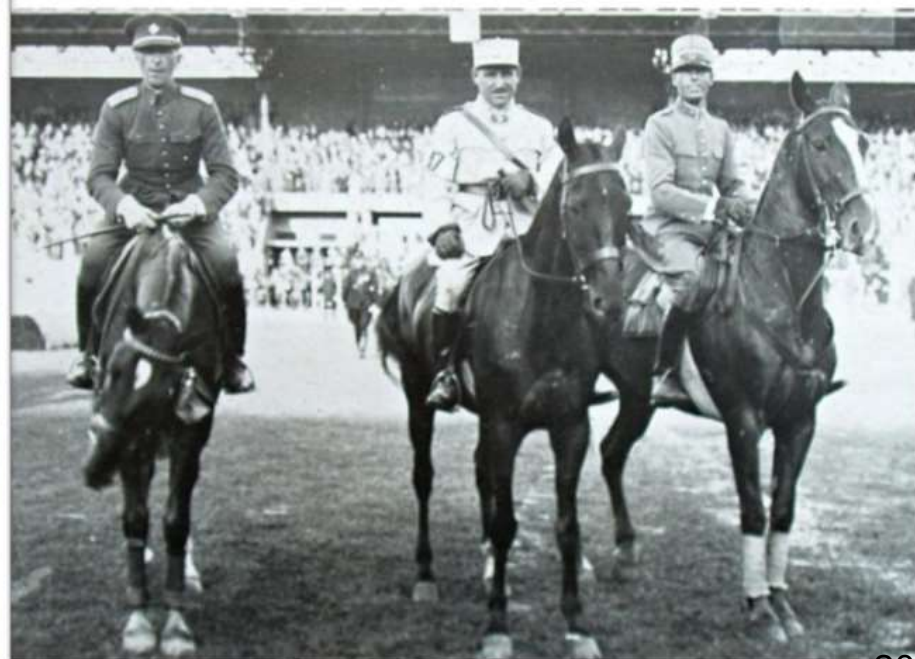
II. ZOH 1928 Svatý Mořic.

Na tyto hry vyslalo Československo výpravu 28 sportovců, a ta v celkovém pořadí národů obsadila 10. místo. Bronzovou medaili zde vybojoval Rudolf Burkert ve skoku na lyžích. Ta je naší vůbec první medailí ze ZOH. Rudolf Burkert je na fotografii vpravo. Na fotografii vlevo dole je zachycen slavnostní průvod před zahájením II. ZOH. Na fotografii vpravo dole je vidět nádhernou scenérii okolo přírodní ledové plochy ve Svatém Mořici. Zde se odehrávaly zápasy v ledním hokeji a soutěže v krasobruslení a rychlobruslení.



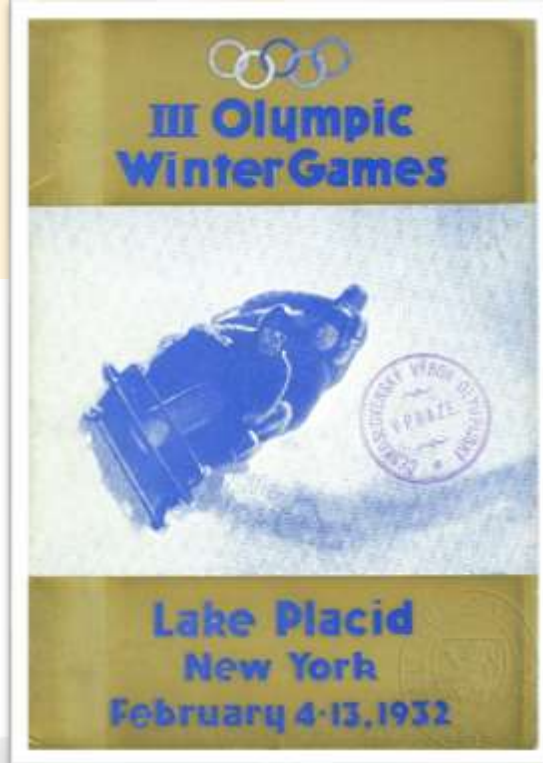
IX. OH 1928 Amsterdam.

Na tyto OH vyslalo Československo výpravu 69 sportovců, a ta v celkovém pořadí národů obsadila 11. místo. Zlatou medaili zde získal gymnasta Ladislav Vácha za cvičení na bradlech. Ten je na portrétní fotografii vpravo. Druhou zlatou získal František Ventura v jezdectví. Dále zde naši sportovci získali 5x stříbro a 2x bronz. Na fotografii vlevo dole je zachycen nástup československé výpravy na olympijský stadion. Na fotografii vpravo dole je štábní kapitán František Ventura se svými největšími soupeři. Ventura je na ní vlevo.



III. ZOH 1932 Lake Placid.

Na tyto ZOH vyslalo Československo jen malou výpravu 5 sportovců, a ta se vrátila bez medaile. Na fotografii vlevo dole pózuje naše malá výprava na nádraží v Praze před odjezdem do Lake Placid. Na fotografii vpravo je zachycen slavnostní nástup jednotlivých výprav při zahajovacím ceremoniálu III. ZOH. Malou československou výpravu zde vedl známý projektant lyžařských můstků arch. Karel Jarolímek.



X. OH 1932 Los Angeles.

Také na tyto OH vyslalo Československo malou výpravu čítající jen 7 sportovců, ale ta zde byla velmi úspěšná. Zlatou medaili vybojoval Jaroslav Skobla ve vzpírání a dále zde naši sportovci získali 2x stříbro a 1x bronz. Na fotografii vpravo nahoře je Československá výprava na palubě parníku během cesty na OH 1932. Jsou na ní stojící zleva Skobla, Engel, Menšík, Dr. Vidimský, Dr. Čížek, Douda, Hekš, Kalina a sedící zleva Maudr, Pšenička a Urban. Také na fotografii vlevo dole je zachycena československá výprava během plavby přes Atlantický oceán. Na fotografii dole uprostřed vítají naši výpravu americké krajanky. A na fotografii vpravo dole gratuluje stříbrný Němec Straßberger Skoblovi ke zlaté medaili.



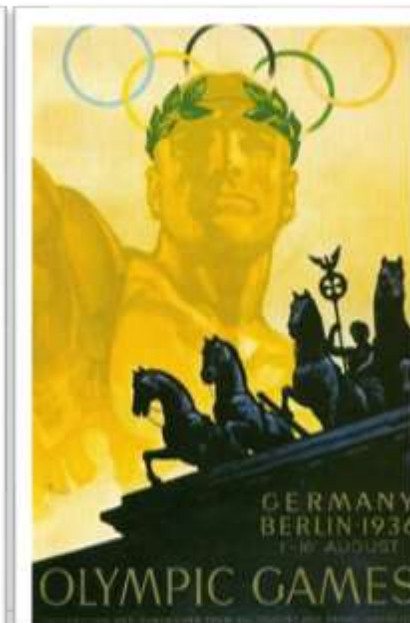
IV. ZOH 1936 Garmisch-Partenkirchen.

Na tyto ZOH vyslalo Československo velkou výpravu 74 sportovců. Ta se ale vrátila bez medaile. Hitler si účast na těchto hrách samozřejmě nenechal ujít. Měl Alpy rád. V jejich jiné části měl své letní sídlo a Mnichov, ležící v blízkosti Garmisch-Partenkirchenu, také často navštěvoval. V Ga-Pa však vystupoval ještě méně okázale, než tomu pak bylo v létě v Berlíně. Na fotografii vlevo je zachycen jeho slavnostní příjezd na IV. ZOH. Na fotografii vpravo je zachycena část hlediště při slavnostním nástupu účastníků her před jejich zahájením. I u řadových diváků tehdy bohužel převládal nacistický pozdrav.

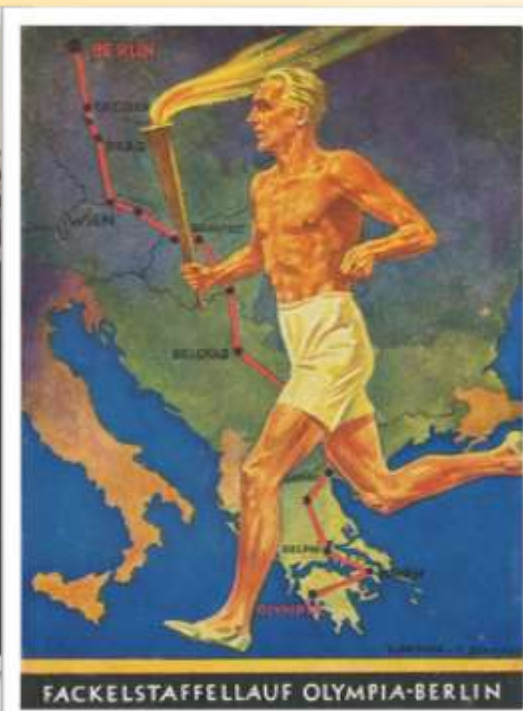


XI. OH 1936 Berlín.

Celkem 4 066 závodníků a závodnic zde soutěžilo ve 21 sportovních odvětvích. Poprvé na OH dorazil olympijský oheň zažehnutý v řecké Olympii a poprvé se také z OH uskutečnil televizní přenos. Hry však vstoupily do dějin jako nejkontroverznější novověká olympiáda. Nepokrytě se nad nimi vznášel duch nacismu, který je zcela ovládl. Největší hvězdou berlínské olympiády byl k Hitlerově velké nelibosti jedinečný americký černošský sprinter Jesse Owens, který je na fotografii vpravo dole.



Na návrh Carla Diema generálního tajemníka organizačního výboru LOH 1936, se uskutečnil štafetový běh s olympijským ohněm z řecké Olympie. Štafeta vedla i přes území Československa po ose J. Hradec – Praha – Teplice (viz mapka). Zde však spíše budila kontroverze. Uprostřed nahoře prezident Edvard Beneš s manželkou Hanou zdraví olympijskou štafetu v Sezimově Ústí. Její tehdejší policejní ochrana v Československu působí z dnešního pohledu až směšně. Vpravo dole je fotografie pořízená při uvítání štafety na náměstí v Jindřichově Hradci.



Československo vyslalo do Berlína rekordní výpravu 179 sportovců, a ta v celkovém pořadí národů obsadila 13. místo. Naši sportovci zde získali 3x zlato, a to gymnasta Alois Hudec za nezapomenutelnou sestavu na kruhách, dále kanoisté Z. Škrlant – V. Mottl za vítězství v C2 na 10 km a další kanoisté V. Syrovátka – J. Brzák za vítězství C2 na 1 km. Dále zde naši sportovci získali ještě 5x stříbro a 1x bronz. Na fotografiích nahoře vlevo a uprostřed je zachycen Alois Hudec během cvičení své vítězné sestavy. Na fotografii vlevo dole pak přejímá zlatou olympijskou medaili. Fotografie vpravo nahoře je z cíle olympijského závodu na 1 km. Momentka uprostřed dole byla pořízena během závodu na 10 km. Na fotografii vpravo dole jsou naši zlatí kanoisté. Zleva: Mottl, Škrlant, Syrovátka a Brzák.



Fotbal byl již v meziválečném období naším nejoblíbenějším sportem. Československá asociace fotbalová měla v roce 1934 70 tis. členů. **V roce 1934 na MS v Římě vybojovali naši fotbalisté 2. místo.** Sparta zvítězila v tehdejší nejvýznamnější evropské klubové soutěži – Středoevropském poháru v letech 1927 a 1935, Slavia pak v roce 1938. Vlevo nahoře je mužstvo ČSR před finále MS 1934. Uprostřed nahoře je náš nejslavnější brankář František Plánička. Ten se na fotografii vpravo nahoře zdraví před římským finále s kapitánem Italů Gianpiero Combim. Vlevo dole je zachycen jeho jedinečný styl chytání. Vpravo dole je fotografie mužstva Slavia bezprostředně po vítězství ve finále Středoevropského poháru v roce 1938 v Budapešti. První stojící hráč zleva je Josef Bican. Pohár drží tehdy kapitán Slavia Slovák Ferdinand Daučík, jenž po emigraci v 50. letech trénoval mimo jiné i slavnou Barcelonu. Plánička zde kvůli zranění chyběl.



Na fotografii vlevo nahoře jsou zachyceny davy diváků, jež proudí na stadion Sparty na Letné před semifinálovým utkáním Středoevropského poháru 1936 Sparta Praha – Ambrosiana Milán (dnešní Inter). Ten již měl moderní podobu, kterou získal při rekonstrukci po zničujícím požáru. Vpravo nahoře je momentka z tohoto zápasu. Sparta vyhrála oba zápasy, a sice 5:3 a 3:2 a postoupila do finále. Ve finále ale překvapivě nepřehrála Austrii Vídeň. Na fotografii vlevo dole je celkový pohled na stadion v Římě při finálovém utkání Itálie – Československo na MS 1934 (2:1 v nastavení). Vpravo je momentka z tohoto zápasu.



Fotografie Letenské pláně okolo roku 1922. Vlevo je v popředí hřiště DFC Prag a za ním hřiště Slavie Praha, uprostřed je obří *Klusácký stadion* s klopenou cyklistickou dráhou a uprostřed vpravo je vidět hřiště Sparty. Na Letenské pláni tehdy byla i celá řada dalších hřišť a sportovišť. Ta jsou ale na této fotografii špatně rozeznatelná. Vlevo dole je mužstvo Slávie na Letné v roce 1930 a vpravo je známá fotografie (ale zřejmě jde o fotomontáž) největší útočné hvězdy Slavie Josefa Bicana, jenž za ni hrál v letech 1937–1948.



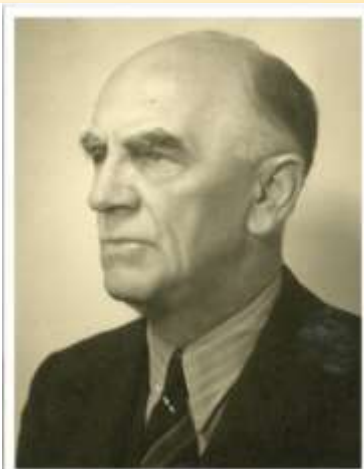
Gymnastika. Ta byla v meziválečném období naším velmi úspěšným sportovním odvětvím. Vlevo nahoře je československé gymnastické družstvo na OH 1920 v Antverpách při společných prostných. Vpravo je část našeho družstva při běhu přes překážky. Při něm se tehdy hodnotila hlavně ladnost a koordinace pohybu celého družstva. V tomto období velmi úspěšnou reprezentaci na OH a MS takřka výlučně zajišťovala družstva ČOS. Z tohoto důvodu ani nedošlo k ustanovení národního gymnastického svazu. Momentka vlevo dole byla pořizena na nádvoří Tyršova domu během vylučovacího závodu pro OH 1924 v Paříži. Je na ní zachycen Ladislav Tikal. V pozadí je vidět sokolský hotel *Stará zbrojnice*. Taktěž na nádvoří Tyršova domu předvádí v roce 1926 František Pecháček stoj jednoruč na bradlech. Momentka vpravo dole byla pořizena v tělocvičně Tyršova domu během přípravy sokolského družstva na závody v USA v roce 1929.



Na fotografii vlevo nahoře je zachycen náš nejlepší gymnasta Alois Hudec při svém jedinečném prvku – rozporu střemhlav. Hlavně ten mu dopomohl při nezapomenutelném cvičení na kruhách na OH 1936 v Berlíně ke zlaté olympijské medaili. Vpravo nahoře je zachycen při nácviku klasického rozporu na nádvoří Tyršova domu. Dole jsou momentky pořízené při mezinárodních závodech ve sportovní gymnastice na Strahově v roce 1938.



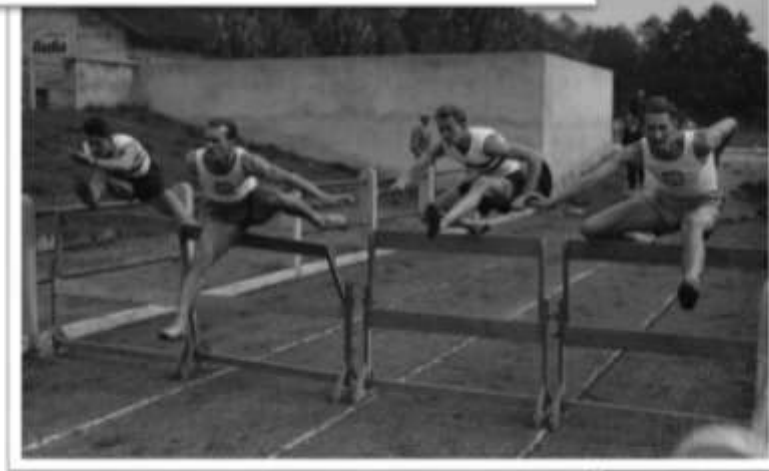
Lehká atletika. Poměrně značné oblibě se u nás v meziválečném období těšila lehká atletika. Ta ale tehdy měla kupodivu jen malou oficiální členskou základnu. ČAAU totiž vykazovala v roce 1934 jen 1 200 členů. Nejvíce ale byla rozvíjena mimo unii, a to na středních a vysokých školách, ale také v Sokole, Orlu a organizaci YMCA. O zavedení moderních tréninkových metod se u nás nejvíce zasloužil Čechoameričan J. A. Pipal (vlevo nahoře). Mezi nejlepší atlety tohoto období patřil vrhač František Douďa, účastník OH 1928, 1932 a 1936. Na OH 1932 vybojoval v kouli bronz. V letech 1932–1934 byl držitelem SR. Nahoře uprostřed je zachycen František Douďa při světovém rekordu, který vytvořil 24. 9. 1932 výkonem 16,20 m. Vedle je fotografie, na které je zachyceno měření tohoto rekordního vrhu. V meziválečném období pokračovala jedinečná tradice závodu Běchovice – Praha. Vlevo dole je zachycen ruch na startu tohoto závodu v roce 1937 a uprostřed je na trati posledního prvorepublikového ročníku (1938) pozdější vítěz Jan Pivoňka. Vpravo dole je momentka z proslulého chodeckého závodu o mistrovství ČSR na trati Praha – Poděbrady v roce 1934.



Vzpruhou zejména pro naši ženskou atletiku se staly III. ženské světové hry, které byly uspořádány v roce 1930 v Praze na Letné a které vzhledlo na 50 tis. diváků. Nahoře jsou momentky ze slavnostního zahájení těchto her. Vlevo dole je detailní snímek reprezentanta Univerzity Markla při skoku o tyči. Ten byl pořízen při utkání *Universita – Technika* 10. května 1934. Dole uprostřed, na snímku pořízeném při tradičním utkání Sparta – Slavia dne 15. 9. 1935, probíhá vítězně cílem Evžen Rošický, vícenásobný mistr ČSR na 800 a 400 m, čs. rekordman a účastník ME 1934 a OH 1936. Evžen Rošický byl v roce 1942 popraven nacisty. Na jeho počest byl v letech 1947–1989 v Praze pořádán po něm nazvaný memoriál.



Olympijských her 1924 a 1928 se zúčastnil i vytrvalec Karel Nedobitý. Ten byl osminásobným mistrem ČSR, mnohonásobným čs. rekordmanem v bězích na 5 km, 10 km a nestandardních tratích. Za AC Stadion Č. Budějovice startoval v roce 1928 a následně pak od roku 1932. Později se stal členem SK Č. Budějovice a poté několika dalších zdejších atletických klubů. V Č. Budějovicích pak po dlouhou dobu pracoval jako trenér atletiky a vychoval zde desítky závodníků a závodnic. Založil několik závodů, mimo jiné silniční běh *Okolo Hluboké*. Byl funkcionářem organizace YMCA, atletického svazu, autorem knih *Vytrvalý běh* a *Ženská atletika* a řady ročenek a prací o českobudějovické atletice. Vlevo nahoře je skupinový snímek našich atletů juniorů z roku 1925. Nejmenší z nich je ještě v dresu Sparty Karel Nedobitý. Ten je zachycen i na snímku vpravo. Na něm je již v roli trenéra uprostřed družstva Č. Budějovic při mistrovství ČSR žen na Letné 30. 6. – 1. 7. 1934. Lehkoatletické utkání ČSR – Rakousko proběhlo 2. 9. 1934 na tehdy ještě nestandardní atletické dráze Sokolského stadionu v Č. Budějovicích. Vlevo je zachycen v čele překážkového běhu náš reprezentant Leitner, vpravo pak probíhá vítězně cílem Karel Kněnický.



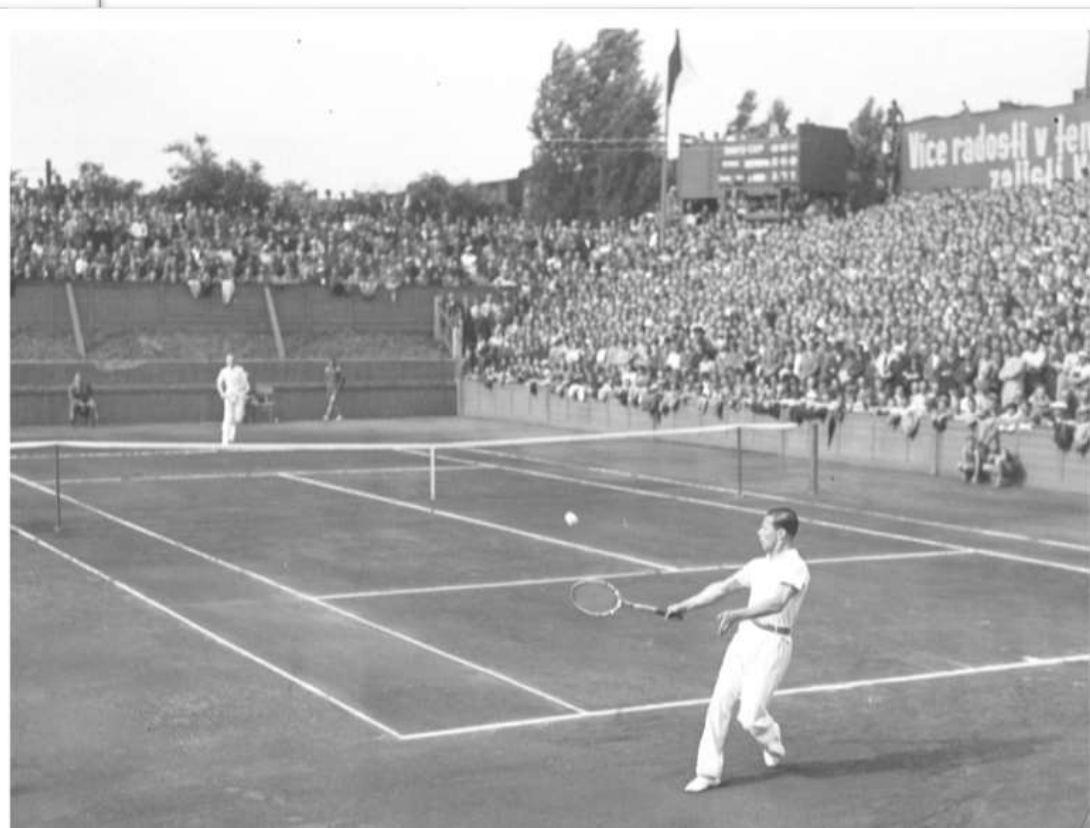
Cyklistika. Mezi nejznámější cyklistické soutěže patřily závody Praha – Kolín – Praha, Praha – Karlovy Vary – Praha, Praha – Pardubice, závody v Plzni a na Moravě. V náplni našich cyklistických klubů ale převládala v drtivé míře cykloturistická a společenská činnost. Plnohodnotnému závodění se věnoval jen zlomek členské základny ČsÚJV, která čítala v roce 1934 necelých 10 tis. členů. Zejména kvůli nedostatečným materiálním podmínkám byli ale naši závodníci na mezinárodní úrovni neúspěšní. To platilo jak pro silničáře, tak ještě ve větší míře pro dráhaře. K významnému zvýšení jejich výkonnosti nepřispělo ani otevření velkého víceúčelového stadionu v Praze na Letné v květnu 1922. Jeho součástí totiž byla 1 125 m dlouhá klopená cyklistická dráha, tehdy nejdelší na světě. Na fotografii vlevo jsou zachyceny okamžiky před startem cyklistického závodu na dráze na Letné v roce 1922. Momentka vpravo je ze závodu za motorovými vodiči uspořádaném na této dráze v roce 1922. Na těchto fotografiích je patrný velký rozměr a míra klopení zatáček tohoto vsutku obřího oválu. Vlevo dole je momentka z cyklistického závodu Praha – Děčín – Praha. V popředí jsou závodníci Haupt a Rameš. Momentka z pol. 30. let vpravo dole, je z utkání v kolové (tehdy ovšem biciklballu) ČVK Vinohrady – AC Sparta.



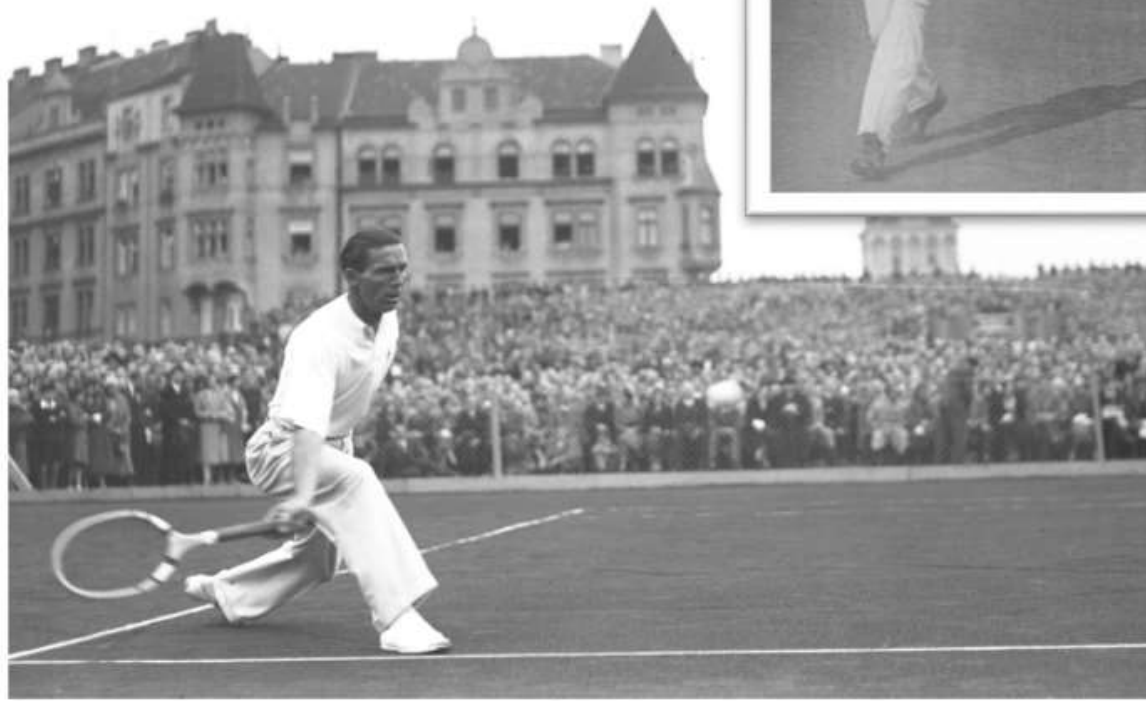
Tradice našeho nejznámějšího cyklistického maratónu Praha – Karlovy Vary – Praha dlouhého 262 km byla založena v roce 1921. Prvním vítězem se stal závodník pražské Sparty Procházka, který tuto obtížnou trať zvládnul průměrnou rychlostí 24,98 km/hod. Na fotografii vlevo nahoře projíždí cílem Karel Frič – vítěz ročníků 1931, 1932 a 1933. Mimořádně obtížným závodem byl *Memoriál Václava Kužela*, který pořádala 17. 7. 1938 SK Slavia Praha na trati Praha Pankrác – Tábor – Č. Budějovice a zpět!!! Startovalo se již ve čtyři hodiny ráno a jelo se za plného provozu. V Č. Budějovicích se obracelo před restaurací *Modrá hvězda* na rohu Linecké a Mánesovy ul. Ta je zachycena na fotografii vpravo nahoře. Fotografie vlevo dole byla pořízena během cyklistického závodu dvojic do vrchu Pražačka na Žižkově 23. 9. 1934. Fotografie vpravo je z cyklistického závodu do vrchu *Hřebenka* v Praze uspořádaného 1. 9. 1935.



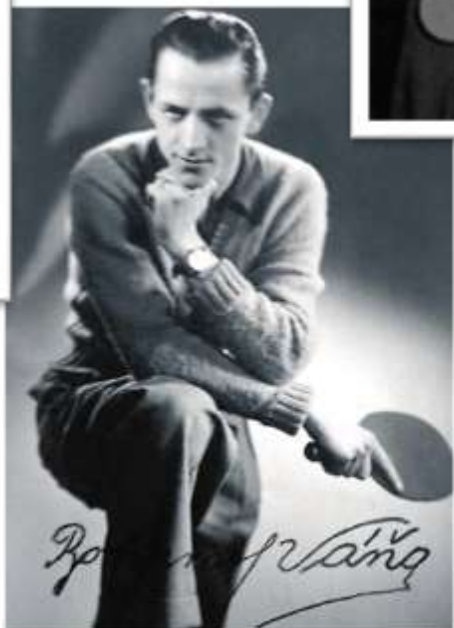
Tenis. Hned po válce zahájila činnost Československá lawn-tenisová asociace – ČsLTA. Ta se stala v roce 1919 řádným členem Mezinárodní tenisové federace – FILT. V roce 1934 měla 15 600 členů. Československý tenis měl již v meziválečném období několik vynikajících hráčů světové úrovně. Karel Koželuh byl všestranným sportovcem, který dosáhl nejvyšších met v tenise, ale výborně Československo reprezentoval i v hokeji a fotbale. V tenise byl profesionálním mistrem světa v letech 1925–1930 a 1932, zvítězil na US Pro Championship ve dvouhře v letech 1929, 1932 a 1937 a ve čtyřhře v roce 1929. Jeho exhibiční utkání s Billem Tildenem v Madison Square Garden v New Yorku sledovalo 17 000 diváků! Jan Koželuh byl mistrem ČSR ve dvouhře i čtyřhře v letech 1925–1928, reprezentoval v Davisově poháru 1924–1930, v roce 1927 byl ve čtvrtfinále Wimbledonu. Roderich Menzel byl mezinárodním mistrem ČSR ve dvouhře v letech 1933–1935 a 1937 a ve čtyřhře v letech 1932–1933 a 1935–1936. V DC od roku 1928 reprezentoval v 30 utkáních ČSR a v pěti pak i Německo. Byl ve čtvrtfinále dvouhry ve Wimbledonu v letech 1933 a 1935 a ve finále dvouhry na Roland Garros v Paříži v roce 1938, v roce 1937 byl v semifinále čtyřhry ve Wimbledonu. Ve světovém žebříčku figuroval v roce 1934 na 5. místě. Ladislav Hecht v DC reprezentoval ČSR v letech 1931–1938. Byl mezinárodním mistrem ČSR ve čtyřhře v letech 1935–1937, ve Wimbledonu byl v roce 1937 v semifinále čtyřhry. Na evropském žebříčku figuroval v roce 1934 na 8. místě. Na fotografii vlevo je slavný tenista Velké Británie Fred Perry při tréninku před daviscupovým utkáním s Československem 9. – 11. 7. 1931 v Praze. Náš tým v něm utrpěl porážku 1:4. Vpravo je náš reprezentant Ladislav Hecht při daviscupovém utkání s Francií 5. – 7. 6. 1937. V něm jsme tohoto obávaného soupeře konečně porazili, a to hned 4:1.



Vlevo je zachycen Ladislav Žemla. Dole je Karel Koželuh v roce 1932 v Praze na Letné při exhibici s William Tatem Tildenem (na kurtu zřízeném jen pro tuto příležitost na fotbalovém stadionu Sparty). Tuto exhibici před 15 tisíci diváků vyhrál Tilden 4:6, 6:2, 6:2, 6:3. Tilden (je na snímku vpravo nahoře) je považován za jednoho z největších tenistů všech dob, a to nejen pro dosažené výsledky, ale také díky dokonale zvládnuté technice úderů a zápasové taktice. Dodnes se např. podle něj vyznává důležitost sedmé hry (game) pro výsledek setu u výkonnostně přibližně rovnocenných soupeřů, zejména pak v případě posledního setu zápasu (tzv. Tildenův game).



Stolní tenis. Ten se u nás jako plnohodnotný sport etabloval až po roce 1925. Do té doby se hrál hlavně jako zimní příprava v lawn-tenisových klubech či společenská zábava ve studentských spolcích. Čs. tabletennisové asociace – ČsTTA vznikla v letech 1925–1927 a hned se stala spolu zakládajícím členem Mezinárodní tabletennisové federace – ITTF. V roce 1934 měla více jak 1 tis. členů. Naši stolní tenisté patřili ve 30. letech k absolutní světové špičce. Marie Kettnerová (vlevo) získala v roce 1934 titul mistrně světa ve dvouhře, což byl vůbec první titul z MS pro náš sport. Je považována za průkopnici úspěchů čs. stolního tenisu, když na MS celkově získala šest zlatých, pět stříbrných a 12 bronzových medailí. Naším absolutně nejúspěšnějším stolním tenistou všech dob byl Bohumil Váňa (1920–1989). V letech 1937–1953 získal na mistrovstvích světa celkem 30 medailí, z toho 13 zlatých. První světový titul ve smíšené čtyřhře získal již v sedmnácti letech, titul ve dvouhře pak v osmnácti. Na skupinovém snímku nahoře jsou mistryně světa 1936 v družstvech: zleva Trude Kleinová, Marie Šmídová, Marie Kettnerová a Věra Votrubcová. Dole je na fotografii z 19. 4. 1935 naše tehdejší hvězdné národní družstvo. Sedící zleva: Bohumil Váňa, Trude Kleinová, Marie Kettnerová a Marie Šmídová, stojící první zleva je Stanislav Kolář. Stolní tenis tehdy měl i významnou rekreační podobu hranou v hostincích, na plovárnách, v různých klubovnách, trampských osadách, ve skautských organizacích a v tělovýchovných organizacích Sokol, Orel a DTJ.



Volejbal. První seznámení s volejbalem, ale i basketbalem a dalšími tzv. americkými hrami u nás proběhlo hned po I. světové válce v rámci cvičitelských kurzů MNO uspořádaných na hřišti Vysokoškolského sportu ve Strakově akademii. Jejich hlavním organizátorem byl činovník YMCA J. A. Pipal ve spolupráci s kapitánem Machotkou a J. W. Yongerem. Od roku 1921 začal u nás volejbal dostávat i organizační strukturu. V roce 1924 byl založen Vollejballový a basketballový svaz RČS – VBSRČS. V témže roce se hrála první oficiální soutěž – mistrovství republiky mužů. Vítězem se stal tým vysokoškoláků pražské Strakovy akademie. Volejbal se šířil i v Sokole a pro nenáročnost podmínek si jej rychle oblíbili i středoškoláci a skauti. V roce 1934 vykazoval VBSRČS 3 650 členů. Velkým mezníkem rozvoje volejbalu se stal rok 1936, kdy došlo ke vstupu Trampské volejbalové ligy – TVL do VBSRČS. Jejich sloučením se rozrostl počet volejbalových klubů v republice na celkem padesát. Vlevo nahoře je momentka ze semifinálového utkání volejbalového mistrovství republiky 1923, jenž mezi sebou sehrála mužstva Strakovy akademie I a II na svém domácím hřišti na Klárově. Vpravo nahoře je zachyceno ženské volejbalové klání v roce 1934 na hřišti trampské *Osady zapomenutých* nedaleko Mnichovic. Na fotografii dole hrají volejbal účastníci tábora YMCA v Nižboru.



Tyršovy hry v roce 1931. Momentka vlevo nahoře je z utkání Sokol Brno I. – Sokol Kroměříž a vpravo z utkání Sokol Kroměříž – Marathon Praha. Vlevo dole je momentka z volejbalového utkání v Užhorodu v období okolo roku 1929. Na fotografii vpravo dole pořízené okolo roku 1930 jsou zachyceny dorostenky Sokola při volejbalovém klání v Tyršově domě.



Basketbal. Také u počátků basketbalu u nás byla především YMCA. Na snímku vlevo nahoře jsou zachyceni mladí basketbalisté pod jednoduchým košem na jednom z letních táborů YMCA. Na blíže neurčené momentce vlevo dole je vidět již složitější venkovní konstrukci basketbalového koše se závažími. Vpravo nahoře je momentka z basketbalového utkání na Tyršových hrách. Vpravo dole je společná fotografie všech basketbalových týmů YMCA Praha.



V sobotu dne 13. března 1937 ve 20 hod. v domě Pražské YMCA

Členský večer Pražské YMCA

na počest vítězů basketbalové sezony

Tanec - Program Smiling boys - Bůžet - Obec výhodně žijící - Vstupné Kč 7 -
Pořádá a srovnává Česká unie pražské YMCA - Zakladatel YMCA, Poříčí 18, telefon 35777, 32747
„Více dětí na slunce a vstřech“

Výstředek večera určen akcí pro pobyt mládeže v letních táborech



Házená. Zaslouhou velkého propagátora národní házené Jaroslava Trantiny byl v roce 1920 založen Československý svaz házené a ženských sportů. Svaz měl později až 167 klubů. Tehdejší házená se hrála v sedmičkách nebo devítkách. Devítičlenná družstva byla mužská, ženská nebo smíšená (pět mužů a čtyři ženy). V roce 1921 byla československá házená (také česká, či národní) uznána jako mezinárodní kolektivní hra. Toto pojetí házené se začalo rozšiřovat do dalších zemí např. Francie, Polsko, Rumunsko, či Belgie. V roce 1934 byl ale založen Mezinárodní svaz míčových her. Čs. svaz do něj sice vstoupil, ale tento byl ovládán hlavně představiteli basketbalu a handbalu (mezinárodní házené). V důsledku jejich vlivu naše národní házená postupně začala ztrácet na mezinárodním poli své postavení. Po II. světové válce pak začal být i u nás kladen důraz hlavně na mezinárodní házenou. Vlevo nahoře je momentka z mistrovského zápasu SK Slavia Praha – Ikar Plzeň, vpravo pak momentka ze zápasu Sokol Doudlevec Plzeň – Sokol Smíchov. Dole jsou fotografie z dvojzápasu *O mistrovství RČS pro rok 1935* sehranému ženskými družstvy SK Slavia Praha a SK Židenice Brno.



Pozemní hokej. Bandyhokej, a to jak na zemi, tak i na ledě se u nás začal hrát již koncem 19. století. Ten se stal i základem pro vznik landky, tedy pozemního hokeje o 11 hráčích. Český svaz hockeyový – ČSH, sdružující kanadský i pozemní hokej, byl založen v roce 1908. Pozemní hokej hraný podle mezinárodních pravidel u nás zdomácněl na začátku 20. let. První mezistátní utkání sehrálo mužstvo Československa v roce 1922 v Brně, kde podlehlo Rakousku 1:3. V roce 1924 byla pozemní sekce ČsSH jedním ze spoluzakladatelů Mezinárodní federace pozemního hokeje – FIH. Hned při prvním startu našeho národního mužstva na ME v roce 1925 vybojovali naši reprezentanti čtvrté místo. V roce 1930 se ČsSH rozdělil a Čs. svaz pozemního hokeje – ČsSPH, následně sdružoval 350 členů ve 25 klubech. Mezi nejagilnější kluby rozvíjející v té době tuto hru patřily SK Podolí, ČKS Karlín, ČKS Vyšehrad, SK Slavia, německý DEG Prag a ŽSK Hagibor Praha. Momentky jsou z období 1934–1938. Ta vlevo nahoře je z utkání Československo – Japonsko na Strahově (0:2), ta vpravo nahoře byla pořizena při mezinárodním turnaji na hřišti DEG Prag na Letné, vlevo dole při střetnutí ženských výběrů čs. a německého svazu na hřišti v Podolí a vpravo dole při utkání mezi výběrem Deutscher Hockeyverband a výběrem Indie na Letné.



Rugby. O zavedení rugby u nás se pokoušel již v roce 1895 Josef Rössler-Ořovský, ovšem bez většího úspěchu. Za jeho počátek je tak považován až rok 1926, kdy se začalo hrát v Brně a kde také byla zásluhou později známého malíře a spisovatele Ondřeje Sekory vydána jeho první pravidla. K jeho největšímu rozvoji ale došlo až v letech 1931–1934. V roce 1934 sice ještě stál Čs. svaz rugby footballu u založení Mezinárodní ragbyové federace – FIRA, záhy po tom ale u nás skončila první etapa jeho vývoje. Bylo to hlavně vinou finančních problémů. Momentka vlevo nahoře byla pořízena při mezinárodním utkání Československo – Německo sehraném 6. 5. 1934 na hřišti Sparty na Letné (9:19). I další momentky jsou ze stejného období. Ta vpravo nahoře je z utkání Marathon – Slavia na hřišti Slavia na Letné, vlevo dole z utkání Slavia – Studentská kolonie a vpravo dole z tradičního derby Sparta – Slavia.





Der neueste Sport — Fußball-Tennis.

Ein Londoner Fußball-Klub hat jetzt eine neue Sportart, das Fußball-Tennis eingeführt, das eine Verbindung beider Sportzweige darstellt. Die Aufgabe der Spieler ist, den Spielball nicht auf die Erde kommen zu lassen. Das Spiel erfordert eine große Aufmerksamkeit im „Köpfen“ der Bälle.

Nohejbal. (Football tennis; Futnet; Soccer Tennis; Fussbal Tennis; Tennis-Ballon). Tato síťová a u nás později velmi oblíbená sportovní hra vznikla pravděpodobně v Anglii, a to až ve 20. století. K jejím průkopníkům ale patřili i Češi. Zde údajně vzniknul předobraz nohejbalu v roce 1922 během jednoho z tréninků fotbalových dorostenců Slavie Praha. Mekkou začátků českého nohejbalu se staly Žluté lázně v Praze – Podolí. Odtud jsou i obě blíže neurčené fotografie dole. Spontánně začal být hrán i v dalších městech a následně i v některých trampských osadách. Jeho pravidla se ale místně lišila. Např. v Č. Budějovicích pocházejí první doložené zmínky o této hře také již z roku 1922. Tehdy se zde údajně začal hrát na dodnes fungujícím hřišti u železničního mostu přes Malši. Kresbu s komentářem vlevo nahoře otisknul v prosinci 1927 *Budweiser Zeitung*.



Plavání. Československý amatérský plavecký svaz – ČsAPS byl založen ještě v roce 1918. V roce 1920 se stal členem Mezinárodní plavecké federace FINA a v roce 1934 vykazoval 2 300 členů. Výkonnostně však naše plavání v meziválečném období značně zaostávalo, a to i díky špatným materiálním podmínkám. K částečnému prolomení této neblahé tradice došlo až mnohem později, a to až po intenzivnější výstavbě krytých bazénů v 70. a 80. letech. Vlevo nahoře je novinová fotografie ze startu závodu *Napříč Prahou* v roce 1930 a vpravo pak fotografie z cíle tohoto závodu v roce 1931. Na ní je vítěz závodu Koutek spolu s Vlastou Burianem a Alfrédem Nikodémem. Na fotografii vlevo dole je interiér krytého bazénu v Hradci Králové otevřeného v roce 1933. Uprostřed je fotografie bazénu v Paláci YMCA z roku 1928, kdy byl otevřen. Vpravo je momentka, na které je zachycen čilý provoz v krytém bazénu hotelu Axa otevřeném v roce 1933.



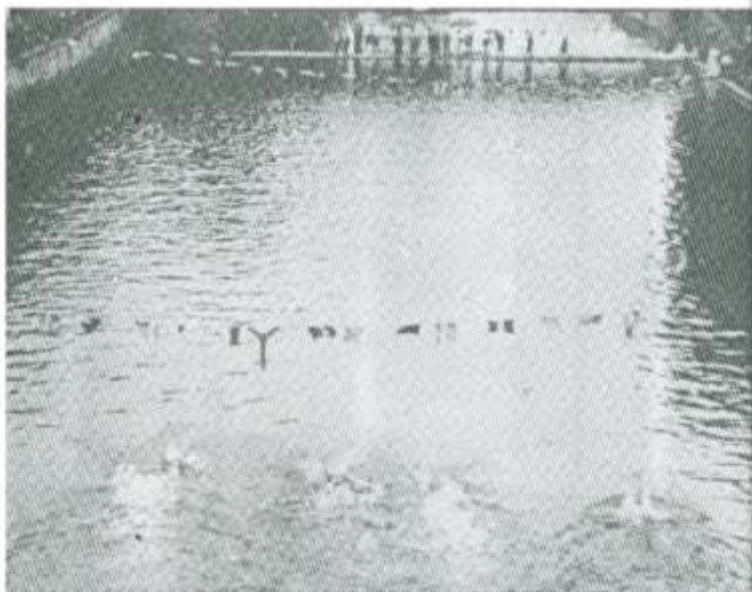
Vlevo a vpravo nahoře jsou fotografie plaveckého areálu pod Barrandovem. Ten byl otevřen v srpnu 1930 a schody vinoucími se po skalách byl spojen s vyhlášeným restauračním a zábavním podnikem Barrandovské terasy. Tribuny okolo bazénu pojal při plaveckých závodech až čtyři tisíce diváků. Vedle hlavního bazénu a skokanské věže se v areálu nacházely i tenisové kurty, basketbalové a volejbalové hřiště, brouzdaliště, písčiná pláž, u blízké Vltavy pak i loděnice a klubovna na pontonech. Šlo o první závodní bazén v bývalém Československu. Areál ale měl i nedostatky. Voda v nevyhříváném bazénu byla většinou velmi studená a do areálu odpoledne a v podvečer nesvítilo slunce. Pro koupání, plavecké soutěže a utkání ve vodním pólu byla stále využívána i Vltava. Uprostřed dole je momentka ze zápasu ve vodním pólu ČPK – AC Sparta, který byl sehrán 28. 8. 1936 ve Vltavě u Občanské plovárny v centru Prahy. Na fotografii vpravo dole jsou vodní pólisté APK Praha – mistři ČSR pro rok 1930.



Významným centrem plavání a největším konkurentem Prahy v tomto odvětví bylo za I. republiky Brno. Nejlepší výkonnosti zde dosahovali plavci a plavkyně židovské a německé národnosti. Vlevo nahoře je průkaz účastníka OH 1924 a jednoho z nejlepších čs. plavců 20. let Rudolfa Piowateho z Makabi, později Bar Kochba Brno. Vedle je fotografie nositele bronzové medaile ve skocích do vody z I. ME v roce 1926 Júliuse Balásze ze stejného klubu. Na skupinové fotografii vpravo nahoře jsou členové plaveckého klubu Bar Kochba Brno. Vlevo dole je fotografie oblíbených městských lázní na Mendlově náměstí v Brně po rozsáhlé rekonstrukci, kterou prošly v roce 1928. Vpravo dole je fotografie architektonicky znamenitého lázeňského a plaveckého areálu v Brně – Zábrdovicích. Ten patřil po rozsáhlé přestavbě dokončené v roce 1932 mezi nejvýstavnější, a to nejenom v Brně.



V roce 1925 se mezistátní utkání v plavání Československo – Rakousko uskutečnilo v Č. Budějovicích. Tehdy se plavalo v Malši v samotném centru města v prostoru mezi tzv. Zlatým mostem u divadla a mostem v Biskupské ulici. Vlevo dole je pohlednice s motivem nové Sokolské plovárny v Č. Budějovicích krátce po jejím otevření v roce 1932. Velký bazén s rozměry 50×25 m se startovními bloky a dostatečnou hloubkou, byl v té době největším regulérním plaveckým bazénem v Československu. Vpravo je pohled z plovárny směrem ke známým dominantám centra města.



V období I. republiky vzniklo na území Československa velké množství přírodních koupališť, která se těšila velké oblibě a návštěvnosti. Řada z nich byla architektonicky i funkčně velmi zdařilá a většinou byla i citlivě zakomponována do okolní krajiny. Vlivem pozdější změny vlastnických vztahů, většinou tím i zanedbané údržby a dalších okolností se jich většina v původním rázu nezachovala. Řada z nich byla pochopitelně v okolí Prahy. Na pohlednici vlevo nahoře je koupaliště v Klánovicích, vpravo nahoře je koupaliště na rybníku Vyžlovka, vlevo dole je Lidové koupaliště Břeve u Prahy a vpravo dole je pohlednice z velmi oblíbeného koupaliště Grado u Čelákovice.



Na pohlednici vlevo nahoře je koupaliště Babylon u Domažlic, vpravo nahoře je koupaliště ve Špindlerově Mlýně, vlevo dole je koupaliště u Sloupu v Čechách a vpravo je pohlednice z termálních lázní v Ústí nad Labem – Střekově.



Na pohlednici vlevo nahoře je koupaliště v obci Dobrovice v okrese M. Boleslav, na té vpravo nahoře je koupaliště *Benátky* u Šumperku a vlevo dole pak přírodní koupaliště na řece Dyji ve Znojmě, které je nyní zatopeno vodou zdejší přehrady. Fotografie vpravo dole výstižně dokumentuje oblibu plaveckého areálu v Brně – Zábrdovicích během parných letních dní.



Veslování. To je našim nejstarším sportovním odvětvím. Po vzniku republiky bylo naše veslařské ústředí přejmenováno na Svaz veslařů RČS a přijato za plnoprávného člena FISA. Zde působící německé veslařské kluby ale měly i nadále své vlastní ústředí a teprve v roce 1934 vzniknul společný Čs. veslařský svaz, který pak vykazoval 3 400 členů. I v meziválečném období bylo těžiště našeho veslování v Praze, kde vedle sebe na Schwarzenberském ostrově sídlily ČVK Praha, VK Blesk a VK Slavia. Největšími konkurenty jim byly ČAC Roudnice a také KV Mělník. Nejsilnější německé veslařské kluby působily v Litoměřicích, Děčíně, v Ústí nad Labem a v Praze pod Vyšehradem pak sídlil tradiční Ruderklub Regatta Prag. Naši veslaři se střídavě zúčastňovali OH, ale nezískali na nich žádné výraznější úspěchy. V září 1925 bylo v Praze uspořádáno 27. ME ve veslování. Na něm získali naši veslaři tři třetí místa. V následujících deseti letech pak dokázali získávat medaile i na dalších ME. Mezi nejsledovanější závody u nás patřily tradičně Primátorky, dále závody v Roudnici a od roku 1934 byly pořádány mezinárodní regaty i v Třeboni, na naší tehdy nejlepší trati. Na fotografii vlevo nahoře je roudnická osma po vítězství v Primátorkách v roce 1922. Na momentce vpravo nahoře jsou čtyřveslice na mistrovství republiky v Mělníku v roce 1934. Fotografie vlevo dole ze společného závodu českých a německých veslařských klubů v Roudnici v roce 1934. Momentka vpravo dole je z IV. mezinárodní treboňské regaty uspořádané v roce 1937.



Kanoistika. Byla v meziválečném období naším velmi úspěšným odvětvím. Hned po válce přijalo naše kanoistické ústředí název Svaz kanoistů RČS, který v roce 1927 sdružoval okolo 1 tis. členů v 15 klubech a v roce 1934 pak 3 tis. členů. Náš svaz je považován za spolu zakládajícího člena Mezinárodní kanoistické federace – IRK. Vedle klubů organizovaných ve svazu však fungovalo několik oddílů vodních skautů a kanoistika byla rozvíjena i v KČST. Váha naší kanoistiky byla počátkem 30. let tak velká, že náš svaz byl pověřen organizací vůbec prvního ME, jež se konalo v Praze v roce 1933. To odstartovalo velmi úspěšnou předválečnou éru naší kanoistiky, která vyvrcholila na OH 1936 a I. MS 1938. Typicky českým sportovním a turistickým plavidlem, oblíbeným zejména u mládeže, byla vodácká pramice. Její rozměry byly u nás dokonce upraveny předpisem, a to obdobně jako tomu bylo u závodních kánoí a kajaků. Na fotografii vlevo nahoře jsou na pramicích u Jiráskova mostu v Praze vodní skauti z 9. oddílu. Na fotografii vpravo je zachyceno další oblíbené vícemístné plavidlo – šarpie. Skládací kajaky (F1 a F2) měly od 20. až do 60. let velký význam zejména pro rozvoj naší vodní turistiky. Uplatňovaly se však i v distančních závodech a také v počátcích vodního slalomu.



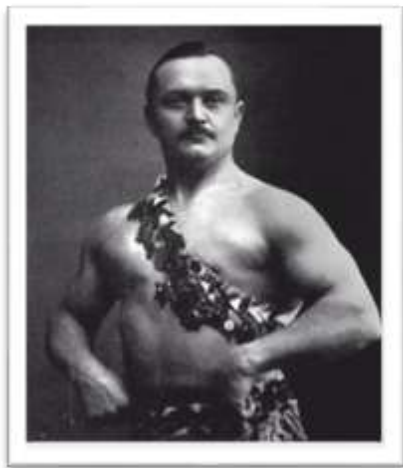
K dobré výkonnosti našich vodáků přispěl i patrně nejdelší kanoistický závod na světě **České Budějovice – Praha**, jehož I. ročník se jel v roce 1922, a to nonstop. Vítězové Richter s Engstlerem projeli trať dlouhou 189 km v čase 27 hodin a 12 min. Jejich kánoe přitom vážila 105 kg. Celkem bylo uspořádáno 27 ročníků tohoto závodu. Trať se postupně měnila, tak jak bylo přetvářeno údolí střední Vltavy a také byla členěna na etapy. Obtížnost a atraktivitu původní trati zajišťovaly četné peřeje a zejména množství jezů. Vyhlášená byla např. *Novomlýnská šlajsna*, nebo *šlajsna jezu ve Žďákově*. Postupně začaly v závodu dominovat mírně upravené lodě pro rychlostní kanoistiku, které sice byly rychlé, ale zároveň i značně vratké a choulostivé. Poslední oficiální ročník tohoto jedinečného závodu se konal v červnu 1959 před napuštěním Orlické přehrady. První ročníky kanoistického závodu Č. Budějovice – Praha začínaly na staré *Sokolské plovárně* v Č. Budějovicích, která byla pod jezem u *Předního mlýna* v samotném centru města. Dole uprostřed je momentka ze startu 2. ročníku tohoto závodu dne 28. 7. 1923. Od 30. let závod začínal sjetím českobudějovického retardéru, což byl adrenalinový zážitek (vpravo dole). Tato vorová propust je široká 6,5 metru a při délce 70 m má spád 3,55 m. Její dno je pro zpomalení proudu opatřeno řadami lomených žulových prahů. To je vidět na fotografii vlevo dole.



Jachting a vodní motorismus. Kořeny našeho jachtingu sice sahají do konce 19. stol. I když byla pořádána řada závodů, a to zásluhou ČYK převážně v Praze pod Vyšehradem, jednalo se spíše jen o exkluzivní zábavu movitých nadšenců. K výraznému rozvoji jachtingu, vzhledem k jeho finanční náročnosti, nedošlo ani v meziválečném období. V roce 1930 byla ustanovena Čs. jachtová asociace. Centrem jachtařského dění byl i nadále ČYK Praha. Agilní byly i německé kluby Segelclub Leitmeritz v Litoměřicích a Segelclub v Doksech u Máchova jezera. Lodní park byl nadále velmi různorodý, protože nákup plachetnic nebyl nikým řízen, nakupovalo se náhodně, většinou za výhodné ceny ze zahraničí. Naši jachtaři se zúčastnili i OH, ovšem bez větších úspěchů. V roce 1924 to byl tehdy nejlepší jachtař ČYK Eduard Bürgermeister ve třídě Jola 12 stop. Jedním z jeho náhradníků byl J. Rössler-Ořovský. OH 1928 se zúčastnil na stejném typu lodi Rudolf Winter. Pro olympiádu 1936 byla schválena jako nejmenší monotyp olympijská jola (O), která dobře vyhovovala našim podmínkám. Účast na OH si vybojoval Vítězslav Pavlousek, a jako náhradník i Miloslav Brebta. Na fotografii vlevo nahoře jsou zachyceny plachetnice u Palackého mostu na Vltavě v roce 1919 a fotografie vpravo nahoře byla pořízena v říjnu 1936 během závodu uspořádaném na Vltavě u Podolí. Ještě exkluzivnějším fenoménem byl vodní motorismus. První závody motorových člunů byly sice v Praze uspořádány již v roce 1913, pak však následovala velká pauza a další byly uspořádány až v roce 1934 a následně 1935. Dole jsou fotografie z II. mezinárodních závodů motorových člunů na Vltavě v Praze uspořádaných v červnu roku 1935.



Těžká atletika. V rozvoji naší těžké atletiky sehrála významnou úlohu osobnost Fridolína Hojera (vlevo nahoře). Do tohoto odvětví tehdy patřilo vzpírání, zápas a před svým osamostatněním i box. Čs. svaz těžké atletiky – ČsSTA byl ustanoven již v prosinci 1918 a v roce 1934 měl téměř 2 tis. členů (již bez boxerů). Nahoře jsou naši nejúspěšnější vzpěrači meziválečného období. Vlevo je Jaroslav Skobla. Ten zvítězil na OH 1932, na OH 1928 byl druhý, stal se mistrem světa v roce 1923 a byl třetí na ME 1929. Uprostřed je Václav Pšenička. Ten byl druhý na OH 1932 a 1936, čtvrtý na OH 1928, stal se mistrem Evropy v roce 1934, byl druhý na MS 1937, druhý na ME 1929 a třetí na ME 1935. Vpravo je Václav Bečvář mistr Evropy z roku 1933. Jeho úspěšná kariéra pokračovala ještě po II. světové válce. Vlevo dole je fotografie pořízená před společnou exhibicí našich nejlepších borců v řecko-římském zápasu a ve vzpírání, která byla uspořádána v Praze v roce 1923. Do těžké atletiky tehdy patřil i přetah lanem, který ostatně býval i v programu olympijských her. Na novinové fotografii dole je nástup účastníků jedné z mnoha soutěží uspořádaných v této, v meziválečném období velmi populární disciplíně. Zcela vpravo na ní stojí zástup většinou úspěšného mužstva pražských řezníků.



Box. Ten u nás již patřil v meziválečném období k populárním sportovním odvětvím. Čs. unie boxerů – amatérů (ČSUBA) byla založena v roce 1926 a v roce 1934 měla téměř 2 tis. členů. Kromě toho několik špičkových boxerů mělo profesionální statut. Vlevo nahoře je populární profesionální boxer František Nekolný přezdíváný „česká mlátička.“ Uprostřed je momentka ze zápasu Nekolný – Alvarel na hřišti Sparty na Letné. Vpravo jsou naši nejznámější boxeři 30. let. V. Jakš, J. Heřmánek, J. Kroupa a F. Nekolný. Největšího úspěchu našeho boxu v celém meziválečném období dosáhl Vilém (Vilda) Jakš (1910–1943), který se probojoval až k zápasu o titul profesionálního mistra světa střední váhy. Bojoval o něj v roce 1935 v Paříži s Francouzem Marcellem Thilem. Vzдорoval mu skoro celých čtrnáct kol, ale nakonec prohrál. Tímto, byť neúspěšným soubojem, si však vydobyl všeobecné uznání a velkou slávu. Jeho život se stal volnou předlohou filmu *Pěsti ve tmě*. Momentka vlevo dole je z jeho památného utkání s Marcellem Thilem. Na té je zachycen na koleni po jednom z těžkých úderů soupeře. Dole je v uniformě letce RAF. Vilém Jakš zahynul v roce 1943 v Biskajském zálivu jako příslušník bombardovací peruti RAF. Dole Marek Vašut ve filmu *Pěsti ve tmě*, ve kterém ztvárnil právě Vildu Jakše.



Judo. Kořeny našeho juda sahají do roku 1907, kdy se o umění sebeobranu podle japonského vzoru začalo v Praze zajímat několik vysokoškolských studentů a učitelů tělesné výchovy. Další rozvoj japonských bojových umění u nás je spojen s Vysokoškolským sportem a jeho zakladatelem Františkem Smotlachou. Pravidelné cvičení juda (tehdy jiu-jitsu), zavedl VS v roce 1919. V následujících letech pořádala kurzy jiu-jitsu i Vojenská tělovýchovná škola, a to postupně proniklo i do některých dalších měst, hlavně pak do Brna, kde se začalo rozvíjet ve zdejším Vysokoškolském sportu. V roce 1936 byl založen Československý svaz jiu-jitsu – ČsSJJ, jehož prvním předsedou byl zvolen František Smotlacha. Tehdy se již začalo jednat o skutečně celostátně organizované sportovní odvětví. Na fotografii nahoře je zachycena ukázka cvičení jiu-jitsu v Marathonu. Zcela vpravo sedí F. Smotlacha. Ukázkou držení předvádí Alois Cígner. Ten na ME v judu v roce 1934 získal bronzovou medaili, a jinak patřil i k velmi úspěšným kanoistům. Dole jsou fotografie z poloviny 30. let pořízené při kurzu juda ve Strakově akademii.



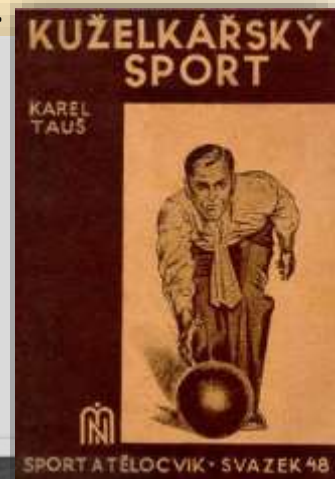
Šerm. Šerm byl u nás v období I. republiky již etablovaným a oblíbeným sportem. Jeho těžištěm byla Praha, kde působily především dva specializované kluby. Jedním byl Český šermířský klub, jehož presidentem byl JUDr. Lad. Pinkas a předním šermířem V. Tvrský, jenž hájil již naše barvy na OH v Londýně, Stockholmu i Antverpách. Druhým pak byl Český šermířský klub Riegel. Jeho předsedou byl Josef Gruss a kapitánem Otakar Švorčík. Celý Československý svaz šermířský – ČsSŠ ale měl v roce 1934 jen 400 členů. V červenci 1934 uspořádal ČSK Riegel na Barrandovských terasách kordový turnaj. Vlevo nahoře je momentka z utkání nadporučíka Kirchmana (v popředí) s vítězem turnaje Belgičanem Chevalierem Feyerickem, vpravo nahoře je pak momentka z utkání Josefa Jungmanna (vzadu) opět s Chevalierem Feyerickem. Vlevo dole je blíže neurčená momentka pořázená ve 30. letech v klubu Riegel. Šerm měl značné uplatnění v armádě. Dole je ukázka cvičení armádních šermířů na Strahově v roce 1935.



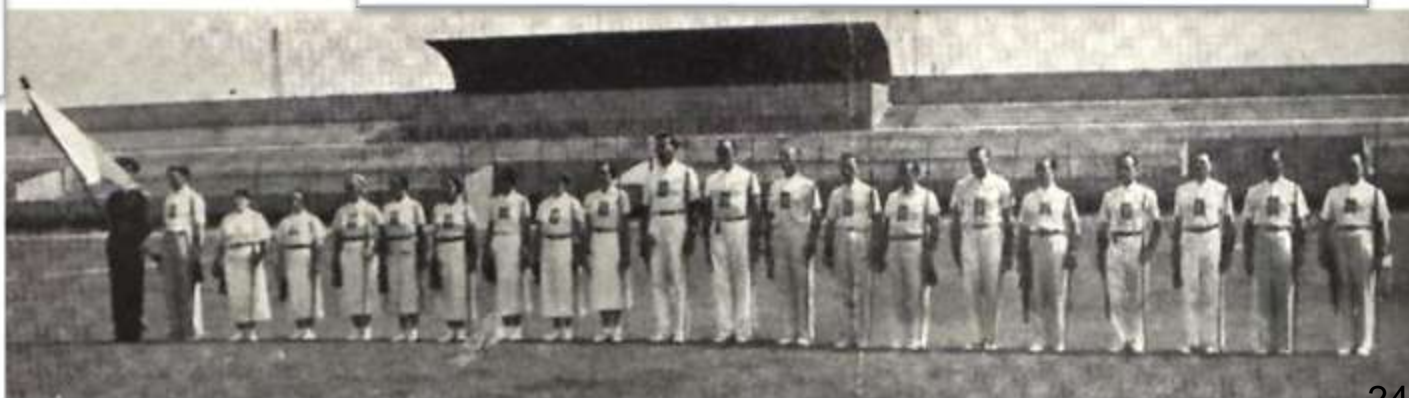
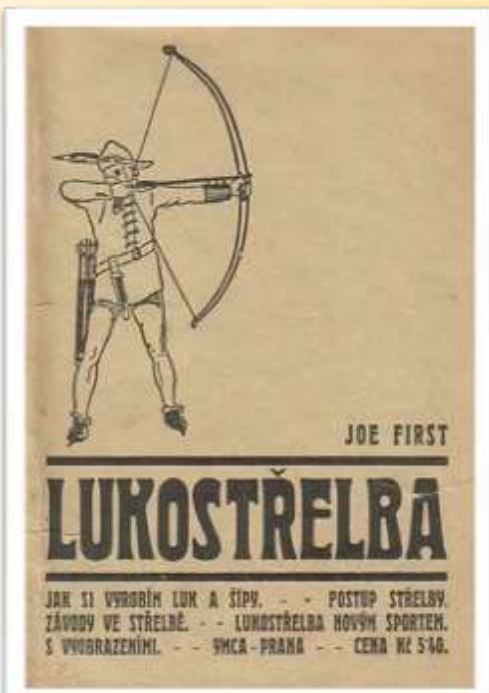
Golf. Počátky našeho golfu spadají do prvního desetiletí 20. století, kdy vznikla první golfová hřiště v Karlových Varech a v Mariánských Lázních. Na obou fungovaly i po I. světové válce vyhlášené golfové kluby, ale žádní Češi mezi jejich členy nebyli. Prvním významným českým golfovým klubem se stal až Golf Club Praha – GCP, založený v březnu 1926, který ihned započal s výstavbou golfového hřiště v Motole. Další české golfové hřiště bylo od roku 1928 budováno u obce Líšnice. Ve stejné době došlo i k rychlému rozvoji golfového hřiště v Piešťanech. Koncem roku 1931 byl založen Golfový svaz RČS. Golfisty německé národnosti u nás ale nadále sdružoval Golfverband in der Tschechoslowakei se sídlem v Karlových Varech. Ve 30. letech bylo v Karlových Varech otevřeno nové hřiště, které bylo následně hodnoceno jako jedno z nejlepších na kontinentu. V červnu 1938 pak bylo otevřeno hřiště v Klánovicích. Na fotografii vlevo nahoře je klubovna GCP v Motole. Na fotografii vpravo nahoře je původní skromná tribuna hřiště v Líšnici. Vlevo dole je o poznání výstavnější klubovna hřiště v Klánovicích a na fotografii vpravo je zachycen profesionální trenér golfu František Doležal při exhibici v Mariánských Lázních.



Kuželkářský sport. Kuželky jako zábava u nás sice mají dlouhou tradici, ale jako sport se zde začaly etablovat až ve 20. letech, kdy v poměrně krátké době vzniklo velké množství kuželkářských kroužků, které následně mezi sebou začaly soutěžit a vypisovat turnaje. Na rozdíl od českých kuželkářů, zde měli svou zastřešující korporaci jen sportovní kuželkáři německé národnosti, a sice Svaz německých kuželkářů v ČSR, který byl od roku 1931 jediným zástupcem ČSR v Mezinárodní kuželkářské asociaci – IBA. Reprezentační družstvo německého svazu se přihlásilo na ME na asfaltových drahách, které se konalo v roce 1936 v Berlíně, a to těsně před XI. OH. Tento reprezentační výběr, do kterého byli nominováni i dva Češi, se zde stal překvapením celého mistrovství. V jednotlivcích obsadil Němec Richter 4. místo a Čech Holý 10. místo. V družstvech skončily výběry ČSR A a B na 3. a 4. místě, hned za dvěma družstvy Německa, ale před Rakouskem a Francií. V lednu 1937 proběhla ustavující valná hromada Asociace československého sportu kuželkářského – AČSK. V té bylo ještě v tomto roce registrováno 31 kroužků a klubů s 620 členy. V tomto roce také bylo uspořádáno první kuželkářské mistrovství RČS za účasti 129 závodníků. V roce 1938 byla AČSK přijata za mimořádného člena ČSVV a také za člena IBA. Počet kuželkářských klubů a jejich členů se následně začal rychle rozrůstat. Nahoře vlevo je fotografie výběru, který reprezentoval ČSR v Berlíně v roce 1936. Nahoře vpravo je titulní list publikace *Kuželkářský sport* z roku 1938. Dole vlevo je obálka prvních kuželkářských pravidel v češtině a vpravo je interiér kuželny v Praze – Záběhlicích v roce 1937.



Sportovní střelba a lukostřelba. Střelctví je jednou z nejstarších součástí naší tělesné výchovy a sportu. Po vzniku Československa obnovila svou činnost pod pozměněným názvem Československá obec střelecká – ČsOS. V roce 1920 se Československo stalo členem Mezinárodní střelecké unie – UIT. V první polovině 20. let měla Československá obec střelecká ve 300 jednotách rozdělených nerovnoměrně do celkem 18 žup cca 20 000 členů. Střelctví ještě organizoval Československý národní svaz střelecký a několik dalších spolků. Moderní lukostřelba u nás vznikla nejprve jako zábavná forma ve skautských oddílech a v organizaci YMCA. Následný vznik soustavné sportovní a závodní lukostřelby v Československu se datuje do roku 1931. V tomto roce vzniklo několik lukostřeleckých klubů v Praze. Odtud se pak lukostřelba šířila i do několika dalších měst. V roce 1933 byl založen Československý svaz lukostřelecký – ČsSL. Vlevo nahoře je titulní list původní české lukostřelecké příručky, jejímž autorem byl Josef A. First. Fotografie vpravo nahoře byla pořízena během ukázky lukostřelby instruktorům a účastníkům skautské lesní školy. Třetí zleva je na ní A. B. Svojsík. Na fotografii dole je lukostřelecké národní mužstvo Československa při zahájení 6. mistrovství světa v lukostřelbě, jež bylo uspořádáno v roce 1936 na Masarykově státním stadionu na Strahově.



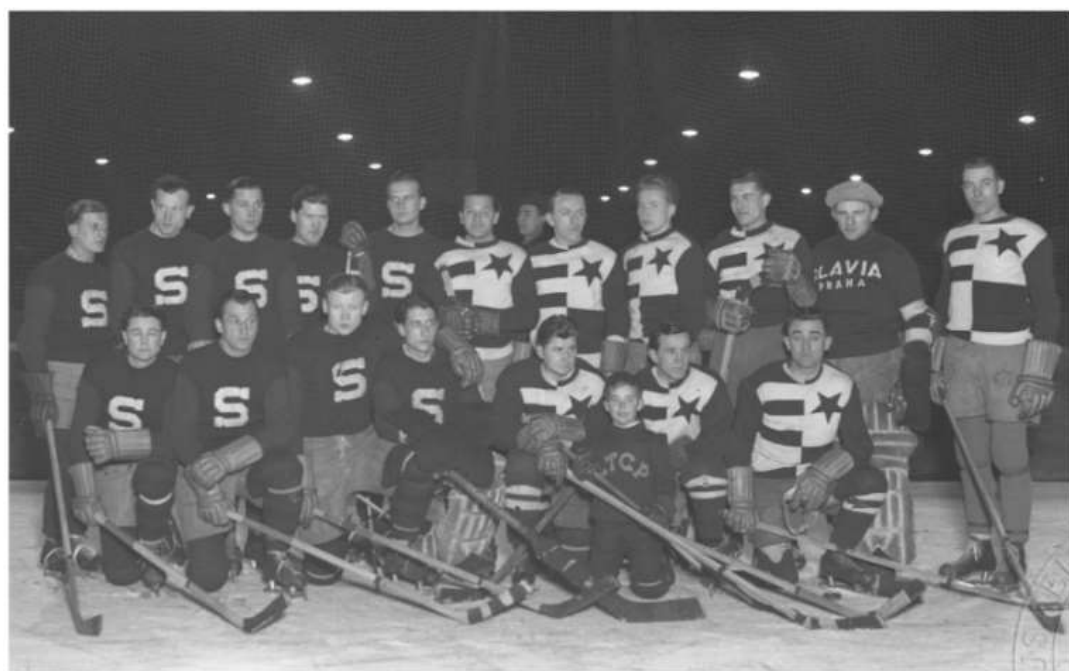
Lední hokej. První úspěchy na mezinárodním poli začali sklízet naši hokejisté sice již před I. světovou válkou, ale tradice našich mimořádných úspěchů v tomto odvětví byla založena hlavně v meziválečném období. Od roku 1930 samostatný Čs. svaz kanadského hockeye měl v roce 1934 5 500 členů. Bronzové medaile získali čs. hokejisté již na letních OH 1920. Jejich fotografie je vlevo nahoře. Jsou na ní zleva Vilém Loos, ing. Josef Šroubek, Dr. Dušek, Jan Palouš, Dr. Karel Hartmann, Jan Peka, Karel Pešek-Káďa a ing. Otakar Vindyš (chybí Karel Wälzer). V meziválečném období dále získali naši hokejisté titul mistrů Evropy v letech 1922, 1925, 1929 a 1933, tři druhá a čtyři třetí místa na ME a bronzové medaile na MS v letech 1920 (v rámci OH), 1933 a 1938. Na fotografii vpravo nahoře je mužstvo Československa na ME ve Svatém Mořici v roce 1922. Vlevo dole je celkový pohled na dějiště 10. ME uspořádaného v lednu 1925 ve Vysokých Tatrách. Vpravo dole je mužstvo Československa, které zde získalo titul.



V roce 1931 byla v Praze na Štvanici otevřena jedna z prvních umělých ledových ploch v Evropě. Zdejší chlazení bylo schopno při příznivých podmínkách vytvořit za dvě hodiny led o síle až 4 cm. Ještě na rozestavěném stadionu zde bylo sehráno 17. 1. 1931 první utkání mezi LTC Praha a klubem Manitoba University Kanada. Nahoře jsou momentky ze zápasu ČSR – Kanada (0:4) na mistrovství světa a Evropy v Praze v roce 1933. Oba snímky dole jsou z nástupu účastníků mistrovství světa v ledním hokeji v Praze v roce 1938.



Na společné fotografii vlevo nahoře jsou hráči Sparty a Slávie, vpravo je tým AC Stadion České Budějovice. Fotografie jsou z ledna a února 1934. Vlevo dole je konečná tabulka prvního ročníku I. celostátní hokejové ligy (1937/1938). Na fotografii z roku 1932 vpravo dole je hokejové mužstvo pražských Němců – DEHG.



	Počet zápasů	Vítězství	Remíza	Prohra	Skóre	Body
1. LTC Praha	7	6	1	0	64:2	13
2. AC Sparta Praha	7	5	2	0	29:7	12
3. AC Stadion Č. Budějovice	7	4	0	3	20:24	8
4. HC Tatry	7	3	1	3	18:14	7
5. ČSK Vítkovice	7	3	1	3	14:18	7
6. Troppauer EV	7	2	1	4	10:19	5
7. SK Slavia Praha	7	2	0	5	8:31	4
8. BSK Mladá Boleslav	7	0	0	7	6:54	0



Krasobruslení. Bruslení patří mezi naše nejstarší sportovní odvětví. V roce 1922 byl transformací původního svazu založen Bruslařský svaz RČS. Ten byl společným ústředím pro české krasobruslení a rychlobruslení. Bruslařský svaz RČS následně vstoupil společně s německým DEV do Mezinárodní bruslařské unie – ISU. V roce 1928 a 1938 hostila mistrovství Evropy Opava. V letech 1934 a 1937 pak pražská Štvanice. Nahoře jsou fotografie Sonji Henie pořízené při ME v krasobruslení v Praze v roce 1934. Tato neuvěřitelně dlouho zářící norská krasobruslařská hvězda zde s převahou zvítězila. Její brusle byly patrně nejvýznamnější z těch, které se kdy dotkly ledu na Štvanici. Na fotografiích dole pořízených při mistrovství Evropy v Praze v roce 1937 je zachycena vlevo Cecilia Colledge, která zde získala zlatou medaili a vpravo pak československá reprezentantka Věra Hrubá.



Rychlobruslení. To sice patřilo mezi naše tradiční odvětví, ale výkonnost našich rychlobruslařů v meziválečném období stagnovala a v mezinárodním srovnání značně zaostávala. O tom nejlépe svědčí tabulka, ve které je i rok vzniku čs. rekordů platných v roce 1929. Tento neutěšený stav byl způsoben zejména každoročně nejistými podmínkami pro tento sport, které skýtalo okolí našich velkých měst. V Praze byly pořádány rychlobruslařské závody nejčastěji na Vltavě u Braníka, dále u Zbraslavi a na rybníku Šeberák u Kunratic. Jakákoliv obleva, rychlé tání či ledové dřenice vždy bezodkladně znemožnily bruslení nejenom na Vltavě, ale i v dalších příměstských lokalitách. Fotografie vpravo nahoře byla pořízena během mimořádně tuhé zimy v roce 1929. Vpravo dole je momentka pořízená při 2. ročníku *Potůčkova memoriálu*, který pořádal Bruslařský závodní klub Praha v roce 1929 na rybníku Šeberák u Kunratic. Vlevo dole je skupinová fotografie účastníků soutěže v rychlobruslení a krasobruslení uspořádané 3. února 1935 v Opavě.

Československé rychlobruslařské rekordy platné v roce 1929

500 m	Bohumil Potůček	50.0 vteř.	dne 31. ledna 1897	Praha
1 500 m	Bohumil Potůček	2:50.2 min.	dne 31. ledna 1887	Praha
1 000 m	Karel Mareš	1:52.8 min.	dne 27. ledna 1929	Praha
5 000 m	Josef Mlýslbek	10:17.0 min.	dne 27. ledna 1907	Praha
10 000 m	Jaroslav Potůček	20:39.8 min.	dne 7. ledna 1893	Praha



Lyžování bylo již v meziválečném Československu oblíbeným sportem. Svaz lyžařů RČS byl druhým největším sportovním svazem, když v roce 1934 vykazoval 21 tisíc členů. Lyžování však bylo rozvíjeno i v Sokole, Orlu, KČST, německém HDW a v některých dalších korporacích. Na fotografii vlevo nahoře je zachycen čs. reprezentant německé národnosti Franz Wende při skoku prostém na ZOH 1924. Na fotografii vpravo je Vincenc Buchberger – další čs. reprezentant německé národnosti na ZOH 1924. Ten se zde v závodě sruženém umístil na 7. místě. Vlevo dole je celkový pohled na nájezdovou věž, odrazový stůl a dojezdový buben *Krakonošova můstku* v Janských Lázních. Uprostřed dole je patrně nejznámější fotografie z *Mezinárodních FIS závodů*, které se na něm konaly v roce 1925 (ty byly zpětně prohlášeny za II. MS v lyžování). Vpravo dole je diplom získaný známým pražským sportovcem německé národnosti Emerichem Rathaem.



Vpravo je oblíbený saňový výtah ve Špindlerově Mlýně, který zde fungoval již od roku 1909. První visutá lanovka v Československu vedla z Janských Lázní na Černou horu. Jak bylo tehdy u osobních lanovek obvyklé, šlo o kabinovou dráhu s kyvadlovým provozem. Měla celkovou šikmou délku 3 174 m a převýšení 644 m. Těmto úctyhodným parametrům, které jsou obvyklé pouze v Alpách, se dnes nepřibližuje žádná z našich lanových drah. Do provozu byla uvedena k desátému výročí vzniku republiky v říjnu 1928. Na žánrové fotografii z roku 1933 dole dojíždí kabina této lanovky k horní stanici. Vlevo je vidět Sokolská bouda.



Saně a boby. Tradice sportovního sáňkování byla u nás založena již před I. světovou válkou hlavně na Liberecku a Jablonecku, a to převážně mezi místními Němci. Dalším centrem sáňkování a posléze i jízdy na bobech byly Mariánské Lázně. I poválečný vývoj se odehrával hlavně v těchto centrech. Zejména dráha na Ještědu byla ve velké permanenci, když počet jejích návštěvníků šel do tisíců za rok. V roce 1922 na ní byly uspořádány velké mezinárodní závody. V roce 1923 se Československo stalo prostřednictvím Svazu německých spolků zimních sportů v ČSR (HDW) spoluzakladatelem Mezinárodní federace bobů a toboganu – FIBT. Tento sport byl totiž u nás provozován pouze v německých klubech, které měly dráhy na Ještědu, v Aši, v Mariánských Lázních, v Dubí v Krušných horách a ve Smržovce u Jablonce nad Nisou. Nejlepších výsledků dosáhl ve 20. letech Fritz Preissler z libereckého Hanychova, který se stal třikrát mistrem Evropy. Obdobně úspěšná byla i Hanni Fink ze Smržovky. Jízda na bobech byla v meziválečném období provozována v Mariánských Lázních, kde se stala nejatraktivnějším zdejším zimním sportem. Místní bobová dráha, která vedla od Krakonoše k tržnici, byla dlouhá 1 600 metrů a měla pět velkých zatáček, včetně proslulé *Zatáčky smrti*. Němečtí bobisté z Mariánských Lázní se zúčastnili i MS 1933 a 1935 a ZOH 1936, ovšem bez výraznějšího úspěchu. Vlevo je společná fotografie československých sáňkařů německé národnosti a polských sáňkařů pořízená na I. sáňkařských závodech v Krynici v lednu 1930. Vždy v kuklách jsou zleva čs. reprezentanti Rudolf Kauschka, Alfred Posselt, Fritz Posselt, Zinnecker na sáňkách sedí Simm. Na fotografii vpravo je zachycen čtyřbob Československa na trati v Garmisch-Partenkirchen během OH 1936.



Sportovní jezdeckví a vozatajství. Jezdecký sport má u nás dlouhou tradici sahající až do středověku. Významný vliv na organizaci dostihového sportu měl v roce 1919 založený Jockey-club se sídlem v Praze. V roce 1921 byla založena Československá jezdecká společnost, která následně převzala řízení našeho jezdeckého sportu. V roce 1929 byl založen Československý jezdecký svaz, který se v roce 1930 stal členem Mezinárodní jezdecké federace – FEI. Ten v roce 1934 vykazoval cca 2 700 členů. Jezdeckví ale bylo organizováno i v Sokole, Orlu, Selských jízdách, Vysokoškolském sportu a některých dalších spolcích. Momentka vlevo nahoře byla pořízena při Velké pardubické v roce 1922. Vpravo nahoře je pohlednice s novou tribunou postavenou na závodisti v Pardubicích v roce 1931. Vlevo dole je momentka z klusáckých dostihů na obřím *Klusáckém stadionu* na Letné, které zde byly pořádány v letech 1922–1930. Na fotografii vpravo dole je na závodisti ve Velké Chuchli vítěz Československého derby 1935 žokej Jindřich (Heinrich) Teltschik na koni *Přemysl*.



Závod do vrchu Zbraslav – Jíloviště. Ten byl založen již v roce 1908 a je tak nejstarším v historii českého a československého motorismu. Ve své době byl jedním z nejznámějších závodů tohoto typu na světě. Vlevo nahoře je fotografie z ročníku 1921. Na akční momentce z roku 1929 vpravo je na trati závodu zachycen Rudolf Caracciola, jeden z nejproslulejších závodníků automobilové historie. Na momentce vlevo dole je nejslavnější česká automobilová závodnice Eliška Junková na trati závodu *Targa Florio* v roce 1928. Na fotografii vpravo dole je Eliška Junková společně se svým manželem Čeněkem při návratu z tohoto závodu do Prahy.



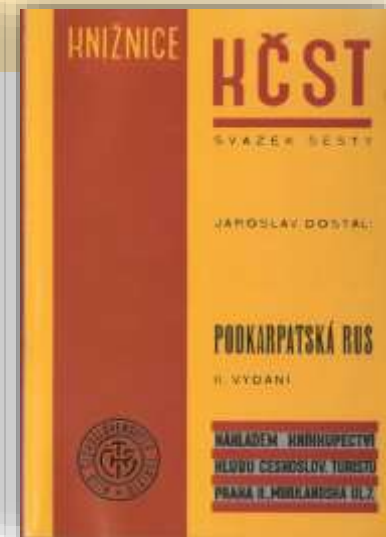
Pro náš motocyklový sport měla velký význam značka Jawa. V letech 1932–1938 vybojovali českoslovenští jezdci na Jawách na mezinárodní šestidenní soutěži vždy individuální zlatou medaili. Úspěšný byl zejména rok 1937, kdy domů přivezli čtyři zlaté. V roce 1935 vybojoval československý Trophy-Team v *Mezinárodní trofeji* druhé místo za Německem. Snímek vlevo nahoře byl pořízen při národní terénní motocyklové soutěži uspořádané v okolí Prahy v roce 1936. S ještě větší intenzitou se Jawa angažovala v závodech na ploché dráze. Tyto u nás získaly již od svých počátků velkou popularitu. Pardubická Zlatá přilba založená v roce 1929 je dokonce nejstarším závodem tohoto typu pořádaným na kontinentu. Fotografie vpravo byla pořízena při startu tohoto závodu v roce 1938. Tehdy se ještě jezdilo na zdejší slavné dostihové dráze. Plochá dráha se jezdila i na velkém strahovském stadionu. Akční momentka vlevo dole zde byla pořízena v roce 1937. Brzy se začala prosazovat také ledová speedways, která se poprvé jela v lednu 1937 v Jevanech. Na momentce vpravo dole je zachycen G. W. Patchett na *Jawě 500 ccm* při závodě *O československý rychlostní rekord* uspořádaném na silnici Poděbrady – Náchod v roce 1933.



Sportovní létání. Civilní sportovní létání organizoval Aeroklub RČS. Osvětovou činnost a výcvik nových pilotů organizovala v roce 1926 založená Masarykova letecká liga. Bezesporu daleko největší hvězdou byl mezi našimi leteckými akrobaty František Novák. Ten se stal po absolvování stíhací školy leteckým instruktorem. Byl jedním z prvních čtyř pilotů, kteří dostali povolení k provádění vzdušné akrobacie. V květnu 1931 vynikl na mezinárodním leteckém mítinku v Plzni. Brzy pak následovaly úspěchy v Praze a Varšavě. Novákovy exhibice byly vždy vrcholem leteckých dnů v Československu i v zahraničí a divákům se tajil dech nad jeho variacemi. Spolu s dalšími dvěma letci, Josefem Hubáčkem a Petrem Širokým, vytvořili vynikající akrobatickou trojici, jež tehdy neměla v Evropě konkurenci. Na olympijských hrách v Berlíně 1936 získal Novák bronz, ale největšího triumfu dosáhl až o rok později, na tehdy nejvýznamnějším mítinku uspořádaném v Curychu, kde se stal uznávaným králem evropského nebe. Získal zde dvě individuální vítězství a přispěl i k prvenství českého týmu ve skupinové soutěži. František Novák je na ateliérovém snímku uprostřed. Vlevo jsou fotografie skvělého akrobatického letounu *Avia B-122*, na kterém létal on i jeho reprezentační kolegové. Vpravo nahoře je zachycen před svým milovaným letounem. Vpravo dole je F. Novák na oficiální československé poštovní známce.



Turistika. Turistické organizace měly v meziválečném Československu dohromady více jak 200 tisíc členů. Daleko nejvýznamnější z nich byl Klub československých turistů – KČST. Ten měl v roce 1936 cca 100 tisíc členů. Kromě klasické pěší turistiky rozvíjel i turistiku vysokohorskou, vodní, zimní turistiku a lyžování. Dále byl zaměřen na výstavbu a značení veřejných turistických cest a stezek. V roce 1930 spravoval téměř 70 tisíc km starších i nově vytýčených cest. Prováděl výstavbu a zabezpečoval provoz turistických chat, nocleháren, tábořišť, rozhleden apod. Vydával velké množství tištěných turistických průvodců, map a příruček. Do své péče převzal i některé historické památky a přírodní rezervace. Na pohlednici vlevo nahoře je *Rašínova chata* ve Štramberku, kterou zde postavil v roce 1925 místní odbor KČST. V pozadí je vidět zdejší původní rozhledna Trúba. Uprostřed nahoře je na dobové pohlednici chata KČST u propasti Macocha. Vlevo dole je na pohlednici z roku 1929 *Klostermannova chata* KČST na Modravě. Vpravo dole je na pohlednici z roku 1931 chata KČST v Lenoře se siluetou Boubína v pozadí.



Vlevo je přehled a popis majetku KČST v jižních Čechách. Vpravo nahoře je pohlednice s motivem náměstí ve Vyšším Brodě z období okolo roku 1929. Na té je vidět hotel Panský dům, který v tomto roce koupil od vyšebrodského kláštera českobudějovický odbor KČST. Vpravo dole je na pohlednici z období okolo roku 1930 vrchol Kleti v zimě. Zejména mezi českobudějovickými turisty si získala velkou oblibu tzv. *Tereziina chata*, která byla na jejím vrcholu otevřena v roce 1925 vedle známé, o sto let starší rozhledny. Obě však byly ve schwarzenberské správě.



Vyšší Brod, hotel Panský dům na náměstí (568 m). Majetek ústředí, 17 pokojů, 40 lůžek, 1 noclehárna, 11 lůžek. Elektrické světlo, vodovod. Železnice: Vyšší Brod město nebo Vyšší Brod klášter 10 minut. Telefon č. 5 Vyšší Brod. Adresa: Vyšší Brod čp. 82. Autem až k hotelu.



Libín, chata a rozhledna (1091 m). Nájem ústředí, 3 pokoje, 6 lůžek, 1 noclehárna, 6 lůžek. Vstup na rozhlednu 50 hal. Železnice: Prachatice 2 hod., Lázně Sv. Markety 1¼ hod., Zbytiny (přes Fefry) 2 hod., Rohanov ¾ hod. Adresa: Prachatice čp. 221. Autem až k chatě. Spravuje odbor Prachatice.



Volary, chata (proti nádraží, 756 m). Majetek ústředí, 16 pokojů, 52 lůžka, 2 noclehárny, 50 lůžek. Elektrika, vodovod, lázně, garáž pro 5 vozů. Stanice autobusu Železná Ruda-Prášily (chata KČST.)-Modrava-Kvilda-Lenora (chata KČST.)-Volary. — Telefon č. 27. Adresa: Volary čp. 524. Autem až k chatě.

Volary, nádraž. restaurace, čp. 553. Provoz přidružen k chatě. Volary leží na železničních tratích: České Budějovice-Český Krumlov-Volary; Čičenice - Prachatice - Volary - Haidmühle; Březnice-Blatná-Strakonice-Vimperk-Lenora (chata KČST.)-Volary. Státní autobus Železná Ruda-Volary viz nahoře.

Lenora, chata (713 m). Majetek ústředí, 22 pokoje, 45 lůžek, 2 noclehárny, 45 lůžek. Elektrika, vodovod, stáj, garáže. Železn.: Lenora-Kunžvart 3 min. Stanice autobusu Volary-Lenora-Kvilda-Modrava-Prášily-Železná Ruda. Telefonní číslo 6 Lenora. Adr.: Lenora čp. 55, Šumava. Autem až k chatě.



Vlevo je *Masarykova chata* KČST z roku 1924 na Beskydě na hranicích se Slovenskem. Vpravo je pohled na turistickou chatu na Bumbálce v roce 1932. Ta je dnes už těsně za hranicemi na Slovensku. Na fotografii vlevo je původní rozhledna a chata KČST na Velkém Javorníku. Na fotografii vpravo je chata KČST na Soláni.



Po vzniku Československa vznikly odbory KČST na Slovensku a začaly být vydávány vlastivědné časopisy jako *Krásy Slovenska* a *Vysoké Tatry*. Výstavba unikátní kabinové lanovky z Tatranské Lomnice na Lomnický štít probíhala prakticky po celá 30. léta. Vlevo nahoře je fotografie pozemní lanovky Starý Smokovec – Hrebienok a vpravo fotografie mezistanice Štart na lanové dráze Tatranská Lomnica – Lomnický štít. Fotografie a titulní list pamětní knihy chaty KČST pod Velkým bokem ležící blízko hlavního hřebene ve východní části Nízkých Tater.



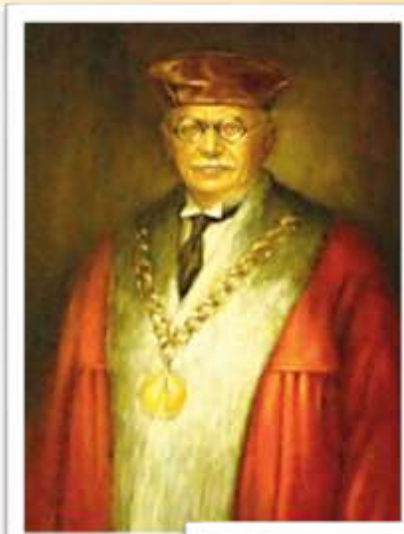
Zájem KČST byl zaměřen i na území Podkarpatské Rusi (dnešní Zakarpatské oblasti Ukrajiny), která byla v letech 1919–1939 součástí Československa. Na počátku roku 1922 byla zřízena Podkarpatoruská župa KČST se sídlem v Užhorodě. Její členové se podíleli na zřizování turistických nocleháren, které vznikly v Užhorodě, Mukačevu, Berehovu, Sevljuši, Chustu, Volovci a v dalších místech. Nejvyšší horou Podkarpatské Rusi byla 2 061 m vysoká Hoverla nacházející se tehdy na hranici s Polskem na samotném východě Československa. Vlevo nahoře je fotografie chaty KČST pod Hoverlou. Uprostřed nahoře je turistický hotel ve Volovci, který sloužil jako stanice KČST. Vpravo nahoře je turistická chata u Siněvirského jezera. Na fotografii vlevo dole je *Rozsypalova chata* ve Skotarském, která byla zbořena v roce 1945. Na fotografii uprostřed dole je chata KČST pod vrcholem Javorníku. Ta byla otevřena v roce 1936. Vpravo dole je pak zachycen její smutný konec v roce 2015. Tato chata byla posledním dochovaným objektem KČST na území bývalé československé Podkarpatské Rusi.



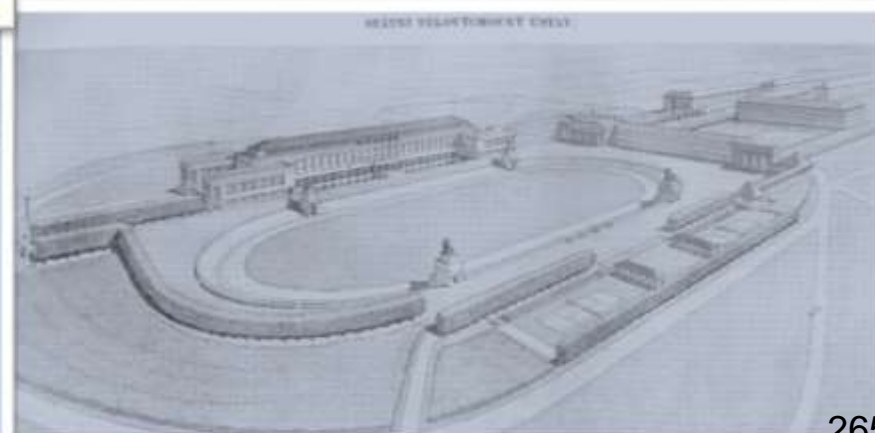
Školní tělesná výchova. V oblasti školní tělesné výchovy se začalo na základních školách v polovině 20. let vyučovat podle nových, tzv. Tyršových osnov. Vypracoval je kolektiv odborníků pod vedením Josefa Klenky a Agathona Hellera. Jejich obsah vycházel z Tyršovy tělocvičné soustavy doplněné venkovními aktivitami, plaváním, bruslením, sáňkáním a lyžováním. Na středních školách se ale učilo až do 30. let podle předválečných rakouských osnov. Zásadní změnu v obsahu výuky tělesné výchovy na základních a středních školách přineslo až zavedení nových osnov v letech 1932–1933. Jejich koncepce byla zdařilou syntézou předchozích tradic, s názory francouzské a novorakouské metodiky školní TV a nejnovějšími poznatky domácí tělovýchovné praxe. Doplněkem tělesné výchovy na základních školách byly sportovní a jiné hry, kterých se mohli zúčastnit všichni žáci. Na povinnou tělesnou výchovu středoškolské mládeže navazovaly sportovní hry, které byly realizovány v rámci organizace *Středoškolský sport*. Celkový stav úrovně školní tělesné výchovy byl ale do značné míry limitován počtem školních tělovýchovných zařízení a jejich vybavením. Na fotografii vlevo dole je část hřiště Spolku pro pěstování her české mládeže v Praze na Letné. Bylo tam mimo jiné 41 kurtů na tenis. Vpravo je momentka z fotbalového utkání Průmyslovka Smíchov – Ruské reálné gymnázium Strašnice, které bylo sehráno v rámci středoškolského turnaje v roce 1935.



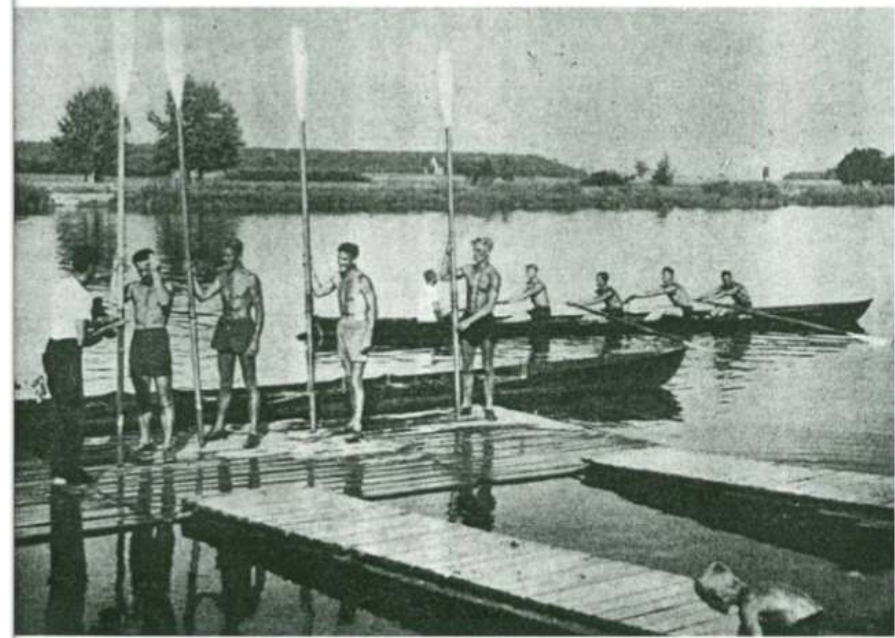
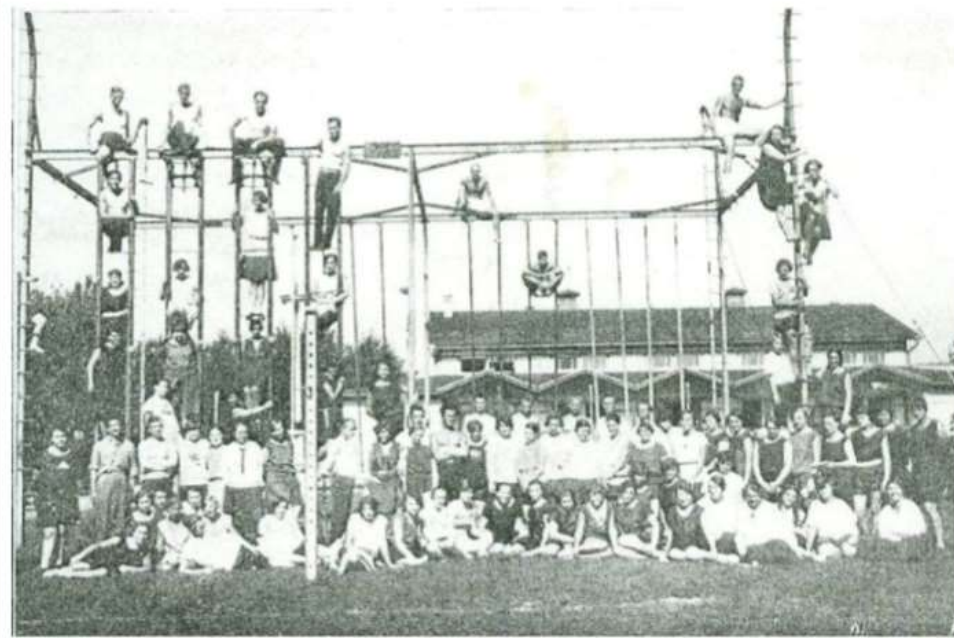
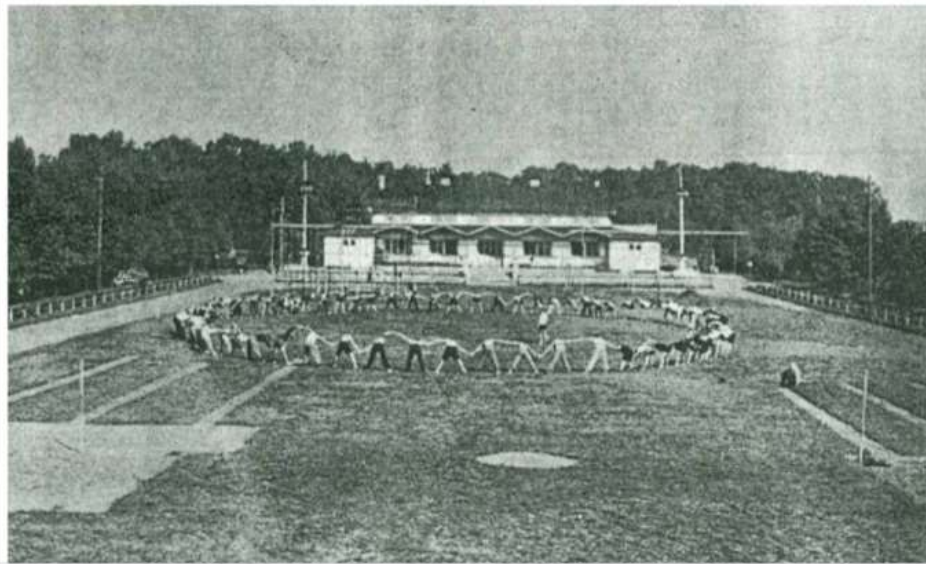
Vzdělávací kurzy pro učitelství tělocviku na středních školách. Učitelé tělocviku s aprobační pro střední školy se připravovali v Českém, respektive i v Německém vzdělávacím kursu pro učitelství tělocviku na středních školách. Ty byly založeny již na konci 19. století, měly charakter univerzitního ústavu a byly organizačně zařazeny do české, respektive německé Lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Každý kandidát, který chtěl nově vyučovat tělesnou výchovu na středních školách a učitelských ústavech, musel studovat i druhý aprobační předmět, jako biologii, zeměpis, matematiku, chemii nebo cizí jazyk. V roce 1922 byl další kurz zřízen v Brně. Po celou dobu I. republiky se nepodařilo založit *Tyršův státní tělovýchovný ústav*, přestože k jeho řízení byl přijat i speciální zákon. Na fotografii vlevo nahoře je prof. MUDr. Karel Weigner (1874–1937), který představoval v té době velkou autoritu. V letech 1926–1937 byl ředitelem anatomického ústavu Univerzity Karlovy a zároveň ředitelem *Českého vzdělávacího kursu pro učitelství tělesné výchovy* při Lékařské fakultě Univerzity Karlovy, v letech 1936–1937 byl dokonce jejím rektorem, dále byl členem předsednictva Československé obce sokolské a také starostou pražských Vinohrad. V letech 1920–1935 stál v čele *Poradního sboru pro tělesnou výchovu a sport Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy RČS*. V roce 1935 jej v čele tohoto sboru vystřídal další sokolský činovník Dr. Augustin Očenášek. Ten je na fotografii vlevo dole. Vpravo nahoře je rozpis přednášek a cvičení na Českém vzdělávacím kursu na konci 20. let. Vpravo dole je titulní list návrhu na zřízení Tyršova tělovýchovného ústavu a ideová architektonická studie tohoto ústavu od architekta A. Dryáka.



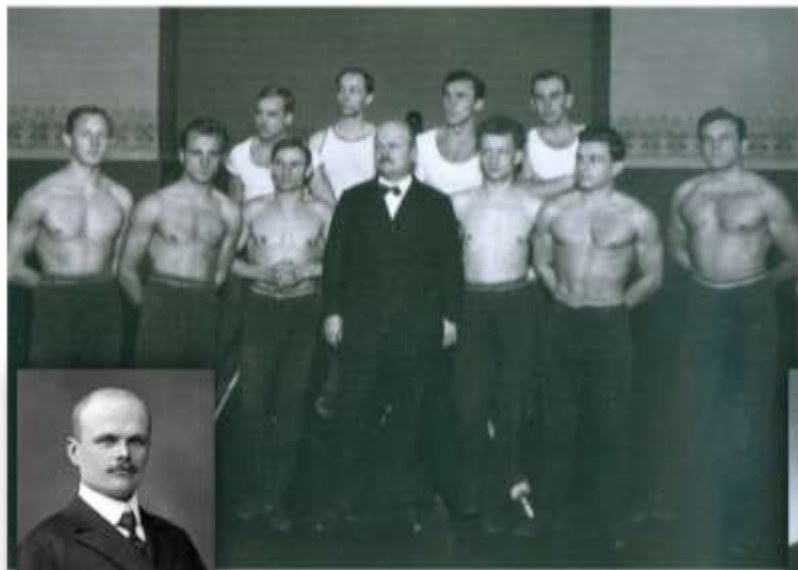
Předmět	Semestry					
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
	Počet hodin týdně					
1. Praktický a metodický tělocvik	4	3	4	3	4	3
2. Hry a tělocvik prostý lehká atletika	—	4	—	4	—	4
3. Serm	2	2	2	2	2	2
4. Teorie a systematika tělocvičná	2	2	2	—	—	—
5. Úprava tělocvičného nářadí, zařízení tělocvičen, úprava hřišť a letních cvičišť, zákony a nařízení o tělocviku	—	—	1	—	—	—
6. Tělocvičná metodika	—	—	—	1	2	—
7. Dějiny těles. cvičení a literatury	2	1	—	—	—	—
8. Estetika tělesných cvičení	1	—	1	—	1	—
9. Anatomie	2	2	2	—	—	—
10. Fysiologie	—	—	2	3	—	—
11. Fysiologie tělesného cvičení	—	—	—	—	2	—
12. Prvá pomoc	—	—	—	—	—	2
13. Pedologie, antropometrie, orthopedie a demonstrace orthopedické	—	—	—	2	2	2
14. Hygiena	—	—	—	—	2	2
Celkem	13	14	14	15	15	15



Státní tělovýchovné kurzy byly pořádány z pověření Ministerstva školství a národní osvěty. Tyto převážně prázdninové kurzy sloužily pro doplnění a rozšíření tělovýchovného vzdělání tehdy nedostatečně kvalifikovaných učitelů tělesné výchovy na základních školách. Učitelé tělesné výchovy obecných a měšťanských škol byli totiž tenkrát vzděláváni na učitelských ústavech, což ale byly pouze specializované střední školy a studium na nich končilo maturitou. Momentky jsou ze Státního tělovýchovného kurzu uspořádaného v Nymburce na přelomu 20. a 30. let.



Vysokoškolský sport. Na vysokých školách probíhala tělesná výchova na dobrovolné bázi. Zajišťovala ji organizace Vysokoškolský sport. Její nabídka byla velmi pestrá, když např. v akademickém roce 1929/30 obsahovala 30 různých tělocvičných a sportovních aktivit. V roce 1934 měl VS cca 7 tis. členů. Pro potřeby VŠ sportu v Praze sloužila část prostor Strakovy akademie a v roce 1930 dokončený Marathon. Vlevo nahoře je pohled na část hřišť ve Strakově akademii okolo roku 1920. Na fotografii vpravo je jeden z kurzů Vysokoškolského sportu v Marathonu ve 30. letech. Na fotografii vlevo dole je František Smotlacha uprostřed cvičitelského sboru Vysokoškolského sportu a na nepříliš známém portrétním snímku. Na fotografii vpravo dole je prof. Jiří Wála při výuce kanoistiky ve Vysokoškolském sportu. Ten byl jejím velkým propagátorem a spolu s vysokoškoly splul řadu zahraničních řek.



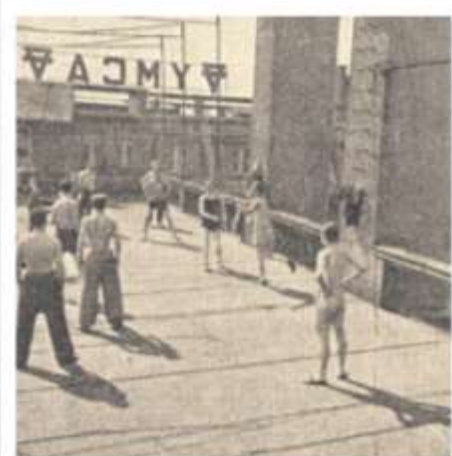
Letoun Praga E-39M OK-EBH Aeroklubu Vysokoškolského sportu.
Padrt' (Brdy) – chata Autoklubu Vysokoškolského sportu Praha.



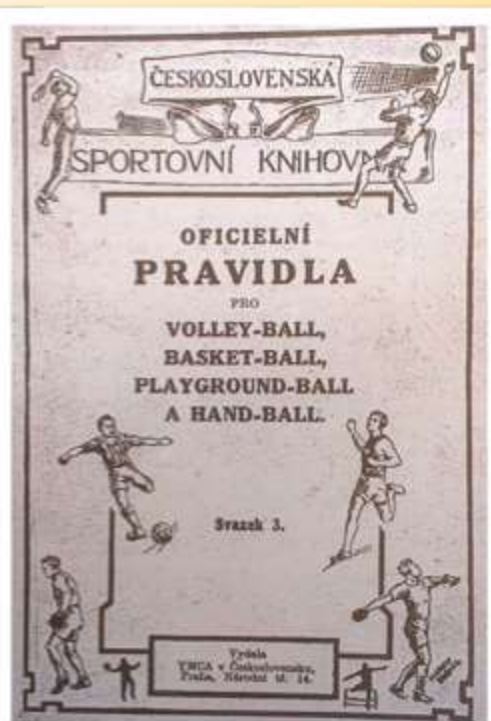
Padrt' - Chata Autoklubu
Vysokoškolského sportu Praha.

MŠL K. Dvořák 802 Z

Sportovní a tělovýchovná činnost československé odnože organizace YMCA. Význam organizace YMCA pro vznik a vývoj některých sportů v Československu byl zejména na začátku 20. let mimořádný. Zde, objektivně vzato, sehrála velkou roli možnost čerpání štědrých dotací ze zahraničí (hlavně USA), a to jak na investice do klubových či tělovýchovných zařízení, tak na vlastní činnost. Na fotografii vlevo je palác YMCA v Praze Na Poříčí dokončený v roce 1928. V paláci byla kromě velké ubytovací kapacity (300 lůžek), řada kancelářů, kluboven i velká tělocvična 30x13 m s klopeným běžeckým ochozem. Ta je na fotografii z roku 1930 vpravo nahoře. Hřiště bylo i na střeše paláce (dole vlevo a uprostřed). V jeho útroběch byl i prakticky první regulérní krytý plavecký bazén v Praze s rozměry 25x7 m. Vpravo dole je jeho fotografie z roku 1932.



Velký byl přínos sportovního odboru YMCA v oblasti rozšíření pravidel tzv. *amerických her* a také teorie a didaktiky sportovního tréninku, který byl v té době u nás ve většině sportů v úplných počátcích, či zcela chyběl. YMCA u nás stála zejména za vznikem a rozšířením basketbalu a volejbalu. Dále se zasloužila o rozšíření ragby, či prakticky zde vůbec neznámé americké podoby pálkovacích her, playgroundballu (softballu) a baseballu. Nesporný přínos také měla i při rozvoji atletiky, plavání, pozemního hokeje, soutěžního pojetí lukostřelby a stolního tenisu. V řadě těchto sportů zde sportovci YMCA v určitých údobích zcela dominovali. Vlevo nahoře je titulní strana pravidel vydaných československou YMCA v roce 1923. Vpravo nahoře je fotografie volejbalového družstva YMCA Kroměříž v roce 1920. Fotografie dole jsou z tréninku basketbalového mužstva YMCA Praha. Na té vpravo přihrává kapitán týmu Johny Brusil (vlevo) Františku Pickovi. Za ním stojí ředitel sportovního oddělení a hlavní organizátor sportovní činnosti YMCA František M. Marek.



Na pohlednici vlevo nahoře je nejznámější letní tábor YMCA, který byl postupně vybudován v malebném údolí Sázavy v Soběšíně u Kácova. Na fotografii vpravo je zachycen nácvek playgroundballu na tomto táboře. V překrásném prostředí, prakticky na státní hranici s Rakouskem, byl tábor YMCA Vlčice u Staňkovského rybníka u Chlumu u Třeboně. Do náplně činnosti zde patřila i kanoistika a jachting (snímky dole).



Skauting. Průkopníkem československého skautingu byl A. B. Svojsík zakladatel a dlouholetý náčelník Svazu junáků – skautů RČS. V roce 1938, kdy tento svaz dosáhl největšího rozvoje, měl 65 tisíc členů. Skauting se však u nás rozvíjel i mimo tento hlavní proud. K idejím Setonova woodcraftu (lesní moudrosti) se hlásila v roce 1923 založená Čs. obec junáků volnosti, ale i několik dalších skautských skupin. Katolický skauting se nejprve organizoval na Slovensku (1927) ve Sdružení katolické mládeže. V českých zemích vznikla v roce 1930 spojením katolických skautských skupin Liga katolických skautů. U nás působil i levicový skauting a také několik německých, židovských a také polských skautských organizací. Na obrázcích a fotografiích zleva: Robert Baden-Powell, Ernest Thompson Seton, Antonín Benjamin Svojsík v mladém a pokročilejším věku a propagátor woodcraftu Miloš František Seifert. V roce 1931 oslavil československý skauting své dvacetiletí *Slovanským jamboree* v Praze, kterého se zúčastnilo okolo 15 tisíc skautů. Na fotografii vlevo dole pořízené během tohoto jamboree je v popředí místostarosta Svazu J. Rössler-Ořovský, za ním ředitel Mezinárodní skautské kanceláře Mr. Martin, dále J. Šimánek, A. B. Svojsík a A. Vosátka. Na fotografii vpravo je zachyceno shromáždění účastníků tohoto *jamboree* na Pražském hradě.

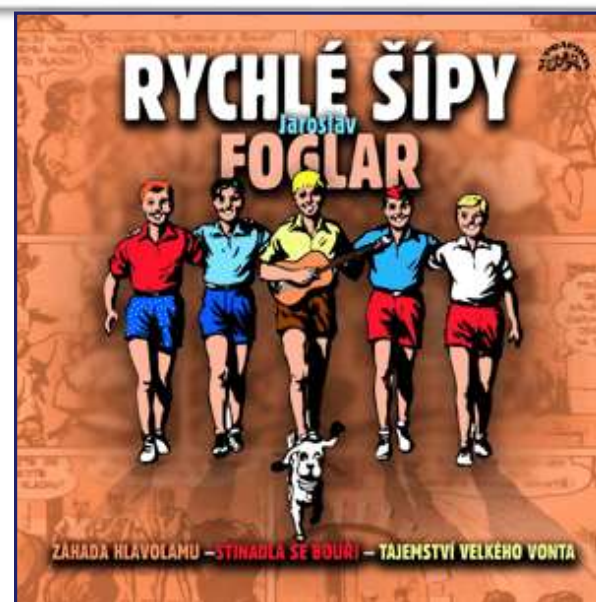
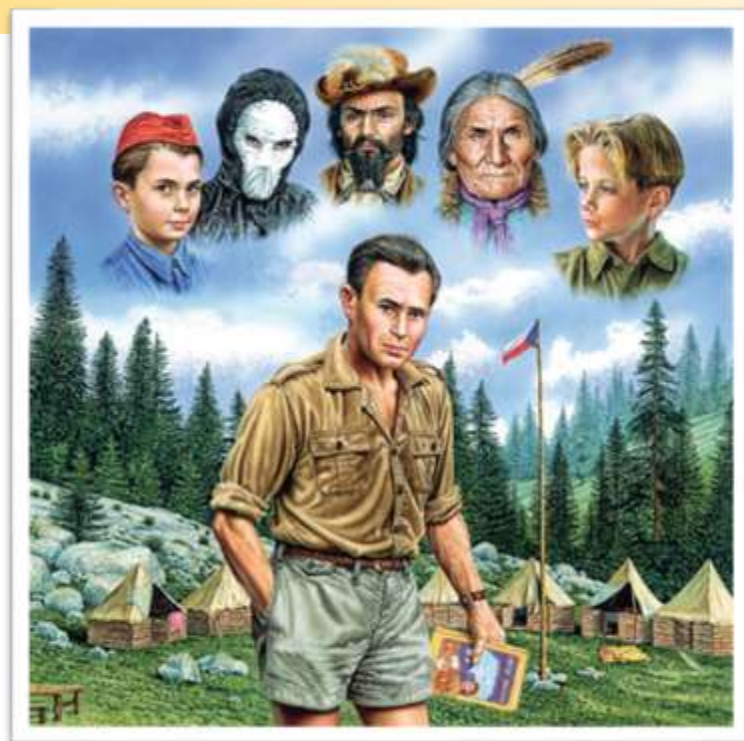




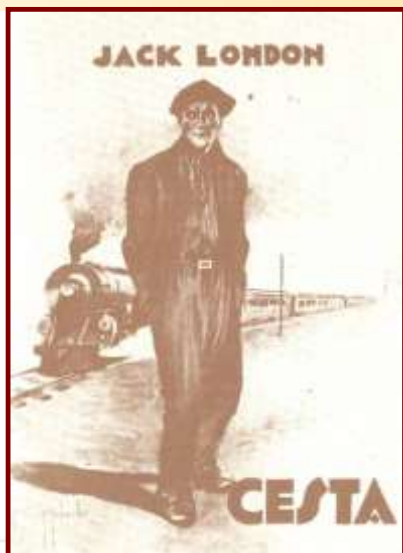
Vlevo je fotografie části vzorového skautského tábora v Nižboru v roce 1933. Fotografie dole jsou z tábora skautek ve 20. letech. Skauti vyhledávali pro své tábory romantická a od civilizace odlehlá místa. Stany s podsadou z prken, které naši skauti používali, jsou českým vynálezem. Vlevo dole je originál skautské legitimace z 20. let.



Český a československý skauting měl kromě Baden-Powellova skautingu a Setonova woodcraftu i svůj vlastní jedinečný zdroj v podobě osobnosti Jaroslava Foglara a jeho specifické literární tvorby pro mládež. Ten dal našemu skautingu více občanskou a spontánní tvář.



Tramping byl spontánní neorganizovaným sociálním proudem (spíše životním stylem části mladé generace) ovlivněným romantikou, jež byla z velké části živena filmy z tehdejší produkce USA a později také tíživou ekonomickou situací v době krize. Nejvíce byl rozšířen na Vltavě nad Prahou, na Sázavě a Kocábě. Přestože sport byl v tomto hnutí spíše přidruženou činností, měl v některých odvětvích jako byl volejbal, či kanoistika vysokou úroveň. Nejznámější mezi skautskými osadami byla legendární *Ztracenka* na konci Svatojánských proudů na Vltavě nad Štěchovicemi. Vlevo dole je celkový pohled na *Ztracenu* z protějšího břehu v roce 1935, uprostřed je typická tramská chata pod *Mravenčí skálou* v roce 1923, vpravo dole je na fotografii pořízené na *Ztracence* v roce 1926 vidět vlajkoslávu, černošskou chýši a nezbytné kanoe.



DŮM SLUŽBY SPORTU
dodá vše co
TRAMP — KANOISTA — SPORTOVEC
POTŘEBUJE.

TENISOVÉ RAKETY
ZA LIDOVÉ CENY.
Ceníky zdarma.

RATH
emerich rath

Emerich Rath a spol.
PRAHA VII., Veletržní palác, přízemí 40. Telefon 27141-5 (byt 53465).
Kluci — děvčata, kupujte u starého trampa!

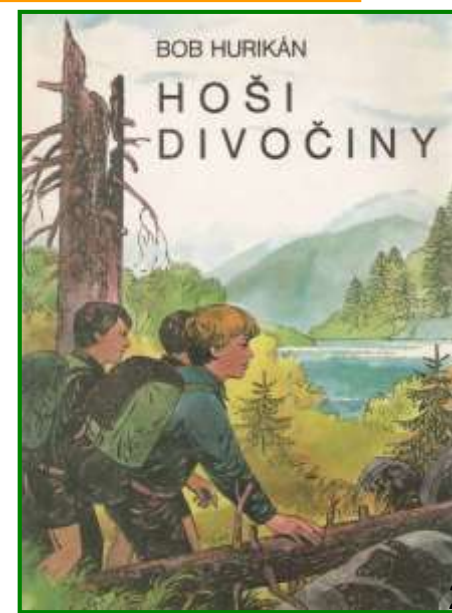
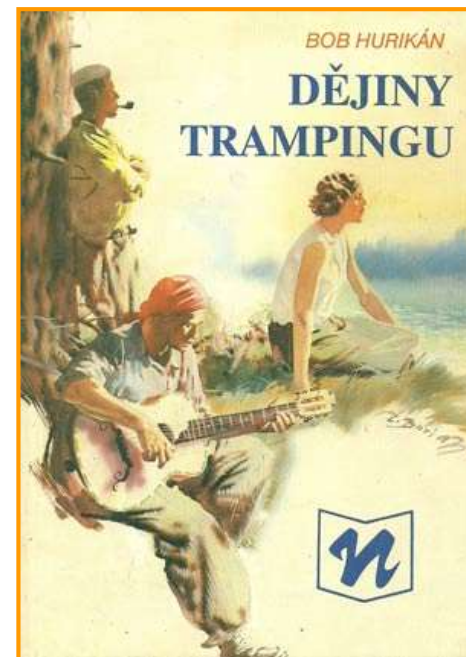
STANY — CHLEBNÍKY — TRIČKA — GOLFKY atd.



V trampských osadách se hrál hlavně volejbal, ale také fotbal, nohejbal, hokej a pěstovala se i atletika. K osadám ležícím při Vltavě, Sázavě a Berounce patřila kanoistika. Tyto momentky byly pořízeny při přeborech trampské osady *Westend* 30. 8. 1936.



Slavná postava českého trampingu a autor velkého množství trampských písní a dobrodružných knih **Bob Hurikán** (vlastním jménem Josef Peterka). Uprostřed je se svojí ženou. Dole je fotografie nazvaná *Stáří kamarádi pěstují sport*.



To byl smutný konec Československa na podzim
osudového roku 1938.



A po téměř sedmi letech radostný
návrat prezidenta Beneše do
osvobozené Prahy v květnu 1945.



Prameny a literatura

Archivní fondy a muzejní sbírky

Jihočeské muzeum České Budějovice. Sběrka pohlednic a fotografií. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Album Turnvereinu Budweis z období 1863–1896.

Národní muzeum Praha – Historické muzeum. Archiv tělesné výchovy a sportu. Fond: Fotoarchiv tělesné výchovy a sportu. Dostupné z <http://esbirky.cz>. (eSbírky – kulturní dědictví on-line).

Slezské zemské muzeum v Opavě. Foto archiv.

Staniční kniha ČYK Č. Budějovice vedená v období 1928–1940.

Státní okresní archiv České Budějovice. Sběrka pohlednic a fotografií. Státní okresní archiv Děčín. Sběrka pohlednic a fotografií.

Periodika

Budweiser Zeitung, roč. 1918–1938.

Kanoe a kajak, roč. 1934–1938.

Sport a hry, roč. 1902–1909, 1911, 1912 a 1914.

STAR, roč. 1926–1938.

Zimní sport, roč. 1933–1935.

Tištěné prameny

Literární odbor předsednictva cvičitelského sboru ČOS. (1920). *Tělocvičná soustava sokolská. Dle prací a zásad PhDr. Miroslava Tyrše*. Praha: ČOS.

Padesát let Klubu československých turistů. (1938). Praha: KČST.

Památník X. sletu všesokolského v Praze 1938. (1939). Praha: ČOS.

Yachetní sport, kanoe, vodní turistika. (1931). Praha: ČYK.

Zákon ze dne 2. listopadu 1918 Sb. (Vznik a organizace ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy).

Zákon ze dne 30. března 1920 Sb. (Poradní sbor pro tělesnou výchovu).

Zákon č. 226/1922 Sb. (Malý školský zákon).

Literatura

Bělohávek, J. et al. (2010). *100 let českého vysokoškolského sportu*. Praha: Olympia.

Bosák, E. et al. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu I*. Praha: Olympia.

Bureš, P., & Plichta, J. (1931). *Sport a tělesná kultura v Čsl. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu.

Frýbertová, T. (2011). *Sokolské sletové scény v letech 1907–1938*. (Diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

Kössl, J. et al. (1982). *Malá encyklopedie olympijských her*. Praha: Olympia.

Kössl, J., Krátký, F., & Marek, J. (2004). *Dějiny tělesné výchovy II*. Praha: Olympia.

Kössl, J., Štumbauer, J., & Waic, M. (2004). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum.

Luh, A. (1988). *Der Deutsche Turnverband in der Ersten Tschechoslowakischen Republik*. München: R. Oldenburg Verlag.

Macků, J. (2015). *Pražská Letná: obdivuhodné století 1860–1960*. Praha: Nakladatelství C&K.

Pacina, V. (1986). *Sport v Království českém*. Praha: Mladá fronta.

Petrů, K. (1946). *Dějiny československé kopané*. Praha: nakladatelství A. Pokorný.

Poláčková, A. et al. (2015). *První republika 1918–1938*. Brno: Extra Publishing.

- Štumbauer, J. (1990). *Přehled československých dějin tělesné výchovy a sportu*. České Budějovice: Pedagogická fakulta.
- Štumbauer, J. (2010). The Contribution to the History of the Jewish sports in Czechoslovakia in the Years 1918–1939. *Acta Univ. Carol. Kínantrop.*, 46, 80–96.
- Štumbauer, J. (2014). *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Štumbauer, J. (2014). *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.
- Štumbauer, J., Tlustý, T. & Malátová, R. (2015). *Vybrané kapitoly z historie tělesné výchovy, sportu a turistiky v českých zemích do roku 1918*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Štumbauer, J. (2016). *Vybrané kapitoly z historie tělesné výchovy, sportu a turistiky v meziválečném Československu*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Tlustý, T. (2013). Tělesná výchova a sport na letních táborech organizace YMCA v Československu. *Studia Kinanthropologica*, 14 (1), 59–67.
- Waic, M., & Kössl, J. (1992). *Český tramping 1918–1945*. Praha + Liberec: Práh + Ruch.
- Waic, M. et al. (2008). *Byli jsme a budem*. Praha. Agentura LEMAN.
- Weigner, K. (1935). *Návrh na zřízení tělovýchovného ústavu Tyršova*. Praha: Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy.

Filmy

Dělnická Olympiáda Svazu DTJČ 1921 v Praze. (1921) Praha: DTJ. (Národní filmový archiv).

Elektronické a internetové zdroje

<http://www.fotohistorie.cz>. Historické pohlednice.

<http://www.kst.sk/index.php/o-nas/35-klub-ceskoslovenskych-turistov>.

<http://osada-udoli-raku.webnode.cz/historie-osady>.

<http://sechtl-vosecek.ucw.cz>. Album historických fotografií.

<http://www.scheufler.cz/fotohistorie/fotoarchiv>.

<http://www.tvml.cz/bobova-draha-pevne-misto-v-historii-odvaznych>.

<http://www.horydoly.cz>.

<http://www.krkonosskeboudy.cz>.

<http://www.pribramzije.cz>. [150-let-od-slavnostniho-rozvinuti-sokolskeho-praporu-v-pribrami].

<http://www.sparta.cz>.

<http://www.vcm-sbirky.cz>. [Východočeské muzeum v Pardubicích].

<http://www.velocipedy.cz/historie-ckv>.

Doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc.

Soubor vybraných přednášek z dějin tělesné výchovy a sportu v českých zemích a Československu

Odborné recenze: prof. PhDr. Marek Waic, CSc.

PaedDr. Ladislav Baráth, Ph.D.

Grafický návrh obálky: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

Sazba a tisk: tiskárna Polypress s.r.o.

Vydalo nakladatelství: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta

Náklad: 25kusů

Počet stran: 280

Výhrada práv:

Všechna práva vyhrazena. Reprodukce a rozšiřování díla nebo jeho částí jakýmkoliv způsobem jsou bez písemného souhlasu nakladatele zakázány, s výjimkou případů zákonem výslovně povolených

© Jan Štumbauer, 2020

© Nakladatelství Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2020

1. vydání

ISBN 978-80-7394-845-0



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Obrazová učebnice *Soubor vybraných přednášek z dějin tělesné výchovy a sportu v českých zemích a Československu* se pomocí rozsáhlého souboru dobových fotografií, obrázků, pohlednic, reprodukcí, ilustračních map a schémat snaží o vytvoření názorného obrazu českých a československých dějin tělesné výchovy a sportu od poloviny 19. století do roku 1938. Vybraný a seřazený obrazový materiál je vždy doplněn průvodním textem, který se snaží nejenom o jeho co nejpřesnější identifikaci, ale i stručnou interpretaci dotčených sekvencí dějin TVŠ. Celková koncepce knihy, pojeté především jako rozšiřující učebnice, se snaží kromě systematické pojeté názorné prezentace pokud možno všech významnějších fenoménů našich dějin TVŠ v dotčeném období, čtít i její didaktické určení pro oborové studenty TVŠ, kteří většinou mají před absolvováním přednášek z historie TVŠ o těchto aplikovaných dějinách jen mlhavé povědomí. Kromě toho však má i širší ambice směrem k odborné veřejnosti. Svým pojetím volně navazuje na dříve stejným autorem vydaný a přibližně stejně rozsáhlý *Soubor vybraných přednášek ze světových dějin tělesné výchovy a sportu*.

ISBN 978-80-7394-845-0



9 788073 948450

